تعليم الإسلام

ئىسلام تەئلىماتى

(ئىسلامىي بىلىملەردىن دەسلەپكى سۇئاللار)

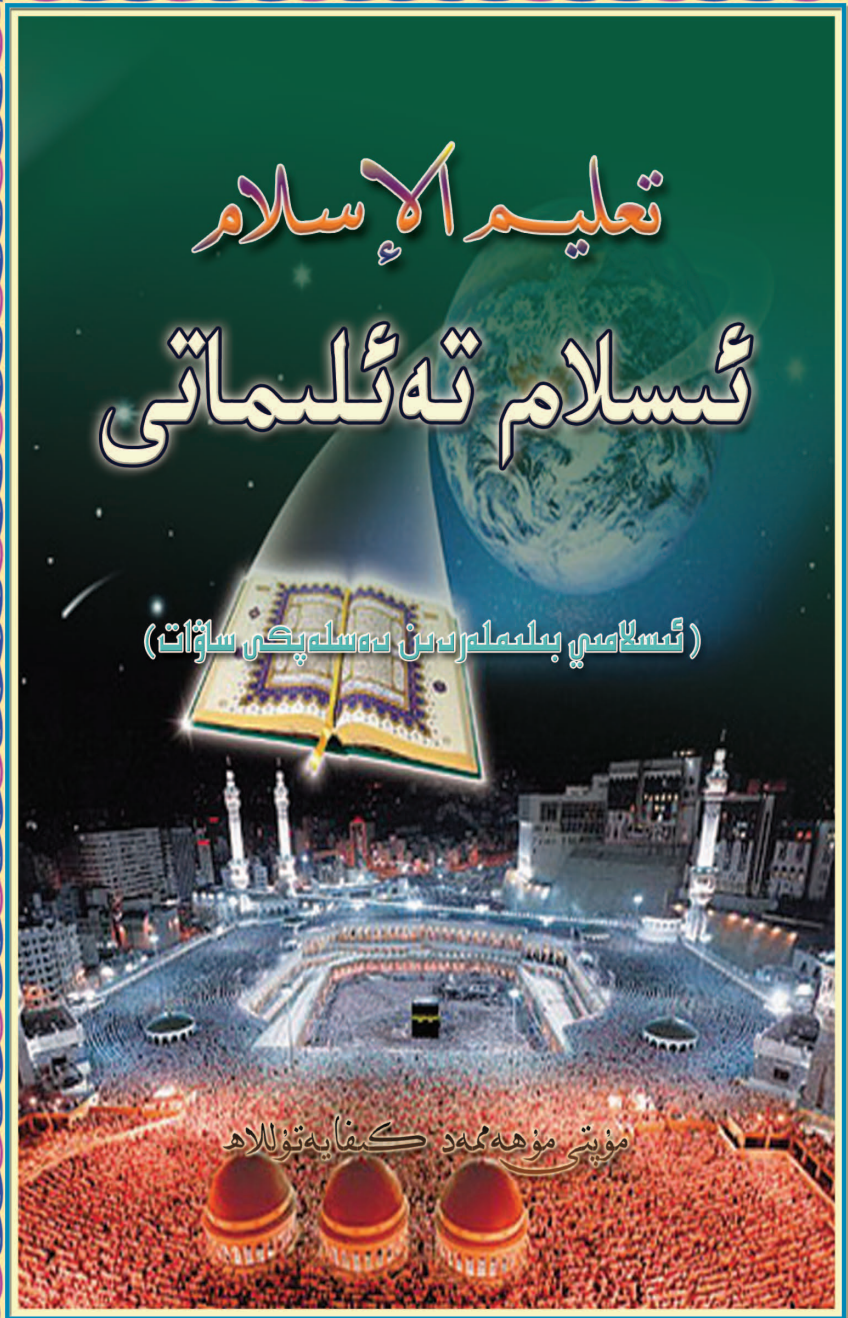

مۇپتى مۇھەممەد كىفايەتۇللاھ

تعليم الإسلام

ئىسلام تەئلىماتى

مۇقەددىمە

ئى ئوغلۇم! ئاللاھ تەئالاغا شېرىك كەلتۈرمىگىن، شېرىك كەلتۈرۈش ھەقىقەتەن زور گۇناھتۇر.

ئى ئوغلۇم! ئوقۇغۇچىغا ئۇستازلارنىڭ غەزىپىدىن زىيانلىقراق نەرسە بولمايدۇ.

ئى ئوغلۇم! سەن ئاللاھ تەئالانىڭ بەندىلىرىگە يالغان ئېيتىشتىن قورقمىساڭ، قەلب سىرلىرىڭنى بىلگۈچى ئاللاھ تەئالادىنمۇ قورقمايدىغان بولۇپ قالسەن.

ئى ئوغلۇم! شەرىئەتتىن چىقما! ئەگەر سەن شەرىئەتتىن چىقساڭ، شەرىئەتنىڭ يوشۇرۇن ئوقى ئىككىلى ئالەمدىكى بەختىڭنى نابۇت قىلىدۇ.

ئى ئوغلۇم! ئاللاھ تەئالاغا ئاسىيلىق قىلما! بولمىسا ئاللاھ تەئالا دۈشمىنىڭنى ساڭا غالىب قىلىپ قويىدۇ.

ئى ئوغلۇم! ئىلمىڭنى زىننىتى ئەخلاقتۇر، كىمكى ئاللاھ تەئالا ئۈچۈن تاۋازۇ قىلسا، ئۇ ئۇنىڭ دەرىجىسىنى يۇقىرى كۆتۈرىدۇ ۋە ئۇنى بەندىلىرى ئىچىدە ھۆرمەتلىك قىلىدۇ. كىمكى تەكەببۇرلۇق قىلسا، ئاللاھ تەئالا بەندىلىرىنى ئۇ كىشىگە ئۆچ قىلىپ قويىدۇ. شۇنىڭ بىلەن ئۇنى ھۆرمەت قىلىدىغان ۋە ئۇنىڭغا كۆيۈنىدىغان ئادەم تېپىلمايدۇ.

ئۇيغۇر كتاب تور بېكىتى
www.uyghurkitap.com

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَٰنِ الرَّحِيمِ

تَعْلِيمُ الْإِسْلَامِ

ئىسلام تەئلىماتى

(ئىسلامىي بىلىملەردىن دەسلەپكى ساۋات)

مۇپتى مۇھەممەد كىفايەتۇللاھ

﴿فَلَوْلَا نَفَرَ مِن كُلِّ فِرْقَةٍ مِّنْهُمْ طَآئِفَةٌ لِّيَتَفَقَّهُواْ فِي ٱلدِّينِ وَلِيُنذِرُواْ قَوْمَهُمْ إِذَا رَجَعُوٓاْ إِلَيْهِمْ لَعَلَّهُمْ يَحْذَرُونَ﴾ «ئۇلارنىڭ ئىچىدىكى ھەربىر جامائىدىن يەنە بىر تۈركۈمى دىنىي ئالىم بولۇپ، قەۋمىنىڭ قېشىغا قايتقاندىن كېيىن، قەۋمىنىڭ ئاللاھتىن قورقۇشى ئۈچۈن ئۇلارنى ئاگاھلاندۇرۇش مەقسىتىدە نېمىشقا (ئىلىم تەلەپ قىلىشقا) چىقمىدى؟» .

ـــ سۈرە تەۋبە 122- ئايەت.

كىرىش سۆز

ناھايىتى شەپقەتلىك ۋە مېھرىبان ئاللاھنىڭ ئىسمى بىلەن باشلايمەن

ئاللاھ تەئالاغا چەكسىز ھەمدۇسانالار بولسۇن. ياخشى تىلەك ۋە دۇئايى سالامىرىمىز پەيغەمبەر سەللەللاھۇ ئەلەيھى ۋەسەللەمگە، ئۇنىڭ ئائىلە-تاۋابئاتلىرىغا، ساھابىلىرىغا ۋە قىيامەتكىچە ئۇلارغا ئەگىشىپ سائادەت ئارغامچىسىغا چىڭ ئېسىلغانلارغا بولسۇن. ھەمدۇ ۋە دۇرۇدتىن كېيىن مەقسەتكە كەلسەك:

مۇقەددەس ئىسلام دىنىنىڭ ئىلىم-مائارىپ ئىشلىرىنى يۈكسەلدۈرۈش ھەمدە پەرزەنتلىرىمىزنى مەدرىسلەردە ئوقۇتۇشقا ئىمكان بولمايۋاتقان بۇگۈنكى شارائىتتا ئاتا-ئانىلارنىڭ بۇ جەھەتتىكى ئارزۇ-ئارمانلىرىغا دەرمان بولۇش مەقسىتىدە، ئاللاھنىڭ ياردىمى بىلەن مۇپتى مۇھەممەد كىفايەتۇللاھ (رەھىمەھۇللاھ) تۇزگەن، پەرزەنتلەرگە ئىسلامىي بىلىملەردىن ساۋات بېرىشكە مۇۋاپىق كېلىدىغان «ئىسلام تەئىلىماتى» ناملىق بۇ دەرسلىكنى تەرجىمە قىلىپ ھۆزۈرۈڭلارغا

سۇندىم. شۇنىڭ بىلەن بىرگە مۇپتى مۇھەممەد شەفىئ (رەھىمەھۇللاھ) تاللىغان 40 ھەدىسنى ۋە ئىمام ئەبۇ ھەنىفە رەھىمەھۇللاھنىڭ قىسقىچە تەرجىمھالىنى قوشۇمچە قىلدىم.

مەسلىنىڭ دەلىللىرى ۋە ئېلىنىش مەنبەسى توغرىسىدا ئەسلى كىتابتىمۇ ئىزاھات بېرىلمىگەچكە، مەنمۇ بۇنىڭغا كايىپ ئولتۇرمىدىم. چۈنكى، ساۋات خاراكتېرىدىكى دەرسلىكنىڭ مۇشۇنداق بولۇشى مۇۋاپىقراق.

ئەسلى كىتاب بولسا ھىندىستان ۋە پاكىستاندىكى دىنىي مەدرىسلەردە دەرسلىك قىلىنىپ كېلىۋاتقان تۆت بۆلۈمگە ئايرىلغان سوئال-جاۋابلىق ئوقۇشلۇق بولۇپ، ھەنەفىي مەزھىبىنىڭ ئىلگىرىدىن ئۆگىتىلىپ كېلىۋاتقان مەشھۇر فىقھى كىتابلىرى بىلەن بىرەكلىككە ئىگە، ئارىلاشما ھۆكۈملەردىن خالىي، ئىشەنچلىك ۋە مۇكەممەل بىر دىنىي دەرسلىكتۇر.

شۇڭا، بۇ كىتابچىمۇ ئۇيغۇر پەرزەنتلىرىنى دىنىي ئەقىدە ۋە شەرئىي ئەھكاملاردا سىستېمىلىق تەربىيىلەشتىكى كۆڭۈلدىكىدەك بىر ماتېرىيال بولۇپ قالغۇسى.

ئەلھاسىل، بۇ مەقبۇل دەرسلىكنى ئىلمىگە تەشنا خەلقىمىزگە ئېھتىرام بىلەن سوۋغا قىلماقچىمەن.

ـــ تەرجىمان.

ھىجرىيە 1425- يىلى رَمَضَانْ.

ئۇيغۇر كتاب تور بېكتى
www.uyghurkitap.com

مۇندەرىجە

بىرىنچى بۆلۈم

مۇقەددىمە 1
تاھارەت ئېلىش قائىدىسى 19
ناماز ئوقۇش قائىدىسى 21
ئىسلام كەلىملىرى 26

ئىككىنچى بۆلۈم

بىرىنچى باب ئىسلام ئەقىدىلىرى 29
ئاللاھ تەئالاغا بولغان ئېتىقاد 31
پەرىشتىلەرگە بولغان ئېتىقاد 32
ساماۋى كىتابلارغا بولغان ئېتىقاد 34
پەيغەمبەرلەرگە بولغان ئېتىقاد 35
قىيامەت كۈنىگە بولغان ئېتىقاد 37
تەقدىرگە بولغان ئېتىقاد 38
ئۆلگەندىن كېيىن تىرىلىشكە بولغان ئېتىقاد 39

ئىككىنچى باب ئىسلام ئەمەللىرى 42
نامازنىڭ ئالدىنقى شەرتلىرىنىڭ بايانى 43
تاھارەتنىڭ بايانى 45
غۇسۇلنىڭ بايانى 48
ئاياغقا مەسھى قىلىشنىڭ بايانى 49
جەبىرە (جاراھەت تېڭىقى)گە مەسھى قىلىشنىڭ بايانى 51
مادىدىي نىجاسەتنىڭ بايانى 52
ئىستىنجانىڭ بايانى 55
سۈننىڭ بايانى 57
قۇدۇق سۈيىنىڭ بايانى 60

ئۈچىنچى بۆلۈم

بىرىنچى باب ئىسلام ئەقىدىلىرى 63
تەۋھىد 63
پەرىشتىلەرگە ئائىت بايانلارنىڭ داۋامى 67
ساماۋى كىتابلارغا ئائىت بايانلارنىڭ داۋامى 70
پەيغەمبەرلەرگە ئائىت بايانلارنىڭ داۋامى 74
ساھابە كىرامىلارنى تونۇش 80
ئەۋلىيالىقنىڭ بايانى 82
مۆجىزە ۋە كەرامەتنىڭ بايانى 84

ئىككىنچى باب ئىسلام ئەمەللىرى.....91
تاھارەتكە ئائىت مەسىلىلەرنىڭ داۋامى 91
تاھارەتنىڭ پەرزلىرىگە ئائىت مەسىلىلەرنىڭ داۋامى.....92
تاھارەتنىڭ سۈننەتلىرىگە ئائىت مەسىلىلەرنىڭ داۋامى ...95
تاھارەتنىڭ مۇستەھەبلىرىگە ئائىت مەسىلىلەرنىڭ داۋامى ..99
تاھارەت سۇنۇشقا ئائىت مەسىلىلەرنىڭ داۋامى 100
غۇسۇلغا ئائىت مەسىلىلەرنىڭ داۋامى..... 104
ئاياغقا مەسھى قىلىشقا ئائىت مەسىلىلەرنىڭ داۋامى..... 106
ماددىي نىجاسەت ۋە ئۇنى پاكلاشقا ئائىت مەسىلىلەرنىڭ داۋامى..... 110
ئىستىنجاغا ئائىت مەسىلىلەرنىڭ داۋامى 113
سۇغا ئائىت مەسىلىلەرنىڭ داۋامى 114
قۇدۇق سۇيىگە ئائىت مەسىلىلەرنىڭ داۋامى..... 115
تەيەممۇمنىڭ بايانى..... 116
نامازنىڭ ئىككىنچى شەرتى ــ كىيىم پاك بولۇشنىڭ بايانى..... 123
نامازنىڭ ئۈچىنچى شەرتى ــ جاي پاك بولۇشنىڭ بايانى..... 124
نامازنىڭ تۆتىنچى شەرتى ــ ئەۋرەتنى يېپىشنىڭ بايانى..... 126
نامازنىڭ بەشىنچى شەرتى ــ ۋاقىتنىڭ بايانى..... 129

نامازنىڭ ئالتىنچى شەرتى ــ قىبلىگە يۈز كەلتۈرۈشنىڭ بايانى 136
نامازنىڭ يەتتىنچى شەرتى ــ نىيەتنىڭ بايانى 138
ئەزاننىڭ بايانى 139
نامازنىڭ رۇكۇنلىرىنىڭ بايانى..... 144
تەكبىر تەھرىمنىڭ بايانى 145
نامازنىڭ بىرىنچى رۇكنى ــ قىيامنىڭ بايانى..... 146
نامازنىڭ ئىككىنچى رۇكنى ــ قىرائەتنىڭ بايانى 147
نامازنىڭ ئۈچىنچى ۋە تۆتىنچى رۇكنى ــ رۇكۇ ۋە سەجدىنىڭ بايانى 150
نامازنىڭ بەشىنچى رۇكنى ــ قەئدە ئەخىرەنىڭ بايانى . 152
نامازنىڭ ۋاجىبلىرىنىڭ بايانى..... 152
نامازنىڭ سۈننەتلىرىنىڭ بايانى 154
نامازنىڭ مۇستەھەبلىرىنىڭ بايانى 157
نامازنىڭ تولۇق قائىدىلىرى 157

تۆتىنچى بۆلۈم

بىرىنچى باب ئىسلام ئەقىدىلىرى 163
تەۋھىدكە ئائىت بايانلارنىڭ داۋامى 163
ساماۋى كىتابلارغا ئائىت بايانلارنىڭ داۋامى 169
رىسالەت (پەيغەمبەرلىك)نىڭ بايانى..... 175

ئىمان ۋە ياخشى ئەمەللەرنىڭ بايانى 179
گۈناھ-مەئسىيەتنىڭ بايانى..... 183
كۈپرى ۋە شىرىكنىڭ بايانى 184
بىدئەتنىڭ بايانى..... 190
باشقا گۈناھلارنىڭ بايانى 192

ئىككىنچى باب ئىسلام ئەمەللىرى..... 197
قىرائەتنىڭ بىر قىسىم ئەھكاملىرىنىڭ بايانى 197
جامائەت ۋە ئىمام بولۇشنىڭ بايانى 200
نامازنى بۇزغۇچى ئامىللارنىڭ بايانى 207
نامازدىكى مەكرۇھ ئىشلارنىڭ بايانى 209
ۋىترى نامازنىڭ بايانى 211
سۈننەت ۋە نەپلە نامازلارنىڭ بايانى 213
تەراۋىھ نامىزنىڭ بايانى 215
قازا نامازلارنى ئوقۇشنىڭ بايانى..... 218
مۇدرىك، مەسبۇق ۋە لاھىقنىڭ بايانى 221
سەھۋەنلىك سەجدىسىنىڭ بايانى 226
تىلاۋەت سەجدىسىنىڭ بايانى 231
كېسەل نامىزنىڭ بايانى 234
مۇساپىر نامىزنىڭ بايانى 236
جۈمە نامىزنىڭ بايانى..... 240
ئىككى ھېيت نامىزنىڭ بايانى 244
قۇربانلىقنىڭ بايانى..... 248

قۇربانلىق مالنىڭ تېرىسىنىڭ بايانى 253
جىنازە نامىزنىڭ بايانى 254

ئىسلامنىڭ ئۈچىنچى ئاساسى ـــ روزىنىڭ بايانى 259
رامىزان روزىسىنىڭ بايانى 262
ئاي كۆرۈش ۋە گۇۋاھلىقنىڭ بايانى..... 265
روزىنىڭ نىيىتىنىڭ بايانى 268
روزىدىكى مۇستەھەب ئىشلارنىڭ بايانى 269
روزىدىكى مەكرۇھ ئىشلارنىڭ بايانى 270
روزىنى بۇزىدىغان ئامىللارنىڭ بايانى 272
روزىنىڭ قازاسىنىڭ بايانى..... 275
كەپپارەتنىڭ بايانى 278
ئېتىكاپنىڭ بايانى 279
نەزر (تەنتەنىلىك ۋەدە)نىڭ بايانى 285

ئىسلامنىڭ تۆتىنچى ئاساسى ـــ زاكاتنىڭ بايانى 287
زاكات مېلى ۋە نىسابىنىڭ بايانى 289
زاكاتنى ئادا قىلىشنىڭ بايانى..... 296
زاكات بېرىشكە تېگىشلىك ئورۇنلارنىڭ بايانى..... 299
ئۆشرىنىڭ بايانى 305
پىترى سەدىقىسىنىڭ بايانى 310

ئىسلامنىڭ بەشىنچى ئاساسى ـــ ھەجنىڭ بايانى 314
مىقات ۋە ئىھرامغا كىرىشنىڭ بايانى 320

ئىھرامدا چەكلىنىدىغان ئىشلارنىڭ بايانى 325
مەككىگە كىرىش ۋە قۇدۇم تاۋاپنىڭ بايانى 327
رەملە ۋە ئىزتىبائنىڭ بايانى 331
تاۋاپتىن كېيىن ئوقۇلىدىغان ئىككى رەكئەت نامازنىڭ بايانى 332
سەفا-مەرۋە ئارىسىدا سەئىي قىلىشنىڭ بايانى 332
منا ۋە ئەرەپاتقا چىقىشنىڭ بايانى 334
مۇزدەلىفىگە بېرىش ۋە ئۇ يەردە تۇرۇشنىڭ بايانى 337
مىناغا چىقىش، تاش ئېتىش، قۇربانلىق قىلىش ۋە چاچ چۈشۈرۈشنىڭ بايانى 338
زىيارەت تاۋاپنىڭ بايانى 341
ئۈچ ئورۇندا تاش ئېتىشنىڭ بايانى 342
ۋىدالىشىش تاۋاپنىڭ بايانى 345
قىسمەن مۇھىم مەسىلىلەرنىڭ بايانى 347
ئۆمرىنىڭ بايانى 350
قىران ھەجنىڭ بايانى 353
تەمەتتۇئ ھەجنىڭ بايانى 356
ھەج ئايلىرىنىڭ بايانى 358
ئۆمرە ۋە ھەجنى بىرلەشتۈرۈپ قىلىشقا بولمايدىغان كىشىلەرنىڭ بايانى 359
بىلال ۋە ساراڭلارنىڭ ھەجنىڭ بايانى 360
بەدەل ھەجنىڭ بايانى 360

جىنايەت ۋە ئۇنىڭ جازاسىنىڭ بايانى 363
تىكلىگەن كىيىملەرنى كىيىشنىڭ بايانى 365
باش ۋە يۈزنى يېپىشنىڭ بايانى 366
بەدەن ياكى كىيىمگە خۇشپۇراق بۇيۇم ئىشلىتىشنىڭ بايانى 367
تىرناق ئېلىشنىڭ بايانى 369
چاچ چۈشۈرۈشنىڭ بايانى 370
ئۆزىلىكلەرنىڭ ئالاھىدە ھۆكمىنىڭ بايانى 371
جىنسىي ئالاقىنىڭ بايانى 371
ھەج پائالىيىتى جەريانىدىكى جىنايەتلەرنىڭ بايانى 373
تاھارەتسىز ياكى جۈنۇب ھالەتتە تاۋاپ قىلىشنىڭ بايانى 374
ھەج پائالىيەتلىرىدىكى ۋاجىبلارنى تەرك ئېتىشنىڭ بايانى 375
تەرتىپكە رىئايە قىلماسلىقنىڭ بايانى 376
رۇكنى ۋە ۋاجىبلارنى ئۆز ۋاقتىدىن كېچىكتۈرۈۋېتىشنىڭ بايانى 376
ئۆمرىدىكى جىنايەتلەرنىڭ بايانى 377
ئىھرام ئىچىدە ئوۋ ئوۋلاشنىڭ بايانى 378
قىران ھەج قىلغۇچى چەكلەنگەن ئىشلارنىڭ بايانى 380
مقاتتىن ئىھرامسىز ئۆتۈشنىڭ بايانى 381
ھەرەم جىنايەتلىرىنىڭ بايانى 384
قولدىن بېرىپ قويۇشنىڭ بايانى 385
قۇربانلىقنى زەبىھ قىلىشنىڭ بايانى 385

ئۇيغۇر كتاب تور بېكىتى
ئۇيغۇرچە كتابلارنى بېڭى ئادرېسى
www.uyghurkitap.com

ھەجگە مۇناسىۋەتلىك دۇئالار 387
مەدىنە زىيارىتىنىڭ بايانى 406
زىيارەتنىڭ ئەدەپلىرى ۋە قائىدە-يوسۇنلىرى 409

قىرىق ھەدىس (جَوَامِعُ الْكَلِم) 421

مۇجتەھىدلەر يولباشچىسى ئىمام ئەئزەم ئەبۇ ھەنىفە رەھىمەھۇللاھنىڭ قىسقىچە تەرجىمھالى 433
دۇنياغا كېلىشى 434
تەئرىپى ۋە ھاياتى 436
ئەخلاق جەھەتتىكى سۈپەتلىرى 442
فىقھى ۋە ئۇنىڭ خادىملىرى 444
ھەنەفىيىە مەزھىبىنىڭ ئۇستۇنلۇك قازىنىشى 449
ئىختىلاپتىن قۇتۇلۇشنىڭ چارىسى ـــ فىقھىدا بىرلا مەزھەبكە تايىنىش 452

بۇ كىتابنىڭ بېسىش ھوقۇقى چەكلەنمەيدۇ. بېسىش ۋە تارقىتىش شارائىتى بار كىشىلەرنىڭ كىتابنىڭ مەزمۇنىغا تۇزىتىش كىرگۈزمەسلىك شەرتى ئاستىدا بېسىشى ۋە تارقىتىشقا رۇخسەتتۇر.

بِسْمِ ٱللَّهِ ٱلرَّحْمَـٰنِ ٱلرَّحِيمِ

نَحْمَدُ اللهَ الْعَلِيَّ الْعَظِيْمَ وَنُصَلِّيْ عَلٰى رَسُوْلِهِ الْكَرِيْمِ

بىرىنچى بۆلۈم

مۇقەددىمە

سوئال: سىلەر كىم؟

جاۋاب: بىز مۇسۇلمان.

س: مۇسۇلمانلار دىنىنىڭ ئىسمى نېمە؟

ج: ئىسلام.

س: ئىسلام نېمىنى بىلدۈرىدۇ ۋە ئىسلام دىنى دەپ قايسى دىننى دەيدۇ؟

ج: ئىسلام «بويسۇنۇش» دېگەنلىك بولۇپ، ئۇ ئاسمان-زېمىن ۋە ئۇنىڭدىكى پۈتۈن شەيئىلەرنىڭ ياراتقۇچىسى ۋە پەرۋىشچىسى ئاللاھ تەئالادۇر، ئۇنىڭدىن باشقا ئىلاھ يوقتۇر، «قۇرئان كەرىم» ئۇنىڭ كىتابىدۇر، مۇھەممەد سەللەللاھۇ ئەلەيھى ۋەسەللەم ئۇنىڭ بەندىسى ۋە ئەلچىسىدۇر دەپ ئېتىقاد قىلىشقا بۇيرۇيدىغان دىندۇر.

ئىسلام تۇغرا دىندۇر، ئۇ دۇنيا ۋە ئاخىرەتلىك تامامى ياخشى ئىش ۋە ياخشى سۆزلەرنى ئۆگىتىدۇ ۋە بىلدۈرىدۇ.

س: ئىسلام كەلىمىسى قايسى؟

ج: لَآ إِلٰـهَ إِلَّا اللهُ مُحَمَّـدٌ رَّسُـوْلُ اللهِ (بىر ئاللاھتىن باشقا ئىلاھ يوقتۇر، مۇھەممەد سەللەللاھۇ ئەلەيھى ۋەسەللەم ئاللاھنىڭ ئەلچىسىدۇر).

بۇ كەلىمە تەييبە ياكى كەلىمە تەۋھىد دېيىلىدۇ.

س: كەلىمە شەھادەت قايسى؟

ج: أَشْهَدُ أَنْ لَّآ إِلٰهَ إِلَّا اللهُ وَأَشْهَدُ أَنَّ مُحَمَّدًا عَبْدُهُ وَرَسُوْلُهُ (بىر ئاللاھتىن باشقا ئىلاھ يوقتۇر ۋە مۇھەممەد سەللەللاھۇ ئەلەيھى ۋەسەللەم ئۇنىڭ بەندىسى ۋە ئەلچىسىدۇر دەپ گۇۋاھلىق بېرىمەن).

س: ئىمان مۇجمەل قايسى؟

ج: اٰمَنْتُ بِاللهِ كَمَا هُوَ بِأَسْمآئِهِ وَصِفَاتِهِ وَقَبِلْتُ جَمِيْعَ أَحْكَامِهِ (ئاللاھ تەئالانىڭ ئۆز ئىسىم-سۈپەتلىرىدە سۈپەتلەنگەنچىسى ۋە پەرۋىشچىسى ئاللاھ تەئالادۇر، ئۇنىڭدىن باشقا ئىلاھ يوقتۇر، «قۇرئان كەرىم» ئۇنىڭ كىتابىدۇر، مۇھەممەد سەللەللاھۇ ئەلەيھى ۋەسەللەم ئۇنىڭ بەندىسى ۋە ئەلچىسىدۇر دەپ ئېتىقاد قىلىشقا بۇيرۇيدىغان دىندۇر.

ئىسلام تۇغرا دىندۇر، ئۇ دۇنيا ۋە ئاخىرەتلىك تامامى ياخشى ئىش ۋە ياخشى سۆزلەرنى ئۆگىتىدۇ ۋە بىلدۈرىدۇ.

س: ئىسلام كەلىمىسى قايسى؟

ج: لَآ إِلٰـهَ إِلَّا اللهُ مُحَمَّـدٌ رَّسُـوْلُ اللهِ (بىر ئاللاھتىن باشقا ئىلاھ يوقتۇر، مۇھەممەد سەللەللاھۇ ئەلەيھى ۋەسەللەم ئاللاھنىڭ ئەلچىسىدۇر).

بۇ كەلىمە تەييبە ياكى كەلىمە تەۋھىد دېيىلىدۇ.

س: كەلىمە شەھادەت قايسى؟

ج: أَشْهَدُ أَنْ لَّآ إِلٰهَ إِلَّا اللهُ وَأَشْهَدُ أَنَّ مُحَمَّدًا عَبْدُهُ وَرَسُوْلُهُ (بىر ئاللاھتىن باشقا ئىلاھ يوقتۇر ۋە مۇھەممەد سەللەللاھۇ ئەلەيھى ۋەسەللەم ئۇنىڭ بەندىسى ۋە ئەلچىسىدۇر دەپ گۇۋاھلىق بېرىمەن).

س: ئىمان مۇجمەل قايسى؟

ج: اٰمَنْتُ بِاللهِ كَمَا هُوَ بِأَسْمآئِهِ وَصِفَاتِهِ وَقَبِلْتُ جَمِيْعَ أَحْكَامِهِ (ئاللاھ تەئالانىڭ ئۆز ئىسىم-سۈپەتلىرىدە

ـدەك زات ئىكەنلىكىگە ئىمان كەلتۈردۇم ۋە ئۇنىڭ جىمىي ھۆكۈملىرىنى قوبۇل قىلدىم).

س: ئىمان مۇپەسسەل قايسى؟

ج: اٰمَنْتُ بِاللهِ وَمَلٰئِكَتِهِ وَكُتُبِهِ وَرُسُلِهِ وَالْيَوْمِ الْاٰخِرِ وَالْقَدْرِ خَيْرِهِ وَشَرِّهِ مِنَ اللهِ تَعَالَى وَالْبَعْثِ بَعْدَ الْمَوْتِ (ئاللاھقا، ئۇنىڭ پەرىشتىلىرىگە، كىتابلىرىغا، ئەلچى-پەيغەمبەرلىرىگە، قىيامەت كۈنىنىڭ بولىدىغانلىقىغا، ياخشىلىق ۋە يامانلىقـنىڭ ئاللاھ تەئالانىڭ تەقدىرىدىن ئىكەنلىكىگە ۋە ئۆلـگەندىن كېيىن تىرىلىشنىڭ راستلىقىغا ئىمان كەلتۈردۇم، يەنى جەزمەن ئىشەندىم).

س: سىلەرنى كىم ياراتتى؟

ج: ئاللاھ تەئالا ياراتتى. ئاتا-ئانىلىرىمىز، ئاسمان-زېمىن ۋە ئۇلاردىكى بارچە مەخلۇقاتنىمۇ ئۇ ياراتقان.

س: ئاللاھ تەئالا مەخلۇقاتنى قانداق ياراتتى؟

ج: «ۋۇجۇدقا كەل» دېگەن ئەمرى بىلەن ياراتتى.

س: ئاللاھ تەئالانى ئىنكار قىلغانلار نېمە دېيىلدۇ؟

ج: كاپىر دېيىلدۇ.

س: ئاللاھ تەئالادىن باشقا شەيئىلەرگە چوقۇنىدىـغانلار ياكى ئۇنى ئىككى-ئۈچ دەپ ئېتىقاد قىلىدىغانلار نېمە دېيىلدۇ؟

ج: كاپىر ۋە مۇشرىك دېيىلدۇ.

س: مۇشرىكلارنىڭ شىرىك كەلتۈرگەنلىك گۇناھى كەچۈرۈم قىلىنامدۇ؟

ج: كەچۈرۈم قىلىنمايدۇ، ئۇلار دوزاخ ئازابىنى مەڭگۈ تارتىدۇ (كېيىن ئىمان ئېيتىپ تەۋبە قىلغانلار ۋە تەۋھىد ئۇستىدە ۋاپات بولغانلار بۇنىڭ سىرتىدا).

س: مۇھەممەد سەللەللاھۇ ئەلەيھى ۋەسەللەم كىم؟

ج: ئۇ ئاللاھ تەئالانىڭ بەندىسى ۋە ئەلچىسى (پەيـغەمبىرى)دۇر، بىز ئۇ زاتنىڭ ئۈممىتىدۇرمىز.

س: ئۇ زات نەدە تۇغۇلغان؟

ج: ئەرەب زېمىنىنىڭ مەككە شەھىرىدە تۇغۇلغان.

س: ئۇ زاتنىڭ ئاتىسى ۋە چوڭ دادىسىنىڭ ئىسمى نېمە؟

ج: ئاتىسىنىڭ ئىسمى ئابدۇللاھ، چوڭ دادىسىنىڭ ئىسمى ئابدۇلمۇتتەلىب.

س: باشقا پەيغەمبەرلەرگە قارىغاندا ئۇ زاتنىڭ مەرتىـۋىسى قانداق؟

ج: بىزنىڭ پەيغەمبىرىمىزنىڭ مەرتىۋىسى قالغان ھەممە پەيغەمبەرلەرنىڭ مەرتىۋىسىدىن يۇقىرىدۇر. ئاللاھ تەئالا بۇ زاتنى پۈتۈن كائىنات ۋە مەۋجۇداتتىن ئارتۇق ۋە ئۈلۈغ قىلغان.

س: ئۇ زاتنىڭ ھاياتى نەدە ئۆتكەن؟

ج: 53 يىلغىچە ئۆز شەھرى مەككىدە ئۆتكەن، ئۇنىڭ دىن كېيىن ئاللاھ تەئالانىڭ ئەمرى بىلەن مەدىنىگە ھىجرەت قىلىپ كېتىپ، ئون يىل شۇ يەردە تۇرغان. 40 يېشىدا پەيغەمبەر بولغان، 63 يېشىدا ئالەمدىن يانغان.

س: ئەگەر بىرسى ئۇ زاتنىڭ پەيغەمبەرلىكىنى ئىنكار قىلسا قانداق بولىدۇ؟

ج: ئۇنداق كىشىمۇ كاپىر بولىدۇ.

س: ئۇ زاتنى قانداق تونۇش لازىم؟

ج: ئاللاھ تەئالا ئۇنى پەيغەمبەر قىلىپ ئەۋەتتى دەپ جەزم بىلەن ئىشەنچ قىلىش، ئاللاھ تەئالا ئۇنى پۈتۈن مەخلۇقاتتىن ئەۋزەل قىلدى دەپ ئېتىقاد قىلىش، ئۇنىڭغا چىن كۆڭۈل بىلەن مۇھەببەت باغلاش ۋە ئۇنىڭ ھەرقانداق ئەمرى-پەرمانلىرىغا قەتئىي ئىتائەت قىلىش زۆرۈر دەپ بىلىش لازىم.

س: ئۇ زاتنىڭ پەيغەمبەرلىكىنى قانداق بىلگىلى بولىدۇ؟

ج: ھېچكىم ئۇقتۇرمىغان، ئۇقتۇرالمىغان ۋە قىلالمىغان ئاجايىپ ئىشلارنى ئۇقتۇرالىدى، قىلالىدى ھەم كۆرسىتەلىدى. بۇ ئۇنىڭ پەيغەمبەرلىكىنىڭ دەلىلىدۇر.

س: «قۇرئان كەرىم»نىڭ ئاللاھ تەئالانىڭ كىتابى ئىكەنلىكىنى قانداق بىلگىلى بولىدۇ؟

ج: مۇھەممەد سەللەللاھۇ ئەلەيھى ۋەسەللەم: «بۇ قۇرئان ئاللاھ تەئالانىڭ كىتابىدۇر، ئۇنى ئاللاھ تەئالا ماڭا نازىل قىلدى» دەپ ئۇقتۇردى.

س: «قۇرئان كەرىم» ئۇ زاتقا بىر نۆۋەتتىلا چۈشكەنمۇ ياكى ئاز-ئازدىن چۈشكەنمۇ؟

ج: ئاز-ئازدىن چۈشكەن، يەنى زۆرۈرىيەتكە قاراپ بەزىدە بىر ئايەت، بەزىدە ئىككى-ئۈچ ئايەت، بەزىدە بىر سۈرە چۈشكەن.

س: ئۇ قانچىلىك ۋاقىتتا تولۇق چۈشۈپ بولغان؟

ج: 23 يىلدا تولۇق چۈشۈپ بولغان.

س: «قۇرئان كەرىم» قايسى تەرىقىدە نازىل بولغان؟

ج: جىبرىئىل ئەلەيھىسسالام كېلىپ مۇھەممەد سەللەللاھۇ ئەلەيھى ۋەسەللەمگە ئايەت ياكى سۈرە ئاڭلىتاتتى. ئۇ زات بۇنى يادلىۋېلىپ كاتىبلارغا يازدۇرۇۋالاتتى.

س: نېمە ئۈچۈن ئۆزى يېزىۋالمايتتى؟

ج: ئۇ زات ئۈممىي بولغانلىقتىن يازالمايتتى.

س: ئۈممىي دەپ كىمنى دەيدۇ؟

ج: ئوقۇش ھەم يېزىشنى بىلمەيدىغانلار (ساۋاتسىزلار)نى دەيدۇ. گەرچە مۇھەممەد سەللەللاھۇ ئەلەيھى ۋەسەللەم دۇنيادا ھېچكىمدىن بىلىم ئالمىغان بولسىمۇ، لېكىن ئاللاھ تەئالا بۇ زاتقا بارلىق مەخلۇقاتتىن ئارتۇق بىلىم ئاتا قىلغان ئىدى.

س: جىبرىئىل ئەلەيھىسسالام كىم؟

ج: ئۇ پەيغەمبەرلەرگە ئاللاھ تەئالانىڭ ۋەھيى-پەرمانلىرىنى ئېلىپ كېلىدىغان پەرىشتىدۇر.

س: ئاللاھ تەئالاغا قانداق قۇلچىلىق قىلىمىز؟

ج: نامىز ئوقۇش، روزا تۇتۇش، زاكات بېرىش ۋە ھەج قىلىش قاتارلىق ئىسلامىي ئەمەللەرنى ئورۇنلاش بىلەن قۇلچىلىق قىلىمىز.

س: نامىز دەپ نېمنى دەيدۇ؟

ج: ئاللاھ تەئالا ئۆز كىتابىدا ۋە مۇھەممەد سەللەللاھۇ ئەلەيھى ۋەسەللەم ئۆز ھەدىسلىرىدە مۇسۇلمانلارغا بىلدۈرگەن ئىبادەت ۋە قۇلچىلىق قىلىشنىڭ بىر خۇسۇسىي تەرىقىسىنى دەيدۇ.

س: نامىز بىلەن قايسى تەرىقىدە قۇلچىلىق قىلىمىز؟

ج: ئۆيدە ياكى مەسجىدتە ئاللاھ تەئالانى كۆز ئالدىمىزغا كەلتۈرۈپ قول باغلاپ تۇرۇپ قۇرئان ئوقۇيمىز ۋە

ئۇنىڭغا ھەمدۇسانا ئېيتىمىز. تەزىم بىلەن ئېگىلىپ ۋە زېمىنغا باش قويۇپ، ئۇنىڭ كاتتىلىقى ۋە ئۆزىمىزنىڭ ئاجىزلىقىنى ئىزھار قىلىمىز.

س: كىشى مەسجىدتە نامىز ئوقۇغاندا ئاللاھ تەئالانىڭ ئالدىدا نامىز ئوقۇغان بولامدۇ ياكى ئۆيدە ئوقۇغاندىمۇ؟

ج: ئاللاھ تەئالا ھەممىنى كۆرۈپ تۇرىدۇ، كىشى مەيلى مەسجىدتە نامىز ئوقۇسۇن، مەيلى ئۆيدە ئوقۇسۇن ئوخشاشلا ئاللاھ تەئالانىڭ ئالدىدا نامىز ئوقۇغان بولىدۇ. ئەمما، مەسجىدتە ئوقۇغان نامازنىڭ ساۋابى ئارتۇق.

س: نامىز ئوقۇشتىن بۇرۇنقى قول، يۇز ۋە پۇتلارنى يۇيۇش نېمە دەپ ئاتىلىدۇ؟

ج: تاھارەت دەپ ئاتىلىدۇ. تاھارەتسىز نامىز ئوقۇشقا قەتئىي بولمايدۇ.

س: نامازدا قايسى تەرەپكە يۈز كەلتۈرۈشمىز لازىم؟

ج: خانە كەئبە تەرەپكە يۈز كەلتۈرۈشمىز لازىم. ئۇ ئاللاھ تەئالاغا ئىبادەت قىلىش ئۈچۈن سېلىنغان تۇنجى مەسجىد بولۇپ، بەيتۇللاھ (ئاللاھنىڭ ئۆيى) دەپ ئاتالغان. ئورنى مەككە مۇكەررەمە شەھىرىدە (ئۇ بىزگە نىسبەتەن تۆت تەرەپ ئېتىبارىدىن غەرب تەرەپكە، سەككىز تەرەپ ئېتىبارىدىن غەربىي جەنۇب تەرەپكە توغرا كېلىدۇ).

س: نامازدا يۈز كەلتۈرگەن بۇ تەرەپ نېمە دېيىلىدۇ؟

ج: قىبلە دېيىلىدۇ.

س: بىر كېچە-كۈندۈزدە نەچچە قېتىم نامار ئوقۇلىدۇ؟

ج: بەش قېتىم نامار ئوقۇلىدۇ.

س: بۇ بەش نامازنىڭ ئىسمى نېمە؟

ج: 1) بامدات (تاڭ يورۇشقا باشلىغاندىن تارتىپ كۈن چىققىچە بولغان ئارىلىقتا ئوقۇلىدۇ). 2) پېشىن (چۈشتە كۈن قىيىلغاندىن تارتىپ ئەسىر ۋاقتى كىرگۈچە بولغان ئارىلىقتا ئوقۇلىدۇ). 3) ئەسىر (قىش-ياز كۈن پېتىشقا ئىككى سائەت 10 مىنۇت قالغاندا ئەسىر ۋاقتى كىرىدۇ، كۈن پاتقىچە ئوقۇشقا بولىدۇ). 4) شام (كۈن پاتقاندىن تارتىپ ئاق شەپەق يوقالغۇچە بولغان ئارىلىقتا ئوقۇلىدۇ). 5) خۇپتەن (ئاق شەپەق يوقالغاندىن تارتىپ تاڭ يورۇغۇچە بولغان ئارىلىقتا ئوقۇلىدۇ. ئەمما، كېچىنىڭ ئۈچتىن بىرى ئۆتۈپ بولغۇچە ئوقۇپ بولۇش مۇستەھەب-تۇر).

س: ئەزان دېگەن نېمە؟

ج: نامار ۋاقتى كەلگەندە نامار ئوقۇشتىن بىرئاز بۇرۇن بىر كىشى ئۆرە تۇرۇپ ئۇنلۇك ئاۋاز بىلەن تۆۋەندىكى

كەلىمىلەرنى ئۇنلۇك جاكارلايدۇ: «اَللهُ أَكْبَرُ، اَللهُ أَكْبَرُ، اَللهُ أَكْبَرُ، اَللهُ أَكْبَرُ؛ أَشْهَدُ أَنْ لَآ إِلٰهَ إِلَّا اللهُ، أَشْهَدُ أَنْ لَآ إِلٰهَ إِلَّا اللهُ؛ أَشْهَدُ أَنَّ مُحَمَّدًا رَّسُوْلُ اللهِ، أَشْهَدُ أَنَّ مُحَمَّدًا رَّسُوْلُ اللهِ؛ حَيَّ عَلَى الصَّلٰوةِ، حَيَّ عَلَى الصَّلٰوةِ؛ حَيَّ عَلَى الْفَلَاحِ، حَيَّ عَلَى الْفَلَاحِ؛ اَللهُ أَكْبَرُ، اَللهُ أَكْبَرُ؛ لَآ إِلٰهَ إِلَّا اللهُ» (ئاللاھ ھەممىدىن ئۇلۇغدۇر، ...، ...، ...؛ بىر ئاللاھتىن باشقا ئىلاھ يوق دەپ گۇۋاھلىق بېرىمەن، ...؛ مۇھەممەد سەللەللاھۇ ئەلەيھى ۋەسەللەم ئاللاھ تەئالانىڭ ئەلچىسى دەپ گۇۋاھلىق بېرىمەن، ...؛ نامازغا كېلىڭلار، ...؛ نىجاتلىققا كېلىڭلار، ...؛ ئاللاھ ھەممىدىن ئۇلۇغدۇر، ...؛ بىر ئاللاھتىن باشقا ئىلاھ يوقتۇر)[1].

مۇشۇ ئەزان دېيىلىدۇ.

بامدات نامازنىڭ ئەزىنىدا «حَيَّ عَلَى الْفَلَاحِ»تىن كېيىن «اَلصَّلٰوةُ خَيْرٌ مِّنَ النَّوْمِ» (نامار ئۇيقۇدىن ياخشىدۇر) دېگەن كەلىمىنىمۇ ئىككى قېتىم دېيىش لازىم.

س: تەكبىر دېگەن نېمە؟

ج: پەرز نامار ئوقۇغلى تۇرغاندا نامازنى باشلاشتىن بۇرۇن بىرسى ئەزاندا ئوقۇلغان كەلىمىلەرنى ئوقۇيدۇ، بۇ

① «مۇسلىم» رىۋايىتى.

تەكبىر دېيىلىدۇ. ئەمما، تەكبىرده «حَيَّ عَلَى الْفَلَاحِ»تىن كېيىن، «اَللهُ أَكْبَرُ»دىن ئىلگىرى ئىككى قېتىم «قَدْ قَامَتِ الصَّلٰوةُ» (نامار تەييار بولدى) دېيىلىدۇ.

س: ئەزان ۋە تەكبىر ئېيتقان ئادەم نېمە دېيىلىدۇ؟

ج: ئەزان ئېيتقان ئادەم مۇئەززىن، تەكبىر ئېيتقان ئادەم مۇكەببىر دېيىلىدۇ.

س: كوللېكتىپ هالدا ئوقۇلغان نامار، نامازنى باشلاپ ئوقۇغۇچى ۋە ئەگىشىپ نامار ئوقۇغۇچىلار نېمە دېيىلىدۇ؟

ج: كوللېكتىپ هالدا ئوقۇلغان نامار ـــ جامائەت نامزى، نامازنى باشلاپ ئوقۇغۇچى ـــ ئىمام، كەينىده تۇرۇپ ئىقتىدا قىلىپ نامار ئوقۇغۇچىلار ـــ مۇقتەدى دېيىلىدۇ.

س: يالغۇز نامار ئوقۇغۇچى نېمە دېيىلىدۇ؟

ج: مۇنپەرىد دېيىلىدۇ.

س: جامائەت بىلەن نامار ئوقۇش ئۈچۈن مەخسۇس ياسالغان ئورۇن نېمە دېيىلىدۇ؟

ج: مەسجىد دېيىلىدۇ.

س: مەسجىدكە بېرىپ نېمە ئىش قىلىش لازىم؟

ج: نامار ئوقۇش، قۇرئان تىلاۋەت قىلىش ۋە زىكرى-تەسبىھ ئېيتىش ياكى ئەدەپ بىلەن شۇككىده ئولتۇرۇش

لازىم. مەسجىدتە ئويناش، بىر نەرسىنى جىجىلاش، ۋاراڭ-چۇرۇڭ قىلىش ۋە دۇنيا سۆزلىرىنى قىلىش گۇناھتۇر.

س: نامار ئوقۇشتا قانداق پايدا بار؟

ج: نامار ئوقۇشتا ئىنتايىن كۆپ پايدا بار بولۇپ، بۇ يەرده ئازغىنه بىر قىسمىنى بايان قىلىمىز: 1) نامار ئوقۇيدىغان ئادەمنىڭ بەدىنى ۋە كىيىم-كېچىكى پاكىز تۇرىدۇ. 2) نامار ئوقۇيدىغان ئادەمدىن ئاللاه تەئالا رازى بولىدۇ. 3) نامار ئوقۇيدىغان ئادەم مۇھەممەد سەللەللاهۇ ئەلەيھى ۋەسەللەمنىڭ شاپائىتىگه ئېرىشىدۇ. 4) نامار ئوقۇيدىغان ئادەم ئاللاه تەئالانىڭ ئالدىدا ياخشى ئادەم ھېسابلىنىدۇ. 5) نامار ئوقۇيدىغان ئادەمنىڭ دۇنيادىمۇ ھۆرمەت-ئابرۇيى بولىدۇ. 6) نامار ئوقۇيدىغان ئادەم كۆپ گۇناھتىن ساقلىنىپ قالىدۇ. 7) نامار ئوقۇيدىغان ئادەمنى ئۆلگەندىن كېيىن ئاللاه تەئالا راھەت-پاراغەتكه ئېرىشتۇرىدۇ.

س: نامازدا ئوقۇلىدىغان كەلىمەرنىڭ ئىسمى نېمه؟

ج: ئادەتته نامازدا ئوقۇلىدىغان كەلىمه ۋە ئىبارىلەرنىڭ ئىسمى تۆۋەندىكىدەك:

1) تەكبىر: اَللهُ أَكْبَرُ.

2) سانا: سُبْحَانَكَ اللَّهُمَّ وَبِحَمْدِكَ وَتَبَارَكَ اسْمُكَ وَتَعَالَى جَدُّكَ وَلَآ إِلٰهَ غَيْرُكَ (ئى ئاللاھ! سەن پاكتۇرسەن، ھەمدۇ-سانا ساڭا خاستۇر، ئىسمىڭنىڭ بەرىكتى بۇيۇكتۇر، ئۇ-لۇغلۇقۇڭ يۇكسەكتۇر ۋە سەندىن باشقا ئىلاھ يوقتۇر)[1].

3) ئەئۇزۇ: أَعُوْذُ بِاللهِ مِنَ الشَّيْطَانِ الرَّجِيْمِ (قوغلاندى شەيتاندىن ئاللاھقا سېغىنىپ پاناھلىق تىلەيمەن).

4) بىسمىللاھ: ﴿بِسْمِ ٱللَّهِ ٱلرَّحْمَٰنِ ٱلرَّحِيمِ﴾ (ناھايىتى شەپقەتلىك ۋە مېھرىبان ئاللاھنىڭ ئىسمى بىلەن باشلايمەن).

5) سۈرە فاتىھە: ﴿ٱلْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ ٱلْعَٰلَمِينَ ۝١ ٱلرَّحْمَٰنِ ٱلرَّحِيمِ ۝٢ مَٰلِكِ يَوْمِ ٱلدِّينِ ۝٣ إِيَّاكَ نَعْبُدُ وَإِيَّاكَ نَسْتَعِينُ ۝٤ ٱهْدِنَا ٱلصِّرَٰطَ ٱلْمُسْتَقِيمَ ۝٥ صِرَٰطَ ٱلَّذِينَ أَنْعَمْتَ عَلَيْهِمْ ۙ غَيْرِ ٱلْمَغْضُوبِ عَلَيْهِمْ وَلَا ٱلضَّآلِّينَ ۝٧﴾ «جىمىي ھەمدۇسانا ئالەملەرنىڭ پەرۋەردىگارى ئاللاھقا خاستۇر [1]. ئاللاھ ناھايىتى شەپقەتلىك ۋە مېھرىباندۇر [2]. قىيامەت كۈنىنىڭ ئىگىسىدۇر [3]. (رەببىمىز) ساڭىلا ئىبادەت قىلىمىز ۋە سەندىنلا ياردەم تىلەيمىز

① «تىرمىزى» رىۋايىتى.

[4]. بىزنى توغرا يولغا باشلىغىن [5]. غەزىپىڭگە يولۇققانلارنىڭ ۋە ئازغانلارنىڭ يولىغا ئەمەس [6]، سەن ئىنئام قىلغانلارنىڭ يولىغا (باشلىغىن) [7]».

6) سۈرە كەۋسەر: ﴿إِنَّآ أَعْطَيْنَٰكَ ٱلْكَوْثَرَ ۝١ فَصَلِّ لِرَبِّكَ وَٱنْحَرْ ۝٢ إِنَّ شَانِئَكَ هُوَ ٱلْأَبْتَرُ ۝٣﴾ «بىز ساڭا ھەقىقەتەن نۇرغۇن ياخشىلىقلارنى ئاتا قىلدۇق [1]. پەرۋەردىگارىڭ ئۈچۈن نامراز ئوقۇغىن ۋە قۇربانلىق قىلغىن [2]. ھەقىقەتەن سېنىڭ دۈشمىنىڭنىڭ نامىنىشانى قالمايدۇ [3]».

7) سۈرە ئىخلاس: ﴿قُلْ هُوَ ٱللَّهُ أَحَدٌ ۝١ ٱللَّهُ ٱلصَّمَدُ ۝٢ لَمْ يَلِدْ وَلَمْ يُولَدْ ۝٣ وَلَمْ يَكُن لَّهُۥ كُفُوًا أَحَدٌۢ ۝٤﴾ «ئېيتقىنكى، ئۇ ئاللاھ بىردۇر [1]. ھەممە ئاللاھقا موھتاجدۇر [2]. ئاللاھ بالا تاپقانمۇ ئەمەس، تۇغۇلغانمۇ ئەمەس [3]. ھېچكىشى ئۇنىڭغا تەڭداش بولالمايدۇ [4]».

8) سۈرە فەلەق: ﴿قُلْ أَعُوذُ بِرَبِّ ٱلْفَلَقِ ۝١ مِن شَرِّ مَا خَلَقَ ۝٢ وَمِن شَرِّ غَاسِقٍ إِذَا وَقَبَ ۝٣ وَمِن شَرِّ ٱلنَّفَّٰثَٰتِ فِى ٱلْعُقَدِ ۝٤ وَمِن شَرِّ حَاسِدٍ إِذَا حَسَدَ ۝٥﴾ «مەخلۇقاتىنىڭ

شەررىدىن، قاراڭغۇلۇقى بىلەن كىرگەن كېچىنىڭ شەررىدىن، تۈگۈنلەرگە دەم سالغۇچى سېھرىگەرلەرنىڭ شەررىدىن، ھەسەتخورنىڭ ھەسەت قىلغان چاغدىكى شەررىدىن سۈبھىنىڭ پەرۋەردىگارى (ئاللاھ)غا سېغىنىپ پاناھلىق تىلەيمەن دېگىن (1 — 5)».

9) سۈرە ناس: ﴿قُلۡ أَعُوذُ بِرَبِّ ٱلنَّاسِ ۝١ مَلِكِ ٱلنَّاسِ ۝٢ إِلَٰهِ ٱلنَّاسِ ۝٣ مِن شَرِّ ٱلۡوَسۡوَاسِ ٱلۡخَنَّاسِ ۝٤ ٱلَّذِي يُوَسۡوِسُ فِي صُدُورِ ٱلنَّاسِ ۝٥ مِنَ ٱلۡجِنَّةِ وَٱلنَّاسِ ۝٦﴾ «ئىنسانلارنىڭ پەرۋەردىگارى، ئىنسانلارنىڭ پادىشاھى ۋە ئىنسانلارنىڭ ئىلاھى ئاللاھقا سېغىنىپ، كىشىلەرنىڭ دىللىرىدا ۋەسۋەسە قىلغۇچى جىنلاردىن ۋە ئىنسانلاردىن بولغان يوشۇرۇن شەيتانىنىڭ ۋەسۋەسىسىنىڭ شەررىدىن پاناھلىق تىلەيمەن دېگىن (1 — 6)».

10) رۇكۇ، يەنى ئېگىلگەن چاغدىكى تەسبىھ: سُبۡحَانَ رَبِّيَ الۡعَظِيۡمِ (ئۇلۇغ پەرۋەردىگارىم پاكتۇر).

11) قەۋمە، يەنى رۇكۇدىن باش كۆتۈرگەن چاغدىكى تەسمىئ: سَمِعَ اللّٰهُ لِمَنۡ حَمِدَهُ (ئاللاھ ئۆزىگە ھەمدۇسانا ئېيتقان كىشىنىڭ ھەمدۇسانىسىنى ئاڭلايدۇ).

12) مۇشۇ قەۋمەدىكى تەھمىد: رَبَّنَا لَكَ الۡحَمۡدُ (ئى پەرۋەردىگارىمىز! جىمىي ھەمدۇسانا ساڭا خاستۇر).

13) سەجدە، يەنى زېمىنغا باش قويغان چاغدىكى تەسبىھ: سُبۡحَانَ رَبِّيَ الۡأَعۡلٰى (بۇيۇك پەرۋەردىگارىم پاكتۇر).

14) تەشەھھۇد: اَلتَّحِيَّاتُ لِلّٰهِ وَالصَّلَوَاتُ وَالطَّيِّبَاتُ اَلسَّلَامُ عَلَيْكَ أَيُّهَا النَّبِيُّ وَرَحْمَةُ اللهِ وَبَرَكَاتُهُ اَلسَّلَامُ عَلَيْنَا وَعَلٰى عِبَادِ اللهِ الصَّالِحِيْنَ أَشْهَدُ أَنْ لَّآ إِلٰهَ إِلَّا اللهُ وَأَشْهَدُ أَنَّ مُحَمَّدًا عَبْدُهُ وَرَسُوْلُهُ (تىل بىلەن، بەدەن بىلەن ۋە مال بىلەن قىلىنىدىغان پۈتۈن ئىبادەتلەر ئاللاھقا خاستۇر. ئى پەيغەمبەر! ساڭا ئامانلىق ۋە ئاللاھنىڭ رەھمەت ۋە بەرىكەتلىرى بولسۇن. بىزگىمۇ ۋە ئاللاھنىڭ ياخشى بەندىلىرىگىمۇ ئامانلىق بولسۇن. بىر ئاللاھتىن باشقا ئىلاھ يوق دەپ گۇۋاھلىق بېرىمەن. مۇھەممەد سەللەللاھۇ ئەلەيھى ۋەسەللەم ئاللاھنىڭ بەندىسى ۋە ئەلچىسى دەپ گۇۋاھلىق بېرىمەن)①.

15) دۇرۇد شەرىف: اَللّٰهُمَّ صَلِّ عَلٰى مُحَمَّدٍ وَّعَلٰى اٰلِ مُحَمَّدٍ كَمَا صَلَّيْتَ عَلٰى إِبْرَاهِيْمَ وَعَلٰى اٰلِ إِبْرَاهِيْمَ إِنَّكَ حَمِيْدٌ مَّجِيْدٌ (ئى

① «بۇخارى» رىۋايىتى.

ئاللاھ! ئىبراھىم ئەلەيھىسسالام ۋە ئۇنىڭ ئائىلە-تاۋابىئاتلىرىغا رەھمىتىڭنى نازىل قىلغاندەك، مۇھەممەد سەللاللاھۇ ئەلەيھى ۋەسەللەم ۋە ئۇنىڭ ئائىلە-تاۋابىئاتلىرىغىمۇ رەھمىتىڭنى نازىل قىلغىن)؛ اَللّٰهُمَّ بَارِكْ عَلٰى مُحَمَّدٍ وَّعَلٰى اٰلِ مُحَمَّدٍ كَمَا بَارَكْتَ عَلٰى إِبْرَاهِيْمَ وَعَلٰى اٰلِ إِبْرَاهِيْمَ إِنَّكَ حَمِيْدٌ مَّجِيْدٌ (ئى ئاللاھ! ئىبراھىم ئەلەيھىسسالام ۋە ئۇنىڭ ئائىلە-تاۋابىئاتلىرىغا بەرىكىتىڭنى نازىل قىلغاندەك، مۇھەممەد سەللاللاھۇ ئەلەيھى ۋەسەللەم ۋە ئۇنىڭ ئائىلە-تاۋابىئاتلىرىغىمۇ بەرىكىتىڭنى نازىل قىلغىن)[1].

16) دۇرۇد شەرىفتىن كېيىن ئوقۇلىدىغان دۇئا: اَللّٰهُمَّ إِنِّىْ ظَلَمْتُ نَفْسِى ظُلْمًا كَثِيْرًا وَلَا يَغْفِرُ الذُّنُوْبَ إِلَّآ أَنْتَ فَاغْفِرْ لِىْ مَغْفِرَةً مِّنْ عِنْدِكَ وَارْحَمْنِىْ إِنَّكَ أَنْتَ الْغَفُوْرُ الرَّحِيْمُ (ئى ئاللاھ! مەن ئۆزۈمگە كۆپ زۇلۇم قىلدىم. گۇناھلارنى سەندىن باشقىسى مەغپىرەت قىلالمايدۇ. ماڭا ئۆز تەرىپىڭدىن مەغپىرەت ئاتا قىلغىن ۋە ماڭا رەھىم قىلغىن. سەن مەغپىرەت قىلغۇچىدۇرسەن ۋە مېھرىباندۇرسەن)[2].

① مەزكۇر ئىككى دۇرۇد «سەھىھ بۇخارى»نىڭ رىۋايىتىدۇر.

② «بۇخارى» رىۋايىتى.

17) يەنە بىر دۇئا: ﴿رَبَّنَآ ءَاتِنَا فِى ٱلدُّنْيَا حَسَنَةً وَفِى ٱلْآخِرَةِ حَسَنَةً وَقِنَا عَذَابَ ٱلنَّارِ﴾ (پەرۋەردىگارىمىز بىزگە دۇنيادا ياخشىلىق ئاتا قىلغىن، ئاخىرەتتىمۇ ياخشىلىق ئاتا قىلغىن ۋە بىزنى دوزاخ ئازابىدىن ساقلىغىن)[1].

18) سالام: اَلسَّلَامُ عَلَيْكُمْ وَرَحْمَةُ اللهِ (سىلەرگە ئامانلىق ۋە ئاللاھنىڭ رەھمىتى بولسۇن).

19) نامازدىن كېيىنكى دۇئا: اَللّٰهُمَّ أَنْتَ السَّلَامُ وَمِنْكَ السَّلَامُ تَبَارَكْتَ يَا ذَا الْجَلَالِ وَالْإِكْرَامِ (ئى ئاللاھ! سەن ئامانلىق بېغىشلىغۇچىدۇرسەن ۋە ئامانلىق سەن تەرەپتىنلا بولىدۇ. ئى ئۇلۇغلۇق ۋە ھۆرمەت ئىگىسى بولغان ئاللاھ! بەرىكىتىڭ بۇيۇكتۇر)[2].

20) قۇنۇت دۇئاسى: اَللّٰهُمَّ إِنَّا نَسْتَعِيْنُكَ وَنَسْتَغْفِرُكَ وَنُؤْمِنُ بِكَ وَنَتَوَكَّلُ عَلَيْكَ وَنُثْنِىْ عَلَيْكَ الْخَيْرَ وَنَشْكُرُكَ وَلَا نَكْفُرُكَ وَنَخْلَعُ وَنَتْرُكُ مَنْ يَّفْجُرُكَ اَللّٰهُمَّ إِيَّاكَ نَعْبُدُ وَلَكَ نُصَلِّى وَنَسْجُدُ وَإِلَيْكَ نَسْعٰى وَنَحْفِدُ وَنَرْجُوْ رَحْمَتَكَ وَنَخْشٰى عَذَابَكَ إِنَّ عَذَابَكَ بِالْكُفَّارِ مُلْحِقٌ (ئى ئاللاھ! سەندىن يارەدەم تىلەيمىز، سەندىن

① 2:201 (2- سۈرە 201- ئايەت).

② «تىرمىزى» رىۋايىتى.

مەغپىرەت تىلەيمىز، ساڭا ئىمان كەلتۈرىمىز، ساڭا تەۋەككۈل قىلىمىز، ساڭا ياخشى سانالار ئېيتىمىز، ساڭا شۈكرى قىلىمىز، ساڭا كاپىر بولمايمىز، ساڭا ئىتائەت قىلمىغان كىشىدىن مۇناسىۋەتنى ئۈزىمىز ۋە ئۇنى تەرك ئېتىمىز. ئى ئاللاھ! ساڭىلا ئىبادەت قىلىمىز، سەن ئۈچۈنلا نامаз ئوقۇيمىز، ساڭىلا سەجدە قىلىمىز، سەن تەرەپكىلا يۈگۈرەيمىز، ئەمرىڭنى بەجا كەلتۈرۈشكە ئالدىرايمىز، رەھمىتىڭنى ئۈمىد قىلىمىز ۋە ئازابىڭدىن قورقىمىز، سېنىڭ ئازابىڭ ھەقىقەتەن كاپىرلارغا لايىقتۇر)[1].

تاھارەت ئېلىش قائىدىسى

س: تاھارەتنى قايسى ئۇسۇلدا ئالىمىز؟

ج: ئالدى بىلەن پاكىز قاچىغا پاك سۇ ئالىمىز. ئاندىن پاكىز بولغان ئېگىزرەك جايدا قىبلە تەرەپكە ئالدىمىزنى قىلىپ ئولتۇرىمىز. ئەگەر ئېگىز ئورۇن بولمىسا تاھارەت

[1] «بەيھەقى» رىۋايىتى.

سۇيى چاچرىمىغۇدەك تۇز ئورۇن بولسىمۇ بولىدۇ. ئاندىن ئىككى يەڭنى جەينەككىچە تۇرۇۋېتىپ، ﴿بِسۡمِ ٱللَّهِ ٱلرَّحۡمَٰنِ ٱلرَّحِيمِ﴾ دەپ ئىككى قولنى بېغىشقىچە ئۇچ قېتىم يۇيىمىز. ئاندىن ئېغزىنى ئۇچ قېتىم ئايرىم-ئايرىم سۇ بىلەن چايقايمىز ۋە مىسۋاك قىلىمىز. ئەگەر مىسۋاك بولمىسا، چىشنى كۆرسەتكۈچ بارماق بىلەن پاكىزلايمىز. ئاندىن ئۇچ قېتىم بۇرۇنغا سۇ ئالىمىز (بۇرۇنغا ئالغان سۇنى سول قولنىڭ بارمىقى بىلەن چىقىرىمىز). ئاندىن پېشانىنىڭ چاچ چىققان يېرىدىن ئېڭەكنىڭ ئاستىغچە بولغان ئارىلىق ۋە ئىككى قۇلاقنىڭ ئارىلىقىدىن ئىبارەت يۈز قىسمىمىزنى سۇنى ئۇرماستىن ئۇچ قېتىم يۇيىمىز. ئاندىن ئىككى بىلىكىمىزنى (ئەۋۋەل ئوڭ بىلەكنى، ئاندىن سول بىلەكنى) جەينەك بىلەن قوشۇپ ئۇچ قېتىم يۇيىمىز. ئاندىن قولنى ھۆل قىلىپ باش ۋە قۇلاقنى، يەنە بىر قېتىم ھۆل قىلىپ گەدەننى سىلاپ بىر قېتىم مەسھى قىلىمىز. ئاندىن ئىككى پۇتنى (دەسلەپتە ئوڭ پۇتنى، ئاندىن سول پۇتنى) ئوشۇق بىلەن قوشۇپ ئۇچ قېتىم يۇيىمىز.

نامار ئوقۇش قائىدىسى

س: نامازنى قايسى ئۇسۇلدا ئوقۇيمىز؟

ج: تاھارەت ئېلىپ بولۇپ، پاكىز كىيىنىپ، پاكىز جايدا قىبلە تەرەپكە يۈز كەلتۈرۈپ نامازنىڭ نىيىتىنى قىلىپ ئۆرە تۇرىمىز. ئاندىن ئىككى قولنى قۇلاق باراۋەرىدە (ئايالالار مۇرىدىن ئاشۇرۇۋەتسە بولمايدۇ) كۆتۈرۈپ «اَللّٰهُ أَكْبَرُ» دەپ تەكبىر ئېيتىپ نامازغا كىرىمىز. ئاندىن ئوڭ قولنى ئۈستىگە، سول قولنى ئاستىغا قىلىپ كىندىكىنىڭ ئاستى تەرىپىگە قويىمىز (قىز-ئايالالار بولسا كۆكرىكىگە قويىدۇ). مۇشۇ ۋاقىتتىن تارتىپ ئۇياق-بۇياقنى قاراشقا بولمايدۇ، ئەدەپ بىلەن تۇرۇپ ئاللاھ تەئالا تەرەپكىلا يۈزلىنىشىمىز لازىم. ئاندىن سانانى ئوقۇيمىز. ئاندىن ئەئۇزۇنى ئوقۇيمىز. ئاندىن بىسمىللاھنى ئوقۇيمىز. ئاندىن سۈرە فاتىھە ۋە ئوقۇپ بولغان ھامان ئېچىمىزدە «ئامىن» دەيمىز. ئاندىن قايسى سۈرە ياد بولسا شۇ سۈرىنى ئوقۇپ تەكبىر ئېيتىقاچ رۇكۇغا بارىمىز. رۇكۇدا ئىككى قول بىلەن ئىككى تىزنى راۋرۇس قامالالاپ

تۇتىمىز ۋە رۇكۇنىڭ تەسىبھىنى ئۈچ قېتىم ياكى بەش قېتىم ئېيتىمىز. كەينىدىن تەسمىئ ئېيتىقاچ ئۆرە بولىمىز. تىك تۇرۇپ بولغاندىن كېيىن تەھمىد ئېيتىمىز. ئاندىن تەكبىر ئېيتىقاچ سەجدىگە بارىمىز. سەجدىدە ئالدى بىلەن ئىككى تىزنى، كەينىدىن ئىككى قولنى قويىمىز. پېشانە ۋە بۇرۇننى ئىككى قولنىڭ ئارىلىقىغا (زېمىنغا) قويۇپ سەجدىنىڭ تەسىبھىنى ئۈچ ياكى بەش قېتىم ئېيتىمىز. ئاندىن تەكبىر ئېيتىقاچ بېشىمىزنى كۆتۈرۈپ تۇز ئولتۇرىمىز. ئاندىن يەنە تەكبىر ئېيتىقاچ ئىككىنچى سەجدىگە بېرىپ يۇقىرىقى ئەمەللەرنى تەكرارلايمىز. ئاندىن تەكبىر ئېيتىقاچ زېمىنغا تايانماستىن ئىككىنچى رەكئەتنىڭ قىيامىغا تۇرۇپ كېتىمىز.

شۇنىڭ بىلەن ئىككىنچى رەكئەت باشلىنىدۇ: بۇنىڭدا ئالدى بىلەن بىسمىللاھنى، ئاندىن سۈرە فاتىھە بىلەن بىرگە يەنە بىر سۈرىنى ئوقۇيمىز. ئاندىن ئەۋۇلقى رەكئەتكە ئوخشاش رۇكۇ ۋە سەجدە قىلىمىز. سەجدىدىن كېيىن تۇز ئولتۇرىمىز ۋە تەشەھھۇد ئوقۇيمىز. ئاندىن دۇرۇد شەرىف ۋە دۇئا ئوقۇپ، ئەۋۇل ئوڭ تەرەپكە، ئاندىن سول

تەرەپكە سالام بېرىمىز. بۇنىڭ بىلەن ئىككى رەكئەتلىك نامار تامام بولىدۇ.

سالامدىن كېيىن «اَللّٰهُمَّ أَنْتَ السَّلاَمُ وَمِنْكَ السَّلاَمُ تَبَارَكْتَ يَا ذَا الْجَلاَلِ وَالْإِكْرَامِ»نى ئوقۇيمىز. ئاندىن قول كۆتۈرۈپ دۇئا قىلىمىز.

دۇئادا قولنى كۆكرەك باراۋىرىمىزدە كۆتۈرىمىز (ئۇنىڭ ئىدىن ئېگىز ياكى پەس قىلىۋېلىش ياخشى ئەمەس). ئىككى قولنىڭ چىمچىلاق بارمىقىنىڭ ئارىسىنى بىر بارماق كەڭلىكچىلىك بوش قويىمىز، يەنى ئىككى چىمچىلاق بارماقنى بىر-بىرىگە تەگكۈزمەيمىز. دۇئانى تۈگىتىپ بولۇپ ئىككى قولنى يۈزىمىزگە سۈرتىمىز.

س: ئىككى سەجدىنىڭ ئارىلىقىدا ۋە تەشەھھۇد ئوقۇغىلى تۇرغاندا قايسى تەرىقىدە ئولتۇرۇش لازىم؟

ج: ئەرلەر ئوڭ پۇتنى تىكلەپ، ئۇنىڭ بارماقلىرىنى قىبلە تەرەپكە قايرىپ، سول پۇتنى ياتقۇزۇپ، ساغرىسىنى شۇ ياتقۇزغان پۇتنىڭ ئۈستىگە قويۇپ ئولتۇرۇشى، قىز-ئاياللار بولسا ئىككىلى پۇتنى ئوڭ تەرەپكە ياتقۇزۇپ ۋە يانغا چىقىرىپ، ساغرىسىنى يەرگە قويۇپ ئولتۇرۇشى

لازىم. قولنى بولسا ئەر-ئايال ئىككىلىسى يوتىسىنىڭ ئۈستىگە قويۇشى لازىم.

س: ئىمام، مۇنپەرىد (يەككە نامار ئوقۇغۇچى) ۋە مۇقتەدى (ئىمامغا ئىقتىدا قىلغۇچى)لەرنىڭ نامازلىرىدا پەرق بارمۇ؟

ج: پەرق بار: 1) ئىمام ۋە مۇنپەرىد سانادىن كېيىن ئەئۇزۇنى، بىسمىللاھنى، سۈرە فاتىھەنى ۋە قوشۇلما سۈرىنى ئوقۇيدۇ. مۇقتەدى بولسا سانا ئوقۇپلا شۇك تۇرىدۇ. 2) رۇكۇدىن قوپقاندا ئىمام تەسمىئلا ئېيتىدۇ، مۇقتەدى تەھمىدلا ئېيتىدۇ. مۇنپەرىد بولسا تەسمىئ ۋە تەھمىد ئىككىلىسىنى ئېيتىدۇ.

س: ئۈچ رەكئەت ياكى تۆت رەكئەتلىك نامازنى قايسى تەرىقىدە ئوقۇيمىز؟

ج: باشتىكى ئىككى رەكئەتنى يۇقىرىدىكى ئىككى رەكئەتلىك نامازغا ئوخشاش ئوقۇيمىز. ئوخشىمايدىغان يېرى، بۇنىڭدا تەشەھھۇدتىن كېيىن دۇرۇد ئوقۇماستىن تەكبىر ئېيتىقاچ ئۈچىنچى رەكئەت ئۈچۈن قىيامغا تۇرۇپ كېتىمىز. ئەگەر بۇ ۋاجىب، ياكى سۈننەت، ياكى نەپلە

نامار بولسا، بۇ ئىككى ركئەت (ۋىترىدا بىر ركئەت)نمۇ باشتىكى ئىككى ركئەتكە ئوخشاش ئوقۇيمىز. ئەمما، پەرز نامار ئازراق پەرقلىنىدۇ، يەنى سۈرە فاتىھەدىن كېيىن قوشۇلما سۈرە ئوقۇمايمىز.

س: سۈننەت ۋە نەپلە نامازنى ئۇچ ركئەت ئوقۇشقا بولامدۇ؟

ج: بولمايدۇ، ئىككى ركئەت ياكى تۆت ركئەت ئوقۇش كېرەك.

س: رۇكۇ قىلىشنىڭ ئەڭ توغرا تەرىقىسى قايسى؟

ج: بەل بىلەن باشنى باراۋەر قىلىش (باشنى بەلدىن ئۈستۈن ياكى تۆۋەن قىلماسلىق)، ئىككى قولنى ئوغۇل-ئەرلەر بېقىنىدىن يىراق تۇتۇش، قىز-ئاياللار يېقىن تۇتۇش ۋە تىزنى قول بىلەن راۋرۇس قامالاشتىن ئىبارەت.

س: سەجدە قىلىشنىڭ ئەڭ توغرا تەرىقىسى قايسى؟

ج: قول بارماقلىرىنى زېمىنغا ئاراش قىلماستىن قويۇش، ئوغۇل-ئەرلەر بىلەك ۋە جەينەكلىرىنى زېمىنىدىن ئۈستۈن تۇتۇش، قورسىقىنى يوتىسىدىن يىراق تۇتۇش ۋە ئىككى قولنى بېقىنىدىن يىراق تۇتۇش؛ قىز-ئاياللار بولسا

جەينىكىنى بېقىنىغا يېقىن تۇتۇپ، قورسىقىنى يوتىسىغا چاپلاپ تۇگۈلۈپراق تۇرۇشتىن ئىبارەت.

س: نامازدىن كېيىن بارماق بىلەن ساناپ نېمىنى نەچچە قېتىم ئوقۇيمىز؟

ج: «سُبْحَانَ اللهِ»نى 33، «اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ»نى 33، «اَللّٰهُ أَكْبَرُ»نى 34 قېتىم ئوقۇيمىز. بۇلار جەمئىي 100 زىكرى بولۇپ، ئۇنى ئوقۇشنىڭ ساۋابى ئىنتايىن كۆپتۇر.

ئىسلام كەلىمىلىرى

كەلىمە تەييبە: لَآ إِلٰهَ إِلَّا اللهُ مُحَمَّدٌ رَّسُوْلُ اللهِ①.

كەلىمە شەھادەت: أَشْهَدُ أَنْ لَّآ إِلٰـهَ إِلَّا اللهُ وَأَشْهَدُ أَنَّ مُحَمَّدًا عَبْدُهٗ وَرَسُوْلُهٗ②.

① مەنىسى: بىر ئاللاھتىن باشقا ئىلاھ يوقتۇر، مۇھەممەد سەللەللاھۇ ئەلەيھى ۋەسەللەم ئاللاھنىڭ ئەلچىسىدۇر.

② مەنىسى: بىر ئاللاھتىن باشقا ئىلاھ يوقتۇر ۋە مۇھەممەد سەللەللاھۇ ئەلەيھى ۋەسەللەم ئۇنىڭ بەندىسى ۋە ئەلچىسىدۇر دەپ گۇۋاھلىق بېرىمەن.

كەلىمە تەمجىد: سُبْحَانَ اللهِ وَالْحَمْدُ لِلّٰهِ وَلَآ إِلٰـهَ إِلَّا اللهُ وَاللهُ أَكْبَرُ وَلَا حَوْلَ وَلَا قُوَّةَ إِلَّا بِاللهِ الْعَلِيِّ الْعَظِيْمِ①.

كەلىمە تەۋھىد: لَآ إِلٰـهَ إِلَّا اللهُ وَحْدَهُ لَا شَرِيْكَ لَـهُ لَـهُ الْمُلْكُ وَلَهُ الْحَمْدُ يُحْيِي وَيُمِيْتُ بِيَدِهِ الْخَيْرُ وَهُوَ عَلٰى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيْرٌ②.

كەلىمە رەددىل كۇپرى: اَللّٰهُمَّ إِنِّيْ أَعُوْذُ بِكَ مِنْ أَنْ أُشْرِكَ بِكَ شَيْأً وَأَنَا أَعْلَمُ بِهِ وَأَسْتَغْفِرُكَ لِمَا لَآ أَعْلَمُ بِهِ تُبْتُ عَنْهُ وَتَبَرَّأْتُ مِنَ الْكُفْرِ وَالْمَعَاصِيْ كُلِّهَا أَسْلَمْتُ وَاٰمَنْتُ وَأَقُوْلُ لَآ إِلٰهَ إِلَّا اللهُ مُحَمَّدٌ رَّسُوْلُ اللهِ③.

① مەنىسى: ئاللاھ پاكتۇر، جىمىي ھەمدۇسانا ئاللاھقا خاستۇر، ئاللاھتىن باشقا ئىلاھ يوقتۇر، ئاللاھ ھەممىدىن ئۇلۇغدۇر، ھەربىكەت ۋە قۇۋۋەت پەقەت يۇقىرى مەرتىۋىلىك ئۇلۇغ ئاللاھ بىلەندۇر.

② مەنىسى: يالغۇز ئاللاھتىن باشقا ئىلاھ يوقتۇر، ئۇنىڭ شېرىكى يوقتۇر، پادىشاھلىق ۋە جىمىي ھەمدۇسانا ئۇنىڭغا خاستۇر، ئۇ ھاياتلىق بەخش ئېتىدۇ ۋە ئۆنى تارتىپ ئالىدۇ، پۈتۈن ياخشىلىق ئۇنىڭ ئىلكىدىدۇر، ئۇ ھەر شەيئىگە قادىردۇر.

③ مەنىسى: ئى ئاللاھ! ساڭا سېغىنىپ بىلىپ تۇرۇپ ساڭا بىرەر شەيئىنى شېرىك كەلتۈرۈشتىن پاناھلىق تىلەيمەن، بىلمەستىن سادىر قىلىپ قويغانلىرىمغا سەندىن مەغپىرەت تىلەيمەن ۋە ئۇنىڭدىن تەۋبە قىلىمەن، بارچە كۇپرى ۋە مەئسىيەتتىن ئادا-جۇدادۇرمەن، مەن مۇسۇلمان بولدۇم ۋە ئىمان

ئىمان مۇجمەل: اٰمَنْتُ بِاللهِ كَمَا هُوَ بِأَسْمَآئِهِ وَصِفَاتِهِ وَقَبِلْتُ جَمِيْعَ أَحْكَامِهِ①.

ئىمان مۇپەسسەل: اٰمَنْتُ بِاللهِ وَمَلٰئِكَتِهِ وَكُتُبِهِ وَرُسُلِهِ وَالْيَوْمِ الْاٰخِرِ وَالْقَدْرِ خَيْرِهِ وَشَرِّهِ مِنَ اللهِ تَعَالَى وَالْبَعْثِ بَعْدَ الْمَوْتِ②.

ئېيتتىم. دەيمەنكى، بىر ئاللاھتىن باشقا ئىلاھ يوقتۇر، مۇھەممەد سەللەللاھۇ ئەلەيھى ۋەسەللەم ئاللاھنىڭ ئەلچىسىدۇر.

① مەنىسى: ئاللاھ تەئالانىڭ ئۆز ئىسىم-سۈپەتلىرىدە سۈپەتلەنگەندەك زات ئىكەنلىكىگە ئىمان كەلتۈردۇم ۋە ئۇنىڭ جىمىي ھۆكۈملىرىنى قوبۇل قىلدىم.

② مەنىسى: ئاللاھقا، ئۇنىڭ پەرىشتىلىرىگە، كىتابلىرىغا، ئەلچى-پەيغەمبەرلىرىگە، قىيامەت كۈنىنىڭ بولىدىغانلىقىغا، ياخشىلىق ۋە يامانلىقنىڭ ئاللاھ تەئالانىڭ تەقدىرىدىن ئىكەنلىكىگە ۋە ئۆلگەندىن كېيىن تىرىلىشنىڭ راستلىقىغا ئىمان كەلتۈردۇم.

ئىككىنچى بۆلۈم

بىرىنچى باب ئىسلام ئەقىدىلىرى

س: ئىسلام نەچچە ئاساس ئۇستىگە قۇرۇلغان؟

ج: ئىسلام بەش ئاساس ئۇستىگە قۇرۇلغان.

س: ئۇلار قايسى-قايسى؟

ج: 1) ئىمان كەلتۈرمەك، يەنى كەلىمە تەييبە ياكى كەلىمە شەھادەتنىڭ مەنىسىنى دىل بىلەن تەستىق قىلىپ، تىل بىلەن ئىقرار قىلماق. 2) نامىز ئوقۇماق. 3) ئۆشرە-زاكات بەرمەك. 4) رامىزان ئېيىدا روزا تۇتماق. 5) ھەج قىلماق.

س: مەنە-مەقسەتنى چۈشەنمەستىن تىلدا كەلىمە تەييبە ياكى كەلىمە شەھادەتنى ئوقۇپ قويۇش بىلەنمۇ مۇسۇلمان بولغىلى بولامدۇ؟

ج: بولمايدۇ، بەلكى مەنىسىنى چۈشىنىپ، ھەقىقىتىگە دىلدا جەزم قىلىش زۆرۈردۇر.

س: كەلىمە تەييبە ياكى كەلىمە شەھادەتنىڭ ھەقىقىتىگە دىل بىلەن جەزم قىلىش ۋە تىل بىلەن ئىقرار قىلىش نېمە دېيىلدۇ؟

ج: ئىمان كەلتۈرۈش دېيىلدۇ.

س: گاچا ئادەم تىلى بىلەن ئىقرار قىلالمايدۇ، ئۇنىڭ ئىمان كەلتۈرگەنلىكى قانداق بىلىنىدۇ؟

ج: تەبئىي ئاجىزلىق بولغانلىقتىن ئىشارەت قىلسىلا كۇپايە قىلىدۇ (ئاللاھ بىردۇر، مۇھەممەد سەللەللاھۇ ئەلەيھى ۋەسەللەم ئۇنىڭ ئەلچىسىدۇر دېگەننى ئىشارەت بىلەن ئىزھار قىلىدۇ).

س: مۇسۇلمانلار نەچچە نەرسىگە ئىمان كەلتۈرۈشى زۆرۈر؟

ج: يەتتە نەرسىگە ئىمان كەلتۈرۈشى زۆرۈر. بۇ يەتتە نەرسە ئىمان مۇپەسسەلدە بايان قىلىنغان: اٰمَنْتُ بِاللّٰهِ وَمَلٰئِكَتِهٖ وَكُتُبِهٖ وَرُسُلِهٖ وَالْيَوْمِ الْاٰخِرِ وَالْقَدْرِ خَيْرِهٖ وَشَرِّهٖ مِنَ اللّٰهِ تَعَالٰى وَالْبَعْثِ بَعْدَ الْمَوْتِ (ئاللاھقا، ئۇنىڭ پەرىشتىلىرىگە،

كىتابلىرىغا، ئەلچى-پەيغەمبەرلىرىگە، قىيامەت كۈنىنىڭ بولىدىغانلىقىغا، ياخشىلىق ۋە يامانلىقنىڭ ئاللاھ تەئالانىڭ تەقدىرىدىن ئىكەنلىكىگە ۋە ئۆلگەندىن كېيىن تىرىلىشنىڭ راستلىقىغا ئىمان كەلتۈردۇم، يەنى جەزمەن ئىشەندىم).

ئاللاھ تەئالاغا بولغان ئېتىقاد

س: ئاللاھ تەئالاغا قانداق ئېتىقاد قىلىشىمىز لازىم؟

ج: ئۇ: 1) بارلىق سۈپەتلىرى بىلەن ئەزەلدىن بار؛ 2) پۈتۈن شەيئىلەرنىڭ ياراتقۇچىسى؛ 3) يېگانە بىر ئىلاھ؛ 4) ھەمىشە ھايات؛ 5) ھەممىنى كۆرۈپ تۇرىدۇ، ئاڭلاپ تۇرىدۇ ۋە بىلىپ تۇرىدۇ؛ 6) ھەر شەيئىگە قادىر؛ 7) خالىغانىنى قىلىدۇ، ھەر ئىش ئۇنىڭ ئىرادىسىگە باغلىق؛ 8) ھەممىنى باشقۇرۇپ تۇرغۇچى مۇتلەق پادىشاھ؛ 9) ناھايىتى شەپقەتلىك ۋە مېھرىبان بولۇپ، ھەممە جانلىقلارغا رىزق بېرىدۇ ۋە ئۇلارنى تەربىيىلەپ يېتىشتۇرىدۇ؛ 10) ئەيىب-نۇقسانلاردىن پاك؛ 11) ھېچنەرسىگە ئوخشاتقىلى بولمايدۇ؛ 12) بىزگە ئوخشاش يەپ-ئىچمەيدۇ ۋە ئۇخلىمايدۇ؛ 13) (پۇت-قول دېگەندەك) ئەزالىرى، سۈرەت-شەكلى، شۇنداقلا ئاتا-ئانىسى، خوتۇنى، ئوغۇل-قىزى ۋە ئۇرۇق-تۇغقانلىرى يوق؛ 14) ھەممە ئۇنىڭغا موھتاج، ئەمما ئۇ ھېچكىم ۋە ھېچنەرسىگە موھتاج ئەمەس؛ 15) كائىناتنىڭ خوسۇسىي ئىشلىرىنى بېجىرگۈزۈش ئۈچۈن پەرىشتىلەرنى ياراتقان؛ 16) ھەق-ھىدايەتنى ۋە ياخشى-يامانلىقنى كۆرسىتىپ بېرىش ئۈچۈن پەيغەمبەرلەرنى ئەۋەتكەن ... دەپ ئېتىقاد قىلىشىمىز لازىم.

پەرىشتىلەرگە بولغان ئېتىقاد

س: پەرىشتىلەر قانداق مەخلۇقات؟

ج: ئۇلار ئاللاھ تەئالا نۇردىن ياراتقان مەخلۇقاتلار بولۇپ، بىزنىڭ سەزگۈلىرىمىز ئۇلارنى سېزەلمەيدۇ. ئەركەك-چىشى دەپ ئايرىلمايدۇ. ئاللاھ تەئالاغا ئاسىيلىق قىلمايدۇ. بەزىلىرى ئىبادەتكە خاس قىلىنغان بولۇپ، كېچە-كۈندۈز ئىبادەتكە مەشغۇل بولۇپ تۇرىدۇ. بەزى-

لىرى كائىناتنىڭ خوجىسى ئىشلىرىنى باشقۇرۇشقا خاس قىلىنغان بولۇپ، ھەردائىم ۋەزىپە ئۈستىدە تۇرىدۇ.

س: پەرىشتىلەرنىڭ سانى قانچىلىك كېلىدۇ؟

ج: ئۇلارنىڭ سانى ناھايىتى كۆپتۇر[1]، ئۇنى ئاللاھ تەئالادىن باشقا ھېچكىم بىلمەيدۇ. ئەمما، ئۇلارنىڭ ئىچىدىن مەشھۇرراق ۋە ئاللاھ تەئالاغا ئەڭ يېقىن بولغانلىرى تۆتتۇر.

س: ئۇلار قايسى؟

ج: 1) ھەزرىتى جىبرىئىل ئەلەيھىسسالام. ئۇ ئاللاھ تەئالانىڭ كىتابلىرىنى ۋە ۋەھيى-پەرمانلىرىنى پەيغەمبەرلەرگە ئېلىپ كېلىشكە مەسئۇل پەرىشتىدۇر. 2) ھەزرىتى ئىسرافىل ئەلەيھىسسالام. ئۇ قىيامەت بولىدىغان چاغدا سۇر پۈۋلەشكە مەسئۇل پەرىشتىدۇر. 3) ھەزرىتى مىكائىل ئەلەيھىسسالام. ئۇ يامغۇر ياغدۇرۇش ۋە رىزق تەقسىم قىلىشقا مەسئۇل پەرىشتىدۇر. 4) ھەزرىتى ئەزرائىل ئەلەيھىسسالام. ئۇ جان ئېلىشقا مەسئۇل پەرىشتىدۇر.

[1] ھەتتا ھەر ئادەمنىڭ يېنىدا ئۇنىڭ ئەمەللىرىنى خاتىرىلەپ تۇرىدىغان ئىككى پەرىشتە باردۇر.

ساماۋى كىتابلارغا بولغان ئېتىقاد

س: ئاللاھ تەئالا چۈشۈرگەن كىتاب نەچچە؟

ج: ئاللاھ تەئالا پەيغەمبەرلىرىگە نۇرغۇن يازمىلارنى نازىل قىلغان بولۇپ، كىچىكرەك ھەجىمدىكىلىرى سەھىپە، چوڭراق ھەجىمدىكىلىرى كىتاب دېيىلىدۇ، ئۇلارنىڭ ئىچىدە مەشھۇرراقى تۆتتۇر.

س: ئۇلار قايسى؟ كىملەرگە نازىل بولغان؟

ج: 1) «تەۋرات». ئۇ ھەزرىتى مۇسا ئەلەيھىسسالامغا نازىل بولغان. 2) «زەبۇر». ئۇ ھەزرىتى داۋۇد ئەلەيھىسسالامغا نازىل بولغان. 3) «ئىنجىل». ئۇ ھەزرىتى ئىيسا ئەلەيھىسسالامغا نازىل بولغان. 4) «قۇرئان كەرىم». ئۇ ھەزرىتى مۇھەممەد سەللەللاھۇ ئەلەيھى ۋەسەللەمگە نازىل بولغان.

س: سەھىپە نەچچە؟ كىملەرگە نازىل بولغان؟

ج: ئۇلارنىڭ سانى ئېنىق ئەمەس، ئەمما ئۇنىڭ بىر قىسمىنىڭ ھەزرىتى ئادەم ئەلەيھىسسالامغا، يەنە بىر قىسمىنىڭ ھەزرىتى شىيس ئەلەيھىسسالامغا، يەنە بىر قىسمىنىڭ ھەزرىتى ئىبراھىم ئەلەيھىسسالامغا نازىل بولغان.

لىقى مەلۇمدۇر. بۇلاردىن باشقىمۇ سەھىپىلەر بار بولۇپ، ئۇلار باشقا پەيغەمبەرلەرگە نازىل بولغان.

پەيغەمبەرلەرگە بولغان ئېتىقاد

س: رەسۇل دېگەن كىم؟

ج: ئۇ ئاللاھ تەئالا بەندىلىرىگە ئۆز دىنىنى ئۆگىتىش ئۈچۈن ئىنسانلار ئارىسىدىن تاللىغان خاس كىشى بولۇپ، ئاللاھ تەئالانىڭ ئىزنى بىلەن مۆجىزە كۆرسىتىدۇ. ھەمىشە راست سۆزلەيدۇ، ئاللاھ تەئالانىڭ ۋەھيلىرىنى كەم-زىيادە قىلماستىن تولۇق يەتكۈزىدۇ، بىرەرىنمۇ يوشۇرۇپ قالمايدۇ. يالغان سۆز ۋە گۇناھ ئۇنىڭدىن سادىر بولمايدۇ.

س: نەبى دېگەن كىم؟

ج: ئۇمۇ رەسۇلغا ئوخشاش ۋەزىپە ئۆتەيدىغان كىشىدۇر.

س: نەبى ۋە رەسۇلدا پەرق بارمۇ؟

ج: ئازغىنە پەرق بار: «نەبى» ھەممە پەيغەمبەرلەرگە ئورتاق بولغان ئاتالغۇدۇر، «رەسۇل» بولسا يېڭى شەرىئەت ۋە يېڭى كىتاب چۈشۈرۈلگەنلەرگىلا خاستۇر. يېڭى شەرىئەت ۋە كىتاب چۈشۈرۈلمىگەنلەر ئىلگىرىكى شەرىئەت ۋە كىتابقا ئەمەل قىلىدۇ.

س: بىر ئادەم ئۆز تىرىشچانلىقى ۋە ئىبادىتى بىلەن پەيغەمبەر بولالامدۇ؟

ج: بولالمايدۇ. بەلكى، ئاللاھ تەئالا كىمنى پەيغەمبەر قىلىشنى خالىسا، شۇنى پەيغەمبەر قىلىدۇ.

س: پەيغەمبەرلەرنىڭ سانى قانچە؟

ج: ئىنسانىيەت تارىخىدا نۇرغۇنلىغان پەيغەمبەرلەر ئۆتكەن. ئۇلارنىڭ ئەڭ تۇنجىسى ئاللاھ تەئالا ئۆزى بىلىدۇ. ئۇ نەچچە پەيغەمبەر ئەۋەتكەن بولسا، بىز بىرىنمۇ ئايرىپ قويماستىن ھەممىسىنى بەرھەق پەيغەمبەر دەپ ئىمان كەلتۈرىشىمىز لازىم.

س: تۇنجى پەيغەمبەر كىم؟ ئاخىرقىسىچۇ؟

ج: تۇنجىسى ھەزرىتى ئادەم ئەلەيھىسسالامدۇر، ئاخىرقىسى ھەزرىتى مۇھەممەد سەللەللاھۇ ئەلەيھى ۋەسەللەمدۇر.

س: ئۇنىڭدىن كېيىنمۇ پەيغەمبەر كېلەمدۇ؟

ج: پەيغەمبەرلىك ئۇنىڭ بىلەن ئاخىرلاشقان بولۇپ، قىيامەت بولغىچە يېڭىدىن پەيغەمبەر كەلمەيدۇ. ئۇنىڭ-

ىدىن كېيىن بىراۋ پەيغەمبەرلىك دەۋاسى قىلسا، ئۇ يالـ
غانچىدۇر.

س: قايسى پەيغەمبەرنىڭ مەرتىۋىسى ئەڭ يۇقىرى؟

ج: بىزنىڭ پەيغەمبىرىمىز مۇھەممەد سەللەللاھۇ ئەلەيھى ۋەسەللەمنىڭ مەرتىۋىسى ھەممە پەيغەمبەرـ لەردىن يۇقىرىدۇر.

قىيامەت كۈنىگە بولغان ئېتىقاد

س: قىيامەت كۈنى قايسى كۈن؟

ج: ئۇ، بۇ دۇنيا زامانىنىڭ ئاخىرلىشىش كۈنى بولۇپ، ئۇ كۈندە ئىسرافىل ئەلەيھىسسالام پۈۋلىگەن تۇنجى سۇرنىڭ دەھشەتلىك زەربىسى بىلەن پۈتۈن ئىنسانىيەت ۋە جانلىقلار ئۆلۈپ كېتىدۇ، يۇلتۇزلار تۆكۈلىدۇ، زېمىن قاتتىق تەۋرەيدۇ، تاغلار توزغاقتەك توزۇيدۇ، قۇياش بـ
ـلەن ئاي بىرلىشىپ كېتىدۇ ۋە نۇرى ئۆچىدۇ ... يەنى، بۇ دۇنيا خاراب بولىدۇ.

س: بۇ كۈن قاچان بولىدۇ؟

ج: ئۇنىڭ بولۇشىدا شەك يوق. لېكىن ئېنىق ۋاقتىنى ئاللاھ تەئالادىن باشقا ھېچ كىشى بىلمەيدۇ. جۈمە كۈنى

ۋە مۇھەررەمنىڭ ئونىنچى كۈنى بولىدىغانلىقىلا مەلۇمدۇر. شۇنداقلا، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام قىيامەت بولۇشقا ئاز قالغاندا يۇز بېرىدىغان بەزى ئالامەتلەردىن ئالدىن خەۋەر بەرگەندۇر.

س: ئۇ ئالامەتلەر قايسى؟

ج: 1) گۇناھ كۆپىيىدۇ. 2) كىشىلەر ئاتا-ئانىلىرىغا بىھۆرمەتلىك قىلىدۇ، سۆزىگە ئۇنمايدۇ. 3) ئامانەتكە خىيانەت قىلىدۇ. 4) ناخشا-مۇزىكا، ئۇسسۇل-تاماشا ۋە رەڭگارەڭ ئويۇنلار كۆپىيىدۇ. 5) كېيىنكىلەر ئىلگىرى ئۆتكەن ئۇلۇغ زاتلارنى كەمسىتىدۇ. 6) بىلىمسىز ياكى بىلىمى تۆۋەن كىشىلەر پېشۋا بولىدۇ. 7) ئۆمرىدە پادا بېـ
قىپ ئۆتكەن ياكى شۇنىڭغا ئوخشاش تۆۋەن تەبىقىدىكى كىشىلەر ئېگىز-ئېگىز قەۋەتلىك بىنالارنى سالىدۇ، يەنى نامراتلار پۇل-مالغا ئېرىشىدۇ، خارلار ئەزىز بولىدۇ. 8) لاياقەتسىز كىشىلەر ھوقۇق ۋە ئەمەل تۇتىدۇ ...

تەقدىرگە بولغان ئېتىقاد

س: تەقدىر دېگەن نېمە؟

ج: كىشىلەرگە يەتكەن ياخشى-يامان ئىشلار ئەسلىدە

ئاللاھ تەئالا تەرەپتىن ئالدىن بېكىتىلىدىغان بولۇپ، ئۇ ئۇنىڭ ئورۇنلاشتۇرۇشىدىن تاشقىرى ئىش ئەمەس. دەل مۇشۇ ئورۇنلاشتۇرۇش تەقدىر دېيىلىدۇ.

ئۆلگەندىن كېيىن تىرىلىشكە بولغان ئېتىقاد

س: ئۆلگەندىن كېيىن تىرىلىش قانداق ئىش؟

ج: قىيامەت بولۇپ بۇ دۇنيا خاراب بولغاندىن كېيىن، ئاللاھ تەئالا يېڭى بىر كەلگۈسى دۇنيانى، يەنى ئاخىرەتنى مەيدانغا كەلتۈرىدۇ. ئاندىن ئىسرافىل ئەلەيھىسسالامغا ئىككىنچى قېتىملىق سۇرنى پۈۋلەشكە پەرمان بېرىدۇ. سۇر پۈۋلەنگەن ھامان ئىلگىرى ياشاپ ئۆتكەن پۈتۈن جانلىقلار قايتىدىن بارلىققا كېلىدۇ. شۇ قاتاردا مۇشۇ دۇنيادا ياشاپ ئۆتكەن كىشىلەرنىڭ ھەممىسى تىرىلىدۇ ۋە مەھشەرگاھتا ئاللاھ تەئالانىڭ ئالدىدا بۇ دۇنيادىكى قىلمىشلىرىدىن ھېساب بېرىدۇ. كاپىرلار ۋە گۇناھكارلار دوزاخ بىلەن جازالىنىدۇ. ئىمان ئېيتقان ۋە ياخشى ئەمەللەرنى قىلغانلار جەننەت بىلەن مۇكاپاتلىنىدۇ.

بۇ ئىشلار يۈز بېرىدىغان كۈن «قۇرئان كەرىم»دە ئاخىرەت كۈنى، ھەشرى كۈنى، جازا-مۇكاپات كۈنى، ھېساب كۈنى ... دەپ بىرقانچە ئىسىملار بىلەن ئاتالغان.

س: ئىمان مۇپەسسەلدە يەتتە نەرسە تىلغا ئېلىنغان. ئەگەر بىراۋ ئۇ يەتتە نەرسىنىڭ ئىچىدىن بىر-ئىككىسىگە قايىل بولمىسا، ئۇنداق كىشى مۇسۇلمان ھېسابلىنامدۇ؟

ج: ھەممىسىگە بىردەك ئىمان كەلتۈرمىگۈچە قەتئىي مۇسۇلمان ھېسابلانمايدۇ.

س: پەيغەمبىرىمىز ئىسلامنىڭ ئاساسى بەش دەپ كۆرسەتتى، بۇنىڭ ئىچىدە پەرىشتىلەر، ئاللاھ تەئالانىڭ كىتابلىرى، قىيامەت ۋە تەقدىر قاتارلىقلارغا ئىمان ئېيتىش تىلغا ئېلىنمىدىغۇ؟

ج: ئىسلامنىڭ ئاساسى بولغان مەزكۇر بەش نەرسە ئىچىدە رەسۇلۇللاھ سەللەللاھۇ ئەلەيھى ۋەسەللەمگە ئىمان كەلتۈرۈش تىلغا ئېلىنغاندۇر. ئۇ ئۇقتۇرغان بارلىق سۆزلەرگە ئىمان كەلتۈرۈشمۇ ئۇنىڭغا ئىمان كەلتۈرۈشنىڭ جۈملىسىدىن ھېسابلىنىدۇ، ئەلۋەتتە.

س: بىراۋ دىلى بىلەن تەستىق قىلىپ، تىلى بىلەن ئىقرار قىلىپ ئىمان ئېيتقاندىن كېيىن، نامىاز ئوقۇمىغان، ياكى زاكات بەرمىگەن، ياكى روزا تۇتمىغان ۋەياكى ھەج

قىلمىغان بولسا، بۇنداق كىشىنى مۇسۇلمان ھېسابلاشقا بولامدۇ؟

ج: بولىدۇ. لېكىن، ئاللاھ تەئالانىڭ ئەمرى-پەرمانلىرىنى تۇتمىغانلىقى ئۈچۈن قاتتىق گۇناھكار بولىدۇ. بۇنداق كىشى پاسىق دېيىلىدۇ. ئۇ ئۆز گۇناھلىرىنىڭ جازاسىنى تارتىپ بولغاندىن كېيىن، ئاللاھ تەئالا رەھمىسىگە ئېلىپ قالسا، كېيىنرەك نىجات تېپىپ قېلىشى مۇمكىن.

ئىككىنچى باب ئىسلام ئەمەللىرى

س: ئىسلام ئەمەللىرى دېگەن نېمە؟

ج: يۇقىرىدا تىلغا ئېلىنغان بەش نەرسە ئىسلامنىڭ ئۇلى بولۇپ، ئۇنىڭ ئىچىدىن بىرىنچىسى ئىمان دېيىلىدۇ. بۇ بىرىنچى بابتا بايان قىلىنىپ بولدى. قالغان تۆت ئەمەل (نامازئۆشرە-زاكات، رامىزان ۋە ھەج قاتارلىقلار) بولسا ئىسلام ئەمەللىرى دېيىلىدۇ.

تۆۋەندىكى قۇرلىرىمىزدا بۇنىڭ جۈملىسىدىن بولغان نامازغا ئائىت مەسىلىلەر بايان قىلىنىدۇ.

س: نامازدېگەن نېمە؟

ج: ئاللاھ تەئالا ئۆز كىتابىدا ۋە مۇھەممەد سەللەللاھۇ ئەلەيھى ۋەسەللەم ئۆز ھەدىسلىرىدە مۇسۇلمانلارغا بىلدۈرگەن ئىبادەت ۋە قۇلچىلىق قىلىشنىڭ بىر خۇسۇسىي تەرىقىسى نامازدېيىلىدۇ.

س: ناماز ئوقۇشتىن ئىلگىرى نەچچە ئىش زۆرۈر؟

ج: يەتتە ئىش زۆرۈر. بۇلارسىز ناماز دۇرۇس بولمايدۇ. شۇڭا، بۇلار نامازنىڭ شەرتلىرى ۋە پەرزلىرى دېيىلىدۇ.

س: ئۇلار قايسى؟

ج: 1) بەدەن پاك بولماق. 2) كىيىم-كېچەك پاك بولماق. 3) ناماز ئوقۇيدىغان جاي پاك بولماق. 4) ئەۋرەتنى ياپماق. 5) نامازنىڭ ۋاقتى كىرمەك. 6) قىبلە تەرەپكە يۈز كەلتۈرمەك. 7) نىيەت قىلماق.

نامازنىڭ ئالدىنقى شەرتلىرىنىڭ بايانى

س: بەدەننى پاك قىلىش نېمىنى كۆرسىتىدۇ؟

ج: بەدەننى ھەرقانداق نىجاسەتتىن پاك قىلىشنى كۆرسىتىدۇ.

س: نىجاسەت نەچچە خىل؟

ج: ئىككى خىل: 1) ماددىي نىجاسەت. 2) مەنىۋى نىجاسەت.

س: نامازدا قايسى نىجاسەتتىن بەدەننى پاك قىلىش شەرت؟

ج: ئىككىلا خىل نىجاسەتتىن بەدەننى پاك قىلىش شەرت.

س: ماددىي نىجاسەت قايسى؟

ج: ئۇ كۆزگە كۆرۈنىدىغان نىجاسەتنى كۆرسىتىدۇ. مەسىلەن: چوڭ-كىچىك تەرەت، قان، يىرىڭ، ھاراق ... دېگەندەك.

س: مەنىۋى نىجاسەت قايسى؟

ج: ئۇ شەرىئەتنىڭ ھۆكمى بىلەن نىجاسەتلىكى ئىسپاتلانغان، لېكىن كۆزگە كۆرۈنمەيدىغان نىجاسەتنى كۆرسىتىدۇ. مەسىلەن، تاھارەتسىزلىك، جىنابەت (جۇنۇبلۇق) دېگەندەك.

س: مەنىۋى نىجاسەت جەمئىي نەچچە خىل؟

ج: ئىككى خىل: 1) كىچىك مەنىۋى نىجاسەت. بۇ تاھارەتسىزلىك ياكى كىچىك تاھارەتسىزلىك دېيىلىدۇ. 2) چوڭ مەنىۋى نىجاسەت. بۇ جىنابەت ياكى چوڭ تاھارەتسىزلىك دېيىلىدۇ.

س: بۇلاردىن بەدەن قانداق پاك بولىدۇ؟

ج: كىچىك مەنىۋى نىجاسەتتىن ئادەتتىكى تاھارەت ئېلىش بىلەن پاك بولىدۇ. چوڭ مەنىۋى نىجاسەتتىن غۇسۇل قىلىش (پۈتۈن بەدەننى يۇيۇش) بىلەن پاك بولىدۇ.

تاھارەتنىڭ بايانى

س: تاھارەت دېگەن نېمە؟

ج: كىشى نامازغا ئوقۇشنى ئىرادە قىلسا، ئالدى بىلەن پاك قاچىغا پاك سۇ ئالىدۇ. دەسلەپتە ئىككى قولىنى بېغىشغىچە يۇيىدۇ. كەينىدىن ئېغىزىنى ئۈچ قېتىم چايقاش بىلەن بىرگە مىسۋاك قىلىدۇ. ئاندىن بۇرنىغا ئۈچ قېتىم سۇ ئالىدۇ. ئاندىن يۈزىنى ئۈچ قېتىم يۇيىدۇ. ئاندىن ئىككى قولىنى جەينىكى بىلەن قوشۇپ ئۈچ قېتىم يۇيىدۇ. ئاندىن باش، قۇلاق ۋە گەدەنلىرىگە مەسھى قىلىدۇ. ئاندىن ئىككى پۇتىنى ئوشۇقى بىلەن قوشۇپ ئۈچ قېتىم يۇيىدۇ. مانا مۇشۇلار تاھارەت دېيىلىدۇ.

س: تاھارەتتە مەزكۇر ئىشلارنىڭ ھەممىسى زۆرۈرمۇ؟

ج: بەزىلىرى زۆرۈر، بۇنى تەرك ئەتسە تاھارەت ھاسىل بولمايدۇ، بۇ پەرز دېيىلىدۇ. بەزىلىرى ئانچە زۆرۈر ئەمەس، ئۇلارنى تەرك ئېتىش بىلەنمۇ تاھارەت ھاسىل بولۇۋېرىدۇ، لېكىن كامىل بولماي قالىدۇ، بۇ سۇنىنەت دېيىلىدۇ. تەرك ئېتىلىشى تاھارەتنىڭ كامىللىقىغمۇ تەسىر قىلمايدىغان يەنە بىر خىللىرى بار بولۇپ، بۇلار مۇستەھەب دېيىلىدۇ.

س: تاھارەتنىڭ پەرزى قانچە؟

ج: تۆت: 1) يۈز[1]نى يۇيماق. 2) ئىككى قولنى جەينەك بىلەن قوشۇپ يۇيماق. 3) باشنىڭ تۆتتىن بىرىگە مەسھى قىلماق. 4) ئىككى پۇتنى ئوشۇق بىلەن قوشۇپ يۇيماق.

س: تاھارەتنىڭ سۇننىتى قانچە؟

ج: 13: 1) نىيەت قىلماق. 2) بىسمىللاھنى ئوقۇماق. 3) ئىككى قولنى بېغىشقىچە ئۈچ قېتىم يۇيماق. 4) مىسۋاك قىلماق. 5) ئېغىزنى ئۈچ قېتىم چايقىماق. 6) بۇرۇننى ئۈچ قېتىم چايقىماق. 7) بارماقلىرىنىڭ ئىچ تەرىپى بىلەن ساقالنى تارىماق. 8) بارماقلىرىنى قول ۋە پۇتنىڭ بارماق ئارىلىقىغا كىرگۈزمەك. 9) ھەربىر ئەزانى ئۈچ قېتىمدىن يۇيماق. 10) باشنىڭ ھەممە يېرىگە مەسھى قىلماق. 11) ئىككى قۇلاققا مەسھى قىلماق. 12) تاھارەتنى تەرتىپ بىلەن ئالماق. 13) ھەربىر ئەزانى ئارقىمۇئارقا يۇماق[2].

س: تاھارەتنىڭ مۇستەھەبلىرى قانچە؟

ج: بەش: 1) ھەربىر ئەزانى يۇغاندا ئوڭ تەرەپتىن باشلىماق[3]. مەسىلەن، ئوڭ پۇت، ئوڭ قول دېگەندەك.

---

① بۇنىڭدىن پېشانىنىڭ چاچ چىققان يېرىدىن ئېگىكىنىڭ ئاستىغچە بولغان ئارىلىق ۋە ئىككى قۇلاقنىڭ ئارىلىقى كۆزدە تۇتۇلىدۇ.

② يەنى بىر ئەزا قۇرۇپ قالغىچە يەنە بىر ئەزانى يۇيۇپ بولۇش لازىم.

③ بەزى ئۆلىمالار بۇنى سۇننەت ھېسابلايدۇ، مۇشۇ ئىشەنچلىكرەك.

2) گەدەنگە مەسھى قىلماق. 3) تاھارەتنى ئۆزى ئالماق. 4) قىبلە تەرەپكە ئالدىنى قىلىپ ئولتۇرماق. 5) پاك ھەم ئېگىز جايدا ئولتۇرماق.

س: تاھارەتتە نەچچە ئىش مەكرۇھ؟

ج: تۆت ئىش مەكرۇھ: 1) پاسكىنا جايدا ئولتۇرۇپ تاھارەت ئالماق. 2) بۇرۇننىڭ سۈيىنى ئوڭ قولى بىلەن مشقىرىپ چقارماق. 3) تاھارەت ئېلىۋېتىپ دۇنيا سۆزى قىلماق. 4) سۇنىنەتكە زىت تاھارەت ئالماق.

س: تاھارەت سۇندىغان ئىشلار قانچە؟

ج: سەككىز، بۇلار ئادەتتە تاھارەتنى بۇزغۇچى ئاممىلار دېيىلىدۇ: 1) چوڭ-كىچىك تەرەت قىلماق ياكى ئالدى ياكى كەينى ئەزادىن بىرەر نەرسە (قۇرت، ئاق خۇن، مەزى، مەنىي، قان ... دېگەندەك) چىقماق. 2) ئوسۇرماق. 3) بەدەننىڭ بىرەر يېرىدىن قان، يىرىڭ، زەرداپ ... ئاقماق. 4) ئېغىز توشقۇچە قۇسماق. 5) نامازدا تۇرۇپ قاقاقلاپ ياكى ۋىلقىلاپ كۈلۈپ سالماق. 6) يېنىچە ياكى بىر نەرسىگە يۆلىنىپ ئۇخلاپ قالماق. 7) ساراڭلىق (مەجنۇنلۇق). 8) ھۇشسىزلىق.

غۇسۇلنىڭ بايانى

س: غۇسۇل دېگەن نېمە؟

ج: پۈتۈن بەدەننى يۇيۇش غۇسۇل دەپ ئاتىلىدۇ، لېكىن شەرئىتتە بۇنىڭ خاس يولى بار.

س: ئۇنىڭ خاس يولى قايسى؟

ج: ئەۋۋەل پاكلىقنى نىيەت قىلغاندىن كېيىن، ئىككى قولنى بىغىشقىچە يۇيۇپ ئىستىنجا قىلىمىز. ئاندىن بەدەندىكى كۆزگە كۆرۈنگەن نىجاسەتنى يۇيۇۋېتىمىز. ئاندىن كىچىك تاھارەت ئالىمىز[1]. ئاخىردا پۈتۈن بەدەنگە ئازئازدىن سۇ قۇيۇپ قول بىلەن ئۈچ قېتىم سىلاپ يۇيىمىز. مانا بۇ غۇسۇلنىڭ پۈتۈن جەريانىدۇر.

س: غۇسۇلنىڭ پەرزى قانچە؟

ج: ئۈچ: 1) ئېغىز چايقىماق. 2) بۇرۇنغا سۇ ئالماق. 3) بەدەننىڭ ھەممە يېرىنى بىر تۇك تۇۋىنمۇ چالا قويماي يۇماق.

س: غۇسۇلنىڭ ئالدىدىكى كىچىك تاھارەتتە ئېغىز ۋە بۇرۇنغا سۇ ئېلىنىپ بولغان بولسا، بەدەننى يۇيىدىغاندا

① ئەمما، بۇ ۋاقىتتا پۈتنى يۇمايمىز، ئۇ غۇسۇلنىڭ ئاخىردا يۇيۇلىدۇ.

بۇلارغا قايتا سۇ ئېلىش زۆرۈرمۇ؟

ج: كىچىك تاھارەت ئالغاندا سۇ ئالغانكەن، ئەمدى قايتا سۇ ئېلىش زۆرۈر ئەمەس.

ئاياغقا مەسھى قىلىشنىڭ بايانى

س: قايسى خىلدىكى ئاياغلارغا مەسھى قىلىش دۇرۇس؟

ج: ئوشۇقنى يېپىش ۋە پىيادە ئۇچ كۈنلۈك سەپەرگە چىداش شەرتى بىلەن: 1) ئىنسان ۋە توڭگۇزدىن باشقا ھايۋان تېرىسىدىن ئىشلەنگەن كۆن ياكى خۇرۇم ئاياغقا (ياكى مەسگە) مەسھى قىلىش دۇرۇس. 2) قېلىن رېزىنكىدىن ئىشلەنگەن ياكى ئەستىرى رەخت بولۇپ، ئۈستى قېلىن سىرلىۋېتىلگەن ياكى رېزىنكە بىلەن قاپلىۋېتىلگەن ئاياغقا (ياكى مەسگە) مەسھى قىلىش دۇرۇس. 3) چەمى ۋە باشلىقىغا تېرە ياكى شۇنكۇغا ئوخشىغان نەرسىلەر قاپلانغان ۋە سۇ شۇمۇرىۋالمايدىغان پېيمغا مەسھى قىلىش دۇرۇس.

ئەمما، لاتا پايپاقىغا مەسھى قىلىش دۇرۇس ئەمەس.

س: بۇلارغا قايسى چاغدا مەسھى قىلىشقا بولىدۇ؟

ج: بىرى، تاھارەت بار چاغدا كىيىۋالغان بولسا، كېيىن تاھارەت ئالغاندا مەسھى قىلىشقا بولىدۇ؛ يەنە بىرى، كىيىشتىن بۇرۇن پۇتنى يۇيۇۋالغان بولسىمۇ، كېيىن تاھارەت ئالغاندا مەسھى قىلىشقا بولىدۇ.

س: بىر كىيىۋالغان ئاياغقا قاچانغىچە مەسھى قىلىش دۇرۇس؟

ج: مۇقىمغا بىر كېچە-كۈندۈز، مۇساپىر (يولۇچى)غا ئۈچ كېچە-كۈندۈز مەسھى قىلىش دۇرۇس.

س: ئاياغنىڭ قايسى تەرىپىگە مەسھى قىلىش لازىم؟

ج: ئۈستىگە (باشلىقىغا) مەسھى قىلىش لازىم. چەمىگە ياكى ئارقا تەرەپكە مەسھى قىلىشقا بولمايدۇ.

س: تاھارەت ۋە غۇسۇل ئىككىلىسىدە ئاياغقا مەسھى قىلىش دۇرۇسمۇ؟

ج: تاھارەتتە دۇرۇس، غۇسۇلدا دۇرۇس ئەمەس.

س: مەسھىنى قايسى ئۇسۇلدا قىلىمىز؟

ج: قول بارماقلىرىمىزنى ھۆل قىلىپ ئۈچ بارماقنى پۇتنىڭ ئۈچىغا قويۇپ ئاياغنىڭ بوغۇز تەرىپىگە تارتىمىز. تارتىش مىقدارى قول بارمىقىنىڭ ئۈزۈنلۇقىدا بولسا بولىدۇ.

س: يىرتىق ئاياغقا مەسھى قىلىش دۇرۇسمۇ؟

ج: ئاياغدا پۇتنىڭ كىچىك ئۇچ بارمىقى پاتقۇدەك يىرتىق ياكى تۆشۈك بولۇپ، ئۇنىڭدىن پۇت كۆرۈنۈپ قالسا ياكى ماڭغاندا ئېچىلىپ قالسا، ئۇنىڭغا مەسھى قىلىش دۇرۇس ئەمەس. ئەگەر تۆشۈك بۇنىڭدىن كىچىك بولسا دۇرۇس.

تىكىشى ئۇچ بارماق كەلگۈدەك مىقداردا يىرتىلىپ كەتكەن، لېكىن ئەت كۆرۈنۈپ قالمىغان ھەم ماڭغاندا ئېچىلىپ قالمىغان (ھىم تۇرغان) ئاياغقىمۇ مەسھى قىلىش دۇرۇس.

س: يىرتىق بىرقانچە جايدا بولسا، بىر پاي ئاياغنىڭ يىرتىقى جەملىنەمدۇ ياكى ئىككى پاي ئاياغنىڭ يىرتىقى جەملىنەمدۇ؟

ج: بىر پاي ئاياغنىڭ يىرتىقى جەملىنىدۇ.

جەبىرە (جاراھەت تېڭىقى)گە مەسھى قىلىشنىڭ بايانى

س: جەبىرە دېگەن نېمە؟

ج: سۇنغان ئۈستىخاننى رۇس قىلىش ئۈچۈن ئۈستىخانغا چاپلاپ تاڭغان خەشەك جەبىرە دېيىلىدۇ. لېكىن، بۇ يەردە ئۇ جاراھەتكە تېڭىلغان تېڭىقنى كۆرسىتىدۇ.

س: جەبىرەگە مەسھى قىلىشنىڭ ھۆكمى نېمە؟

ج: جاراھەت ساقايمىغان بولسا مەسھى قىلىش دۇرۇس.

س: جەبىرەنىڭ قانچىلىك يېرىگە مەسھى قىلىش لازىم؟

ج: ھەممە يېرىگە مەسھى قىلىش لازىم.

س: تېڭىقنى يېشۈۋېتىش جاراھەتكە زەرەر يەتكۈزمىسە، ئۇنىڭ ھۆكمى نېمە؟

ج: جاراھەتكە سۇ زىيان قىلمىسا يۇيۇش زۆرۈر. ئەگەر سۇ زىيان قىلسا، لېكىن مەسھى زىيان قىلمىسا، مۇنداق ئەھۋالدا جاراھەتنىڭ ئۈزىگە مەسھى قىلىش زۆرۈردۇر. ئەگەر مەسھىمۇ زىيان قىلسا ئۇنداقتا تېڭىقنىڭ ئۈستىگە مەسھى قىلىش لازىم.

ماددىي نىجاسەتنىڭ بايانى

س: ماددىي نىجاسەت نەچچە خىل؟

ج: ئىككى خىل: 1) ئېغىر نىجاسەت. 2) يەڭگىل نىجاسەت.

س: قايسى نەرسىلەر ئېغىر نىجاسەت ھېسابلىنىدۇ؟

ج: ئادەمنىڭ چوڭ-كىچىك تەرىتى، ھايۋانلارنىڭ تېزەك-گەندىسى، ھارام ھايۋاننىڭ سۈيدۈكى، ئادەم ۋە ھايۋاندىن ئاققان قان-يىرىڭ، ھاراق، توخۇ-ئۆردەكنىڭ پوقى ۋە شۇنىڭغا ئوخشاشلار ئېغىر نىجاسەت ھېسابلىنىدۇ.

س: ئېغىر نىجاسەت قانچىلىك مىقداردا بولسا ئەپۇ قىلىنىدۇ؟

ج: ئېغىر نىجاسەت قويۇق بولسا (مەسىلەن، گەندە دېگەندەك)، چوڭلۇقى بىر تەڭگە مىقدارى، ئېغىرلىقى تەخمىنەن ئۈچ گرام چاغلىق بولسا ئەپۇ قىلىنىدۇ؛ ئەگەر سۇيۇق بولسا (ھاراق ۋە سۈيدۈككە ئوخشاش)، ئالقان مىقدارى يېيىلغان بولسا ئەپۇ قىلىنىدۇ[1].

س: قايسى نەرسىلەر يەڭگىل نىجاسەت ھېسابلىنىدۇ؟

ج: ھالال ھايۋاننىڭ سۈيدۈكى ۋە ھارام ئۇچار قۇش-

[1] يەنى يۇقىرىقىدەك نىجاسەت بەدەن ياكى كىيىم-كېچەككە يۇقۇپ قالسا، ئەمما ئۇنى ئۇقماي نامازغا ئوقۇپ سالغان بولسا، بۇ نامازنى مەكرۇھلۇق بىلەن ئادا تاپىدۇ. لېكىن، يۇقىرىقىدەك نىجاسەتنى قەستەن يۇقتۇرۇپ قويسا ياكى كۆرۈپ تۇرۇپمۇ پەرۋا قىلمىسا ئەپۇ قىلىنمايدۇ، يەنى نامازنى ئادا تاپمايدۇ.

لارنىڭ پوقى يەڭگىل نىجاسەت ھېسابلىنىدۇ.

س: يەڭگىل نىجاسەت قانچىلىك بولسا ئەپۇ قىلىنىدۇ؟

ج: كىيىم ياكى ئەزانىڭ تۆتتىن بىرىدىن كەم ئورۇنغا يۇققان بولسا ئەپۇ قىلىنىدۇ.

بۇ ئىككىلا مەسىلىدە يۇقىرىقىدەك مىقداردىكى نىجاسەتنى ئۇقماي قېلىپ نامازغا ئوقۇپ قالغان بولسا ئەپۇ قىلىنىدۇ. ئەمما، سېزىپ قالسا يۇمسا بولمايدۇ.

س: ماددىي نىجاسەتتىن كىيىم ياكى بەدەن قايسى ئۈسۈلدا پاك بولىدۇ؟

ج: ماددىي نىجاسەت (ئېغىر نىجاسەت بولسۇن ياكى يەڭگىل نىجاسەت بولسۇن) بەدەندە بولۇپ قالسا، پاك سۇ بىلەن ئۈچ قېتىم يۇغاندا پاك بولىدۇ. ئەگەر كىيىمدە بولسا سۇ بىلەن ئۈچ قېتىم يۇيۇش بىلەن بىرگە، يەنە ئۈچ قېتىم سقىشمۇ زۆرۈر.

س: ماددىي نىجاسەت سۈدىن باشقا نەرسە بىلەنمۇ پاك بولامدۇ؟

ج: سۇيۇق ۋە ئېقىشچان پاك نەرسىلەر (مەسىلەن، سىركە، مېۋە-چېۋە سۈيى ۋە چاي ... دېگەندەك)دە يۇيۇش بىلەنمۇ پاك بولىدۇ.

ئىستىنجانىڭ بايانى

س: ئىستىنجا دېگەن نېمە؟

ج: چوڭ-كىچىك تەرەت قىلغاندىن كېيىن، شۇ تەرەت چىققان ئورۇننى پاكىزلاش (مەيلى ئۇنى چالما-قەغەز بىلەن پاكىزلىسۇن، مەيلى سۇ بىلەن پاكىزلىسۇن) ئىستىنجا دېيىلىدۇ.

س: كىچىك تەرەت قىلغاندىن كېيىن سۇ بىلەن ئىستىنجا قىلىشنىڭ تەرتىسى قايسى؟

ج: پاكىز چالما ياكى شۇنىڭغا ئوخشىغان نەرسىلەر بىلەن قالدۇق سۈيدۇكنى يوقىتىپ، كېيىن سۇ بىلەن يۇيۇشتۇر.

س: چوڭ تەرەت قىلغاندىن كېيىن سۇ بىلەن ئىستىنجا قىلىشنىڭ تەرتىسى قايسى؟

ج: ئۇچ ياكى بەش تال پاكىز چالما ياكى شۇنىڭغا ئوخشىغان نەرسىلەر بىلەن مەقئەتنى تازىلاپ، ئاندىن سۇ بىلەن يۇيۇشتۇر.

س: سۇ بىلەن ئىستىنجا قىلىشنىڭ ھۆكمى نېمە؟

ج: چوڭ تەرەت ياكى كىچىك تەرەت (سۈيدۈك) ئۆزىنىڭ چىققان ئورنىدىن چۆرىسىگە يېيىلىپ كەتمىگەن بولسا مۇستەھەب؛ ئەگەر چۆرىسىگە بىر تەڭگە مىقدارى ياكى ئۇنىڭدىن كەم يەرگە يېيىلىپ كەتكەن بولسا سۈنەت؛ ئەگەر بىر تەڭگە مىقدارىدىن كۆپ يەرگە يېيىلىپ كەتكەن بولسا پەرزدۇر.

س: سۈدىن باشقا ئىستىنجا قىلىش مۇباھ (دۇرۇس) بولىدىغان نەرسىلەر قايسى؟

ج: پاكىز چالما، تاش ياكى شۇلارغا ئوخشىغان نەرسىلەر[1] بىلەن ئىستىنجا قىلىش مۇباھتۇر.

س: نېمە بىلەن ئىستىنجا قىلىش مەكرۇھ؟

ج: سۆڭەك، تېزەك، يېمەكلىككە تەۋە نەرسىلەر، كۆمۈر، رەخت ۋە قەغەز[2] قاتارلىق نەرسىلەر بىلەن ئىستىنجا قىلىش مەكرۇھ.

س: ئىستىنجانى قايسى قول بىلەن قىلىش لازىم؟

ج: سول قول بىلەن قىلىش لازىم، ئوڭ قول بىلەن قىلىش مەكرۇھتۇر.

---

① مەسىلەن، تازىلىق قەغىزى ... دېگەندەك.

② ئەمما، ئۆرپىنىڭ ۋەجھىدىن تازىلىق قەغىزى بۇنىڭدىن مۇستەسنا.

سۈنىڭ بايانى

س: قايسى خلدىكى سۇ بىلەن تاھارەت ئېلىش دۇرۇس؟

ج: دېڭىز سۇيى، دەريا سۇيى، بۇلاق سۇيى، يامغۇر سۇيى، قۇدۇق سۇيى، ئېقىن سۇ، ئېرىگەن مۇز سۇيى، مۆلدۈر سۇيى، قار سۇيى ۋە شەرئىەتنىڭ پاكىزلىق ئۆلچىمىگە ئۇيغۇن كېلىدىغان كۆل سۇيى قاتارلىقلار بىلەن تاھارەت ئېلىش ۋە غۇسۇل قىلىش دۇرۇس.

س: قانداق سۇ بىلەن تاھارەت ئېلىش دۇرۇس بولمايدۇ؟

ج: مېۋە-چېۋە سۇيى، دەرەختىن ئاققان سۇ، شورپا سۇيى، نىجس نەرسە چۈشۈپ كەتكەن سۇ، بىرەر ھايۋان چۈشۈپ كېتىپ ئۆلۈپ قالغان سۇ، چۈشۈپ كەتكەن ياكى ئارىلاشتۇرۇلغان نەرسە پاك بولسىمۇ، لېكىن ئۇنىڭ سەۋەبىدىن رەڭگى، پۇرىقى ۋە تەمىدە ئۆزگىرىش يۈز بەرگەن ياكى سۇيۇقلۇق تەبىئىتىدىن چىقىپ قويۇلۇپ قالغان سۇ ۋە مۇشۇلارغا ئوخشايدىغان سۇلار بىلەن تاھارەت ئېلىش ۋە غۇسۇل قىلىش دۇرۇس بولمايدۇ.

س: قايسى ھايۋاننىڭ ئېچىپ قويغان سۇيى نىجس؟

ج: ئىت، توڭگۇز ۋە يىرتقۇچ ھايۋانلارنىڭ ئېچىپ قويغان (ياكى يالاپ قويغان) سۇيى نىجىستۇر. شۇنىڭدەك مۇشۇك چاشقان ياكى ھارام گۆشنى يەپ ئېغىزىنى قۇرۇتىۋەتمەيلا ئىچكەن (ياكى يالغان) سۇ ۋە ھاراق ئىچكەن كىشى ئېغىزىنى پاكىزلىۋەتمەي تۇرۇپلا ئىچكەن سۇمۇ نىجىستۇر.

س: قايسى ھايۋاننىڭ ئېچىپ قويغان سۇيى مەكرۇھ؟

ج: چاشقان ياكى ھارام گۆش يېمىگەن مۇشۇك، قويۇپ بېرىلگەن توخۇ، گەندە يېگەن كالا، قاغا-قۇزغۇن (ئومۇ-مەن گۆشى ھارام قۇشلار) ۋە شۇلارغا ئوخشاشلارنىڭ ئېچىپ قويغان سۇيى مەكرۇھتۇر.

س: قايسى ھايۋاننىڭ ئېچىپ قويغان سۇيى پاك؟

ج: ئادەم ۋە ھالال ھايۋان (مەسىلەن، كالا، ئۆچكە، قوي، كەپتەر، پاختەك ۋە ئات ... دېگەندەك)لار ئېچىپ قويغان سۇ پاكتۇر.

س: نىجاسەت چۈشۈپ كېتىش بىلەن قايسى سۇ نىجس بولۇپ كېتىدۇ؟

ج: ئېقىن سۇ ۋە چوڭ كۆلنىڭ سۇيىدىن باشقا سۇ ھەرقانداق نىجاسەت چۈشۈپ كېتىش بىلەن نىجس بولۇپ كېتىدۇ.

س: كۆلىنىڭ چوڭلۇقى قانچىلىك بولسا، ئاندىن شەرئەت ئۆلچىمىدە چوڭ كۆل ھېسابلىنىدۇ؟

ج: ھەربىر تەرىپى 10 گەز (4.64 مېتىر)دىن كەم بولمىسا، ئاندىن شەرئەت ئۆلچىمىدە چوڭ كۆل ھېسابلىنىدۇ.

س: ئاز سۇغا نىجاسەتتىن باشقا نەرسە چۈشۈپ كېتىش بىلەنمۇ سۇ نىجىس بولۇپ كېتەمدۇ؟

ج: ئاز سۇغا ئادەم ياكى قېنى ئاقىدىغان ھايۋان (مەسىلەن، قۇشقاچ، توخۇ، كەپتەر، مۈشۈك، چاشقان ... دېگەندەك)لار چۈشۈپ ئۆلۈپ كەتسە، سۇ نىجىس بولۇپ كېتىدۇ.

س: چوڭ كۆل سۇيى قايسى ئەھۋالدا نىجىس ھېسابلىنىدۇ؟

ج: نىجاسەتنىڭ تەمى، رەڭگى ۋە پۇرىقىدىن بىرەرى ئېنىق سېزىلسە ئاندىن نىجىس ھېسابلىنىدۇ.

س: قايسى خىلدىكى جانۋارلار سۇدا ئۆلسە، سۇ نىجىس ھېسابلانمايدۇ؟

ج: سۇدا ياشايدىغان ھەم سۇدا تۇغۇلىدىغان جانلىقلار (مەسىلەن، بېلىق، پاقا ... دېگەندەك) ۋە ئاقىدىغان قېنى يوق جانلىقلار (مەسىلەن، چۈجن، پاشا، بۈرگە، كەسىلە-

چۈك، ھەرە، چۈمۈلە ... دېگەندەك) سۇدا ئۆلگەن بولسىمۇ، ئۇ سۇ نىجىس ھېسابلانمايدۇ.

قۇدۇق سۇيىنىڭ بايانى

س: قۇدۇق سۇيى نېمىنىڭ چۈشۈشى بىلەن نىجىس بولىدۇ؟

ج: ھەرقانداق نىجاسەت چۈشۈپ كەتسە ياكى ئادەم ياكى قېنى ئاقىدىغان ھايۋان چۈشۈپ كېتىپ ئۆلگەن بولسا، بۇ قۇدۇقنىڭ سۇيى نىجىس ھېسابلىنىدۇ.

س: قۇدۇقتا بىرەر ھايۋان چۈشۈپ كېتىپ تىرىك چىقىپ كەتسە، بۇ قۇدۇقنىڭ سۇيى پاك ھېسابلىنامدۇ؟

ج: ئۇ ئىچىپ قويغان سۇيى نىجىس ھېسابلىنىدىغان ھايۋان ياكى بەدىنىگە بىرەر نىجاسەت چاپلىشىپ قالغان ھايۋان بولسا، قۇدۇقنىڭ سۇيى نىجىس ھېسابلىنىدۇ.

ئەگەر ئىچىپ قويغان سۇيى نىجىس ھېسابلانمايدىغان، شۇنداقلا بەدىنىدە نىجاسەتمۇ بولمىغان ھايۋان بولسا ھەمدە قۇدۇقتا سىيىپ-چىچىپ قويمىغانلىقى ئېنىق بولسا، قۇدۇقنىڭ سۇيى پاك ھېسابلىنىدۇ (ئادەممۇ مۈشۈنىڭ ھۆكمىدە).

س: قۇدۇق سۈيى نىجىس بولۇپ قالسا قانداق پاك بولىدۇ؟

ج: 1) ھەرقانداق نىجاسەت چۈشۈپ كەتسە، ياكى ئادەم، توڭگۈز، ئىت، قوي ياكى شۇ چوڭلۇقتىكى قېنى ئاقىدىغان ھايۋان چۈشۈپ كېتىپ ئۆلگەن بولسا (بۇ سېسىسۇن ياكى سېسىمسۇن ئوخشاش)، ياكى بۆلاردىن كىچىك قېنى ئاقىدىغان ھايۋان چۈشۈپ كېتىپ ئۆلۈپ كۆپۈشۈپ قالغان ياكى سېسىپ بوغۇملىرى ئايرىلىپ كەتكەن بولسا، سۇنىڭ ھەممىسىنى تارتىۋېتىش بىلەن پاك بولىدۇ. 2) كەپتەر، توخۇ، مۈشۈك ياكى شۇ چوڭلۇقتىكى قېنى ئاقىدىغان ھايۋان چۈشۈپ ئۆلگەن، لېكىن سېسىمغان بولسا، 40 چېلەك سۇ تارتىۋېتىش بىلەن پاك بولىدۇ. 3) چاشقان، قۇشقاچ ياكى شۇ چوڭلۇقتىكى قېنى ئاقىدىغان ھايۋان چۈشۈپ ئۆلگەن، لېكىن سېسىمغان بولسا، 20 چېلەك سۇ تارتىۋېتىش بىلەن پاك بولىدۇ.

20 چېلەكنىڭ ئورنىغا 30 چېلەك ۋە 40 چېلەكنىڭ ئورنىغا 50 چېلەك تارتىۋېتىش مۇستەھەبتۇر.

س: ئادەم ياكى ھايۋان تاپى قۇدۇقتا تاشلىنىپ كەتسە، بۇنىڭ ھۆكمى نېمە؟

ج: بۇ قۇدۇقتا چۈشۈپ كېتىپ ئۆلۈپ قالغان تىرىك ئادەم ۋە ھايۋاننىڭ ھۆكمىگە ئوخشايدۇ.

س: سېسىپ كەتكەن تاپ قۇدۇقتا تاشلىنىپ كەتسە، بۇنىڭ ھۆكمى نېمە؟

ج: ئۇ قانداق ھايۋاننىڭ تاپى بولۇشىدىن قەتئىينەزەر سۇنىڭ ھەممىسى تارتىۋېتىلىدۇ.

س: قۇدۇقتىن ئادەم ياكى قېنى ئاقىدىغان ھايۋاننىڭ تاپى چىقسا، قاچان چۈشكەنلىكى ئېنىق بولمىسا، بۇنىڭ ھۆكمى نېمە؟

ج: كۆرۈنگەن ۋاقىتتىن تارتىپلا سۇ نىجىس ھېسابلىنىدۇ.

س: سۇ تارتىۋېتىشتا قانچىلىك چوڭلۇقتىكى چېلەك ئۆلچەم قىلىنىدۇ؟

ج: ئادەتتە سۇ ئېلىۋاتقان چېلەك ئۆلچەم قىلىنسا بولىدۇ.

س: نىجىس سۇ چىقىرىلغان چېلەك ۋە ئارغامچىمۇ نىجىس ھېسابلىنامدۇ؟

ج: قۇدۇقنىڭ سۈيى پاك بولۇش بىلەن تەڭ چېلەك ئارغامچىمۇ پاك بولۇپ كېتىدۇ.

ئۇچىنچى بۆلۈم

بىرىنچى باب ئىسلام ئەقىدىلىرى

تەۋھىد

س: تەۋھىد دېگەن نېمە؟

ج: ئاللاھ تەئالانى يېگانە بىر ئىلاھ[1] دەپ ئېتىقاد قىلىش[2] تەۋھىد دەپ ئاتىلىدۇ.

س: بۇنىڭ دەللىلى نېمە؟

ج: 1) ساغلام ئەقىل ئۇچۇن ھادىسىۋىي مەۋجۇدىيەت بولغان كۆز ئالدىدىكى تەبىئەت دۇنياسىنىڭ ماھىيەت-پەردە ئارقىسىدا ئۇنى بەلگىلىگەن (شەكىللەندۇرگەن) غايەت قۇدرەتلىك بىر ئەسلىي (ئاساسىي) ۋە ئەزەلىي مەۋجۇدىيەت بولغان ياراتقۇچى ئامىل (تەسىر ئىگىسى)نىڭ

① ھەمايىسگە سېغىنىپ ئىبادەت قىلىشقا، ئىلتىجا قىلىپ چوقۇنۇشقا ۋە ياردەم تىلەپ يېلىنىشقا لايىق ئەڭ ئالىي مەرتىۋە ئىگىسى (خۇدا، تەڭرى، مەئبۇد) دېگەن مەنىدە.

② بۇ دىل بىلەن تونۇش ۋە تىل بىلەن ئىقرار قىلىش ئارقىلىق بولىدۇ.

يۇيغۇر كتاب تور بېكتى www.uyghurkitap.com

بارلىقىنى بىلىش باشقا دەلىللىگە موھتاج ئەمەس[1]. 2) ئۇنىڭ-دىكى مۇنتىزىم تەرتىپ-قانۇنىيەت، ماسلىق، ئىنچىكە مۇۋازىنەت[2] ۋە تەسەۋۋۇر قىلغۇسىز ئىلمىيلىكلەر، تەرەققىياتلارنىڭ ۋە ئاسرىلىشلار بۇ ئەزەلىي تەسىر ئىگىسىنىڭ يوكسەك ھاياتلىق سۈپەتلىرىگە ئىگە ھېس-تۇيغۇلۇق ۋە مېھىر-شەپقەتلىك بىر يېگانە ھايات زات[3] ئىكەنلىكىنىڭ ئىسپاتىدۇر. 3) پەيغەمبەرلەر ۋە ئۇلارغا كەلگەن روشەن پاكىتلار (ۋەھيى، مۆجىزە ۋە ساماۋى كىتابلار) بۇنى تېخمۇ ئوچۇق دەللىلىدى ۋە شەرھلىدى.

س: «قۇرئان كەرىم»دە تەۋھىد دەللىلەندىمۇ؟

ج: ھەئە، بەلكى بۇگۈنكى دۇنيادا «قۇرئان كەرىم» تەۋھىدنى دەللىلەيدىغان بىردىنبىر كىتاب بولۇپ قالدى. ئەسلىدە ئىلگىرىكى ساماۋى كىتابلارمۇ تەۋھىدنى دەللىلەيتتى، لېكىن خەلق ئۇ كىتابلارنى ئۆزگەرتىپ، ئۇنىڭغا

① چۈنكى، ھادىسە (ئۆزگىرىش)سىز ھادىس (يېڭى شەيئى)نىڭ پەيدا بولۇشى، شۇنداقلا، تەسىرسىز ھادىسىنىڭ ۋە ئاملىسىز تەسىرنىڭ بولۇشىنى تەسەۋۋۇر قىلغىلى بولمايدۇ. شۇڭا، بىزنى ئۆز ئىچىگە ئالغان پۈتكۈل ھادىسىۋىي دۇنيا (تەبىئەت) بىر ئەزەلىي ياراتقۇچىنىڭ ئەسىرى ۋە دەللىلى.

② بۇلار بولسا پۈتكۈل تەبىئەت ئالىمنىڭ (تەسىرلەرنىڭ) بىرلا قۇدرەتلىك تەسىر ئىگىسىنىڭ يادرولۇقغا بويسۇندىغانلىقى، مۇخالىپ تەسىر ۋە تەسىر ئىگىلىرىنىڭ مەۋجۇد ئەمەسلىكىنىڭ روشەن ئىسپاتىدۇر.

③ ئىلمىيلىك (يەنى مەلۇم غايە ۋە ئۆلچەملەرگە ئۇيغۇن بولۇش) ئاڭنىڭ مەھسۇلىدۇر، ئاڭ بولسا ھاياتلىقنىڭ خۇسۇسىيىتىدۇر.

تەۋھىدكە قارشى سۆزلەرنى كىرگۈزۈۋەتتى. ئاللاھ تەئالا بۇنى ئىسلاھ قىلىش ھەم ھەقىقىي تەۋھىدنى دۇنياغا نەشر قىلىش ئۈچۈن ھەزرىتى مۇھەممەد سەللەللاھۇ ئەلەيھى ۋەسەللەمنى پەيغەمبەر قىلىپ، ئۆزىنىڭ بۇ خاس كىتابىنى ئۇ زاتقا نازىل قىلدى (چۈشۈردى).

س: «قۇرئان كەرىم»دىكى قايسى ئايەتلەردىن تەۋھىد دەلىللىنىدۇ؟

ج: «قۇرئان كەرىم»دىكى نۇرغۇن ئايەتلەردىن تەۋھىد دەلىللىنىدۇ. ئۆرنەك ئاساسدا كەلتۈرسەك: ﴿وَإِلَٰهُكُمْ إِلَٰهٌ وَٰحِدٌ لَّآ إِلَٰهَ إِلَّا هُوَ ٱلرَّحْمَٰنُ ٱلرَّحِيمُ﴾ «سىلەرنىڭ ئىلاھىڭلار بىر ئىلاھتۇر، ئۇنىڭدىن باشقا ھېچ مەئبۇد (بەرھەق) يوقتۇر، ئۇ ناھايىتى شەپقەتلىكتۇر ۋە ناھايىتى مېھرىباندۇر» (2:163)؛ ﴿شَهِدَ ٱللَّهُ أَنَّهُۥ لَآ إِلَٰهَ إِلَّا هُوَ وَٱلْمَلَٰٓئِكَةُ وَأُوْلُواْ ٱلْعِلْمِ قَآئِمًۢا بِٱلْقِسْطِ لَآ إِلَٰهَ إِلَّا هُوَ ٱلْعَزِيزُ ٱلْحَكِيمُ﴾ «ئاللاھ ئادالەتنى بەرپا قىلغان ھالدا گۇۋاھلىق بەردىكى، ئۇنىڭدىن باشقا ھېچ مەئبۇد (بەرھەق) يوقتۇر. پەرىشتىلەرمۇ، ئىلىم ئەھلىلىرىمۇ شۇنداق گۇۋاھلىق بەردى: ئۇنىڭدىن باشقا ھېچ مەئبۇد (بەرھەق) يوقتۇر، ئۇ غالىبتۇر، ھېكىمەت بىلەن ئىش قىلغۇچىدۇر» (3:18).

س: ياراتقۇچى رەببىمىزنىڭ خاس ئىسمى نېمە؟

ج: ئاللاھ.

س: ئۇنىڭدىن باشقا ئىسىملار (خالىق، رەززاق دېگەنـ ـدەكلەر) نېمە دېيىلىدۇ؟

ج: سۈپەت دېيىلىدۇ. ئاللاھ تەئالانىڭ كۆپلىگەن سۈپەتلىرى بار. مەسىلەن، «قَدِيْم» (ئىپتىداسى ۋە ئىنتىـ ـھاسى يوق، ئەسلىي، ئەزەلىي)، «عَالِم» (ھەممىنى بىلـ ـگۈچى)، «قَادِر» (قۇدرەتلىك)، «حَيّ» (ھەمىشە ھايات) ... دېگەندەك.

س: ئاللاھ تەئالانىڭ قانچە سۈپىتى بار؟

ج: ئاللاھ تەئالا «قۇرئان كەرىم»دە مۇنداق دەيدۇ: ﴿وَلِلَّهِ ٱلْأَسْمَآءُ ٱلْحُسْنَىٰ فَٱدْعُوهُ بِهَا﴾ «ئاللاھنىڭ گۈزەل ئىـ ـسىملىرى بار، ئۇنى شۇ (گۈزەل ئىسىملىرى) بىلەن ئاتاڭلار» (7:180).

ھەدىستە مۇنداق دېيىلىدۇ: «إِنَّ لِلّٰهِ تَعَالَى تِسْعَةً وَتِسْعِيْنَ اسْمًا، مِائَةً إِلَّا وَاحِدًا». (شەكسىزكى، ئاللاھ تەئالانىڭ توقـ ـسان توققۇز، يەنى بىرى كەم يۈز ئىسىم-سۈپىتى بار)[1].

① «بۇخارى» رىۋايىتى.

پەرىشتىلەرگە ئائىت بايانلارنىڭ داۋامى

س: مۇقەررەب[1] پەرىشتىلەردىن باشقا پەرىشتىلەرمۇ مەرتىۋە جەھەتتە ئۆزئارا پەرقلىنەمدۇ؟

ج: ئىككىنچى بۆلۈمدە ئىسمى تىلغا ئېلىنغان تۆت مۇقەررەب پەرىشتىنىڭ مەرتىۋىسى ھەممىدىن يۇقىرىدۇر. شۇنىڭدەك، ئۇلاردىن باشقا پەرىشتىلەرمۇ مەرتىۋىدە ئۆزئارا پەرقلىنىدۇ. يەنى، بەزىسى ئاللاھ تەئالاغا بەكرەك يېقىن.

س: پەرىشتىلەر نېمە ئىش قىلىدۇ؟

ج: ھەزرىتى جىبرىئىل ئەلەيھىسسالام ئاللاھ تەئالانىڭ ۋەھيىسى، ئەھكاملىرى ۋە كىتابلىرىنى پەيغەمبەرلەرگە ئېلىپ چۈشۈشكە مەسئۇلدۇر. بەزىدە پەيغەمبەرلەرگە ياردەم بېرىپ ئۇنىڭ دۈشمەنلىرىگە قارشى ئۇرۇش قىلىش ئۇچۇنمۇ ئەۋەتىلىدۇ. يەنە بەزىدە ئاللاھ تەئالانىڭ ئەمرىدىن باش تارتقان ئاسىيلارغا ئازاب ۋە بالايى-ئاپەت ياغدۇرۇش ئۇچۇنمۇ ئەۋەتىلىدۇ.

ھەزرىتى مىكائىل ئەلەيھىسسالام جانلىقلارغا رىزق-تەمىنات يەتكۈزۈش ۋە يامغۇر ياغدۇرۇش ئىشلىرىغا

[1] ئاللاھقا ئەڭ يېقىن بولغۇچى دېگەن مەنىدە.

مەسئۇلدۇر. سان-ساناقسىز پەرىشتىلەر بۇ زاتنىڭ قول ئاستىدا ئىشلەيدۇ. ئۇلارنىڭ بەزىسى ھاۋارايى ئىشلىرىغا مەسئۇل، بەزىسى سۇ ئىشلىرىغا مەسئۇلدۇر. بۇلار بارلىق ۋەزىپىلىرىنى ئاللاھ تەئالانىڭ ھۆكمىگە مۇۋاپىق ھالدا ئىجرا قىلىدۇ.

ھەزرىتى ئىسرافىل ئەلەيھىسسالام قىيامەت بولىدىغاندا سۇر پۈۋلەشكە مەسئۇلدۇر.

ھەزرىتى ئەزرائىل ئەلەيھىسسالام جانلىقلارنىڭ جېنىنى ئېلىشقا مەسئۇلدۇر. بۇ زاتنىڭ قول ئاستىدىمۇ سان-ساناقسىز پەرىشتىلەر خىزمەت قىلىدۇ. ياخشى بەندىلەرنىڭ جېنىنى ئالىدىغان پەرىشتىلەرمۇ ئايرىمدۇر، ئاسىيلارنىڭ جېنىنى ئالىدىغان پەرىشتىلەرمۇ ئايرىمدۇر.

بۇلاردىن باشقىمۇ يەنە: 1) ھەربىر ئىنسانىنىڭ يېنىدا ئىككى پەرىشتە بىللە تۇرىدۇ. بىرى ئۇ ئىنسانىنىڭ ياخشى ئىشلىرىنى، يەنە بىرى ئۇنىڭ يامان ئىشلىرىنى يازىدۇ. بۇ پەرىشتىلەر «ھۆرمەتلىك پۈتۈكچىلەر» (كِرَامًا كَاتِبِيْنَ) دېيىلىدۇ. 2) بىر قىسىم پەرىشتىلەر ئىنسانىنى قوغداشقا مەسئۇلدۇر. 3) بىر قىسىم پەرىشتىلەر ئىنسان ئۆلگەندىن كېيىن گۆردە ئۇنى سوراق قىلىشقا مەسئۇلدۇر، ھەر ئىنسانىنىڭ گۆرىگە ئىككى پەرىشتە كىرىدۇ. ئۇلارنىڭ بىرى

مۇنكەر، يەنە بىرى نەكىر دېيىلىدۇ. 4) بىر قىسىم پەرىشىتىلەر دۇنيادا ئايلىنىپ يۈرۈيدۇ. قەيەردە ئاللاھ تەئالاغا زىكرى ئېيتىلىۋاتقان، قۇرئان ئوقۇلۇۋاتقان، دۇرۇد ئېيتىلىۋاتقان ۋە دىنىي تەئلىمات ئىشلىرى ئېلىپ بېرىلىۋاتقان بولسا، شۇ سورۇنلارغا قاتنىشىدۇ ۋە بۇ توغرىدا ئاللاھ تەئالانىڭ ئالدىدا گۇۋاھلىق بېرىدۇ. دۇنيادا يەنە ئەتىگەن-ئاخشامدا ئالمىشىپ ۋەزىپە ئۆتەيدىغان پەرىشىتىلەر بولىدۇ. بامدات نامىزىنىڭ ۋاقتىدا كېچىلىك پەرىشىتىلەر ئاسمانغا ئۆرلەپ كېتىدۇ ۋە كۈندۈزدە ۋەزىپە ئۆتەيدىغان پەرىشىتىلەر چۈشىدۇ. ئەسىر نامىزىدىن كېيىن كۈندۈزلۈك پەرىشىتىلەر ئۆرلەپ كېتىدۇ ۋە كېچىنىڭ پەرىشىتىلىرى چۈشىدۇ. 5) بىر قىسىم پەرىشىتىلەر جەننەتنىڭ ئىشلىرىغا مەسئۇلدۇر. 6) بىر قىسىم پەرىشىتىلەر دوزاخنىڭ ئىشلىرىغا مەسئۇلدۇر. 7) بىر قىسىم پەرىشىتىلەر ئاللاھ تەئالانىڭ ئەرشىنى كۆتۈرۈشكە مەسئۇلدۇر. 8) بىر قىسىم پەرىشىتىلەر ئاللاھ تەئالاغا ئىبادەت قىلىش، تەسبىھ ئېيتىش ۋە ئۇلۇغلاش ئىشلىرىغا خاس قىلىنغاندۇر.

س: بۇلارنى نەدىن بىلىمىز؟

ج: يۇقىرىدىكى ھەممە سۆزلەر «قۇرئان كەرىم» ۋە ھەدىس شەرىپىلەردە بايان قىلىنغاندۇر.

ساماۋى كىتابلارغا ئائىت بايانلارنىڭ داۋامى

س: «تەۋرات»، «زەبۇر» ۋە «ئىنجىل» قاتارلىقلارنىڭمۇ ئاسماندىن چۈشكەن كىتاب ئىكەنلىكىنى قانداق بىلىمىز؟

ج: بۇ «قۇرئان كەرىم»دە ئوچۇق بايان قىلىنغان. ئۇنىڭدا «تەۋرات» ھەققىدە مۇنداق كېلىدۇ: ﴿إِنَّآ أَنزَلۡنَا ٱلتَّوۡرَىٰةَ فِيهَا هُدٗى وَنُورٞ﴾ «بىز ھەقىقەتەن (مۇسا ئەلەيھىسسالامغا) تەۋراتنى نازىل قىلدۇق، تەۋراتتا (توغرا يولغا يېتەكلەيدىغان) ھىدايەت ۋە نۇر بار» (5:44)؛ «زەبۇر» ھەققىدە مۇنداق كېلىدۇ: ﴿وَءَاتَيۡنَا دَاوُۥدَ زَبُورٗا﴾ «بىز داۋۇد (ئەلەيھىسسالام)قا زەبۇرنى بەردۇق» (4:163). «ئىنجىل» ھەققىدە مۇنداق كېلىدۇ: ﴿وَقَفَّيۡنَا بِعِيسَى ٱبۡنِ مَرۡيَمَ وَءَاتَيۡنَٰهُ ٱلۡإِنجِيلَ﴾ «ئارقىدىن مەريەم ئوغلى ئىيسا (ئەلەيھىسسالام)نى ئەۋەتتۇق، ئۇنىڭغا ئىنجىلنى ئاتا قىلدۇق» (57:27).

س: بىراۋ «تەۋرات»، «زەبۇر» ۋە «ئىنجىل» قاتارلىق كىتابلارنىڭ ئاللاھ تەئالانىڭ كىتابلىرى ئىكەنلىكىگە ئىنكار قىلسا، قانداق بولىدۇ؟

ج: بۇنداق كىشىمۇ كاپىر ھېسابلىنىدۇ. چۈنكى، ئۇلارنىڭمۇ ئاللاھ تەئالانىڭ كىتابلىرى ئىكەنلىكى «قۇرئان كەرىم»دە ئېنىق ئۇقتۇرۇلغان. شۇڭا، ئۇلارنى ئىنكار قىلغانلىق ماھىيەتتە «قۇرئان كەرىم»نى ئىنكار قىلغانلىق بولىدۇ. «قۇرئان كەرىم»نى ئىنكار قىلغان كىشىنىڭ كاپىر ھېسابلىنىدىغانلىقى ئوچۇق مەسىلە.

س: يەھۇدىي-خرىستىئانلارنىڭ قولىدىكى «تەۋرات»، «زەبۇر» ۋە «ئىنجىل»لار ئاسماندىن چۈشكەن ئەسلى كىتاب شۇمۇ؟

ج: ياق، ئۇلار بۇ كىتابلارنى بۇرمىلىۋەتكەن. «قۇرئان كەرىم»دە ئۇلارنىڭ ئۆزگەرتىۋېتىلگەنلىكى ئوچۇق بايان قىلىنىدۇ.

س: مەزكۇر ئۇچ كىتابقا ھازىرمۇ ئەمەل قىلىشقا بولامدۇ؟

ج: ياق، ئۇلارغا ھازىر ئەمەل قىلىشقا بولمايدۇ.

س: بەزى پەيغەمبەرلەرگە سەھىپىلەر چۈشكەنلىكىنى قانداق بىلىمىز؟

ج: بۇمۇ «قۇرئان كەرىم»دە ئۇقتۇرۇلغان بولۇپ، ھەزرىتى ئىبراھىم ئەلەيھىسسالامغا چۈشكەن سەھىپىلەرنىڭ زىكرى سۈرە ئەئلادا تىلغا ئېلىنغان.

س: «قۇرئان كەرىم» ئاللاھ تەئالانىڭ كىتابىمۇ ياكى كالامى (سۆزى)مۇ؟

ج: ئۇ ھەم ئاللاھ تەئالانىڭ كىتابىدۇر، ھەم كالامىدۇر.

س: «تەۋرات»، «زەبۇر»، «ئىنجىل» ۋە «قۇرئان كەرىم» قاتارلىقلاردىن قايسىسىنىڭ دەرىجىسى يۇقىرى؟

ج: «قۇرئان كەرىم»نىڭ دەرىجىسى ھەممىدىن يۇقىرىدۇر.

س: «قۇرئان كەرىم»نىڭ باشقا ساماۋى كىتابلارغا نىسبەتەن ئارتۇقچىلىقى نېمە؟

ج: كۆپلىگەن ئارتۇقچىلىقلىرى بار: 1) «قۇرئان كەرىم»نىڭ ھەربىر ھەرپى ۋە ھەربىر كەلىمىسى ئاللاھ تەئالا تەرىپىدىن قوغدالغاندۇر، ئۇنىڭ بىر ھەرپىمۇ ئەسلىدىكىدىن كەم-زىيادە ئەمەس، تا قىيامەتكىچە مۇشۇنداق ساقلىنىدۇ. ئەمما، ئىلگىرىكى كىتابلار بولسا ئۇنداق ئەمەس، شۇڭا خەلقى ئۇلارنى بۇرمىلاپ ئۆزگەرتىۋەتكەن. 2) «قۇرئان كەرىم»نىڭ ئىبارىسىدە مۆجىزىلىك بار، يەنى ئۇ ئاجايىپ قىسقا، پاساھەتلىك ۋە بالاغەتلىككى، ئەڭ كىچىك بىر سۈرىسىنىڭ ئوخشىشىنمۇ ھېچكىم كەلتۈرەلمەيدۇ. 3) «قۇرئان كەرىم» ئەڭ ئاخىرقى شەرىئەتنىڭ

ئەھكاملىرىنى تولۇق ئۆز ئىچىگە ئالغان بولۇپ، ئۇنىڭ كۆپلىگەن ئەھكاملىرى ئىلگىرىكى كىتابلارنىڭ ئەھكاملىرىنى ئەمەلدىن قالدۇرغان. 4) ئىلگىرىكى كىتابلار بىر قېتىمدىلا تولۇق، پۈتۈن نازىل بولغان. «قۇرئان كەرىم» بولسا 23 يىلدا ئېھتىياجغا ئاساسەن ئاز-ئازدىن نازىل بولغان، ئاستا-ئاستا ئېھتىياجغا قاراپ چۈشكەنلىكتىن خەلقنىڭ قەلبىدە مۇستەھكەم ئورۇن ئالدى. مىليونلىغان ئىنسانلار ئۇنىڭ ئەھكاملىرىنى قوبۇل قىلىپ مۇسۇلمان بولدى ۋە بولۇۋاتىدۇ. 5) «قۇرئان كەرىم» مىليونلىغان مۇسۇلمانلارنىڭ قەلبىدە ساقلانغاندۇر. قەلبتىن-قەلبكە كۆچۈپ ھازىرغىچە پەيغەمبەر سەللەللاھۇ ئەلەيھى ۋەسەللەمنىڭ مۇبارەك ئېغزىدا ئوقۇلغان پېتى ئوقۇلۇپ كېلىۋاتىدۇ. ئۇنى يادقا ئالغۇچى قارىيلار كۆپ بولغانلىقى ھەم ئۇزۇلمەي داۋاملىشىپ كېلىۋاتقانلىقى سەۋەبلىك، ئىسلام دۈشمەنلىرىمۇ ئۇنىڭغا چېقىلالمىدى (يەنى كەم-زىيادە قىلىشقا ئورۇنالمىدى). 6) «قۇرئان كەرىم»نىڭ ئەھكاملىرى ھەرقانداق مىللەت ۋە زامانغا بىردەك ماس كېلىدۇ. ۋاقتىنىڭ ئۆتۈشى بىلەن زاماننىڭ تەرەققىيات سەۋىيىسىدىن كېيىن قالمايدۇ ...

پەيغەمبەرلەرگە ئائىت بايانلارنىڭ داۋامى

س: پەيغەمبەرلەرنىڭ سانى ۋە ھەممىسىنىڭ ئىسمىلىرى قايسى؟

ج: ئۇلار: 1) ھەزرىتى ئادەم ئەلەيھىسسالام؛ 2) ھەزرىتى شىيس ئەلەيھىسسالام؛ 3) ھەزرىتى ئىدرىس ئەلەيھىسسالام؛ 4) ھەزرىتى نۇھ ئەلەيھىسسالام؛ 5) ھەزرىتى ئىبراھىم ئەلەيھىسسالام؛ 6) ھەزرىتى لۇت ئەلەيھىسسالام؛ 7) ھەزرىتى ئىسمائىل ئەلەيھىسسالام؛ 8) ھەزرىتى ئىسھاق ئەلەيھىسسالام؛ 9) ھەزرىتى يەئقۇب ئەلەيھىسسالام؛ 10) ھەزرىتى يۈسۈپ ئەلەيھىسسالام؛ 11) ھەزرىتى سالىھ ئەلەيھىسسالام؛ 12) ھەزرىتى ھۇد ئەلەيھىسسالام؛ 13) ھەزرىتى شۇئەيب ئەلەيھىسسالام؛ 14) ھەزرىتى مۇسا ئەلەيھىسسالام؛ 15) ھەزرىتى ھارۇن ئەلەيھىسسالام؛ 16) ھەزرىتى داۋۇد ئەلەيھىسسالام؛ 17) ھەزرىتى سۇلەيمان ئەلەيھىسسالام؛ 18) ھەزرىتى ئەييۇب ئەلەيھىسسالام؛ 19) ھەزرىتى يۇنۇس ئەلەيھىسسالام؛ 20) ھەزرىتى ئىلياس ئەلەيھىسسالام؛ 21) ھەزرىتى ئىلىيەسەئ ئەلەيھىسسالام؛

22) ھەزرىتى زۇلكىفل ئەلەيھىسسالام؛ 23) ھەزرىتى زەكەرىيا ئەلەيھىسسالام؛ 24) ھەزرىتى يەھيا ئەلەيھىسسالام؛ 25) ھەزرىتى ئىيسا ئەلەيھىسسالام؛ 26) ھەزرىتى مۇھەممەد سەللەللاھۇ ئەلەيھى ۋەسەللەمدىن ئىبارەت.

س: ھەزرىتى مۇھەممەد سەللەللاھۇ ئەلەيھى ۋەسەللەم ئەرەبلەرنىڭ قايسى قەبىلىسىدىن ئىدى؟

ج: قۇرەيش قەبىلىسىدىن ئىدى. قۇرەيش ئەرەبلەر ئىچىدە ئەڭ ھۆرمەتلىنىدىغان قەبىلە بولۇپ، باشقا قەبىلىلەرگە ھەر ئىشتا باشلامچىلىق قىلاتتى. قۇرەيش قەبىلىسىنىڭ بىر تارمىقى بەنى ھاشىم جەمەتى بولۇپ، بەنى ھاشىممۇ قۇرەيشنىڭ باشقا تارماق جەمەتلىرىگە نىسبەتەن ھۆرمەتكە سازاۋەر كىشىلەر ئىدى. بىزنىڭ پەيغەمبىرىمىز مۇھەممەد سەللەللاھۇ ئەلەيھى ۋەسەللەم مۇشۇ بەنى ھاشىم جەمەتىدىندۇر. شۇڭا، پەيغەمبىرىمىز «ھاشىمىي»مۇ دېيىلىدۇ.

س: ھاشىم دېگەن كىم ئىدى؟

ج: ھاشىم ھەزرىتى مۇھەممەد سەللەللاھۇ ئەلەيھى ۋەسەللەمنىڭ چوڭ بوۋىسى ئىدى. پەيغەمبىرىمىزنىڭ نەسەب فامىلىسى مۇنداق: مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللهِ بْنِ عَبْدِ الْمُطَّلِبِ بْنِ هَاشِمِ بْنِ عَبْدِ مَنَافٍ (ئابدىمەنافنىڭ ئوغلى ھاشىمنىڭ

ئوغلى ئابدىلمۇتتەلىبنىڭ ئوغلى ئابدىللاھنىڭ ئوغلى ھەزرىتى مۇھەممەد سەللەللاھۇ ئەلەيھى ۋەسەللەم).

س: پەيغەمبىرىمىزنىڭ نەسىبى ھەزرىتى ئادەم ئەلەيھىسسالامدىن كېيىنكى پەيغەمبەرلەردىن بىرەرىگە تۇتىشامدۇ، يوق؟

ج: تۇتىشىدۇ. يەنى، ئۇ ھەزرىتى ئىسمائىل ئەلەيھىسسالامنىڭ ئەۋلادىدىندۇر، ھەزرىتى ئىسمائىل ئەلەيھىسسالام ھەزرىتى ئىبراھىم ئەلەيھىسسالامنىڭ ئوغلى ئىدى. بۇ ئىككىسىدىن باشقا ھەزرىتى نۇھ، ھەزرىتى ئىدرىس ۋە ھەزرىتى شىيس ئەلەيھىسسالاملارمۇ پەيغەمبىرىمىزنىڭ نەسەب يىلتىزىغا تەۋەدۇر.

س: پەيغەمبىرىمىز مۇھەممەد سەللەللاھۇ ئەلەيھى ۋەسەللەم نەچچە يېشىدا پەيغەمبەر بولغان؟

ج: 40 يېشىدا پەيغەمبەر قىلىنىپ ۋەھيى نازىل بولغان.

س: ۋەھيى دېگەن نېمە؟

ج: ئاللاھ تەئالانىڭ پەيغەمبەرلەرگە چۈشۈرگەن سۆزلىرى ۋە پەرمانلىرى ۋەھيى دەپ ئاتىلىدۇ.

س: پەيغەمبىرىمىز ۋەھيى چۈشكەندىن كېيىن يەنە قانچە يىل ھايات كەچۈردى؟

ج: 23 يىل هايات كەچۈردى. 13 يىل مەككە مۇكەر-
رەمەدە ياشىدى، ئون يىل مەدىنە مۇنەۋۋەرەدە ياشىدى.

س: مەدىنە مۇنەۋۋەرەگە نېمە ئۈچۈن كەتكەن ئىدى؟

ج: ئۇ پەيغەمبەر بولغاندىن كېيىن مەككە خەلقىنى
ئاللاهنى بىر دەپ ئېتىقاد قىلىشقا ۋە بۇتپەرەسلىكنى تاش-
لاپ بىر ئاللاهقىلا ئىبادەت قىلىشقا چاقىردى. شۇ سەۋەب-
لىك ئۇلار ئۇنىڭغا دۇشمەنلىك قىلدى ۋە خىلمۇخىل ئەزا-
يەتلەرنى يەتكۈزۈشتى. شۇنداقتىمۇ ئۇ ئۇلارنىڭ دۇشمەن-
لىكى ۋە ئەزىيەتلىرىگە بەرداشلىق بېرىپ، بىر ئاللاهقا ئى-
مان كەلتۈرۈشكە بولغان چاقىرىقىنى داۋاملاشتۇرۇپ، ئۆز
دەۋىتىنى قانات يايدۇرۇش يولىدا تىرىشچانلىق كۆرسىتى-
ۋەردى. ئۇ ئاللاھ تەئالانىڭ پەرمانلىرىنى يەتكۈزگەنسېرى
ئۇلارنىڭ دۇشمەنلىكى چەكتىن ئېشىپ، ئۇنىڭغا سۇيى-
قەست پىلانلاش دەرىجىسىگە بېرىپ يەتتى. شۇنىڭ بى-
لەن ئۇ ئاللاھ تەئالانىڭ يولىورۇقى بىلەن ئۆزىنىڭ سۆ-
يۈملۈك ۋەتىنى مەككە مۇكەررەمەنى تاشلاپ، مەدىنە
مۇنەۋۋەرەگە هىجرەت قىلدى. مەدىنە خەلقى ئىلگىرىلا
مۇسۇلمان بولغان بولۇپ، ئۇنىڭ مەدىنىگە كېلىشىنى
تۆت كۆزى بىلەن كۈتمەكتە ئىدى. مۇشۇنداق تارىخىي
پەيتتە ئۇ ئاخىر مەدىنىگە قەدەم تەشرىپ قىلدى. مەككە-

دىكى قالغان مۇسۇلمانلارمۇ ئۇنىڭ مەدىنىگە هىجرەت قە-
لىپ كەتكەنلىكىنى ئۇقۇپ، بىر-بىرلەپ مەدىنىگە هىج-
رەت قىلىشتى. مەدىنىلىكلەر ئۇنى ۋە ئۇنىڭ هەمراهلە-
رىنى جېنى ۋە مېلى بىلەن ياردەم قىلىپ قوللىدى. پەي-
غەمبەر سەللەللاهۇ ئەلەيهى ۋەسەللەم مەككىدىن مەدە-
نىگە كۆچۈپ كەتكەن مۇشۇ ۋەقە هىجرەت دېيىلىدۇ. ئى-
مان-ئىسلامنى دەپ ئۆي ماكانلىرىنى تاشلاپ مەدىنىگە
كۆچمەن بولۇپ بارغان مۇسۇلمانلار مۇهاجىرلار دېيىلىدۇ.
پەيغەمبەر سەللەللاهۇ ئەلەيهى ۋەسەللەم ۋە مۇهاجىرلارنى
هممايىسىگە ئالغان مەدىنە مۇسۇلمانلىرى ئەنسارلار (ياردەم
بەرگۈچىلەر) دېيىلىدۇ.

**س: پەيغەمبەر بولۇشتىن ئىلگىرى قەۋمى ئۇنىڭغا
قانداق نەزەردە قارايتتى؟**

ج: پەيغەمبەر بولۇشتىن ئىلگىرى هەممە كىشى ئۇنى
ئىنتايىن راستچىل، پاك ۋە ئەڭ ئىشەنچلىك ئادەم دەپ
بىلەتتى ۋە ئىنتايىن هۆرمەتلەيتتى. شۇ سەۋەبتىن قەۋمى-
دىكى كىشىلەر ئۇنى مۇهەممەد ئەمىن (يەنى ئىشەنچلىك
مۇهەممەد) دەپ چاقىرىشاتتى.

**س: پەيغەمبەر سەللەللاهۇ ئەلەيهى ۋەسەللەمنىڭ
ئەڭ ئاخىرقى پەيغەمبەر ئىكەنلىكىنىڭ دەلىلى نېمە؟**

ج: 1) ئاللاھ تەئالا «قۇرئان كەرىم»دە بۇ ھەقتە مۇنداق دېگەن: ﴿مَّا كَانَ مُحَمَّدٌ أَبَآ أَحَدٍ مِّن رِّجَالِكُمْ وَلَٰكِن رَّسُولَ ٱللَّهِ وَخَاتَمَ ٱلنَّبِيِّـۧنَ﴾ «مۇھەممەد (ئەلەيھىسسالام) ئاراڭلاردىكى ئەرلەردىن ھېچبىرىنىڭ ئاتىسى ئەمەس، لېكىن (ئۇ) ئاللاھنىڭ پەيغەمبىرى ۋە پەيغەمبەرلەرنىڭ ئاخىرقىسىدۇر» (33:40). 2) پەيغەمبەر سەللەللاھۇ ئەلەيھى ۋەسەللەم ئۆزى مۇنداق دېگەن: «أَنَا خَاتَمُ النَّبِيِّيْنَ لَا نَبِيَّ بَعْدِي» (مەن ئەڭ ئاخىرقى پەيغەمبەردۇرمەن، مەندىن كېيىن پەيغەمبەر كەلمەيدۇ)[1]. 3) ئاللاھ تەئالا «قۇرئان كەرىم»دە يەنە مۇنداق دېگەن: ﴿ٱلْيَوْمَ أَكْمَلْتُ لَكُمْ دِينَكُمْ وَأَتْمَمْتُ عَلَيْكُمْ نِعْمَتِي وَرَضِيتُ لَكُمُ ٱلْإِسْلَٰمَ دِينًا﴾ «بۈگۈن سىلەرنىڭ دىنىڭلارنى پۈتۈن قىلدىم، سىلەرگە نېئمىتىمنى تاماملىدىم، ئىسلام دىنىنى سىلەرنىڭ دىنىڭلار بولۇشقا تاللىدىم» (5:3). بۇ ئايەتتىنمۇ ئاللاھ تەئالانىڭ پەيغەمبەر سەللەللاھۇ ئەلەيھى ۋەسەللەم ئارقىلىق ئۆز دىنىنى مۇكەممەل قىلىپ بولغانلىقى ئىسپاتلىنىدۇ. شۇڭلاشقا، ئۇنىڭدىن كېيىن يەنە پەيغەمبەر كېلىشىنىڭ زۆرۈرىيىتىمۇ يوقتۇر.

① «ئەبى داۋۇد» رىۋايىتى.

س: پەيغەمبەر سەللەللاھۇ ئەلەيھى ۋەسەللەمنىڭ پەيغەمبەرلەر ئىچىدە مەرتىۋىسى ئەڭ يۇقىرىلىقىنىڭ دەلىلى نېمە؟

ج: بۇ «قۇرئان كەرىم»نىڭ بىرقانچە ئايەتلىرىدىن ئېنىق مەلۇم بولىدۇ. شۇنداقلا، ئۇ ئۆزىمۇ مۇنداق دېگەن: «أَنَا سَيِّدُ وُلْدِ آدَمَ يَوْمَ الْقِيٰمَةِ» (مەن قىيامەت كۈنى ئادەم بالىلىرىنىڭ سەردارى بولىمەن)[1].

ساھابە كىرامىلارنى تونۇش

س: ساھابىلەر دەپ كىملەرنى دەيمىز؟

ج: پەيغەمبەر سەللەللاھۇ ئەلەيھى ۋەسەللەمگە ئۇچرىشىپ ئىمان كەلتۈرگەن ۋە شۇ ئىمانىنىڭ ئۈستىدە ۋاپات بولغان كىشىلەرنى دەيمىز.

س: ساھابىلەرنىڭ سانى قانچىلىك؟

ج: ئومۇملاشتۇرۇپ ھېسابلىغاندا تەخمىنەن بىر يۈز ئەللىك مىڭ (150000)گە يېقىنلىشىدۇ.

① «مۇسلىم» رىۋايىتى.

س: ساھابىلەر مەرتىۋىدە باراۋەرمۇ؟

ج: باراۋەر ئەمەس، لېكىن ھەرقانداق بىر ساھابىنىڭ دەرىجىسى پەيغەمبەرلەردىن باشقا ھەرقانداق بىر ئىنسانىدىن يۇقىرىدۇر.

س: ساھابىلەردىن كىملەرنىڭ مەرتىۋىسى ئەڭ يۇقىرى؟

ج: مۇنۇ تۆت ساھابىنىڭ مەرتىۋىسى ھەممىدىن يۇقىرى: 1) ھەزرىتى ئەبۇ بەكرى سىددىق رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ (ئاللاھ ئۇنىڭدىن رازى بولسۇن دېگەن مەنىدە). بۇ زاتنىڭ مەرتىۋىسى ھەممىدىن يۇقىرىدۇر. 2) ھەزرىتى ئۇمەر پارۇق رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ. بۇ زات ھەزرىتى ئەبۇ بەكرى رەزىيەللاھۇ ئەنھۇدىن كېيىنلا تۇرىدۇ. 3) ھەزرىتى ئوسمان رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ. بۇ زات مەزكۇر ئىككىيلەندىن كېيىنلا تۇرىدۇ. 4) ھەزرىتى ئەلى رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ. بۇ زات مەزكۇر ئۇچىيلەندىن كېيىنلا تۇرىدۇ.

بۇ تۆت ئۇلۇغ زات پەيغەمبەر سەللەللاھۇ ئەلەيھى ۋەسەللەمنىڭ ۋاپاتىدىن كېيىن ئارقا-ئارقىدىن ئۇنىڭ خەلىپىسى بولغان.

س: خەلىپە دېگەن نېمە؟

ج: پەيغەمبەر سەللەللاھۇ ئەلەيھى ۋەسەللەم ئالەمدىن يانغاندىن كېيىن دىن ئىشلىرىغا بىرەيلەننىڭ رەھ-

بەرلىك قىلىشىغا توغرا كېلىدۇ. شۇڭا، ئۇنىڭ ئورنىغا بىرسى نائىب بولۇپ تىكلىنىدۇ. شۇ تىكلەنگەن كىشى خەلىپە (ئورۇنباسار) دېيىلىدۇ.

پەيغەمبەر سەللەللاھۇ ئەلەيھى ۋەسەللەم ئالەمدىن يانغاندىن كېيىن بارلىق ساھابىلەرنىڭ بىردەك پىكرى بىلەن ھەزرىتى ئەبۇ بەكرى رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ ئۇنىڭ ئورنىغا نائىب بولۇپ تىكلەنگەن. شۇڭا، بۇ زات بىرىنچى خەلىپە دېيىلىدۇ. ئۇنىڭدىن كېيىن ئۇمەر پارۇق رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ، ئۇنىڭدىن كېيىن ئوسمان رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ، ئۇنىڭدىن كېيىن ئەلى رەزىيەللاھۇ ئەنھۇلار ئارقا-ئارقىدىن خەلىپە بولدى.

بۇلار خۇلەپائى راشىدىن (توغرا يولدا ماڭغان خەلىپەلەر) ۋە چاھاريار (تۆت قەدىناس دوست)لار دەپ ئاتىلىدۇ.

ئەۋلىيالىقنىڭ بايانى

س: ئەۋلىيا دەپ كىمگە ئېيتىلىدۇ؟

ج: ئەۋلىيا «يېقىن دوست» دېگەن مەنىدىكى سۆز بولۇپ، ئۇ ئىستېمالدا ئاللاھ ۋە ئۇنىڭ رەسۇلىنىڭ ئەمرى-

پەرمانلىرىغا جان-دىلى بىلەن ئىتائەت قىلغان، كۆپلەپ ئىبادەت قىلغان، گۇناھلاردىن ئۆزىنى ساقلاپ، ئاللاھ ۋە ئۇنىڭ رەسۇلىغا بولغان مۇھەببەتنى دۇنيانىڭ بارلىق مۇھەببىتىدىن ئارتۇق بىلگەن ئاللاھنىڭ ئەڭ يېقىن ۋە سۆيۈملۈك مۇئمىن بەندىلىرىگە ئېيتىلىدۇ.

س: ئەۋلىيانىڭ ئالامتى نېمە؟

ج: ئۇ مۇسۇلمان، تەقۋادار ۋە پەرھىزكار بولۇپ، كۆپلەپ ئىبادەت قىلىدۇ. ئاللاھ ۋە ئۇنىڭ رەسۇلىنىڭ مۇھەببىتى قەلبىدە ھەمىشە يۇقىرى ئورۇندا تۇرىدۇ. دۇنياغا ھېرىسلىق قىلمايدۇ، ھەر ۋاقىت ئاخىرەتنىلا ئويلايدۇ.

س: ساھابىلارنى ئەۋلىيا دېگىلى بولامدۇ؟

ج: ھەئە، پۈتۈن ساھابىلار ئاللاھ تەئالانىڭ ئەۋلىيالىرى ئىدى. چۈنكى، پەيغەمبەر سەللەللاھۇ ئەلەيھى ۋەسەللەمنىڭ سۆھبىتىنىڭ بەرىكىتىدىن ئۇلارنىڭ دىللىرىغا ئاللاھ ۋە ئۇنىڭ رەسۇلىنىڭ مۇھەببىتى چوڭقۇر ئورناپ كەتكەنىدى. ئۇلار دۇنياغا مۇھەببەت باغلىمايتتى، ئىبادەتنى ناھايىتى كۆپ قىلاتتى، گۇناھلاردىن ئۆزىنى قاچۇراتتى، ئاللاھ ۋە ئۇنىڭ رەسۇلىنىڭ پەرمانىغا جان-دىلى بىلەن بويسۇناتتى.

س: بىرەر ساھابە ياكى بىرەر ئەۋلىيا دەرىجىدە بىر قىسىم پەيغەمبەرلەر بىلەن ئوخشاش بولالامدۇ؟

ج: ياق، پەيغەمبەرلەرنىڭ مەرتىۋىسىگە ھېچكىم يېتەلمەيدۇ.

س: ساھابە ئەمەس ئەۋلىيالار مەرتىۋىدە بىر قىسىم ساھابىلار بىلەن ئوخشاش بولالامدۇ؟

ج: ياق، ساھابىلىق پەزىلىتى ھەممىدىن چوڭدۇر، بۇ پەزىلەتكە ھەرقانداق ئەۋلىيا يېتەلمەيدۇ.

س: بەزى ئادەتتىن تاشقىرى ئىشلار كۆرۈلگەنلىكى ئۈچۈن[1] كىشىلەر ئەۋلىيا دەپ ھېسابلايدىغان، ئەمما شەرىئەتكە بويسۇنمايدىغان (مەسىلەن، نامازنى ئوقۇمايدىغان ...) كىشىلەرنى ئەۋلىيا دەپ تونۇش توغرىمۇ؟

ج: قەتئىي توغرا ئەمەس. ئېسىمىزدە چىڭ تۇتۇش لازىمكى، بۇنداق كىشىلەر ھەرگىزمۇ ئەۋلىيا ئەمەس، بەلكى ئۇلار شەيتاننىڭ دوستلىرى بولۇپ، ماھىيەتتە ئادەمىي شەيتاندۇر.

مۆجىزە ۋە كەرامەتنىڭ بايانى

س: مۆجىزە دېگەن نېمە؟

---

① بۇ ئاللاھ تەئالانىڭ ھەقىقىي مۇئمىنلەرنى ئايرىشتىكى بىر سىنىقى بولۇشى مۇمكىن — ت.

ج: ئۆز پەيغەمبىرى ئىكەنلىكىنى تونۇتۇش ئۈچۈن، ئاللاھ تەئالا پەيغەمبەرلەرگە ئىنسان ئۆز كۈچى بىلەن قىلىشقا ئاجىز كېلىدىغان بەزى ئادەتتىن تاشقىرى ئىشلارنى مۇيەسسەر قىلىپ بېرىدۇ. بۇنداق ئىشلار مۆجىزە دېيىلىدۇ.

س: پەيغەمبەرلەر قانداق مۆجىزىلەرنى كۆرسەتتى؟

ج : پەيغەمبەرلەر ئاللاھ تەئالانىڭ ئىزنى بىلەن سانا-قسىز مۆجىزىلەرنى كۆرسەتتى. بىر قىسىم مەشھۇر مۆجىزىلەر تۆۋەندىكىچە:

ھەزرىتى مۇسا ئەلەيھىسسالامنىڭ ھاسىسى ئەجدىھا (چوڭ يىلان)غا ئايلىنىپ جادۇگەرلەرنىڭ يىلان شەكلىدە كۆرسەتكەن سېھرىلىرىنى يۇتۇپ كەتكەن؛ يەنە مۇسا ئەلەيھىسسالامنىڭ ئالقىنىغا قۇياش نۇرىدىن ئۆتكۈر ئاپئاق نۇر پەيدا بولغان؛ يەنە پىرئەۋن لەشكەرلىرى بىلەن ھەزرىتى مۇسا ئەلەيھىسسالامنىڭ ئارقىسىدىن قوغلاپ كېلىۋاتقاندا، ئۇ قەۋمى بىلەن نىل دەرياسىغا توغرىلىنىپ قالغاندى. بۇ ۋاقىتتا ئۇ زات ئاللاھ تەئالانىڭ ئەمرى بىلەن ھاسسىنى دەرياغا ئۇرغاندا، دولقۇنلاپ ئېقىۋاتقان دەريا سۈيى ئىككىگە ئايرىلىپ ئوتتۇرىدىن بىر قۇرۇق يول ئېچىلغان. ھەزرىتى مۇسا ئەلەيھىسسالام قەۋمى

بىلەن بۇ يولدىن ئۆتۈپ بولغاندىن كېيىن، پىرئەۋن لەشكەرلىرىنى باشلاپ يېتىپ كەلگەن ۋە ئۇمۇ مۇشۇ يولغا كىرگەن. ئۇ ۋە ئۇنىڭ بارلىق لەشكەرلىرى دەريانىڭ ئىچىگە كىرىپ بولغاندا، ھەزرىتى مۇسا ئەلەيھىسسالامنىڭ ھاسىنى دەرياغا يەنە ئۇرۇشى بىلەن دەريا دەسلەپكى ھالىتىگە قايتىپ ئۇلارنى غەرق قىلىۋەتكەن.

ھەزرىتى ئىيسا ئەلەيھىسسالام ئاللاھ تەئالانىڭ ئىزنى بىلەن ئۆلۈكلەرنى تىرگۈزگەن؛ تۇغما كورغا كۆز پەيدا قىلىپ كۆرىدىغان ھالەتكە ئەكەلگەن؛ ئاقكېسەلنى ساقايتقان؛ تۇپراقتىن قۇشقاچ ياساپ ئۇنىڭغا جان كىرگۈزۈپ ئۇچۇرغان.

بىزنىڭ پەيغەمبىرىمىزنىڭ مۆجىزىلىرى: 1) «قۇرئان كەرىم» پەيغەمبىرىمىزنىڭ ئەڭ چوڭ مۆجىزىسىدۇر. ئۇنىڭ مۆجىزىلىكىنىڭ ئالامىتى شۇكى، ئۇ نازىل بولغاندىن تارتىپ ھازىرغىچە تەخمىنەن 1400 يىل ئۆتكەن بولسىمۇ، شۇنچە ۋاقىتتىن بېرى، ئۇ ھەر نەرسىنى كونىراقۇچى ۋاقىت ئۇستىدىن ھامان غالىب بولۇپ كەلدى، يەنى ئۇ ھەرقاچان ھازىر نازىل بولغاندەكلا ھالەتتە تۇرىدۇ. يەنە شۇنىڭدەك، ئۇنىڭ ئىبارىلىرى ئىنتايىن قىسقا، پاساھەت-بالاغەتتە شۇ دەرىجىدە يۇقىرى سەۋىـ

يىدىكى، تارىختا ئۆتكەن ئەرەب تىلغا ماھىر نۇرغۇنلى-
غان تالانتلىق ئالىملارمۇ ئۇنىڭ ئەڭ كىچىك بىر سۇرىسى-
نىڭ ئوخشىشىنى يېزىپ چىقالمىدى ھەم بۇنىڭدىن كې-
يىنمۇ مەڭگۈ يېزىپ چىقالمايدۇ. يەنە شۇنىڭدەك، ئۇنىڭدا
بايان قىلىنغان نۇرغۇن نازۇك ئىلىملەر بولسا تېخىمۇ مۆ-
جىزىكى، ئۇلارنى ئىنسانىيەت تېخى ئەمدىلىكتە چۈشەندى
ۋە چۈشىنىۋاتىدۇ. «قۇرئان كەرىم»نىڭ مۆجىزىلىكىنىڭ
بۇنىڭدىن باشقا يەنە نۇرغۇن ئالامەتلىرى بولۇپ، ئۇلارنىڭ
ھەممىسىنى بىرمۇبىر تىلغا ئېلىپ ئۆتۈشكە بۇ سەھىپىلەر
تارلىق قىلىدۇ. 2) ئىسرا (بىر كېچىدە پەيغەمبەر سەللە-
للاھۇ ئەلەيھى ۋەسەللەم جىبرىئىل ئەلەيھىسسالام بىلەن
بىرگە بەيتۇلمۇقەددەسكە بارغان ۋەقە) ۋە مىئراج (يەنە
شۇ كېچىدىكى پەيغەمبەر سەللەللاھۇ ئەلەيھى ۋەسەللەم
ئاسمانىدا زىيارەتتە بولغان ۋەقە). 3) ئاينىڭ يېرىلىشى
(پەيغەمبەر سەللەللاھۇ ئەلەيھى ۋەسەللەم ئاينى ئىككى
پارە قىلغان ۋەقە). 4) پەيغەمبەر سەللەللاھۇ ئەلەيھى
ۋەسەللەمنىڭ ئاللاھ تەئالانىڭ بىلدۈرۈشى بىلەن كەل-
گۈسى زامانىدا يۈز بېرىدىغان ئىشلاردىن ئالدىن خەۋەر
بەرگەنلىكى ۋە ئۇ ئىشلارنىڭ ئەمەلىيەتتە شۇ بويىچە بول-
غانلىقى. 5) پەيغەمبەر سەللەللاھۇ ئەلەيھى ۋەسەللەمنىڭ

بەركەتلىك دۇئاسى بىلەن بىر-ئىككى ئادەمگە ئاران يەتـ-
كۈدەك تاماق بىلەن نەچچە يۈزلىگەن ئادەمنىڭ قورسىقى
تويغانلىقى.

بۇ زاتنىڭ بۇلاردىن باشقىمۇ يەنە نۇرغۇنلىغان مۆجـ-
ىزىلىرى بولۇپ، بىز بۇ يەردە ھەممىسىنى تىلغا ئېلىپ
بولالمىدۇق.

س: ئىسرا ۋە مىئراجنىڭ جەريانى قانداق بولغان؟

ج: پەيغەمبەر سەللەللاھۇ ئەلەيھى ۋەسەللەم مەلۇم
بىر كېچىسى ئويغۇنۇپ، ئاللاھ تەئالانىڭ ئەمرى ۋە جىب-
رىئىل ئەلەيھىسسالامنىڭ يول باشلىشى بىلەن، ئۇچقۇر
ئاتقا مىنىپ مەككە مۇكەررەمەدىن پەلەستىندىكى بەيتۇل-
مۇقەددەس (ئەقسا مەسجىدى)كە بارغان ۋە ئۇ يەردىن
ئاسمانغا ئۆرلىگەن. ئاسمان ئالىمىدە ۋە جەننەت ۋە دوزاخ-
نىڭ ئەتراپىدا زىيارەتتە بولغان. ئاندىن ئاللاھ تەئالانىڭ
دەرگاھىغا ئۆرلىگەن (ئاللاھ تەئالا بۇ ۋاقىتتا پەيغەمبەر
سەللەللاھۇ ئەلەيھى ۋەسەللەمگە ئۆزى خالىغان نەرسـ-
ىلەرنى ۋەھىي قىلغان ۋە ئىنسانلارغا ھەر كۈنى بەش ۋاقىت
نامىز ئوقۇشنى پەرز قىلغان). ئاندىن شۇ كېچىنىڭ ئۆزـ-
ىدىلا ئۇ يەردىن يەنە ئۆز ئورنىغا قايتىپ كەلگەن. مانا
مۇشۇ ئىشلار ئىسرا ۋە مىئراج دەپ ئاتىلىدۇ.

س: ئاي يېرىلىشنىڭ جەريانى قانداق بولغان؟

ج: بىر كېچىسى مەككە كاپىرلىرى پەيغەمبەر سەللەل-
لاھۇ ئەلەيھى ۋەسەللەمدىن مۆجىزە كۆرسىتىشنى تەلەپ
قىلغاندا، ئۇ قولىنى شۇنداق شىلتىپلا، ئاسماندىكى ئايىنى
ئىككى پارە قىلىۋەتكەن. شۇ يەردە تۇرغان ھەممە ئادەم
بۇ كەرامەتلىك ئەھۋالنى ئۆز كۆزى بىلەن كۆرگەن. ئان-
دىن ئىككى پارە بولغان ئاي بىرلىشىپ گويا يېرىلىپ باق-
مىغاندەك ئۆز جايىغا قوشۇلۇپ كەتكەن.

س: كەرامەت دېگەن نېمە؟

ج: ئاللاھ تەئالا ياخشى ۋە ئۆزىگە يېقىن بولغان بەن-
دىلىرىنىڭ ئىززىتىنى ئاشۇرۇش ئۈچۈن، ئۇلارغىمۇ بەزى
ئادەتتىن تاشقىرى ئىشلارنى مۇيەسسەر قىلىپ بېرىدۇ.
بۇنداق ئىشلار كەرامەت (ئاللاھ تەئالانىڭ ھۆرمەتلىشى)
دېيىلىدۇ. ياخشى بەندىلەر ۋە ئەۋلىيالاردىن كەرامەت
كۆرۈلۈشى ھەقىقىي ئەھۋالدۇر.

س: مۆجىزە ۋە كەرامەتتە قانداق پەرق بار؟

ج: پەيغەمبەرلەرگە مۇيەسسەر قىلىنغان ئادەتتىن تاش-
قىرى ئىشلار مۆجىزە دېيىلىدۇ.

تەقۋادار، پەرھىزكار ۋە شەرىئەتكە بويسۇنىدىغان
ئەۋلىيا كىشىلەرگە مۇيەسسەر قىلىنغان ئادەتتىن تاشقىرى
ئىشلار كەرامەت دېيىلىدۇ.

دىنسىز ۋە شەرىئەتكە خىلاپ ئىش-ھەرىكەت ئېلىپ
بارىدىغان كىشىلەردە كۆرۈلگەن ئادەتتىن تاشقىرى ئىشلار
ئىستىدراج ياكى جادۇگەرلىك دېيىلىدۇ.

س: ئەۋلىيالاردىن كەرامەت كۆرۈلۈش زۆرۈرمۇ؟

ج: زۆرۈر ئەمەس. بەزى ئەۋلىيالاردىن كۆرۈلىدۇ، بەزى
ئەۋلىيالاردىن گەرچە ئۇ ئەۋلىيالىقتا كامالەتكە يەتكەن
بولسىمۇ، ھېچقانداق كەرامەت كۆرۈلمەيدۇ.

**س: شەرىئەتكە خىلاپ ئىشلارنى قىلىدىغان بەزىبىر
دەرۋىشلەردىن بەزى ئادەتتىن تاشقىرى ئىشلار كۆرۈلۈپ
قالىدۇ، بۇنى قانداق چۈشىنىش لازىم؟**

ج: مۇنداق كىشىلەردىن كۆرۈلگەن ئادەتتىن تاشقىرى
ئىشلار ئىستىدراج (يەنى مەيلىگە قويۇۋېتىش) ياكى جادۇ-
گەرلىك ھېسابلىنىدۇ، ئۇ ھەرگىزمۇ كەرامەت ئەمەس.
مۇنداق كىشىلەرنى ئەۋلىيا دەپ ئاتىۋالغانلىق شەيتاننىڭ
دامىغا چۈشۈپ كەتكەنلىكتۇر.

ئىككىنچى باب ئىسلام ئەمەللىرى

تاھارەتكە ئائىت مەسىلىلەرنىڭ داۋامى

س: تاھارەتسىز نامازنىڭ ئوقۇشقا بولامدۇ؟

ج: بولمايدۇ، بەلكى ئۇنداق قىلىش قاتتىق گۇناھتۇر. تېخى بەزى ئۆلىمالار قەستەن تاھارەتسىز نامازنىڭ ئوقۇغان كىشىنى كاپىر بولىدۇ دەپ قارايدۇ.

س: تاھارەت نامازنىڭ شەرتى دېيىشنىڭ دەلىلى نېمە؟

ج: بۇنىڭ دەلىلى بولسا «قۇرئان كەرىم»نىڭ مۇنۇ ئايىتىدۇر: ﴿يَٰٓأَيُّهَا ٱلَّذِينَ ءَامَنُوٓاْ إِذَا قُمۡتُمۡ إِلَى ٱلصَّلَوٰةِ فَٱغۡسِلُواْ وُجُوهَكُمۡ وَأَيۡدِيَكُمۡ إِلَى ٱلۡمَرَافِقِ وَٱمۡسَحُواْ بِرُءُوسِكُمۡ وَأَرۡجُلَكُمۡ إِلَى ٱلۡكَعۡبَيۡنِ﴾ «ئى مۇئمىنلەر! (سىلەر تاھارەتسىز بولۇپ) نامازغا ئوقۇماقچى بولۇپ تۇرغىنىڭلاردا يۈزۈڭلارنى يۇيۇڭلار، قولۇڭلارنى جەينىكىڭلار بىلەن قوشۇپ يۇيۇڭلار، بېشىڭلارغا مەسھى قىلىڭلار، پۇتۇڭلارنى ئوشۇقۇڭلار بىلەن قوشۇپ يۇيۇڭلار» (5:6).

پەيغەمبەر سەللەللاھۇ ئەلەيھى ۋەسەللەممۇ مۇنداق دېگەن: «مِفْتَاحُ الصَّلٰوةِ الطُّهُوْرُ» (نامازنىڭ ئاچقۇچى، يەنى شەرتى تاھارەتتۇر)[1].

تاھارەتنىڭ پەرزلىرىگە ئائىت مەسىلىلەرنىڭ داۋامى

س: يۇيۇشنىڭ ئەڭ تۆۋەن ئۆلچىمى قايسى؟ قانداق يۇغاننى يۇيۇش دېگىلى بولمايدۇ؟

ج: يۇيۇشنىڭ ئەڭ تۆۋەن ئۆلچىمى شۇكى، سۇ شۇ ئەزاغا سۈرتۈلگەندىن كېيىن، سۈرتۈلگەن سۇدىن بىر ئىككى تېمىم بولسىمۇ يەرگە سىرغىپ چۈشۈشى كېرەك. ئەگەر سۇ ناھايىتى ئاز بولغانلىقتىن، سۇنى يۇيۇلىدىغان ئەزاغا سۈرتسە، ئۇنىڭدىن بىر ئىككى تېمىم بولسىمۇ سۇ ئاقمىسا، يەنى نەملىشىپلا تۇگسە، بۇنداق يۇيۇشنى يۇغانلىق دېگىلى بولمايدۇ ھەم بۇ تاھارەت ھېسابلانمايدۇ.

---

① «تىرمىزى» رىۋايىتى.

يۇغۇر كتاب تور بېكتى www.uyghurkitap.com

س: تاھارەتتە يۇيۇش پەرز بولغان ئەزانى نەچچە قېتىم يۇيۇش بىلەن پەرز ئادا تاپىدۇ؟

ج: بىر قېتىم يۇيۇش بىلەن پەرز ئادا تاپىدۇ، يەنى بىر قېتىمدىن يۇيۇش پەرزدۇر. ئىككى قېتىمدىن ياكى ئۈچ قېتىمدىن يۇيۇش سۈننەتتۇر. ئۈچ قېتىمدىن ئارتۇق يۇيۇش دۇرۇس ئەمەس، بەلكى مەكرۇھتۇر.

س: يۈزنى نەدىن نەگىچە يۇيۇش پەرز؟

ج: پېشانىنىڭ چاچ چىققان يېرىدىن ئېگىكىنىڭ ئاستىغچە ۋە ئىككى قۇلاقنىڭ ئارىلىقىدىن ئىبارەت پۈتۈن يۈز قىسمىنى يۇيۇش پەرزدۇر.

س: تاھارەتتە يۇيۇش پەرز بولغان ئەزالاردا بىر تال تۈك ئورنى چاغلىق يەر قۇرۇق قالسا (سۇ تەگمىسە)، تاھارەت دۇرۇس بولامدۇ؟

ج: دۇرۇس بولمايدۇ.

س: بىر ئادەمنىڭ ئالتە بارمقى بولسا، ئالتىنچى بارمقىنىمۇ يۇيۇش پەرزمۇ؟

ج: پەرزدۇر، تاھارەتتە يۇيۇشقا تۇغرا كەلگەن بىرەر ئەزادا شۇنداق بىر نەرسە ئارتۇق بولۇپ قالسا، ئۇ نەرسىنىمۇ قوشۇپ يۇيۇش پەرز بولىدۇ.

س: مەسھى قىلىش دېگەن نېمە؟

ج: ھۆل قىلىنغان قول بىلەن سىلاش مەسھى دېيىلىدۇ.

س: باشقا مەسھى قىلغاندا يېڭى سۇ ئېلىش زۆرۈرمۇ ياكى قولدا نەملىك بولسا شۇ كۇپايە قىلامدۇ؟

ج: يېڭى سۇ ئېلىش ئەۋزەلدۇر، لېكىن قولدا ھۆللۈك بولسا، شۇ ھۆل قول بىلەن مەسھى قىلسىمۇ كۇپايە قىلىدۇ.

س: يالاڭ باشقا يامغۇر تامچىسى چۈشسە، ئۇنى قۇرۇق قول بىلەن سۈرتسىمۇ باشقا مەسھى قىلىش ئادا تاپامدۇ؟

ج: ئادا تاپىدۇ.

س: تاھارەتتە كۆزنىڭ ئىچنى يۇيۇش پەرزمۇ؟

ج: كۆزنىڭ، بۇرۇننىڭ ۋە ئېغىزنىڭ ئىچنى يۇيۇش پەرز ئەمەس.

س: تاھارەت ئېلىپ بولغاندىن كېيىن چاچ ئالدۇرساق ياكى تىرناق ئالساق، قايتا مەسھى قىلىش ياكى تىرناقنى قايتا يۇيۇش زۆرۈرمۇ؟

ج: زۆرۈر ئەمەس.

س: باشقا مەسھى قىلغاندا ھۆللۈكنى چاچنىڭ تېگىگە ئۆتكۈزۈش زۆرۈرمۇ؟

ج: ياق، بەلكى چاچ ئۇستىدىن سىلاپ قويۇشلا كۇپايە.

س: بىر ئادەمنىڭ جەينىكىنىڭ تۆۋەن تەرىپى كېسىلىپ كەتكەن بولسا، قېلىپ قالغان جەينەك قىسمىنى يۇيۇش پەرزمۇ؟

ج: ھەئە، قېلىپ قالغان جەينەك قىسمىنى يۇيۇش پەرزدۇر.

تاھارەتنىڭ سۇنىنەتلىرىگە ئائىت مەسىلىلەرنىڭ داۋامى

س: تاھارەتنى نىيەت قىلمىساق، بۇنىڭ ھۆكمى نېمە؟

ج: تاھارەتنى مەقسەت قىلماستىن ئېرىق-ئۆستەڭ سۈيىگە چۈشكەن بولساق، ياكى يامغۇردا تۇرۇپ شۇ يامغۇرنى تاھارەتتە يۇيۇلىدىغان بارلىق ئەزالارغا سۈرتكەن بولساق ۋەياكى يامغۇرنى شۇ ئەزالارغا ئاقتۇرغان بولساق، مۇشۇنداق ھالەتتىمۇ نامازنى ئوقۇش دۇرۇس.

لېكىن، تاھارەت ئېلىش نىيىتى بولمىغانلىقى ئۈچۈن تاھارەتنىڭ ساۋابى بېرىلمەيدۇ.

س: تاھارەتتە قانداق نىيەت قىلىمىز؟

ج: نىيەت قەلبنىڭ ئىشى بولۇپ، قاچان تاھارەت ئېلىشنى ئىرادە قىلساق، شۇ نىيەت قىلغانغا ھېساب بولىدۇ. شۇنداقتىمۇ كۆڭۈلدە «نامازنى ئوقۇش ئۈچۈن نىجاسەتنى كەتكۈزۈپ پاكلىقنى ھاسىل قىلىمەن» دېگەننى ئويلاش ياخشى.

س: نىيىتىدە ئويلايدىغان بۇ كەلىمنى ئېغىزدا دېيىش زۆرۈرمۇ؟

ج: زۆرۈر ئەمەس، ئەمما دېسەك يەنىلا كەراھەت يوق.

س: تاھارىتىمىز بار تۇرۇپ يەنە تاھارەت ئالماقچى بولساق قانداق نىيەت قىلىمىز؟

ج: «ساۋاب تېپىش ئۈچۈن تاھارەت ئۈستىگە تاھارەت ئېلىۋاتىمەن» دېگەننى قەلبىمىزدە ئويلايمىز. ئەمما، بۇنىڭدا ئىككى تاھارەتنىڭ ئارىسىدا بىرەر ئىبادەت قىلغان بولۇش شەرت.

س: تاھارەت ئالغاندا ﴿بِسۡمِ ٱللَّهِ ٱلرَّحۡمَٰنِ ٱلرَّحِيمِ﴾نىڭ ئورنىغا باشقا كەلىمىلەرنى ئوقۇشقىمۇ بولامدۇ؟

ج: ئۇنىڭ ئورنىغا «بِسْمِ اللهِ الْعَلِيِّ الْعَظِيْمِ وَالْحَمْدُ لِلّٰهِ عَلٰى دِيْنِ الإِسْلاَمِ» (يۇكسەك ئۇلۇغ ئاللاھنىڭ ئىسمى بىلەن باشلايمەن، جمىي ھەمدۇسانا مېنى ئىسلام دىنىغا ئېتىقاد قىلىشقا مۇۋەپپەق قىلغان ئاللاھقا خاستۇر)نى ياكى «بِسْمِ اللهِ وَالْحَمْدُ لِلّٰهِ» (ئاللاھنىڭ ئىسمى بىلەن باشلايمەن، جمىي ھەمدۇسانا ئاللاھقا خاستۇر)نى ئوقۇشقىمۇ بولىدۇ.

س: مسۋاك قىلىشنىڭ ھۆكمى نېمە؟ تەرىقسى قانداق؟

ج: بۇ سۈننەتتى مۇئەككەدە (تەكىتلەنگەن سۈننەت) بولۇپ، ئۇنىڭ ساۋابى چوڭ ھەم پايدىسى كۆپتۇر. ئۇ ئاچچىق دەرەخنىڭ يىلتىزى ياكى ياغچىدىن ياسلىشى، بىر غېرىچتىن ئۇزۇن بولۇپ كەتمەسلىكى زۆرۈر. شۇنىڭدەك، ئۇنى ئىشلىتىشتىن ئەۋۋەل بىر قېتىم ۋە ئىشلىتىپ بولغاندىن كېيىن يەنە بىر قېتىم يۇيۇش لازىم. يەنە شۇنىڭدەك، ئالدى بىلەن ئوڭ تەرەپنىڭ، ئاندىن سول تەرەپنىڭ چىشلىرىغا سۈركەش، سۈركەش قېتىم سانى ئۈچ قېتىمدىن كەم بولماسلىق ۋە ھەر قېتىمدا يېڭى سۇ ئېلىش كېرەك.

س: ئېغىزنىڭ غولىغا سۇ ئاپىرىپ چايقاشنىڭ ھۆكمى نېمە؟

ج: تاھارەت ۋە غۇسۇلدا ئېغىزنىڭ غولىغا سۇ ئاپىرىپ

غەرغەر قىلىش سۈننەتتۇر. لېكىن، روزىدارنىڭ ئۇ قەدەر غولىغا ئاپىرىپ غەرغەر قىلىشىغا بولمايدۇ.

س: بۇرۇنغا سۇ ئېلىشنىڭ تەرىقسى قانداق؟

ج: ئوڭ قولغا سۇ ئېلىپ نەپەس ئارقىلىق بۇرۇنغا شۇمۇرۇلىدۇ. لېكىن، بەك غولىغچە شۇمۇرمەسلىكى بولىدۇ. روزىدار تېخىمۇ بوشراق شۇمۇرۇشى لازىم.

س: ساقال ئارىسىنى بارماق بىلەن تاراشنىڭ ھۆكمى نېمە؟

ج: سۈننەتتۇر. ئەگەر يۇزدە ساقال بولسا، يۈز بىلەن قوشۇپ ئۇنىمۇ يۇيۇش پەرزدۇر.

س: بارماق ئارىلىقلىرىنى قانداق يۇيۇش لازىم؟

ج: بىر قولنىڭ بارماقلىرىنىڭ ئارىلىقىغا يەنە بىر قولنىڭ بارماقلىرىنى كىرگۈزۈپ سىيرىپ يۇيۇش لازىم. پۈت بارماقلىرىنىڭ ئارىلىقىغا سول قولنىڭ بارماقلىرى كىرگۈزۈپ سىيرىلىدۇ. ئوڭ پۇتنىڭ چىمچىلاق بارمىقىدىن باشلاپ، سول پۇتنىڭ چىمچىلاق بارمىقىدا تۈگىتىلىدۇ.

س: باشنىڭ ھەممە يېرىگە مەسھى قىلىشنىڭ تەرىقسى قانداق؟

ج: ئىككى قولنى سۇ بىلەن ھۆل قىلىپ، ئالقانىنى باشنىڭ ئىككى تەرىپىگە قويىمىز ۋە پېشانىنىڭ چاچ ئۇنـ

گەن يېرىدىن باشلاپ گەدەن تەرەپكە قارىتىپ سيرىيـ
مىز، ئاندىن يەنە قايتۇرۇپ ئالدىغا ئەكېلىمىز. ئومۇمەن،
باشنىڭ ھەممە يېرىگە قول تەگسىلا بولىدۇ.

س: قۇلاقنىڭ مەسھىسى ئۈچۈن يېڭى سۇ ئېلىش زۆرۈرمۇ؟

ج: زۆرۈر ئەمەس، باشقا مەسھى قىلىش ئۈچۈن ھۆل قىلغان قولنىڭ ھۆللىكى كۇپايە قىلىدۇ. قۇلاقنىڭ ئىچىگە كۆرسەتكۈچ بارماق بىلەن، قۇلاقنىڭ ئارقىسىغا باش بارماق بىلەن مەسھى قىلىش لازىم.

تاھارەتنىڭ مۇستەھەبلىرىگە ئائىت مەسىلىلەرنىڭ داۋامى

**س: ئوڭ تەرەپتىن باشلاش سۈننەتمۇ ياكى مۇسـ
تەھەبمۇ؟**

ج: بەزى ئالىملار سۈننەت دەپ قارايدۇ، بەزى ئالىملار مۇستەھەب دەپ قارايدۇ.

س: گەدەنگە قانداق مەسھى قىلىمىز؟

ج: قول بارماقلىرىمىزنىڭ دۈمبە تەرىپى بىلەن مەسھى قىلىمىز. گالغا مەسھى قىلىش بولسا بىدئەتتۇر.

س: تاھارەتتە بۇلاردىن باشقا يەنە قانداق قائىدىلەر بار؟

ج: يەنە نۇرغۇن قائىدىلەر بار: 1) چىمچىلاق قولنى ھۆل قىلىپ قۇلاقنىڭ تۆشۈكىنى تازىلىماق. 2) نامازنىڭ ۋاقتى كېلىشتىن بۇرۇن تاھارەت ئالماق. 3) ئەزالارنى يۇغاندا قول ئالقانلىرىنى چاپلاپ يۇماق. 4) ئۇزۇكنى ھەربكەتلەندۇرمەك. 5) دۇنيا سۆزى قىلماسلىق. 6) يۇزگە سۇنى قاتتىق ئۇرماسلىق. 7) سۇنى ئىسراپ قىلماسلىق. 8) ھەر ئەزانى يۇغاندا بىسمىللاھنى ئوقۇماق. 9) تاھارەت ئېلىپ بولۇپ دۇرۇد ئوقۇماق. 10) تاھارەت ئېلىپ بولۇپ كەلىمە شەھادەتنى ۋە مۇنۇ دۇئانى ئوقۇماق: «اَللّٰهُمَّ اجْعَلْنِىْ مِنَ التَّوَّابِيْنَ وَاجْعَلْنِىْ مِنَ الْمُتَطَهِّرِيْنَ» (ئى ئاللاھ! مېنى تەۋبە قىلغۇچىلاردىن ۋە پاك بولغۇچىلاردىن قىلغىن). 11) تاھارەتـ
ـتىن ئاشقان سۇدىن ئۆرە تۇرۇپ ئىچمەك. 12) تاھارەتـ
ـتىن كېيىن ئىككى رەكئەت نامار ئوقۇماق ... دېگەندەك.

تاھارەت سۇنۇشقا ئائىت مەسىلىلەرنىڭ داۋامى

س: بەدەندىن نىجاسەت چىقىپ يېيىلسا، تاھارەت سۇنامدۇ؟

ج: بەدەننىڭ ھەرقانداق جايىدىن نىجاسەت چىقىپ غۇسۇلدا يۇيۇش پەرز بولغان جايغا يېپىلسا تاھارەت سۇنىدۇ.

س: كۆز قاناپ ئىچىگە يېپىلىپ سىرتقا ئاقمىسا، تاھارەت سۇنامدۇ؟

ج: سۇنمايدۇ. چۈنكى، غۇسۇلدا كۆزنىڭ ئىچىنى يۇيۇش پەرز ئەمەس.

س: جاراھەتنىڭ ئۈستىگە قان ئاشكارا ئۆرلىسە، ئۇ بارماق يېكى لاتا بىلەن سۈرتۈلسە، يەنە چىقسا، يەنە سۈرتۈلسە، يەنە چىقسا ... ئۇدا بىرقانچە قېتىم مۇشۇنداق قىلىنسا تاھارەت سۇنامدۇ؟

ج: بۇنىڭدا قان سۈرتىۋېتىلمىسە ئاقىدىغانلىقى يېكى ئاقمايدىغانلىقىغا قارىلىدۇ. ئەگەر ئاقسا تاھارەت سۇنۇپ كېتىدۇ، ئاقمىسا سۇنمايدۇ.

س: قانداق قۇسۇقتا تاھارەت سۇنىدۇ؟

ج: ئېغىز توشقۇچە (تاماق، سۇ، ئۇيۇل قان دېگەندەك-لەرنى) قۇسۇش بىلەن تاھارەت سۇنىدۇ، سۇيۇق قان ئازغىنە يانسىمۇ سۇنىدۇ. بەلغەملا يانسا ئۇنىڭ بىلەن ئېغىز توشسىمۇ سۇنمايدۇ.

س: ئاز-ئازدىن بىرقانچە قېتىم قۇسۇشنىڭ ھۆكمى نېمە؟

ج: بىر كۆڭۈل ئاينىش بىلەن بىرقانچە قېتىم ئاز-ئازدىن قۇسسا، يىغىپ كەلگەندە ئېغىز توشسا تاھارەت سۇنىدۇ. ئەگەر بىر كۆڭۈل ئاينىش بىلەن ئازلا يانىدۇرسا، يەنە بىر كۆڭۈل ئاينىش بىلەن يەنە بىر ئاز يانىدۇرسا، يەنە كۆڭۈل ئاينىسا ... لېكىن، ھەر قېتىمدا يانىدۇرغان نەرسىدە ئېغىز توشمىسا، بۇنداق ئەھۋالدا تاھارەت سۇنمايدۇ.

س: بەدەننىڭ مەلۇم جايىدا مۇدۇر-چاقا بولۇپ، بۇنىڭدىن قان، يىرىڭ يېكى زەردەپ ئېقىپ كېيىمگە يۇقۇپ قالسا كېيىم پاكمۇ، نىجسمۇ؟

ج: بۇ مۇدۇر-چاقىلاردىن چىققان قان، يىرىڭ يېكى زەردەپ ئەتراپقا تارىغۇدەك دەرىجىدە ئاقمىسا، ئۇنىڭ بىلەن كېيىم نىجس بولۇپ كەتمەيدۇ. لېكىن، يەنىلا يۇيۇۋېتىش ياخشىراقتۇر.

س: ئېغىز توشمىغۇدەك يانىدۇرغان قۇسۇق نىجسمۇ؟

ج: نىجس ئەمەس.

س: زۇلۇك بەدەنگە چاپلىشىپ قان شوراپ قورسىقى تويسا، بۇنىڭ بىلەن تاھارەت سۇنامدۇ؟

ج: زۇلۇك قانىنى شوراپ ئايرىلغاندىن كېيىن، گەرچە چاققان يېرىدىن قان ئاقمىسىمۇ تاھارەت سۇندۇ. ئەمما، پاشا ۋە بۇرگە چېقىش بىلەن تاھارەت سۇنمايدۇ.

س: قايسى خىلدىكى ئۇيقۇدا تاھارەت سۇنمايدۇ؟

ج: ئۆرە تۇرغان پېتى ئۇخلاپ قالسا، بىر نەرسىگە يۆلەنمەي ئولتۇرۇپ ئۇخلاپ قالسا ۋە نامازنىڭ ئىچىدە ئۇخلاپ قالسا تاھارەت سۇنمايدۇ.

س: ئۇخلىسىمۇ تاھارىتى سۇنمايدىغان ئادەم بارمۇ؟

ج: ھەئە، پەيغەمبەرلەرنىڭ ئۇخلىسىمۇ تاھارىتى سۇنمايدۇ. بۇ ئۇلارنىڭ خۇسۇسىيىتى ۋە ئارتۇقچىلىقىدۇر.

س: نامازدا كۈلۈپ سالسا تاھارەت سۇنامدۇ؟

ج: نامازدا تۇرۇپ يېنىدىكىلەر ئاڭلىغۇدەك دەرىجىدە كۈلۈپ سالسا تاھارەت سۇنۇپ كېتىدۇ. ئەمما، بۇنىڭ شەرتى بار: 1) كۈلۈپ كەتكۈچى بالاغەتكە يەتكەن كىشى بولۇشى كېرەك. چۈنكى، ناھەسىدە كۈلۈپ سالسا تاھارىتى سۇنمايدۇ. 2) ئۇخلىمىغان بولۇشى كېرەك. چۈنكى، نامازدا ئۇخلاپ قېلىپ ئۇيقۇلۇقتا كۈلۈپ سالسا تاھارەت سۇنمايدۇ. 3) ئەينى نامازدا رۇكۇ ۋە سەجدىلىك نامازى بولۇشى كېرەك. چۈنكى، جىنازە نامىزىدا كۈلۈپ سالسا تاھارەت سۇنمايدۇ.

س: باشقىلارنىڭ ئەۋرىتىگە قاراپ سېلىش بىلەن تاھارەت سۇنامدۇ؟

ج: ئۆزىنىڭ ياكى باشقىلارنىڭ ئەۋرىتىگە قەستەن ياكى قەستسىز قاراش بىلەن تاھارەت سۇنۇپ كەتمەيدۇ.

غۇسۇلغا ئائىت مەسىلىلەرنىڭ داۋامى

س: غۇسۇل نەچچە خىل؟

ج: ئۈچ خىل: 1) پەرز غۇسۇل. 2) سۇننەت غۇسۇل. 3) مۇستەھەب غۇسۇلدىن ئىبارەت.

س: پەرز غۇسۇل قانچە؟

ج: ئۈچ: 1) جىنابەتتىن پاك بولۇش ئۈچۈن غۇسۇل قىلىش. 2) ھەيزدىن پاك بولۇش ئۈچۈن غۇسۇل قىلىش. 3) نىپاستىن پاك بولۇش ئۈچۈن غۇسۇل قىلىشتىن ئىبارەت.

س: سۇننەت غۇسۇل قانچە؟

ج: تۆت: 1) جۈمە نامىزى ئۈچۈن غۇسۇل قىلىش. 2) ئىككى ھېيىت نامىزى ئۈچۈن غۇسۇل قىلىش. 3) ھەجگە ئىھرام باغلاشتىن بۇرۇن غۇسۇل قىلىش. 4) ئەرەپاتتا تۇرۇش ئۈچۈن غۇسۇل قىلىشتىن ئىبارەت.

س: مۇستەھەب غۇسۇل قانچە؟

ج: مۇستەھەب غۇسۇل ئىنتايىن كۆپ بولۇپ، بۇلارنىڭ ئىچىدىن ئاز بىر قىسمىنلا بايان قىلىمىز: 1) شەئبانىنىڭ 15- كېچىسى غۇسۇل قىلىش. 2) ئەرەپە كېچىسى (يەنى زۇلھەججىنىڭ 8- كۈنى شامدىن كېيىنكى كېچە) غۇسۇل قىلىش. 3) كۈن ۋە ئاي تۇتۇلۇپ قالغاندا ئوقۇيدىغان نەپلە نامازنىڭ ئالدىدىن غۇسۇل قىلىش. 4) سۇ تەلەپ قىلىش نامىزى ئوقۇش ئالدىدىن غۇسۇل قىلىش. 5) مەككە مۇكەررەمە يىاكى مەدىنە مۇنەۋۋەرەگە كىرىدىغان چاغدا غۇسۇل قىلىش. 6) مېيىت يۇغۇچىلارنىڭ مېيىتنى يۇيۇپ بولغاندىن كېيىن غۇسۇل قىلىشى. 7) كاپىرنىڭ مۇسۇلمان بولغاندىن كېيىن غۇسۇل قىلىشى ...

س: غۇسۇل پەرز بولۇپ قالغان ئادەم سۇغا چۆمۈلسە ياكى يامغۇردا تۇرۇپ بەدىنىنىڭ ھەممە يېرىگە سۇ ئاقىتۇرسا، غۇسۇل ئادا تاپامدۇ؟

ج: ئېغىز ۋە بۇرۇنغا سۇ ئېلىش شەرتى بىلەن ئادا تاپىدۇ.

س: غۇسۇل قىلىۋاتقاندا قىبلىگە ئالدىنى قىلىش دۇرۇسمۇ؟

ج: بەدىنى قىپىالىڭاچ بولسا دۇرۇس ئەمەس، ئەگەر ئەۋرىتى يېپىقلىق بولسا دۇرۇستۇر.

س: ئەۋرەتنى ئوچۇق قويۇپ غۇسۇل قىلىشقا بولامدۇ؟

ج: غۇسۇلخاندا ياكى بىرسى ئۇنىڭ ئەۋرىتىگە قارىمايدىغان ئورۇندا ئەۋرەتنى ئوچۇق قويۇپ غۇسۇل قىلىش دۇرۇستۇر.

س: غۇسۇلدا نەچچە ئىش مەكرۇھ؟

ج: تۆت ئىش مەكرۇھ: 1) سۇنى ئىسراپ قىلىش. 2) ئەۋرەتنى ئېچىپ بولغاندا گەپ قىلىش. 3) ئەۋرەت ئوچۇق ھالەتتە قىبلە تەرەپكە ئالدىنى قىلىش. 4) سۇنىنەتكە خىلاپ غۇسۇل قىلىش.

س: غۇسۇلدىن بۇرۇن تاھارەت ئالمىسا، غۇسۇلدىن كېيىن نامازغا ئايرىم تاھارەت ئېلىش زۆرۈرمۇ؟

ج: زۆرۈر ئەمەس.

ئاياغقا مەسھى قىلىشقا ئائىت مەسىلىلەرنىڭ داۋامى

س: مەسھىنىڭ مۇددىتى قايسى ۋاقىتتىن باشلاپ ھېسابلىنىدۇ؟

ج: پۈتنى يۇيۇپ ئالغان تاھارەت بىلەن ئاياغنى كىيۈالغان بولسا، مەسھىنىڭ مۇددىتى شۇ قېتىمقى تاھارىتنى سۇنغاندىن باشلاپ ھېسابلىنىدۇ. شۇنىڭدىن باشلاپ مۇقىمغا بىر كېچە-كۈندۈز، مۇساپىرغا ئۈچ كېچە كۈندۈز ئاياغقا مەسھى قىلىش دۇرۇستۇر. مەسىلەن، بىراۋ شەنبە كۈنى ئەتىگەندە تاھارەت ئېلىپ ئاياغ كىيگەن بولسا ۋە بۇ تاھارەت پېشىنىڭ ۋاقتىدا سۇنغان بولسا، ئۇ مۇقىم ئادەم بولغاندا يەكشەنبە كۈنىنىڭ پېشىن ۋاقتىغچە مەسھى قىلالايدۇ، مۇساپىر بولۇپ قالسا سەيشەنبە كۈنىنىڭ پېشىن ۋاقتىغچە مەسھى قىلالايدۇ.

س: مەسھى نېمە بىلەن سۇنىدۇ؟

ج: تاھارەت سۇنىدىغان ئىشلار بىلەن مەسھىمۇ سۇنىدۇ. شۇڭا، تاھارەت ئالغاندا يەنە مەسھى قىلىنىدۇ.

بۇنىڭدىن باشقا يەنە مۇنداق ئەھۋاللاردىمۇ مەسھى سۇنۇپ كېتىدۇ: 1) مەسھىنىڭ مۇددىتى ئۆتۈپ كەتسە؛ 2) ئاياغ سېلىنىپ كەتسە ياكى سېلىۋەتسە؛ 3) ئاياغدىن ئۈچ بارماق پاتقۇدەك يەر ئېچىلىپ (مەيلى يىرتىلىپ كېتىش بىلەن بولسۇن، مەيلى باشقا سەۋەب بىلەن بولسۇن) پۈتنىڭ ئوشۇققىچە بولغان قىسمىدىن بىرەر يەر كۆرۈنۈپ قالسا.

مەزكۇر ئۈچ ئەھۋال بىلەن مەسھى سۇنۇپ كەتسە، پۈتنى يۇيۇپلا ئاياغ كىيىۋالسا بولىدۇ، تاھارەتنى قايتا ئېلىش بولسا مۇستەھەبتۇر. ئەمما، ئۈچىنچى خىل ئەھۋالدا ئاياغ يىرتىلىپ كەتكەن بولۇپ، ئۇنى تىكىش ياكى يەملەشكە ئامال بولمىسا، كېيىن ئۇ ئاياغقا مەسھى قىلىشقا بولمايدۇ. شۇڭا، كېيىن تاھارەت ئېلىشقا توغرا كەلگەندە پۈتنى يەنىلا يۇيۇشقا توغرا كېلىدۇ.

س: سېلىنىپ كەتكەن، ياكى سېلىۋەتكەن، ياكى ئۈچ بارماق پاتقۇدەك يېرى يىرتىلىپ پۈت كۆرۈنۈپ قالغان ئاياغ بىر پايلا بولسا، ئىككىلى پۈتنىڭ مەسھىسى سۇنۇپ كېتەمدۇ ياكى شۇ بىر پۈتنىڭلا مەسھىسى سۇنۇپ كېتەمدۇ؟ شۇنداقلا شۇنىڭدىن كېيىنمۇ يىرتىق بولمىغان ساق پايغا مەسھى قىلىشقا بولامدۇ؟

ج: ئىككىلى پۈتنىڭ مەسھىسى سۇنۇپ كېتىدۇ. شۇنىڭدەك، يىرتىق بولمىغان ساق پايغىمۇ مەسھى قىلىشقا بولمايدۇ. دېمەك، بۇ جەھەتتە ئىككى پۈت گويا بىر ئەزاغلا ئوخشايدۇ.

س: مۇساپىر ئاياغقا مەسھى قىلىشنى باشلاپ بىر كېچە-كۈندۈزدىن كېيىن ئۆيگە كېلىپ قالسا قانداق قىلىدۇ؟

ج: ئاياغنى سېلىپ پۇتنى يۇيۇپ يېڭىۋاشتىن مەسھى قىلىشنى باشلايدۇ.

س: مۇقىم مەسھى قىلىشنى باشلاپ، سەپەرگە چىقىشقا توغرا كېلىپ قالسا قانداق قىلىدۇ؟

ج: بىر كېچە-كۈندۈز توشۇشتىن ئىلگىرى سەپەرگە چىقىشقا توغرا كېلىپ قالسا، ئۈچ كېچە-كۈندۈزگىچە ئاياغقا مەسھى قىلىدۇ. بىر كېچە-كۈندۈز تولۇق ئۆتۈپ بولغاندىن كېيىن سەپەرگە چىقىشقا توغرا كېلىپ قالسا، پۇتنى يۇيۇۋېتىپ يېڭىۋاشتىن مەسھى قىلىشنى باشلايدۇ.

س: بىر پاي ئاياغنىڭ ئاز-ئازدىن بىرقانچە يېرى يىرتىلىپ كەتسە، ھۆكمى نېمە؟

ج: بىر پاي ئاياغنىڭ ئاز-ئازدىن بىرقانچە يېرى يىرتىلىپ كەتسە، ھەممە يىرتقىلارنى جەملىگەندە ئۈچ بارماق پاتقۇدەك كەلسە، مەسھى قىلىش دۇرۇس ئەمەس، لېكىن ئۇنىڭدىن كەم بولسا دۇرۇستۇر.

شۇنىڭدەك، ئىككى پايدىكى يىرتقىلارنى جەملىسە ئۈچ بارماق پاتقۇدەك تۆشۈك بولسا، لېكىن بىر پايدىكى تۆشۈكلەرنى جەملىسە ئۇنىڭغا يەتمىسە، بۇنداق ئەھۋال-دىمۇ مەسھى قىلىش دۇرۇستۇر. دېمەك، بىر پاي ئاياغنىڭ تۆشۈكلىرى جەملىنىدۇ، ئىككى پاي ئاياغنىڭ تۆشۈكلىرى جەملەنمەيدۇ.

ماددىي نىجاسەت ۋە ئۇنى پاكلاشقا ئائىت مەسىلىلەرنىڭ داۋامى

س: خۇرۇمغا ئائىت نەرسىلەرگە قويۇق نىجاسەت يۇقۇپ قالسا، قانداق قىلغاندا پاك بولىدۇ؟

ج: تۇپراق ياكى شۇنىڭدەك نەرسىلەرگە سۇركەش بىلەن پاك بولىدۇ. ئەمما، سۇركەش بىلەن نىجاسەتنىڭ ئەسىرى (كۆرۈنۈشى ۋە پۇرىقى) يوقىلىشى لازىم.

س: خۇرۇمغا ئائىت نەرسىلەرگە سۇيۇق نىجاسەت (سۈيدۈك، ھاراق ...) يۇقۇپ قالسا، قانداق قىلغاندا پاك بولىدۇ؟

ج: يۇيۇش بىلەن پاك بولىدۇ، يەنى قويۇق نىجاسەت سۇركەش بىلەنمۇ پاك بولىدۇ، سۇيۇق نىجاسەتنى يۇمسا بولمايدۇ.

س: پىچاق، قىلىچ، تۆمۈر، مىس، ئالىيۇمىن ۋە شۇنىڭغا ئوخشاش مېتاللارغا نىجاسەت يۇقۇپ قالسا، قانداق قىلغاندا پاك بولىدۇ؟

ج: يۇزى سىلىق بولسا سۇرتۈۋېتىش بىلەنمۇ پاك بولىدۇ، يۇزى قوتۇر بولسا يۇيۇش زۆرۈر. ئەينەكمۇ شۇنىڭغا ئوخشاش.

س: زېمىنغا سۈيۈق نىجاسەت تۆكۈلگەن بولسا (سۈيدۈك، ھاراق ۋە قان دېگەندەك)، قانداق قىلسا پاك بولىدۇ؟

ج: زېمىن قۇرۇپ ئۇنىڭ ئەسىرى (كۆرۈنۈشى ۋە پۇرىقى) يوقالسا پاك بولىدۇ.

س: مەسجىد ۋە شۇنىڭغا ئوخشاش جايلارنىڭ ئاستىغا ياتقۇزۇلغان خىش ياكى تاشلارغا نىجاسەت يۇقۇپ قالسا، قانداق قىلغاندا پاك بولىدۇ؟

ج: بۇمۇ قۇرۇپ ئەسىرى يوقلىش بىلەن پاك بولىدۇ.

س: يۇغاندا سەققىلى بولمايدىغان (مەسىلەن، گىلەم، كىگىز، گۈش ... دېگەندەك) نەرسىلەرنى پاك قىلىش ئۈچۈن قانداق يۇيۇش لازىم؟

ج: بۇنىڭ ئۈسۈلى مۇنداق: بىر قېتىم سۇ قۇيۇلىدۇ. سۇ تامچىلىرى ئېقىپ بولسا، ئىككىنچى قېتىم يەنە سۇ قۇيۇلىدۇ. بۇمۇ ئېقىپ بولسا، ئۈچىنچى قېتىم يەنە سۇ قۇيۇلىدۇ. شۇنىڭ بىلەن بۇ نەرسە پاك ھېسابلىنىدۇ.

س: ئىدىش، كىۋا قاتارلىق سىغىزدىن ياسالغان نەرسىلەر نىجس بولۇپ قالسا، قانداق پاك بولىدۇ؟

ج: بۇمۇ يۇيۇش بىلەن پاك بولىدۇ.

س: نىجىس نەرسە (مەسىلەن، تېزەك دېگەندەك) كۆيۈپ كۈل بولۇپ كەتسە كۈلى پاكمۇ؟

ج: كۈلى پاكتۇر. بۇنىڭدىن كۆرۈۋېلىشقا بولىدۇكى، بىر نەرسىنىڭ ماھىيىتى (خىمىيىلىك تەركىبى) ئۆزگەرسە، ئۇنىڭغا ئائىت ھۆكۈممۇ ئۆزگىرىدۇ.

س: ياغقا چاشقان چۈشۈپ ئۆلسە، بۇنىڭ ھۆكمى نېمە؟

ج: ئۇيۇغان ياغ بولسا، چاشقان چۈشكەن يەرنى قىرىپ ئېلىۋېتىش بىلەن قالغان قىسمى پاك بولىدۇ. ئەگەر سۈيۈق بولسا ياغنىڭ ھەممىسى نىجىس بولۇپ كېتىدۇ.

س: سۈيۈق ياغ نىجىس بولۇپ كەتسە قانداق پاك بولىدۇ؟

ج: ياغقا باراۋەر كەلگۈدەك سۇنى قۇيۇپ تازا ئىلەشتۈرۈپ قايناتىلىدۇ. قايناتقاندىن كېيىن ياغ ئۈستىگە ئۆرلەپ سۇ ئاستىغا ئولتۇرىدۇ. بۇ چاغدا ئۈستىگە ئۆرلىگەن ياغنى سۇزۇپ ئېلىۋېلىپ ئاستىدىكى سۇنى تۆكۈۋېتىپ، يەنە ياغقا باراۋەر كەلگۈدەك سۇ قۇيۇپ قايناتىلىدۇ. مۇشۇنداق كەينى-كەينىدىن ئۈچ قېتىم چەككىلەنسە ياغ پاك بولىدۇ.

ئىستىنجاغا ئائىت مەسىلىلەرنىڭ داۋامى

س: ئىستىنجادا قايسى ئىشلار مەكرۇھ؟

ج: 1) قىبلىگە ئالدىنى قىلىپ ئىستىنجا قىلماق. 2) ئادەم بار تەرەپكە ئالدىنى قىلىپ ئىستىنجا قىلماق.

س: تەرەت قىلغاندا نېمىلەر مەكرۇھ؟

ج: 1) قىبلە تەرەپكە ئالدىنى ياكى كەينىنى قىلىپ ئولتۇرۇپ تەرەت قىلماق. 2) ئۆرە تۇرۇپ سىيمەك. 3) كۆل، ئېرىق، قۇدۇقلارنىڭ ئىچىگە ياكى ئۇلارنىڭ قىرغىقىغا تەرەت قىلماق. 4) مەسجىد تېمىنىڭ تۈۋىگە تەرەت قىلماق. 5) قەبرىستانغا تەرەت قىلماق. 6) چاشقان تۆشۈكلىرى ۋە شۇنىڭغا ئوخشاش تۆشۈكلەرگە سىيمەك. 7) تەرەت قىلىۋېتىپ گەپ قىلماق. 8) پەستە تۇرۇپ ئېگىزگە قارىتىپ سىيمەك. 9) كىشىلەرنىڭ ئىستىراھەت جايى ياكى ماڭىدىغان يوللىرىغا تەرەت قىلماق. 10) تاھارەت ئالىدىغان ياكى غۇسۇل قىلىدىغان جايغا تەرەت قىلماق.

سۈغا ئائىت مەسىلىلەرنىڭ داۋامى

س: ئاپتاپتا ئىسسىپ قالغان سۇدا تاھارەت ئېلىش دۇرۇسمۇ؟

ج: دۇرۇس، لېكىن ياخشى ئەمەس (يەنى ئۇ ئاقكېسەلنى كەلتۈرۈپ چىقىرىدىغان سەۋەبلەرنىڭ بىرىدۇر).

س: تاھارەت ئېلىۋاتقاندا بەدەندىن سۇ تامچىلىرى قاچىغا چۈشۈپ كەتسە، بۇ سۇ بىلەن تاھارەت ئېلىش دۇرۇسمۇ؟

ج: تاھارەتتىكى ئەزانى يۇغاندا تۆۋەنگە ئاققان سۇ ئىشلىتىلگەن سۇ دېيىلىدۇ. ئەگەر يۇيۇلغان ئەزادا بىرەر مادديي نىجاسەت بولمىغان بولسا ۋە ئۇ سۇ بىلەن ئىشلىتىلمىگەن سۇنى بىرلەشتۈرگەندە، ئۇنىڭ مىقدارى ئىشلىتىلمىگەن سۇدىن ئاز بولغان بولسا، بۇ سۇ بىلەن تاھارەت ئېلىش ۋە غۇسۇل قىلىش دۇرۇستۇر. ئەگەر يۇيۇلغان ئەزادا بىرەر مادديي نىجاسەت بولسا ياكى ئىشلىتىلگەن سۇنىڭ مىقدارى ئىشلىتىلمىگەن سۇغا باراۋەر ياكى ئۇنىڭدىن كۆپ بولۇپ كەتكەن بولسا، بۇ سۇ بىلەن تاھارەت ئېلىش ھەم غۇسۇل قىلىش دۇرۇس ئەمەس.

س: پاك نەرسە (زەپەر، توپا، تۈز، چايلىق، قەنت ... دېگەندەك) ئارىلاشقان سۇدا تاھارەت ئېلىش دۇرۇسمۇ؟

ج: بۇ نەرسىلەرنىڭ ئارىلىشىپ قېلىشى سەۋەبلىك سۇدىكى ئۇچ سۈپەت (رەڭ، تەم ۋە پۇراق)تىن بىر-ئىككى سۈپەت ئۆزگىرىپ كەتكەن بولسا، بۇنىڭ بىلەن تاھارەت ئېلىش دۇرۇس بولىدۇ. ئەمما ئۇچىلى سۈپەتتە ئۆزگىرىش يۈز بەرگەن بولسا ياكى سۇ سۈيۇقلۇق تەبىئىتىدىن چىقىپ قويۇقلىشىپ قالغان بولسا، بۇ سۇ بىلەن تاھارەت ئېلىش دۇرۇس ئەمەس.

س: كۆلنىڭ توغرىسى تار، كەڭلىكى ئۇزۇن بولۇپ، ئۆلچىگەندە ھەربىر تەرىپى شەرئىتنىڭ چوڭ كۆل ئۆلچىمىگە ئۇيغۇن كەلسە، بۇ كۆلنىڭ سۈيى يەنىلا ئېقىن سۇنىڭ ھۆكمىدە بولامدۇ؟

ج: ھەئە، ئېقىن سۇنىڭ ھۆكمىدە بولىدۇ.

قۇدۇق سۈيىگە ئائىت مەسىلىلەرنىڭ داۋامى

س: قۇدۇققا كەپتەر، قۇشقاچ دېگەندەكلەرنىڭ پوقى چۈشۈپ كەتسە، ھۆكمى نېمە؟

ج: كەپتەر، قۇشقاچ، تۆگە، قوي ۋە ئۆچكە قاتارلىقلارنىڭ ئىككى-تۆت تال مايىقى چۈشۈپ كېتىش بىلەن قۇدۇق سۈيى نىجىس بولۇپ كەتمەيدۇ.

س: كاپىر چېلىكىنى ئېلىش ئۈچۈن قۇدۇققا چۈشۈپ سۇغا چۆمۈلۈپ چىققان بولسا، بۇنىڭ ھۆكمى نېمە؟

ج: كاپىر قۇدۇققا چۈشۈشتىن ئىلگىرى يۇيۇنغان بولسا ۋە پاكىز كىيىمنى كىيىپ چۈشكەن بولسا، قۇدۇقنىڭ سۈيى پاكتۇر. چۈشۈشتىن ئىلگىرى يۇيۇنمىغان ۋە ئۇچىسىدىكى كىيىۋاتقان كىيىمى بىلەنلا چۈشكەن بولسا، قۇدۇق سۈيىنىڭ ھەممىسىنى تارتىۋېتىش كېرەك. چۈنكى، كاپىرلارنىڭ بەدىنى ۋە كىيىملىرى كۆپىنچە نىجىسلا تۇرىدۇ.

تەيەممۇمنىڭ بايانى

س: تەيەممۇم دېگەن نېمە؟

ج: پاك تۇپراق ياكى تۇپراقنىڭ ھۆكمىدىكى نەرسىلەر بىلەن بەدەننى مەنىۋى نىجاسەتتىن پاك قىلىشنىڭ خۇسۇسىي تەرىقىسى تەيەممۇم دېيىلىدۇ.

س: تەيەممۇم قانداق چاغدا دۇرۇس بولىدۇ؟

ج: سۇ تېپىلمىسا، ياكى سۇ ئىشلەتسە كېسەل بولۇپ قالىدىغان ئەھۋال بولسا، ياكى سۇ ئىشلەتسە كېسىلى ئېغىرلىشىپ قېلىشنىڭ (ياكى جاراھىتى يامانلاپ قېلىشنىڭ) ئەندىشىسى بولسا، تەيەممۇم قىلىش دۇرۇستۇر.

س: سۇ تېپىلماسلىق نېمىنى كۆرسىتىدۇ؟

ج: بىر مىل (1855 مېتىر) ئارىلىق ئىچىدە سۇ بولمىسا، ياكى بىرەر دۇشمەننىڭ خەۋىدىن سۇ ئالغىلى يا ئەكەلگىلى بولمىسا (مەسىلەن، ئۆينىڭ سىرتىدا قۇدۇق بولۇپ، ئۆيدىن چىقسا دۇشمەننىڭ زىيانكەشچىلىك قىلىش ئەندىشىسى بولسا)، ياكى قۇدۇقنىڭ ئەتراپىدا يىلان-چايان ۋە يىرتقۇچ ھايۋان قاتارلىقلار بولسا، ياكى يېنىدا ئازغىنە سۇ بولۇپ، بۇنىڭ بىلەن تاھارەت ئالسا ئۇسسۇزلۇق ئەلىمىنى تارتىپ قېلىشنىڭ ئەندىشىسى بولسا، ياكى قۇدۇق بولسىمۇ سۇ تارتقۇدەك ئارغامچا ۋە چېلەك بولمىسا ياكى ئۇنى ئۇسۇشقا مادارى يەتمىسە ھەمدە يېنىدا سۇ ئۇسۇپ بەرگۈدەك بىرەر ئادەم بولمىسا، سۇ تېپىلمىغان ھېسابلىنىدۇ.

س: كېسەل سەۋەبلىك تەيەممۇم قىلىشنىڭ ئۆلچىمى نېمە؟

ج: ئۆز تەجرىبىسىگە ئاساسلانغاندا سۇ ئىشلەتسە كېسەل بولۇپ قېلىشنىڭ ياكى كېسىلى ئېغىرلاپ كېتىشنىڭ خەۋپى بولسا ياكى چوڭ دوختۇر ياكى ئۇستا تېۋىپ سۆزىدىن پەرھىز قىلىشنى بۇيرىغان بولسا، بۇنداق ئەھۋالدىمۇ تەيەممۇم دۇرۇستۇر.

س: سۇ يىراق بولۇپ قالسا قانداق قىلىمىز؟

ج: سۇ يوق جايغا چىقىپ قالساق، لېكىن بىرسى شۇ ئەتراپتا سۇ بارلىقىنى ئېيتىپ بەرسە ياكى ئۆزىمىزنىڭ قىياسىدا بىر مىل ئارىلىق ئىچىدە سۇ بارلىقى غالىب كەلسە، مۇنداق ئەھۋالدا سۇ ئەكېلىپ تاھارەت ئېلىش زۆرۈردۇر. لېكىن، سۇ بار يەرنى بىلمىسەك، كۆرسىتىپ بېرىدىغان ئادەممۇ بولمىسا، ياكى سۇ بار يەرنى بىلسەكمۇ، لېكىن ئۇنىڭ ئارىلىقى بىر مىل ياكى بىر مىلدىن يىراق بولسا، مۇنداق ئەھۋالدا سۇ تېپىپ تاھارەت ئېلىش زۆرۈر ئەمەس، تەيەممۇم قىلىش دۇرۇستۇر.

س: تەيەممۇمنىڭ پەرزى نەچچە؟

ج: ئۈچ: 1) نىيەت قىلماق. 2) ئىككى قولنى پاك تۇپراققا ئۇرۇپ يۈزنى سىلىماق. 3) ئىككى قولنى پاك تۇپراققا ئۇرۇپ ئىككى قولنى جەينەك بىلەن قوشۇپ سىلىماق.

س: تەيەممۇم قىلىش قائىدىسىنى تولۇق بايان قىلىڭ؟

ج: ئالدى بىلەن «مەن ناپاكلىقنى يوقىتىپ نامىز ئوقۇش ئۈچۈن تەيەممۇم قىلىمەن» دېگەننى كۆڭلىمىزدە ئويلاپ نىيەت قىلىمىز، ئاندىن ئىككى قولنى پاك تۇپـ ـراققا ئۇرۇپ قولغا يۇقتۇرۇپ ئاندىن ئىككى قولنى پاك تۇپـ ـراققا ئۇرۇپ قولغا يۇقتۇرۇپ قوللىرىنى تاھارەتتە يۇغانىدەك سىلايمىز. بىر تال تۇكنىڭ ئورنىغا قول تەگمەي قالسا، تەيەممۇم دۇرۇس بولمايدۇ. ئاندىن قولنى پاك تۇپراققا يەنە بىر قېتىم ئۇرۇپ، ئۇنىڭدىكى تۇپىنى قېقىۋېتىپ، ئالدى بىلەن سول قولنىڭ تۆت بارمقىنى ئوڭ قولنىڭ بارمقىنىڭ دۇمبىسىگە قويۇپ، جەينەك تەرەپكە سىيرىپ جەينەك بىلەن قوشۇپ سىلايمىز، ئاندىن شۇ قولنىڭ (بىلەكنىڭ) ئىچى بىلەن بارماق تەرەپكە قايتۇرغان پېتى سىيرىپ چىقىرىۋېتىمىز. ئاندىن سول قولنىمۇ مۇشۇنىڭغا ئوخشاش ئۇسۇل بىلەن جەينەك بىلەن قوشۇپ سىلايمىز. سىلاش جەريانىدا قولنىڭ ئۇچىدىن جەينەككىچە بولغان قىسمىدىن بىر تال تۇك چاغلىق جاي ئايرىلىپ قالماسلىقى لازىم. يەنە ساقالغا بارماقنى كىرگۈزۈشمۇ سۇننەتتۇر.

س: تاھارەت ۋە غۇسۇل ئىككىلىسىدە تەيەممۇم دۇرۇسمۇ؟ ياكى تاھارەتتىلا دۇرۇسمۇ؟

ج: ھەر ئىككىلىسىدە تەيەممۇم دۇرۇستۇر.

س: قايسى نەرسىلەردە تەيەممۇم قىلىش دۇرۇس؟

ج: پاك بولۇش شەرتى بىلەن: تۇپراق، قۇم، تاش، ھاك، گەچ، خام كېسەك، خىش، سېمونت تام، خىش تام ۋە شىبەن (تاش تاختا) قاتارلىقلاردا تەيەممۇم قىلىش دۇرۇستۇر. شۇنىڭدەك، پاك توپا-توزاندىمۇ تەيەممۇم قىلىش دۇرۇستۇر. دېمەك، پاك تۇپراق ياكى تۇپراق ھۆكمىدىكى نەرسىلەردە تەيەممۇم قىلىش دۇرۇس، بۇلاردىن باشقا نەرسىلەردە تەيەممۇم قىلىش دۇرۇس ئەمەس.

س: قايسى نەرسىلەردە تەيەممۇم قىلىش دۇرۇس ئەمەس؟

ج: ياغاچ، تۆمۈر، ئالتۇن، كۈمۈش، مىس، ئاليۇمىن، ئەينەك، قوغۇشۇن، تۇچ، ئاشلىق، رەخت ۋە كۈل قاتارلىقلاردا تەيەممۇم قىلىش دۇرۇس ئەمەس. بۇنى مۇنداق چۈشەنسەكمۇ بولىدۇكى، ئادەتتە ئوتتا ئېرىپ كېتىدىغان ياكى كۆيۈپ كېتىدىغان نەرسە بولسا دۇرۇس ئەمەس، ئادەتتە ئوتتا كۆيمەيدىغان ياكى ئېرىمەيدىغان نەرسە بولسا دۇرۇس.

س: تاش، ھاك، گەچ، سېمونت ياكى خىش تام ۋە شىبەن قاتارلىقلاردا توپا-توزانلار بولمىسىمۇ تەيەممۇم قىلىش دۇرۇسمۇ؟

ج: دۇرۇس، چۈنكى بۇلارنىڭ ئۇستىدە توپا-توزانىنىڭ بولۇشى شەرت ئەمەس.

س: تەيەممۇم دۇرۇس بولمايدىغان نەرسىلەردە توپا-توزان بولسا، ئۇنىڭغا قولنى ئۇرۇپ تەيەممۇم قىلىش دۇرۇسمۇ؟

ج: ئۇنىڭدىكى توپا-توزانلار قولنى ئۇرۇش بىلەن توزسا ياكى قولنى قويۇپ كۆتۈرسە قولنىڭ ئىزى چىقسا، تەيەممۇم قىلىش دۇرۇستۇر.

س: «قۇرئان كەرىم»نى ئوقۇش ياكى تۇتۇش، مەسجىدكە كىرىش، ئەزان ئېيتىش، ياكى سالامغا جاۋاب بېرىش نىيىتى بىلەن تەيەممۇم قىلغان بولسا، مۇشۇ تەيەممۇم بىلەن نامار ئوقۇش دۇرۇسمۇ؟

ج: دۇرۇس ئەمەس.

س: جىنازە نامىزى ياكى تىلاۋەت سەجدىسى قىلىش نىيىتى بىلەن تەيەممۇم قىلغان بولسا، بۇ تەيەممۇم بىلەن نامار ئوقۇش دۇرۇسمۇ؟

ج: دۇرۇستۇر.

س: تەيەممۇم قىلىپ نامار ئوقۇپ بولغاندىن كېيىن، سۇ تېپىلىپ قالغان بولسا، بۇنىڭ ھۆكمى نېمە؟

ج: نامار ئادا بولۇۋېرىدۇ. سۇ مەيلى نامار ۋاقتىنىڭ ئىچىدە تېپىلسۇن ياكى ۋاقتى ئۆتكەندە تېپىلسۇن، ئۇنى قايتا ئوقۇشنىڭ ھاجىتى يوق.

س: تەيەممۇم نېمە بىلەن سۇندۇ؟

ج: تاھارەتنى سۇندۇرىدىغان ئەھۋاللار بىلەن تەيەممۇمۇ سۇنىدۇ. بۇنىڭدىن باشقا سۇ تېپىلمىغانلىقتىن تەيەممۇم قىلغان بولسا، سۇ تېپىلغان ھامان؛ كېسەل ياكى شۇنىڭغا ئوخشاش بىرەر ئۆزرە سەۋەبىدىن تەيەممۇم قىلغان بولسا، بۇ ئۆزرىسى يوقالغان ھامانمۇ تەيەممۇم سۇنۇپ كېتىدۇ.

س: مەلۇم بىر نامار ئۈچۈن تەيەممۇم قىلغان بولسا، بۇنىڭ بىلەن باشقا نامازلارنى ئوقۇشقىمۇ بولامدۇ؟

ج: تەيەممۇم سۇنۇپ كەتمىگەنلا بولسا ئوقۇشقا بولىدۇ. يەنە ئۇنىڭ بىلەن قۇرئان تىلاۋەت قىلىش، جىنازە نامىزى ئوقۇش ۋە تىلاۋەت سەجدىسى قاتارلىقلارمۇ دۇرۇستۇر.

س: تەيەممۇم قاچانغىچە داۋاملىشىدۇ؟

ج: سۇ تېپىلغۇچە ياكى تەيەممۇمغا سەۋەب بولغان ئۆزرە يوقالغۇچە داۋاملىشىدۇ، يەنى شۇ چاغقىچە (ۋاقىت قانچە ئۇزۇن بولۇپ كەتسىمۇ مەيلى) تەيەممۇم قىلىش دۇرۇس بولىدۇ.

نامازنىڭ ئىككىنچى شەرتى ــ كىيىم پاك بولۇشنىڭ بايانى

س: كىيىم پاك بولۇش نېمنى كۆرسىتىدۇ؟

ج: بۇ نامازئۇقۇغۇچىنىڭ ئۇچىسىدىكى ھەممە كىيىم (يەنى ئىچ كىيىم، شىم، كۆڭلەك، باش كىيىم، سەللە، تون ... دېگەندەك)لەرنىڭ پاك بولۇشنى كۆرسىتىدۇ.

ئۇلارنىڭ بىرەر يېرىگە ئېغىر نىجاسەت يۇقۇپ قالغان بولسا، ئۇ يۇقۇپ قالغان يەر بىر تەڭگە مىقدارىدىن ئېشىپ كەتمەسلىكى، يەڭگىل نىجاسەت يۇقۇپ قالغان بولسا، ئۇ يۇقۇپ قالغان يەر شۇ كىيىمنىڭ تۆتتىن بىرىگە يەتمەسلىكى نامازنىڭ دۇرۇس بولۇشنىڭ شەرتىدۇر.

دېمەك، ئېغىر نىجاسەت يۇقۇپ قالغان يەر بىر تەڭگە مىقدارى ياكى ئۇنىڭدىن ئاز بولسا ياكى يەڭگىل نىجاسەت يۇقۇپ قالغان يەر كىيىمنىڭ تۆتتىن بىرىگە يەتمىسە، بۇ كىيىم بىلەن ئۇقماي نامازئۇقۇپ سالغان بولسا، ھەرھالدا بۇ نامازدۇرۇس بولىدۇ، ئەمما مەكرۇھلۇق بىلەن ئادا تاپىدۇ.

س: سەللىنىڭ ئازراق يېرى نىجىس بولسا، ئەمما نامازئۇقۇغۇچى نامازغا تۇرغاندا نىجىس تەرىپىنى كەينىگە قايرىۋېتىپ، پاك تەرىپىنى ئالدىغا كەلتۈرۈپ نامازئۇقۇغان بولسا، ئۇنىڭ بىلەن ئۇقۇلغان نامازدۇرۇس بولامدۇ؟

ج: نامازئۇقۇغۇچىنىڭ ئۇچىسىدىكى كىيىم نامازئۇقۇغۇچىنىڭ بەدىنىنىڭ ھەرىكەتلىنىشىگە ئەگىشىپ ھەرىكەتلەنگەنلا بولسا، بۇنداق كىيىمنىڭ ھەممە يېرىنىڭ پاك بولۇشى شەرتتۇر. بۇنىڭغا ئاساسلانغاندا، مەزكۇر ئەھۋالدا ئۇقۇلغان نامازدۇرۇس بولمايدۇ. چۈنكى، نامازئۇقۇغۇچى ھەرىكەتلىنىش بىلەن تەڭ سەللىمۇ ھەرىكەتلىنىدۇ، ئەلۋەتتە.

نامازنىڭ ئۈچىنچى شەرتى ــ جاي پاك بولۇشنىڭ بايانى

س: جاي پاك بولۇش نېمنى كۆرسىتىدۇ؟

ج: بۇ نامازئۇقۇغۇچىنىڭ ئىككى قەدەمى تۇرىدىغان يەر، ئىككى تىزى ۋە ئىككى قولى قويۇلىدىغان يەر، سەجدە

قىلىنىدىغان يەر ۋە ئۇلارنىڭ ئارىسىدىكى يەرلەرنىڭ پاك بولۇشىنى كۆرسىتىدۇ.

س: ناماز ئوقۇغىدەك يېرىلا پاك، ئەمما قالغان يەرلىرى نىجىس بولغان يەر (تۇپراق) ياكى مەلۇم نەرسىنىڭ شۇ پاك يېرىدە ناماز ئوقۇش دۇرۇسمۇ؟

ج: دۇرۇس، قالغان نىجىس ئورۇنلارنىڭ ئۇنىڭغا تەسىرى بولمايدۇ. شۇنداقلا بىر يۈزى پاك، يەنە بىر يۈزى نىجىس بولغان نەرسىنىڭ (مەسىلەن، تاختاي، گىلەم ... دېگەندەك) پاك يۈزىدىمۇ ناماز ئوقۇش دۇرۇس. نىجاسەت يۇقۇپ قالغان يۈزىنىڭ ئۇنىڭغا تەسىرى بولمايدۇ.

س: ئىككى قات بولغان مەلۇم نەرسە بولۇپ، ئۇنىڭ بىر قېتى پاك، يەنە بىر قېتى نىجىس بولسا، ئۇنىڭ پاك قېتىدا ناماز ئوقۇش دۇرۇسمۇ؟

ج: پاك بولغان قېتى نىجىس بولغان يەنە بىر قېتىدىكى نىجاسەت كۆرۈنۈپ قالمىغۇدەك ۋە پۇرىقى ئۆتۈپ كەتمىگۈدەك دەرىجىدە بولسا، ئۇنىڭدا ناماز ئوقۇش دۇرۇستۇر. ئەگەر نىجاسەت كۆرۈنۈپ قالسا ياكى پۇرىقى ئۆتۈپ كەتسە ئۇنىڭدا ناماز ئوقۇشتىن ئېھتىيات قىلىش لازىم.

س: پاسكىنا يەر، پاسكىنا رەخت، پاسكىنا سېلىنچىلارنىڭ ئۈستىگە جايناماز سېلىپ ئوقۇلغان ناماز دۇرۇس بولامدۇ؟

ج: ئۈستىگە سېلىنغان جايناماز دىن تېگىدىكى نىجاسەت كۆرۈنۈپ قالمىسا ۋە پۇرىقى سېزىلمىسە دۇرۇس بولىدۇ، بولمىسا دۇرۇس بولمايدۇ.

س: ناماز ئوقۇيدىغان جاي پاك، لېكىن ئۇنىڭ ئەتراپىدا نىجاسەت بولۇپ پۇرىقى ناماز ئوقۇغۇچىغا پۇراپ تۇرسا، بۇنداق جايدا ئوقۇلغان ناماز دۇرۇس بولامدۇ؟

ج: ناماز دۇرۇس بولىدۇ. لېكىن، قەستەن ئۇنداق جايدا ناماز ئوقۇش ياخشى ئەمەس.

نامازنىڭ تۆتىنچى شەرتى — ئەۋرەتنى يېپىشنىڭ بايانى

س: ئەۋرەتنى يېپىش نېمىنى كۆرسىتىدۇ؟

ج: بۇ ناماز ئوقۇغۇچىنىڭ بەدىنىنىڭ ئەۋرەت قىسمىنى كىيىم-كېچەك ياكى شۇنىڭغا ئوخشىغان نەرسىلەر بىلەن ئورىشىنى كۆرسىتىدۇ.

ئەۋرەتنى يېپىش نامازنىڭ ئىچىدىمۇ ھەم سىرتىدىمۇ پەرزدۇر.

ئەرلەرنىڭ ئەۋرىتى كىندىكتىن تىزغىچە بولىدۇ. ئايالـلارنىڭ بولسا يۈزى[1]، قولىنىڭ ئالقىنى ۋە پۈتىنىڭ ئالقىنى[2]دىن باشقا پۈتۈن بەدىنى ئەۋرەتتۇر. دېمەك، نامازدا مۇشۇ يەرلەرنىڭ تولۇق ئورىلىشى نامازنىڭ دۇرۇس بولۇشىنىڭ شەرتىدۇر.

س: ئېھتىياتسىزلىقتىن (قەستەن بولماستىن) ئەۋرەتنىڭ مەلۇم قىسمى ئېچىلىپ قالغان بولسا، بۇنىڭ ھۆكمى نېمە؟

ج: ئەۋرەتنىڭ تۆتتىن بىرى ياكى ئۇنىڭدىن كۆپرەك قىسمى ئېچىلىپ قالسا ھەمدە «سُبْحَانَ رَبِّيَ الْعَظِيْمِ»نى ئۈچ

① گەرچە ئاياللارنىڭ يۈزى ئەۋرەت بولمىسىمۇ، ئەمما يات ئەرلەرنىڭ ئالدىدا يۈزى ئوچۇق يۈرۈشى ياخشى ئەمەس.

② دېمەك، ئاياللارنىڭ قولىنىڭ دۈمبىسى بىلەن پۈتىنىڭ دۈمبىسىمۇ ئەۋرەت ھېسابلىنىدۇ. شۇڭا، مەيلى نامازنىڭ ئىچىدە بولسۇن، مەيلى نامازنىڭ تېشىدا بولسۇن مۇمكىنقەدەر ئوچۇق قويۇشقا بولمايدۇ. شۇ سەۋەبتىن ئاياللارنىڭ نامازغا ئوقۇغاندا پۇچقىقى ۋە يېڭى ئۇزۇن (پۇت-قولنىڭ دۈمبىلىرىنى يۆگىگۈدەك) كىيىملەرنى كىيىشى ياكى پۇتىغا پايپاق، قولىغا پەلەي (مۇمكىن بولسا ئالقىنى ئوچۇق تۇرىدىغان پەلەي كىيىسە تېخىمۇ ياخشى. بەزى ئىسلام ئەللىرىدە ئاياللارنىڭ مۇشۇنداق پەلەي كىيىشى ئومۇملاشقان) كىيىشىگە توغرا كېلىدۇ.

قېتىم دېگۈچىلىك ۋاقىت ئوچۇق تۇرسا، نامازنى بۇزۇلۇپ كېتىدۇ، ئەمما ئېچىلىپ قالغان ھامان دەرھال يېپىۋالسا نامازنى بۇزۇلۇپ كەتمەيدۇ.

ئەگەر ئېچىلىپ قالغان يەر ئەۋرەتنىڭ تۆتتىن بىر قىسمىغا يەتمىسە، ئۇقماستىن خېلى ۋاقىت ئوچۇق قالغان بولسىمۇ، نامازنى بۇزۇلۇپ كەتمەيدۇ.

س: قارا ئۇغۇدا يالىڭاچ نامازنىڭ ھۆكمى نېمە؟

ج: قارا ئۇغۇ ياكى يورۇق بولۇشتىن قەتئىينەزەر، كىيىمى بار تۇرۇپ يالىڭاچ نامازنىڭ دۇرۇس ئەمەس.

س: ئەۋرەتنىڭ تۆتتىن بىرىنى ياكى ئۇنىڭدىن كۆپرەك قىسمىنى قەستەن ئاچسا بۇنىڭ ھۆكمى نېمە؟

ج: نامازنى بۇزۇلۇپ كېتىدۇ.

س: زادىلا كىيىم تېپىلمىسا قانداق قىلىدۇ؟

ج: ئەۋرەتنى ياپقۇدەك ھېچ نەرسە تېپىلمىسا (مەسـلەن، كىيىمغۇ ئەسلا يوق، پاخال-چاۋارمۇ بولمىسا)، يالـڭاچ نامازنى ئوقۇيدۇ. لېكىن بۇ ھالەتتە نامازنى ئولتۇرۇپ ئوقۇش، رۇكۇ-سەجدىلەرنى ئىشارەت بىلەن ئادا قىلىش ياخشىراقتۇر.

نامازنىڭ بەشىنچى شەرتى ــ ۋاقتىنىڭ بايانى

س: نامازغا ۋاقىت شەرت دېگەنلىك نېمىنى كۆرسىتىدۇ؟

ج: ھەربىر پەرز نامـاز ئۈچۈن مەخسۇس بەلگىلەنگەن ۋاقىت بار بولۇپ، نامازنى شۇ ۋاقىتنىڭ ئىچىدە ئوقۇغانـدەلا ئاندىن دۇرۇس بولىدۇ. ئۇ ۋاقىتتىن ئىلگىرى ياكى كېيىن ئوقۇشقا بولمايدۇ. ئىلگىرى ئوقۇپ قويسا، نامـاز ئادا بولمايدۇ. كېيىن ئوقۇپ قويسا، بۇ قازا نامـاز[1]غا ئايـلىنىپ قالىدۇ.

س: نامـاز پەرز بولىدىغان ۋاقىتلار قانچە؟

ج: بىر كېچە-كۈندۈزدە نامـاز پەرز بولىدىغان بەش بۆلەك ۋاقىت بار. بۇلارنىڭ ھەربىرىدە بىرىدىن نامـاز پەرز بولىدۇ. ئۇنىڭدىن باشقا خۇپتەندىن كېيىن ۋىترى نامىزى ۋاجىبتۇر.

س: پەرز، ۋاجىب، سۈننەت، نەپلە دېگەن نېمە؟

ج: بۇلارنىڭ ھەممىسى شەرئىي ئىستىلاھ بولۇپ، ئورۇنـلىمىسا بولمايدىغانلىقى قەتئىي دەلىل بىلەن ئىسپاتلانـ

① قـازا نامـاز بىلەن گەرچە نامـاز زىمىدىن ساقىت بولسىمۇ، لېكىن نامازنىڭ ۋاقتىنى ئۆتكۈزۈۋەتكەنلىكى ئۈچۈن ئېغىر گۇناھكار بولىدۇ ۋە ساۋابـتىن مەھرۇم قالىدۇ.

غان ئەمەللەر پەرز دېيىلىدۇ. پەرزگە ئىنكار قىلغۇچىلار كاپىر ھېسابلىنىدۇ، ئۆزرىسىز تەرك ئەتكۈچىلەر پاسىق ھېسابلـنىدۇ ھەم ئازابقا لايىق بولۇپ قالىدۇ.

ئورۇنلىمىسا بولمايدىغانلىقى گۇمانىي دەلىل بىلەن ئىسپاتلانغان ئەمەللەر ۋاجىب دېيىلىدۇ. بۇنى ئىنكار قىلـغۇچىلار كاپىر ھېسابلانمايدۇ، ئەمما ئۆزرىسىز تەرك ئەتـكۈچى پاسىق ھېسابلىنىدۇ ۋە ئازابقا لايىق بولۇپ قالىدۇ.

پەيغەمبەر سەللەللاھۇ ئەلەيھى ۋەسەللەم ۋە ساھابـلار ئۆز ھاياتىدا ئومۇمەن ئىزچىل ئورۇنلاپ كەلگەن ۋە ئورۇنلاشنى بۇيرىغان پەرز ۋە ۋاجىبتىن باشقا ئەمەللەر سۈننەت دېيىلىدۇ.

پەيغەمبەر سەللەللاھۇ ئەلەيھى ۋەسەللەم ۋە ساھابـلار ئورۇنلاشنى مۇقىم ئادەت قىلمىغان، لېكىن تەشەبـبۇس قىلغان ۋە شەرئەتتە پەزىلىتى ئىسپاتلانغان ئەمەلـلەر نەپلە دېيىلىدۇ. ئۇ يەنە مۇستەھەب دەپمۇ ئاتىلىدۇ. نەپلە ئەمەللەرنى ئورۇنلىسا ساۋاب بولىدۇ، تەرك ئەتسە جازا يوق.

س: پەرز نەچچە خىل؟

ج: ئىككى خىل: 1) پەرز ئەين. 2) پەرز كىفايە.

ھەربىر كىشى شەخسەن ئۆزى ئادا قىلمىسا بولمايدىغان مەجبۇرىيەت خاراكتېرلىك پەرزلەر پەرز ئەين دېيىلىدۇ. پەرز ئەينىنى ئۆزرىسىز تەرك ئەتكۈچى پاسىق ۋە گۇناھكار بولىدۇ.

بىر-ئىككى ئادەم ئورۇنلىسا، قالغانلارنىڭ گەدىنىدىن ساقىت بولىدىغان، ئەمما ھېچكىم ئورۇنلىمىسا ھەممەيلەن گۇناھكار بولىدىغان پەرزلەر پەرز كىفايە دېيىلىدۇ.

س: سۇننەت نەچچە خىل؟

ج: ئىككى خىل: 1) سۇننەتى مۇئەككەدە (تەكىتلەنگەن سۇننەت). 2) سۇننەتى غەيرى مۇئەككەدە (تەكىتلەنمىگەن سۇننەت).

پەيغەمبەر سەللەللاھۇ ئەلەيھى ۋەسەللەم ئۆزرىسىز تەرك ئەتمەي ئىزچىل ئورۇنلاپ كەلگەن سۇننەت ئەمەلىر سۇننەتى مۇئەككەدە دېيىلىدۇ. بۇنداق سۇننەتلەرنى ئۆزرىسىز تەرك ئېتىش گۇناھتۇر، تەرك ئېتىشنى ئادەت قىلۋېلىش تېخىمۇ قاتتىق گۇناھتۇر.

پەيغەمبەر سەللەللاھۇ ئەلەيھى ۋەسەللەم بەزىدە ئۆزرىسىزمۇ تەرك ئەتكەن سۇننەت ئەمەللەر سۇننەتى غەيرى مۇئەككەدە دېيىلىدۇ. بۇ خىلدىكى سۇننەتلەرگە ئەمەل قىلىنسا مۇستەھەبتىن بەكرەك ساۋاب تاپىدۇ، تەرك

ئېتىش بىلەن گۇناھكار بولمايدۇ. شۇڭا، بۇ سۇننەتلەر سۇننەتى زەۋائىد (قوشۇمچە سۇننەتلەر)مۇ دېيىلىدۇ.

س: ھارام، مەكرۇھ تەھرىمي، مەكرۇھ تەنزىھي، مۇباھ دېگەن نېمە؟

ج: بۇلارمۇ شەرئي ئىستىلاھ بولۇپ، قىلسا بولمايدىغانلىقى قەتئىي دەلىل بىلەن ئىسپاتلانغان ئەمەللەر ھارام دېيىلىدۇ. ھارامنى ئىنكار قىلغۇچىلار كاپىر ھېسابلىنىدۇ. قىلغۇچىلار پاسىق ھېسابلىنىدۇ ۋە ئازابقا دۇچار بولىدۇ، يەنى بۇ بولسا پەرزنىڭ دەل ئەكسىدۇر.

قىلسا بولمايدىغانلىقى گۇمانىي دەلىل بىلەن ئىسپاتلانغان ئەمەللەر مەكرۇھ تەھرىمي (ھارامغا يېقىن مەكرۇھ) دېيىلىدۇ. ئۇنى ئىنكار قىلغۇچى كاپىر ھېسابلانمايدۇ، لېكىن قىلغۇچىلار گۇناھكار بولىدۇ.

قىلمىسا ساۋاب بولىدىغان، قىلسا جازالانمايدىغان ئەمەللەر مەكرۇھ تەنزىھي (يەڭگىل مەكرۇھ) دېيىلىدۇ. ئەمما، بۇمۇ ئومۇمەن ناچار ئەمەللەردۇر.

س: مۇباھ دېگەن نېمە؟

ج: قىلىش-قىلماسلىق بىلەن گۇناھمۇ، ساۋابمۇ بولمايدىغان ئەمەللەر مۇباھ (ياكى جائىز) دېيىلىدۇ.

س: بامدات نامازنىڭ ۋاقتى قايسى؟

ج: كۈن چىقىشتىن تەخمىنەن بىر يېرىم سائەت ئىلگىرى شەرق تەرەپنىڭ ئاسمىنىدا تۈۋرۈك شەكلىدە بىر ئاقلىق كۆرۈنىدۇ ۋە تىك ھالەتتە يۇقىرى تەرەپكە ئۆرلەيدۇ، بۇ سۈبھى كازىب (يالغان سۈبھى) دېيىلىدۇ.

بىر ئازدىن كېيىن بۇ ئاقلىق غايىب بولۇپ، ئوك ۋە سول تەرەپكە تەكشى يېيىلغان ئىككىنچى بىر ئاقلىق كۆرۈنۈشكە باشلايدۇ ۋە ئەتراپلىق ھالەتتە يۇقىرى تەرەپكە ئۆرلەيدۇ، بۇ سۈبھى سادىق (راست سۈبھى) دەپ ئاتىلىدۇ.

مۇشۇ سۈبھى سادىقنىڭ ئاشكارا بولۇشى بىلەن تەڭ بامدات نامازنىڭ ۋاقتى كىرىدۇ ۋە كۈن چىققىچە داۋاملىشىدۇ. يەنى، كۈن چەمبىرىكى كۆرۈنۈشكە باشلىغان ھامان بامداتنىڭ ۋاقتى چىقىپ كېتىدۇ.

س: بامداتنى قايسى ۋاقىتتا ئوقۇش مۇستەھەب؟

ج: ئىسفاردا، يەنى سۈبھى تەرەپ ئوچۇق ئاقارغاندا ئوقۇش مۇستەھەبتۇر.

س: پېشىن نامازنىڭ ۋاقتى قايسى؟

ج: كۈن چۈش بولۇپ قايرىلغاندىن كېيىن پېشىن نامازنىڭ ۋاقتى كىرىدۇ ۋە ئەسىر ۋاقتىغچە داۋاملىشىدۇ،

يەنى ئەسىرنىڭ ۋاقتى كىرگەندە پېشىننىڭ ۋاقتى چىقىپ كېتىدۇ.

س: پېشىننى قايسى ۋاقىتتا ئوقۇش مۇستەھەب؟

ج: تۇمۇزدا كۈننىڭ ئۆتكۈر ھارارىتى سەل پەسلىگەندە، يەنى ۋاقتىنىڭ كېيىنكى يېرىمىدا ئوقۇش، قىش كۈنلىرى ئەۋۋەلقى ۋاقتىدا ئوقۇش مۇستەھەبتۇر.

س: ئەسىر نامازنىڭ ۋاقتى قايسى؟

ج: ئومۇمەن قىش-ياز كۈن پېتىشقا ئىككى سائەت 10 مىنۇت قالغاندا ئەسىر نامازنىڭ ۋاقتى كىرىدۇ ۋە كۈن پاتقىچە داۋاملىشىدۇ. لېكىن، كۈن بەك پەسلەپ سارغىيىپ پارقىراپ قالغاندا نامازنىڭ ئوقۇش مەكرۇھتۇر. شۇڭا، ئەسىرنى بۇ ۋاقىتتىن ئىلگىرى ئوقۇپ بولۇش لازىم.

س: شام نامازنىڭ ۋاقتى قايسى؟

ج: كۈن پاتقان ھامان شام نامازنىڭ ۋاقتى كىرىدۇ ۋە ئاق شەپەق غايىب بولغۇچە داۋاملىشىدۇ.

س: ئاق شەپەق دېگەن نېمە؟

ج: كۈن پاتقاندىن كېيىن غەرب تەرەپنىڭ ئاسمىنىدا بىر قىزىللىق قېلىپ قالىدۇ، بۇ قىزىل شەپەق دەپ ئاتىلىدۇ. بۇ قىزىللىق غايىب بولغاندىن كېيىن بىر ئاقلىق قېلىپ قالىدۇ، بۇ ئاق شەپەق دەپ ئاتىلىدۇ. دېمەك، شام

نامازنىڭ ۋاقتى مۇشۇ ئاقلىقمۇ غايىب بولۇپ ئاسماننىڭ ھەممە يېرى بىر خىل كۆرۈنگىچە داۋاملىشىدۇ.

س: شام نامازنى قايسى ۋاقتتا ئوقۇش مۇستەھەب؟

ج: ئەۋۋەلقى ۋاقتىدا ئوقۇش مۇستەھەبتۇر، ئۆزرىسىز كېچىكتۈرىۋېتىش مەكرۇھتۇر.

س: خۇپتەن نامازنىڭ ۋاقتى قايسى؟

ج: ئاق شەپەق غايىب بولغاندىن كېيىنلا خۇپتەننىڭ ۋاقتى كىرىدۇ ۋە سۈبھى سادىقتىچە داۋاملىشىدۇ.

س: خۇپتەننى قايسى ۋاقتتا ئوقۇش مۇستەھەب؟

ج: كېچىنىڭ ئۈچتىن بىرى ئۆتۈپ بولغۇچە ئوقۇپ بولۇش مۇستەھەب، كېچىنىڭ يېرىمى ئۆتۈپ بولغۇچە ئوقۇپ بولۇش مۇباھ، بۇنىڭدىن كېيىنگە قالدۇرۇش مەكرۇھتۇر. شۇڭا، مەكرۇھ ۋاقتتا ئوقۇپ سېلىشنىڭ ئەندىشىسى يۇقىرى بولغانلىقى ئۈچۈن خۇپتەن ئوقۇماي يېتىشمۇ مەكرۇھتۇر.

س: ۋىتىرى نامازنىڭ ۋاقتى قايسى؟

ج: ۋىتىرى نامازنى بىلەن خۇپتەن نامازنىڭ ۋاقتى بىر، لېكىن ئۇ خۇپتەن نامازنى ئوقۇپ بولغاندىن كېيىن ئوقۇلىدۇ، يەنى ئۇنى خۇپتەندىن ئىلگىرى ئوقۇش دۇرۇس ئەمەس.

س: ۋىتىرى نامازنى قايسى ۋاقتتا ئوقۇش مۇستەھەب؟

ج: ئۇيغۇنالىشقا ئىشەنچ بولسا كېچىنىڭ ئاخىرىدا ئوقۇش مۇستەھەبتۇر. لېكىن، بۇ ۋاقتتا ئۇيغۇنالىشقا ئىشەنچ بولمىسا، ئۇخلاشتىن بۇرۇن ئوقۇۋېلىپ يېتىش لازىم.

نامازنىڭ ئالتىنچى شەرتى — قىبلىگە يۈز كەلتۈرۈشنىڭ بايانى

س: نامازدا قىبلىگە يۈز كەلتۈرۈش شەرتمۇ؟

ج: ھەئە، نامازدا قىبلە تەرەپكە يۈز كەلتۈرۈش شەرت.

س: مۇسۇلمانلارنىڭ قىبلىسى قايسى؟

ج: خانە كەئبىدۇر. ئۇ ئاللاھ تەئالاغا ئىبادەت قىلىش ئۈچۈن سېلىنغان تۇنجى مەسجىد بولۇپ، بەيتۇللاھ (ئاللاھنىڭ ئۆيى) دەپ ئاتالغان. ئورنى مەككە مۇكەررەمە شەھىرىدە.

س: ئۇ بىزنىڭ قايسى تەرىپىمىزگە توغرا كېلىدۇ؟

ج: ھىندىستان، پاكىستان ۋە بېنگال قاتارلىق دۆلەتلەرگە نىسبەتەن قىبلە ئومۇمەن غەرب تەرەپكە توغرا كې-

لىدۇ. چۈنكى، مەككە مۇكەررەمە بۇ رايونلارنىڭ ئومۇمەن غەرب تەرىپىگە جايلاشقان. بىزنىڭ رايونىمىزغا نىسبەتەن مەككە مۇكەررەمە سەل جەنۇبقا مايىل غەرب تەرەپكە جايـ لاشقان. شۇڭا، بىزنىڭ قىبلىمىز تۆت تەرەپ ئېتىبارىدىن (يەنىلا) غەرب تەرەپكە، سەككىز تەرەپ ئېتىبارىدىن غەربىي جەنۇب تەرەپكە توغرا كېلىدۇ.

س: كېسەلنىڭ ئالدى قىبلە تەرەپكە بولمىسا ۋە شۇ تەرەپكە ئۆرىلىشكىمۇ قادىر بولالمىسا قانداق قىلىدۇ؟

ج: قىبلە تەرەپكە توغرىلاپ قويىدىغان ئادەم بولسا ۋە بىرەر يەرنىڭ بەك ئاغرىپ كېتىشىنىڭ ئەندىشىسى بولـ مىسا، ئالدى قىبلە تەرەپكە قىلىپ قويۇلىدۇ. ئەگەر ئۆرۈپ قويىدىغان ئادەم بولمىسا ياكى قىبلە تەرەپكە توغرىلاپ قويسا بىرەر يېرى بەك ئاغرىپ كەتسە، ئۆزى قايسى تەرەپكە ئالدىنى قىلىپ ئولتۇرغان ياكى ياتقان بولسا، شۇ تەرەپكە قاراپ نامار ئوقۇۋەرسە بولىدۇ.

يەنە شۇنىڭدەك شەرق، غەرب، جەنۇب ۋە شىمالنىڭ قايسى تەرەپ ئىكەنلىكىنى پەرق ئېتەلمىگەن ئەھۋالدا غالىب گۇمانغا ئەمەل قىلىنىدۇ، يەنى قايسى تەرەپنى قىبلە بولۇش ئېھتىمالى چوڭ دەپ قارىساق، شۇ تەرەپكە قاراپ نامار ئوقۇشىمىز لازىم. قىبلىنى پەرقلەندۇرۇشكە

ئازراقمۇ تىرىشىپ باقمايلا، خالىغان تەرەپكە قاراپ ئوقۇلغان نامار دۇرۇس ئەمەس (قىبلە تاسادىپەن ئۇدۇل چىقىپ قالغان تەقدىردىمۇ).

نامازنىڭ يەتتىنچى شەرتى — نىيەتنىڭ بايانى

س: نامازغا نىيەت قىلىش نېمىنى كۆرسىتىدۇ؟

ج: كۆڭۈلدە نامار ئوقۇشنى ئىرادە قىلىشنى كۆرسىتىدۇ.

س: نامازنىڭ نىيىتىنى قانداق قىلىمىز؟

ج: كۆڭلىمىزدە قىبلىگە يۈزلىنىپ ئاللاھ تەئالا ئۈچۈن ئوقۇشنى ئىرادە قىلىۋاتقان شۇ نامازنى ئويلايمىز. مەسـ لەن، شۇ كۈندىكى بامدات نامازنى ئوقۇشنى ئىرادە قىلـ غان بولساق، كۆڭلىمىزدە «قىبلىگە يۈزلىنىپ ئاللاھ تەئالا ئۈچۈن بۇگۈنكى بامدات نامازنىڭ پەرزىنى (ياكى ئىككى رەكئەت سۈننىتىنى) ئوقۇيمەن» دېگەننى ئويلايمىز. ئەگەر قازا نامار ئوقۇماقچى بولساق «پالانى كۈننىڭ پالانى نامـ زىنى ئوقۇيمەن» دېگەننى ئويلايمىز.

ئەگەر ئىمامنىڭ ئارقىسىدا نامار ئوقۇماقچى بولساق، ئۇنىڭ نىيىتىنى قىلىشمۇ زۆرۈر، يەنى «ئالدىمدا تۇرغان

ئىمامغا ئىقتىدا قىلدىم» دېگەننى كۆڭۈلدىن ئۆتكۈزۈۋېتىش شەرت.

س: نىيەتنى تىل بىلەن ئېيتىش زۆرۈرمۇ؟

ج: زۆرۈر ئەمەس، يەنى نىيەتنى تىل بىلەن ئېيتمىساق، نامازغا ھېچقانداق نۇقسان يەتمەيدۇ. لېكىن، تىل بىلەنمۇ ئېيتىش ئەۋزەلدۇر.

س: نەپلە نامازغا قانداق نىيەت قىلىمىز؟

ج: «قىبلىگە يۈزلىنىپ ئاللاھ تەئالا ئۈچۈن مۇنچە رەكئەت نەپلە نامىز ئوقۇيمەن» دېگەننى كۆڭلىمىزدىن ئۆتكۈزسەكلا بولىدۇ. سۈننەت ۋە تەراۋىھتىمۇ شۇنچىلىكلا نىيەت قىلساق كۇپايە قىلىدۇ (يەنى كۆڭلىمىزدە «قىبلىگە يۈزلىنىپ ئاللاھ تەئالا ئۈچۈن مۇنچە رەكئەت سۈننەت ياكى تەراۋىھ نامىزى ئوقۇيمەن» دەپ ئويلىساقلا بولىدۇ).

ئەزاننىڭ بايانى

س: ئەزان دېگەن نېمە؟

ج: ئەزان لۇغەتتە «ئېلان قىلىش» ۋە «خەۋەر قىلىش» دېگەن مەنىنى بىلدۈرىدۇ. ئەمما، ئۇنىڭ شەرئىەتتە

ئۆزىگە خاس يولى بولۇپ، مۇئەييەن كەلىمىلەرنى ئۇنىڭلۇك ئاۋاز بىلەن ئېيتىپ كىشىلەرنى جامائەت نامىزىغا چاقىرىشنىڭ خۇسۇسىي تەرىقىسى ئەزان دېيىلىدۇ.

س: ئەزان ئوقۇش پەرزمۇ، سۈننەتمۇ؟

ج: ئەزان ئوقۇش سۈننەتتۇر. لېكىن، ئەزاندا ئىسلامنىڭ ئومۇمىي شوئارلىرى ئەكس ئەتكەچكە، ئۇنى ئوقۇشقا سەل قارىماسلىق لازىم.

س: ئەزان ئوقۇش قايسى نامازلاردا سۈننەت؟

ج: بەش ۋاقىت نامازنىڭ ھەربىرىدە ۋە جۈمە نامىزىدا سۈننەتتۇر. باشقا نامازلاردا ئەزان ئوقۇش سۈننەت ئەمەس.

س: ئەزان قايسى ۋاقىتتا ئوقۇلىدۇ؟

ج: ھەر پەرز نامازنىڭ ۋاقتى كىرگەندە ئوقۇلىدۇ. ئەگەر نامىز ۋاقتى كىرىشتىن بۇرۇن ئوقۇلۇپ قالغان بولسا، نامىز ۋاقتى كىرگەندىن كېيىن قايتا ئوقۇلىدۇ.

س: ئەزاننىڭ مۇستەھەب ئەمەللىرى قانچە؟

ج: يەتتە: 1) قىبلە تەرەپكە ئالدىنى قىلىپ تۇرماق. 2) ئەزان كەلىمىلىرىنى توختاپ-توختاپ ئالدىرىماي ئېيتماق. 3) ئەزان ئېيتقىلى تۇرغاندا ئىككى قولىنىڭ كۆرسەتكۈچ بارمىقىنى ئىككى قۇلاقنىڭ تۆشۈكىگە قويماق.

4) ئېگىز جايغا چىقىپ ئوقۇماق. 5) يۇقىرى ئاۋاز بىلەن ئوقۇماق. 6) «حَيَّ عَلَى الصَّلٰوةِ» دېگەندە ئوڭ تەرەپكە، «حَيَّ عَلَى الْفَلَاحِ» دېگەندە سول تەرەپكە بۇرۇلماق. 7) بامدات نامازنىڭ ئەزىنىدا «حَيَّ عَلَى الْفَلَاحِ»تىن كېيىن «اَلصَّلٰوةُ خَيْرٌ مِّنَ النَّوْمِ»نى ئىككى قېتىم ئېيتماق.

س: تەكبىر دېگەن نېمە؟

ج: پەرز نامازنى باشلاشنىڭ ئالدىدا «حَيَّ عَلَى الْفَلَاحِ»تىن كېيىن، «اَللّٰهُ أَكْبَرُ»دىن ئىلگىرى «قَدْ قَامَتِ الصَّلٰوةُ»نى ئىككى قېتىم زىيادە قىلىپ ئەزان كەلىمىلىرىنى ئوقۇش تەكبىر دېيىلىدۇ.

س: تەكبىر ئېيتىش قانداق ئەمەل؟

ج: تەكبىرمۇ پەرز نامازلار ئۈچۈن سۈننەتتۇر، باشقا نامازلاردا سۈننەت ئەمەس.

س: ئەزان ۋە تەكبىر ئاياللار ئۈچۈنمۇ سۈننەتمۇ؟

ج: ياق، بەلكى ئۇ ئەرلەر ئۈچۈنلا سۈننەتتۇر.

س: تاھارەتسىز ئەزان ۋە تەكبىر ئېيتىش دۇرۇسمۇ؟

ج: ئەزانىنى تاھارەتسىز ئېيتىش دۇرۇس. لېكىن، بۇنىڭغا ئادەتلىنىۋېلىش گۇناھتۇر. ئەمما، تاھارەتسىز تەكبىر ئېيتىش مەكرۇھ.

س: بەزى ۋاقىتلاردا پەرز نامازنى ئۆيدە ئوقۇپ قالساق، بۇ نامازنى ئۈچۈنمۇ ئەزان ۋە تەكبىر ئېيتىش زۆرۈرمۇ؟

ج: مەھەللىنىڭ مەسجىددە ئېيتقان ئەزان ۋە تەكبىر كۇپايە قىلىدۇ، لېكىن يەنە ئېيتقان ياخشى.

س: مۇساپىر سەپەر ئۈستىدە ئەزان ۋە تەكبىر ئېيتامدۇ؟

ج: ئۆز شەھىرىدىن سىرتقا چىقىپ بولغان بولسا، ئەزان ۋە تەكبىر ئىككىلىسىنى ئېيتىش لازىم. لېكىن، ئەزان ئېيتماي پەقەت تەكبىرلا ئېيتسىمۇ يەنىلا كەڭچىلىك بار، ئىككىلىسىنى تەرك ئېتىش مەكرۇھ.

س: ئەزاننى بىر ئادەم، تەكبىرنى يەنە بىر ئادەم ئېيتسا دۇرۇس بولامدۇ؟

ج: ئەزان ئېيتقان ئادەم بولمىسا ياكى بولسىمۇ يەنە بىر ئادەمنىڭ تەكبىر ئېيتىشىغا نارازى بولمىسا دۇرۇستۇر. ئەگەر مۇئەززىن ئۇنىڭغا نارازى بولۇپ قالسا مەكرۇھتۇر.

س: ئەزاندىن كېيىن قانچىلىك ۋاقىت توختاپ تەكبىر ئېيتىش لازىم؟

ج: شام ئەزىنىدىن باشقىلىرىدا كىشىلەر يېمەك-ئىچمەككە مەشغۇل بولۇۋاتقان ياكى تەرەت قىلىۋاتقان بولسا، شۇنىڭدىن پايدا بولۇپ نامازغا قاتناشقۇدەك مىقدارىدا

توختاش لازىم. شام ئەزىنىدىن كېيىن بولسا ئۇچ ئايەت ئوقۇغان مىقدارى توختاپلا تەكبىر ئېيتىلىدۇ.

س: ئەزان ۋە تەكبىرنى ئەگىشىپ ئوقۇشنىڭ ھۆكمى نېمە؟

ج: جۇمە نامىزىنىڭ ئىككىنچى ئەزىنىدىن باشقا ئەزان ۋە تەكبىرلەردە ئەگىشىپ ئوقۇش مۇستەھەبتۇر. بۇنىڭدا ئاڭلىغۇچى مۇئەززىن ياكى مۇكەببىر ئېيتقان كەلىمىنىڭ ئۆز ئەينىنى ئەگىشىپ بىللە ئوقۇيدۇ. لېكىن، «حَيَّ عَلَى الصَّلٰوةِ» ۋە «حَيَّ عَلَى الْفَلَاحِ»نى ئاڭلىغاندا، ئۇنىڭ ئورنىغا «لَا حَوْلَ وَلَا قُوَّةَ إِلَّا بِاللهِ» (ھەربىرىگە ۋە قۇۋۋەت پەقەت ئاللاھ بىلەندۇر) دېيىش، بامدات ئەزىنىدا «اَلصَّلٰوةُ خَيْرٌ مِّنَ النَّوْمِ»نى ئاڭلىغاندا، ئۇنىڭ ئورنىغا «صَدَقْتَ وَبَرَرْتَ» (راست ئېيتتىڭ) دېيىش، تەكبىرە «قَدْ قَامَتِ الصَّلٰوةُ»نى ئاڭلىغاندا، ئۇنىڭ ئورنىغا «أَقَامَهَا اللهُ وَأَدَامَهَا» (ئاللاھ بەرپا قىلىپ بەردى ۋە داۋاملاشتۇرۇپ بەردى) دېيىش لازىم.

س: ئەزاندىن كېيىن قايسى دۇئانى ئوقۇيمىز؟

ج: مۇنۇ دۇئانى ئوقۇيمىز: «اَللّٰهُمَّ رَبَّ هٰذِهِ الدَّعْوَةِ التَّامَّةِ وَالصَّلٰوةِ الْقَائِمَةِ اٰتِ مُحَمَّدَنِ الْوَسِيْلَةَ وَالْفَضِيْلَةَ وَابْعَثْهُ مَقَامًا مَّحْمُوْدَنِ الَّذِىْ وَعَدْتَهٗ إِنَّكَ لَا تُخْلِفُ الْمِيْعَادَ» (ئى كامىل ئەزاننىڭ ۋە

ھازىر ئوقۇلماقچى بولغان نامازنىڭ پەرزۈەردىگارى ئاللاھ! پەيغەمبىرىمىز مۇھەممەد سەللەللاھۇ ئەلەيھى ۋەسەللەمگە جەننەتتىكى يۇقىرى ئورۇن ۋە ئالىي مەرتىۋىنى بەرگىن، ئۇنى سەن ئۇنىڭغا ۋەدە قىلغان بۇيۇك شاپائەت قىلىش مەقامىغا يەتكۈزگىن، شۇبھىسىزكى سەن ۋەدەڭگە خىلاپلىق قىلمايسەن).

نامازنىڭ رۇكنلىرىنىڭ بايانى

س: نامازنىڭ رۇكنلىرى دېگەن نېمە؟

ج: نامازنىڭ ئىچىدىكى تەكبىر تەھرىمىدىن باشقا پەرز ئەمەللەر نامازنىڭ رۇكنلىرى دېيىلىدۇ.

س: نامازنىڭ ئىچىدە نەچچە پەرز ئەمەل بار؟

ج: ئالتە پەرز ئەمەل بار: 1) تەكبىر تەھرىمە («اَللّٰهُ أَكْبَرُ» دەپ نامازغا كىرمەك). 2) قىيام (ئۆرە تۇرماق). 3) قىرائەت (قۇرئان ئوقۇماق). 4) رۇكۇ. 5) ئىككى سەجدە. 6) قەئدە ئەخىرە (نامازنىڭ ئاخىرىدا تەشەھھۇد ئوقۇغان مىقدارى ئولتۇرماق).

بۇلارنىڭ ئىچىدىن پەقەت تەكبىر تەھرىمىلا نامازنىڭ رۇكنى ئەمەس، بەلكى ئۇ نامازنىڭ شەرتىدۇر.

س: تەكبىر تەھرىمە شەرت بولسا، نېمە ئۈچۈن ئۇ ئالدىنقى يەتتە شەرت قاتارىدا بايان قىلىنمىدى؟

ج: تەكبىر تەھرىمە بىلەن نامازنىڭ رۇكنلىرى ئارىسىدا ھېچقانداق پاسىل يوق ھەم تەكبىر تەھرىمە بىلەنلا نامازغا باشلىنىپ كېتىدۇ. شۇڭا، ئۇنى نامازنىڭ رۇكنلىرى بىلەن قوشۇپ بايان قىلىش مۇناسىپراقتۇر.

تەكبىر تەھرىمىنىڭ بايانى

س: تەكبىر تەھرىمە دېگەن نېمە؟

ج: نىيەت قىلىپ بولغاندىن كېيىن نامازغا رەسمىي كىرگەنلىكىنى ئىپادىلەش ئۈچۈن ئېيتىلىدىغان «اَللّٰهُ أَكْبَرُ» دېگەن كەلىمە تەكبىر تەھرىمە دېيىلىدۇ. ئۇنى ئېيتقانىدىن كېيىن نامازنىڭ ئىچىدە نامازنىڭ سىرتىدىكى ئىشلارنى قىلىش ھارام بولىدۇ. شۇڭا، ئۇ تەكبىر تەھرىمە (ھارام قىلىش تەكبىرى) دەپ ئاتالغان.

س: پەرز نامازنىڭ تەكبىر تەھرىمىسىنى ئېڭىشىپ تۇرۇپ ئېيتسا دۇرۇس بولامدۇ؟

ج: دۇرۇس بولمايدۇ، چۈنكى بىرەر ئۆزرىسى بولمىسلا پەرز ۋە ۋاجىب نامازلارغا تىك تۇرۇپ تەھرىمە باغلاش شەرتتۇر.

نامازنىڭ بىرىنچى رۇكنى — قىيامنىڭ بايانى

س: قىيام دېگەن نېمە؟

ج: ئۆرە تۇرۇش قىيام دېيىلىدۇ. بۇنىڭدىن ئەدناسى قول تىزغا يەتمىگۈدەك دەرىجىدە تۇرغانلىق كۆزدە تۇتۇلىدۇ.

س: قىيامنىڭ مىقدارى قانچىلىك؟ قايسى نامازدا پەرز؟

ج: پەرز ۋە ۋاجىب نامازلاردا پەرز قىرائەتنى ئادا قىلغان مىقدارى تۇرۇش پەرزدۇر.

س: ئۆرە تۇرۇشقا قادىر بولالمىساق قانداق قىلىمىز؟

ج: كېسەللىك، ياكى جاراھەت، ياكى دۈشمەن خەۋپى، ياكى ئۇنىڭدىن باشقا بىرەر كۈچلۈك ئۆزرىنىڭ ۋەجھىدىن ئۆرە تۇرغىلى بولمىسا، پەرز ۋە ۋاجىب نامازلارنىمۇ ئولتۇرۇپ ئوقۇش دۇرۇستۇر.

س: نەپلە نامازدا قيامنىڭ ھۆكمى نېمە؟

ج: نەپلە نامازدا قيام پەرز ئەمەس. شۇڭا، ئۆزرىسىزمۇ ئولتۇرۇپ نەپلە نامان ئوقۇش دۇرۇس. لېكىن، ئېرىشىدىغان ساۋاب يېرىم بولۇپ قالىدۇ.

نامازنىڭ ئىككىنچى رۇكنى ــ قىرائەتنىڭ بايانى

س: قىرائەت دېگەن نېمە؟

ج: «قۇرئان كەرىم»نى ئوقۇش قىرائەت دېيىلىدۇ.

س: قىرائەتنىن ئىبارەت بۇ رۇكنىنىڭ ئادا بولۇشى ئۈچۈن «قۇرئان كەرىم»دىن قانچىلىك مىقدارىدا ئوقۇش زۆرۈر؟

ج: ئاز بولغاندا بىر ئايەت ئوقۇش پەرزدۇر.

پەرز نامازلارنىڭ باشتىكى ئىككى رەكئىتى ۋە ئۇنىڭدىن باشقا نامازلارنىڭ ھەربىر رەكئىتىدە سۈرە فاتىھە بىلەن بىرگە بىرەر سۈرە، ياكى ئۇزۇن بىر ئايەت، ياكى قىسقا ئۈچ ئايەت ئوقۇش بولسا ۋاجىبتۇر.

س: ھەربىر رەكئەتتە سۈرە فاتىھە ئوقۇش ۋاجىبمۇ؟

ج: تۆت رەكئەتلىك ۋە ئۈچ رەكئەتلىك پەرز نامازدىن

باشقا نامازلارنىڭ ھەربىر رەكئىتىدە سۈرە فاتىھە ئوقۇش ۋاجىب. ئەمما، تۆت رەكئەتلىك ۋە ئۈچ رەكئەتلىك پەرز نامازنىڭ باشتىكى ئىككى رەكئىتىدە ۋاجىب، ئۈچىنچى ۋە تۆتىنچى رەكئىتىدە سۈننەت.

س: بىر ئايەتمۇ ياد بولمىسا قانداق قىلىش كېرەك؟

ج: قىرائەتنىڭ ئورنىدا «سُبْحَانَ اللهِ» ياكى «اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ»نى ئوقۇيدۇ. ئەمما، ئۇنداق كىشىگە دەرھال پەرز قىرائەت مىقدارىچىلىك ئايەتنى يادلاش پەرزدۇر ۋە ۋاجىب قىرائەت مىقدارىچىلىك ئايەتنى يادلاش ۋاجىبتۇر.

س: قايسى نامازلاردا ئۈنلۈك قىرائەت قىلىنىدۇ؟

ج: شام ۋە خۇپتەننىڭ ئالدىنقى ئىككى رەكئىتىدە ۋە بامدات ۋە جۈمەنىڭ پەرزى، ئىككى ھېيت نامىزى، تەراۋىھ ۋە تەراۋىھتىن كېيىنكى ۋىترى قاتارلىق نامازلارنىڭ ھەممە رەكئەتلىرىدە ئۈنلۈك قىرائەت قىلىش ئىمام ئۈچۈن ۋاجىبتۇر، مۇنپەرىد ئۈچۈن ئىختىياردۇر (شۇنداقتىمۇ ئۈنلۈك قىرائەت قىلىشى ئەۋزەلراق).

س: قايسى نامازلاردا مەخپي قىرائەت قىلىنىدۇ؟

ج: شام ۋە خۇپتەننىڭ بىرىنچى تەشەھھۇدتىن كېيىنكى رەكئەتلىرى، پېشىن ۋە ئەسرىنىڭ ھەممە رەكئەتلىرىدە مەخپي قىرائەت قىلىش ئىمام ۋە مۇنپەرىد ئىككىسى

ئۇچۇن ۋاجىبتۇر، مۇنپەرىد ئۇچۇن يەنە ۋىترى نامىزىدىمۇ ۋاجىبتۇر.

س: ئۇنلۇك قىرائەت ۋە مەخپىي قىرائەتنىڭ ئەڭ تۆۋەن چېكى قايسى؟

ج: ئۇنلۇك قىرائەتنىڭ ئەڭ تۆۋەن چېكى قىرائەت قىلغۇچنىڭ ئاۋازى يېنىدىكى ئادەملەرنىڭ قۇلقىغا يېتىشتۇر.

مەخپىي قىرائەتنىڭ ئەڭ تۆۋەن چېكى قىرائەت قىلغۇچنىڭ ئاۋازى ئۆزىنىڭ قۇلقىغا يېتىشتۇر.

س: ئۇنلۇك قىرائەت بىلەن ئوقۇلىدىغان نامىز نېمە دېيىلىدۇ؟

ج: جەھرىي نامىز دېيىلىدۇ. جەھرىينىڭ مەنىسى ئۇنلۇك ھالدا (ئوقۇش) دېگەنلىكتۇر.

س: مەخپىي قىرائەت بىلەن ئوقۇلىدىغان نامىز نېمە دېيىلىدۇ؟

ج: سىررىي نامىز دېيىلىدۇ. سىررىينىڭ مەنىسى مەخپىي ھالدا (ئوقۇش) دېگەنلىكتۇر.

س: «قۇرئان كەرىم» تىل بىلەن تەلەپپۇز قىلنىماي، خىيالدىلا ئوقۇلسا، بۇ نامىز دۇرۇس بولامدۇ؟

ج: «قۇرئان كەرىم»نىڭ ئايەتلىرىنى خىيالدىن ئۆتكۈزۈپ قويۇش بىلەن قىرائەت ئادا بولمايدۇ. بەلكى، تىلـ

ـدا تەلەپپۇز قىلىش زۆرۈر. شۇڭا، بۇنداق ئوقۇلغان نامىز دۇرۇس بولمايدۇ.

نامازنىڭ ئۇچىنچى ۋە تۆتىنچى رۇكنى — رۇكۇ ۋە سەجدىنىڭ بايانى

س: رۇكۇنىڭ ئەڭ تۆۋەن ئۆلچىمى قايسى؟

ج: رۇكۇنىڭ ئەڭ تۆۋەن ئۆلچىمى بولسا قول تىزغا يەتكۈدەك ئېگىلىشتۇر.

س: رۇكۇنىڭ سۈننەت تەرىقسى قايسى؟

ج: بەل بىلەن باشنى باراۋەر قىلىش (باشنى بەلدىن ئۈستۈن ياكى تۆۋەن قىلماسلىق)، ئىككى قولنى ئوغۇلـ ئەرلەر بېقىنىدىن يىراق تۇتۇش، قىزـئاياللار يېقىن تۇـ تۇش ۋە تىزنى قول بىلەن راۋرۇس قامالاشتىن ئىبارەت. دېمەك، مۇشۇ ھالەتتە ئېگىلسەك ئاندىن سۈننەتكە لايىق رۇكۇ قىلغان بولىمىز.

س: زەئىپلىكتىن بېلى قېتىپ قالغان ياكى دوك بولۇپ قالغان دېگەندەك ئۆزرىلەر بولسا قانداق رۇكۇ قىلىنىدۇ؟

ج: باش بىلەن رۇكۇغا ئىشارەت قىلىنىدۇ (يەنى باشنى ئازراقلا ئەگسە رۇكۇ ئادا تاپىدۇ).

س: سەجدە دېگەن نېمە؟

ج: پېشانىنى زېمىنغا قويۇش سەجدە دېيىلىدۇ.

س: سەجدە قىلىدىغان ئورۇنغا بۇرۇنىلا ياكى پېشانىسىنلا تەگكۈزسە، سەجدە ئادا تاپامدۇ؟

ج: بىرەر ئۆزرىنىڭ سەۋەبىدىن شۇنداق بولۇپ قالغان بولسا ئادا تاپىدۇ. ئەمما، ئۆزرىسىز پېشانىنىلا تەگكۈزگەن بولسا مەكرۇھلۇق بىلەن ئادا تاپىدۇ، ئۆزرىسىز بۇرۇنىنلا تەگكۈزگەن بولسا سەجدە ئادا تاپمايدۇ.

س: ھەربىر رەكئەتتە نەچچە سەجدە پەرز؟

ج: ئىككى سەجدە پەرزدۇر.

س: پېشانە ۋە بۇرۇن ئىككىلىسىدە جاراھەت بولسا قانداق سەجدە قىلىنىدۇ؟

ج: سەجدىگە باش بىلەن ئىشارەت قىلىنىدۇ.

س: بىرىنچى سەجدىدىن كېيىن قانچىلىك ئولتۇرۇپ ئاندىن ئىككىنچى سەجدىگە بېرىش زۆرۈر؟

ج: راۋرۇس ئولتۇرۇپ بولۇپ ئاندىن ئىككىنچى سەجدىگە بېرىش زۆرۈر.

س: ھېيت ياكى جۈمە نامىزى ئوقۇلىدىغان ئورۇنلاردا ئادەم كۆپ، ئورۇن ئاز بولۇپ قالسا، ئارقا سەپتىكىلەر ئالدىنقى سەپتىكىلەرنىڭ دۈمبىسىگە سەجدە قىلسا بولامدۇ؟

ج: بولىدۇ.

نامازنىڭ بەشىنچى رۇكنى — قەئدە ئەخىرەنىڭ بايانى

س: قەئدە ئەخىرە (ئەڭ ئاخىرقى ئولتۇرۇش)دە قانچىلىك ئولتۇرۇش پەرز؟

ج: تەشەھھۇدنى پۈتۈن ئوقۇغان مىقدارىدا ئولتۇرۇش پەرزدۇر.

س: قەئدە ئەخىرە قايسى نامازلاردا پەرز؟

ج: ھەممە نامازدا (مەيلى ئۇ پەرز بولسۇن، مەيلى ۋاجىب بولسۇن، مەيلى سۈننەت بولسۇن ۋە مەيلى نەپلە بولسۇن) پەرزدۇر.

نامازنىڭ ۋاجىبلىرىنىڭ بايانى

س: نامازنىڭ ۋاجىبلىرى دېگەن نېمە؟

ج: نامازنىڭ ئىچىدە ئورۇنلاش زۆرۈر بولغان پەرزدىن باشقا ئەمەللەر نامازنىڭ ۋاجىبلىرى دېيىلىدۇ.

ئۇنىڭ ئىچىدىن بىرەرىنى ئېسىدە يوق تەرك ئېتىۋەتسە، سەھۋەنلىك سەجدىسى قىلىش زۆرۈر بولىدۇ. ئەگەر سەھۋەنلىك سەجدىسى قىلىشنى ئۇنتۇپ قالسا ياكى ۋاجىب بولغان بىرەر ئەمەلنى قەستەن تەرك ئېتىۋەتسە، نامازنى قايتا ئوقۇش ۋاجىب بولىدۇ.

س: نامازنىڭ ۋاجىبلىرى نەچچە؟

ج: 14تۈر: 1) پەرز نامازلارنىڭ باشتىكى ئىككى رەكئەتتىكى قىرائەت قىلماق. 2) پەرز نامازلارنىڭ باشتىكى ئىككى رەكئەتتىن باشقا نامازلارنىڭ ھەربىر رەكئەتتىكى سۈرە فاتىھە ئوقۇماق. 3) پەرز نامازلارنىڭ باشتىكى ئىككى رەكئەتتىن باشقا نامازلارنىڭ ھەربىر رەكئەتتىكى سۈرە فاتىھەدىن كېيىن بىرەر سۈرە، ياكى ئۈزۈن بىر ئايەت، ياكى قىسقا ئۇچ ئايەت ئوقۇماق. 4) سۈرە فاتىھەنى باشقا سۈرىدىن بۇرۇن ئوقۇماق. 5) قىرائەت، رۇكۇ، سەجدە ۋە رەكئەتلەردە تەرتىپكە رىئايە قىلماق. 6) قەئدە (رۇكۇدىن باش كۆتۈرگەندە تىك تۇرماق). 7) جەلسە (ئىككى سەجدىنىڭ ئارىلىقىدا تۇز ئولتۇرماق). 8) تەئدىل ئەركان (رۇكۇ، سەجدە ۋە باشقا ئەمەللەرنى راۋرۇس تەلەپكە لايىق ئادا قىلماق). 9) قەئدە ئۇلا (ئۇچ

ياكى تۆت رەكئەتلىك نامازلاردا ئىككىنچى رەكئەتتىن كېيىن تەشەھھۇد مىقدارى ئولتۇرماق). 10) ئىككى قەئىدىدە تەشەھھۇد ئوقۇماق. 11) ئىمامنىڭ بامدات، شام، خۇپتەن، جۇمە، ئىككى ھېيىت، تەراۋىھ ۋە تەراۋىھتىن كېيىنكى ۋىتىرى قاتارلىق نامازلاردا ئۇنلۇك؛ پېشىن، ئەسىر ۋە باشقا نامازلاردا مەخپىي قىرائەت قىلماقلىقى. 12) نامازدىن سالام بېرىپ چىقماق. 13) ۋىتىرى نامازدا قۇنۇت ئوقۇماق ۋە ئۇنىڭ ئالدىدا تەكبىر ئېيتماق. 14) ئىككى ھېيىت نامىزىدىكى قوشۇمچە تەكبىرلەرنى ئېيتماق.

نامازنىڭ سۇننەتلىرىنىڭ بايانى

س: نامازنىڭ سۇننەتلىرى دېگەن نېمە؟

ج: پەيغەمبەر سەللەللاھۇ ئەلەيھى ۋەسەللەم نامازنىڭ ئىچىدە ئىزچىل ئەمەل قىلىپ كەلگەن پەرز ۋە ۋاجىبتىن باشقا ئەمەللەر نامازنىڭ سۇننەتلىرى دېيىلىدۇ. ئۇنىڭ دەرىجىسى پەرز ۋە ۋاجىبتىن سەل تۆۋەنراق تۇرىدۇ. شۇڭا، ئۇلارنىڭ ئىچىدىن بىرەرسى ئېسىدىن چىقىپ قېلىپ تەرك بولۇپ كەتسە، نامازغا بۇزۇلۇپ كەتمەيدۇ، سەھۋەنلىك سەجـ

دىسىمۇ ۋاجىب بولمايدۇ، گۇناھمۇ بولمايدۇ. ئەمما، قەستەن تەرك ئەتسە نامـاز بۇزۇلـۇپ كەتمەيـدۇ ۋە سـەھۋەنلىك سەجدىسى ۋاجىب بولمايدۇ، لېكىن مالامەتكە لايىق بولىدۇ.

س: نامازنىڭ سۇننەتلىرى نەچچە؟

ج: 21دۇر: 1) تەكبىر تەھرىمىدىن بۇرۇن ئىككى قولنى قۇلاق باراۋىرىدە كۆتۈرمەك. 2) قولنى كۆتۈرگەندە قولـ ـىنىڭ بارماقلىرىنى نورمـال ئـاراچ قـىلىپ قـىبلە تەرەپكە قاراتماق. 3) تەكبىر ئېيتىۋاتقاندا باشنى ئېگىۋالماسلىق. 4) ئىمـام تەكبىر تەھرىمە ۋە ھەربىر رۇكنىغا يۆتكىلىشـ ـتىكى تەكبىرلەرنى ھاجەت مىقدارى (ئىقتىدا قىلغانلار ئازراق بولسا بوشراق، كۆپ بولسا يۇقىرى ئاۋاز بىلەن) ئۇنلۇك ئاۋاز بىلەن ئېيتماق. 5) ئوڭ قولنى سول قولنىڭ ئۈستىگە قويۇپ كىندىكنىڭ ئاستىغا (قىزـئاياللار كۆكرەك ئۈستىگە) باغلاپ تۇرماق. 6) سانا ئوقۇماق. 7) ئەئـۇزۇنى ئوقۇماق. 8) بىسمىللاھنى ئوقۇماق. 9) تۆت رەكئەتلىك ياكى ئۇچ رەكئەتلىك پەرز نامازنىڭ ئۈچىنچى ۋە تۆتىنچى رەكئـ ـىتىدە سۈرە فاتىھەنى سۈرە زەم قىلماستىن يالغۇز ئوقۇماق. 10) سۈرە فاتىھە ئوقۇلۇپ بولغاندىن كېيىن ئامىن دېمەك. 11) سانا، ئەئـۇزۇ، بىسمىللاھ ۋە ئامىن قاتارلىقلارنى مەخـ

ـپىي ئېيتماق. 12) سۈرىنەتكە مۇۋاپىق قىرائەت قىلماق. 13) رۇكۇ ۋە سەجدىدە ئۈچ قېتىمدىن تەسبىھ ئوقۇماق. 14) رۇكۇدا باش بىلەن دۇمبىنى تەكشى تۇتماق ۋە ئىككى قولـ ـىنىڭ بارماقلىرىنى ئېچىپ تىزنى قامالليماق. 15) قەۋمىدە ئـ ـامامنىڭ «سَمِعَ اللهُ لِمَنْ حَمِدَهُ»؛ مۇقتەدىنىڭ «رَبَّنَا لَكَ الْحَمْدُ»؛ مۇنپەردىنىڭ «سَمِعَ اللهُ لِمَنْ حَمِدَهُ» ۋە «رَبَّنَا لَكَ الْحَمْدُ» ئىككىلىسىنى دېمەكلىكى. 16) سەجدىگە بارغاندا يەرگە ئالـ ـدى بىلەن تىزنى، ئاندىن ئىككى قولنى، ئۇنىڭدىن كېـ ـيىن پېشانىنى قويماق. 17) جەلسە ۋە قەئدىدە ئەرلەرنىڭ سول پۇتنى ياتقۇزۇپ ئۇنىڭ ئۈستىگە ساغرىسىنى قويۇپ ئولتۇرماقلىقى ۋە ئوڭ پۇتنىڭ بارماقلىرىنى قىبلە تەرەپكە قارىتىپ تىكلەپ تۇتماقلىقى، ئاياللارنىڭ ئىككىلى پۇتىنى يانغا چىقىرىپ ساغرىسىنى يەرگە قويۇپ ئولتۇرماقلىقى ۋە ئەرـئايال ئىككىلىسىنىڭ ئىككى قولىنى يوتا ئۈستىگە قويـ ـماقلىقى. 18) تەشەھھۇدتا «أَشْهَدُ أَنْ لَّآ إِلٰهَ» دېگەن كەلـ ـمىگە كەلگەندە كۆرسەتكۈچ بارماق بىلەن ئىشارەت قىلـ ـماق. 19) قەئدە ئەخىرەدە تەشەھھۇدتىن كېيىن دۇرۇد ئوقۇماق. 20) دۇرۇدتىن كېيىن دۇئا ئوقۇماق. 21) ئالدى بىلەن ئوڭ تەرەپكە، ئاندىن سول تەرەپكە سالام بەرمەك.

نامازنىڭ مۇستەھەبلىرىنىڭ بايانى

س: نامازنىڭ مۇستەھەبلىرى قانچە؟

ج: نامازنىڭ مۇستەھەبلىرى بەش: 1) تەكبىر تەھرىمە ئېيتقاندا ئىككى قولنى يەڭدىن چىقارماق. 2) مۇنپەرىد رۇكۇ-سەجدىلەردىكى تەسبىھلەرنى ئۈچ قېتىمدىن ئارتۇق ئېيتماق. 3) قىيامدا تۇرغاندا سەجدە قىلىدىغان جايغا، رۇكۇدا ئىككى قەدەم ئارىلىقىغا، جەلسە ۋە قەئدىدە ئۆزۈ-نىڭ قۇچقىغا، سالام بەرگەندە ئۆزىنىڭ مۇرىسىگە قارا-ماق. 4) ئىمكانقەدەر يۆتەلمەسلىك. 5) ئەسنەك قىستاپ كەتسە ئېغىزنى ئېتىۋالماق. بۇنداق ئەھۋالدا نامازنىڭ ئە-چىدە ئوڭ قولنىڭ (نامازنىڭ سىرتىدا بولسا سول قولنىڭ) دۇمبىسى بىلەن ئېغىزنى توسۇۋېلىش لازىم.

نامازنىڭ تولۇق قائىدىلىرى

قاچانكى نامازغا ئوقۇشنى ئىرادە قىلساق، ئالدى بىلەن بەدەننى چوڭ تاھارەتسىزلىك، كىچىك تاھارەتسىزلىك ۋە

ماددىي نىجاسەتتىن پاكلايمىز. پاك كىيىملەرنى كىيىپ، پاك جايدا قىبلە تەرەپكە ئالدىمىزنى قىلىپ ئۆرە تۇرىمىز. ئۆرە تۇرغاندا ئىككى پۇتىمىزنىڭ تۇرغان ئورنى كۆكرىكـ-مىزنىڭ كەڭلىكىدىن ئېشىپ كەتسە بولمايدۇ. شۇڭا، ئىككى قەدىمىمىزنىڭ ئارىلىقى تەخمىنەن 15cm مىقدارىدا بولسا بولىدۇ. ئاندىن كۆڭلىمىزدە نامازغا ئوقۇشنى نىيەت قىلىمىز. ئاندىن ئىككى قولىمىزنى قۇلاق باراۋىرىدە كۆتۈ-رىمىز. قولىمىزنى كۆتۈرگەندە قولنىڭ ئالقان ۋە بارماق-لىرىنى قىبلە تەرەپكە يۈزلەندۈرىمىز ۋە ئاراش تۇتىمىز، يەنى بارمىقىمىزنىڭ ئارىلىقىنى ھەم قىلتۇالماي ئۆز ھالـ-ىتىدە قويىمىز. باش بارماقنى قۇلاقنىڭ يۇمشىقىغا باراۋەر تۇتىمىز[1]، ئاندىن «اَللّٰهُ أَكْبَرُ» دەپ تەكبىر ئېيتىپ ئىككى قولىمىزنى كىندىكىمىزنىڭ ئاستىغا باغلاپ[2]، سەجدە قـ-لىدىغان جايغا قاراپ تۇرىمىز. ئاندىن سانا، ئەئۇزۇ ۋە بىسمىللاھنى ئوقۇيمىز. ئاندىن سۈرە فاتىھەنى ئوقۇيمىز، سۈرە فاتىھەنى ئوقۇپ بولغاندا مەخپىي «ئامىن» دەيمىز. ئاندىن بىر سۈرە، ياكى ئۈزۈن بىر ئايەت، ياكى قىسقا

① لېكىن، ئاياللار بېگىز بارمىقىنىڭ ئۇچى مۈرىگە باراۋەر بولغۇدەكلا كۆتۈرىدۇ.

② لېكىن، ئاياللار كۆكرىكىنىڭ ئۈستىگە باغلاپ تۇرىدۇ.

ئۇچ ئايەت ئوقۇيمىز[1]. قىرائەتنى دانەـدانە توغرا ئوقۇيـ
ـمىز، ئىتتىك ئوقۇمايمىز. ئاندىن تەكبىر ئېيتقاچ رۇكۇغا
باريمىز. رۇكۇدا بارماقلىرىمىزنى ئاراش قىلىپ تىزىمىزنى
چىڭ قامالالاپ تۇتىمىز. بېلىمىزنى تۆز قىلىمىز ھەمدە
بېشىمىزنى ئۇنىڭ بىلەن بىر تەكشىلىكتە تۇتىمىز، باشنى
بەلدىن ئۆستۈن ياكى پەس قىلمۇبلىشقا بولمايدۇ. بېلـ
ـكىمىزنى بېقىنمىزدىن يىراق تۇتىمىز[2]. پاچقىمىزنى ئېـ
ـگىۋالماي تىك تۇتىمىز. ئاندىن رۇكۇنىڭ تەسبىھىنى ئۈچ
قېتىم ياكى بەش قېتىم ئوقۇيمىز. ئاندىن تەسمىئ ئېيتقاچ
بېشىمىزنى كۆتۈرۈپ ئۆرە بولىمىز ۋە تەھمىد ئېيتىمىز[3].
ئاندىن تەكبىر ئېيتقاچ سەجدىگە بارىمىز. ئالدىدا تىزـ
ـمىزنى، ئاندىن ئىككى قولىمىزنى، كەينىدىن بۇرنىمىزنى،
ئاخىردا پېشانىمىزنى يەرگە قويىمىز. بۇ ۋاقىتتا يۇزىمىزنى
ئىككى ئالقىنىمىزنىڭ ئارىلىقىدا تۇتىمىز. قولىمىزنىڭ

① لېكىن، ئىمامغا ئىقتىدا قىلىپ نامازئوقۇغاندا، سانادىن كېيىن شۈك تۇرىمىز. سۈرە فاتىھە ۋە باشقا سۈرىلەرنى ئوقۇمايمىز. ئىمام ئۈنلۈك قىرائەت قىلغان بولسا، سۈرە فاتىھەنى ئوقۇپ تۈگەتكەندە مەخپىي «ئامىن» دەيمىز.

② لېكىن، ئاياللار يېقىن تۇتۇشى لازىم.

③ بۇ ۋاقىتتا ئىمام تەسمىئلا ئېيتىدۇ، مۇقتەدى تەھمىدلا ئېيتىدۇ، مۇنپەرد تەسمىئ ۋە تەھمىد ئىككىلىسىنى ئېيتىدۇ.

بارماقلىرىنى ھەم قىلىپ قىبلە تەرەپكە قارىتىمىز. جەينەـ
ـكىمىزنى بېقىنمىزدىن ۋە قورسىقىمىزنى يوتىمىزدىن يىـ
ـراق تۇتىمىز ۋە جەينىكىمىزنى يەرگە چاپلىۋالمايمىز[1].
ئاندىن ئۈچ قېتىم ياكى بەش قېتىم سەجدىنىڭ تەسبىـ
ـھىنى ئېيتىمىز. ئاندىن ئالدى بىلەن پېشانىمىزنى، ئاندىن
بۇرنىمىزنى، ئاخىردا ئىككى قولىمىزنى كۆتۈرۈپ تەكبىر
ئېيتقاچ ئۆرە بولۇپ تۇز ئولتۇرىمىز. ئاندىن تەكبىر ئېيتـ
ـقاچ ئىككىنچى سەجدىگە بارىمىز ۋە يەنە سەجدىنىڭ
تەسبىھلىرىنى ئېيتىمىز. ئاندىن تەكبىر ئېيتقاچ ئالدى بـ
ـلەن پېشانىمىزنى، ئاندىن بۇرنىمىزنى، كېيىن قولىمىزنى،
ئاخىردا تىزىمىزنى كۆتۈرگەن پېتى تىك ئۆرە بولۇپ تۇرـ
ـمىز. قولىمىزنى ئەۋزەلقىدەك كىندىكىمىزنىڭ ئاستىغا باغـ
ـلاپ رۇس تۇرىمىز. ئاندىن بۇ رەكئەتنىمۇ يۇقىرىدىكى
قائىدىلەر بويىچە ئادا قىلىمىز. ئەمما، ئىككىنچى سەجدـ
ـدىن كېيىن ئورنىمىزدىن تۇرۇپ كەتمەيمىز. بەلكى، ئۆرە
بولۇپ ئوڭ پۇتىمىزنى بارماقلىرى بىلەن قوشۇپ قىبلە
تەرەپكە قارىتىپ تىكلەپ، سول پۇتىمىزنى ياتقۇزۇپ

① لېكىن، ئاياللار بىلىكىنى زېمىنغا ۋە بېقىنغا يېقىن تۇتۇپ، قورسىقىنى يوتىسىغا چاپلاپ تۇگۈلۈپراق تۇرىدۇ.

ساغرىمىزنى ئۇنىڭ ئۈستىگە قويۇپ ئولتۇرىمىز (ئىككى سەجدە ئارىلىقىدىكى ئولتۇرۇشتىمۇ مۇشۇنداق ئولتۇرىمىز)[1]. ئىككى قولىمىزنى يوتىمىزنىڭ ئۈستىگە قويىمىز. ئاندىن تەشەھھۇد ئوقۇيمىز. ئوقۇپ «أَشْهَدُ أَنْ لَّآ إِلٰـهَ»گە كەلگەندە ئوڭ قولىمىزنىڭ باش بارمىقى بىلەن كۆرسەتكۈچ بارمىقىدىن باشقا بارماقلىرىنى چەگگەن ھالەتتە كۆرسەتكۈچ بارماقنى كۆتۈرۈپ ئاللاھ تەئالانىڭلا ئىلاھ ئىكەنلىكىگە ئىشارەت قىلىمىز، «إِلَّا اللهُ»قا كەلگەندە باسىمىز ۋە سالام بېرىپ بولغۇچە ئوڭ قولىمىزنى شۇ چېگىلىگەن پېتى قويىمىز. شۇنىڭ بىلەن تەشەھھۇد تۈگەيدۇ.

ئەگەر ئىككى رەكئەتلىك نامىاز بولسا دۇرۇد شەرىف ئوقۇيمىز. ئاندىن دۇئا ئوقۇيمىز. ئاندىن ئەۋۋەل ئوڭ تەرەپكە، ئاندىن سول تەرەپكە سالام بېرىمىز. ئىككى تەرەپكە سالام بەرگەندە مۇرىمىزگە قارايمىز. ئوڭ تەرەپكە سالام بەرگەندە ئوڭ تەرەپتىكى پەرىشتىلەر ۋە نامازدىكىلەرنى، سول تەرەپكە سالام بەرگەندە سول تەرەپتىكى پەرىشتىلەر ۋە نامازدىكىلەرنى كۆڭلىمىزگە پۈكىمىز. ئىمام ئۇدۇلىمىزدا بولسا، ئۇنى ئىككىلى تەرەپكە

[1] لېكىن، ئايالالار ئوڭ پۇتىنمۇ ياتقۇزۇپ ھەمدە ئىككىلى پۇتىنى يانغا چىقىرىپ ساغرىسىنى يەرگە قويۇپ ئولتۇرىدۇ.

قوشۇپ ئويلايمىز. ئۇدۇلىمىزدا بولمىسا، قايسى تەرەپتە بولسا شۇ تەرەپتىكىلەرگە قوشۇپ ئويلايمىز[1].

ئەگەر ئۇچ ياكى تۆت رەكئەتلىك نامىاز بولسا، تەشەھھۇدتىن كېيىن دۇرۇد ئوقۇماي، بەلكى تەكبىر ئېيتقاچ ئورنىمىزدىن تۇرۇپ ئۈچىنچى ۋە تۆتىنچى رەكئەتنى ئوقۇيمىز ۋە خۇسۇسىي قائىدىلىرى بويىچە ئادا قىلىپ بولغاندىن كېيىن سالام بېرىپ نامازدىن پاراغ بولىمىز.

سالامدىن كېيىن مۇنۇ زىكرى ۋە دۇئالارنى ئوقۇيمىز:

«اَللّٰهُمَّ أَنْتَ السَّلَامُ وَمِنْكَ السَّلَامُ تَبَارَكْتَ يَا ذَا الْجَلَالِ وَالْإِكْرَامِ»؛

«لَآ إِلٰـهَ إِلَّا اللهُ وَحْدَهُ لَا شَرِيْكَ لَهُ لَهُ الْمُلْكُ وَلَهُ الْحَمْدُ وَهُوَ عَلٰى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيْرٌ»؛

«اَللّٰهُمَّ لَا مَانِعَ لِمَآ أَعْطَيْتَ وَلَا مُعْطِيَ لِمَا مَنَعْتَ وَلَا يَنْفَعُ ذَا الْجَدِّ مِنْكَ الْجَدُّ».

[1] ئەگەر بىز ئىمام بولۇپ قالساق، قايسى تەرەپكە سالام بەرسەك، شۇ تەرەپتىكى مۇقتەدىلەرنى كۆڭلىمىزگە پۈكىمىز.

تۆتىنچى بۆلۈم

بىرىنچى باب ئىسلام ئەقىدىلىرى

تەۋھىدكە ئائىت بايانلارنىڭ داۋامى

س: «اللّٰه» (ئاللاه) دېگەن ئىسىمنىڭ مەنىسى نېمە؟

ج: «إِلٰـه» (ئىلاه) سۆزىنىڭ ئاھاڭ ئۆزگىرىشىدىن كېـ
ـلىپ چىققان بۇ سۆز ۋاجىبۇلۇجۇد بولغان بۈيۈك رەببـ
ـىمىزنىڭ خاس ئىسمى بولۇپ، ھەمايىسىگە سېغىنىپ ئـ
ـبادەت قىلىشقا، ئىلتىجا قىلىپ چوقۇنۇشقا ۋە ياردەم تـ
ـىلەپ يېلىنىشقا لايىق ئەڭ ئالىي مەرتىۋە ئىگىسى (خۇدا، تەڭرى، مەئبۇد) دېگەن مەنىنى بىلدۈرىدۇ.

س: ۋاجىبۇلۇجۇد دېگەنلىك نېمىنى كۆرسىتىدۇ؟

ج: ئەقلىي ھۆكۈمىمۇ شۇكى، ھادىسە (ئۆزگىرىش) ۋە ھادىس (ھادىسىدىن پەيدا بولغان شەيئى)لار ئۈچۈن

يۇيغۇر كتاب تور بېكتى www.uyghurkitap.com كتابلارنى بېڭى ئىدىيىسى

پەيدا قىلغۇچى (ياراتقۇچى) ئامىل بولۇش، شۇنداقلا ئەڭ ئاساسىي ئامىل ئەزەلدىن بار (يەنى پەيدا بولمىغان) بولۇش زۆرۈر. چۈنكى، ھېچنەرسە يوق ھالەتتە بىرەر ھادىسە ۋە ھادىسىنىڭ بولۇشى مۇمكىن ئەمەس. باشقىچە قىلىپ ئېيتـ
ـساق، ئەگەر ئەزەلدە ھېچنەرسە بولمىغان بولسا، كۆز ئالدىـ
ـمىزدىكى ھادىسىۋىي دۇنيامۇ ۋە بىزمۇ بولمىغان بولاتتۇق.

دېمەك، ۋاجىبۇلۇجۇد دېگەنلىك ئاللاه تەئالانىڭ دەل شۇ مەۋجۇدىيەتتىكى ئىلگىرى-ئاخىر پۈتكۈل ھادىسە ۋە ھادىسلارنىڭ مەۋجۇد بولۇشى ئۈچۈن بار بولۇشى زۆرۈر بولغان ئەسلىي ۋە ئەزەلىي مەۋجۇدىيەت ئىكەنلىكىنى كۆرسىتىدۇ.

شۇڭا دەيمىزكى، ئۇ ھەرقانداق شەيئىدىن ئىلگىرى بار (يەنى قەدىم) ئىدى ۋە باشقا شەيئىلەر يوقالسىمۇ، ئۇنىڭ ئەزەلىي زاتى ئەبەدىي يوقالمايدۇ.

**س: ئاللاه تەئالادىن باشقا قەدىم بولغان شەيئىـ
ـلەرمۇ بارمۇ؟**

ج: ئاللاه تەئالا ۋە ئۇنىڭ بارلىق سۈپەتلىرىلا قەدىمـ
ـدۇر، ئۇنىڭدىن باشقا ھېچ نەرسە قەدىم (يەنى ئەزەلىي) ئەمەس.

س: ئاللاه تەئالا ۋە ئۇنىڭ سۈپەتلىرىدىن باشقا ھېچ-قانداق نەرسە قەدىم بولمىسا، ئۇنداقتا ئاللاه تەئالا مەخلۇقات (ھادىسات)نى قانداق پەيدا قىلدى؟

ج: ئۆز زاتىي قۇدرىتى ۋە ئىلمى ئاساسىدا «ۋۇجۇدقا كەل» دېگەن ئەمرى بىلەن پەيدا قىلدى. بۇ جەريانداۋ ئۇ بىرەر نەرسىگە موھتاج بولۇپ قالمىدى. زۆرۈر بولغان كۈچ-قۇۋۋەت ۋە ئىگە بولغان ئىمكانلارنىڭ ھەممىسى ئۇنىڭدا ئەزەلدىن بار ئىدى.

س: ئاللاه تەئالانىڭ ئاساسلىق سۈپەتلىرى قايسىلار؟

ج: 1) قەدىم؛ 2) ۋەھدەت؛ 3) ھايات؛ 4) بىلىش (عِلْم)؛ 5) ئىرادە؛ 6) قۇدرەت؛ 7) ئاڭلاش (سَمْع)؛ 8) كۆرۈش (بَصَر)؛ 9) سۆزلەش (كلام)؛ 10) يارىتىش (خَلْق)؛ 11) شەكىللەندۈرۈش (تَكْوِيْن) ۋە باشقىلار.

س: قەدىم دېگەن قانداق سۈپەت؟

ج: ئۇ ئاللاه تەئالانىڭ مەۋجۇدلىقىنىڭ ئەزەلىي ۋە ئەبەدىي ئىكەنلىكىنى ئۇقتۇرىدىغان سۈپەتتۇر.

س: ئەزەلىي ۋە ئەبەدىي دېگەن نېمە؟

ج: مەۋجۇدلۇقنىڭ ئىپتىداسى (باشلىنىشى) يوق نەرسە ئەزەلىي دېيىلىدۇ. مەۋجۇدلۇقنىڭ تۈگەنچىسى (ئاخىرى) يوق نەرسە ئەبەدىي دېيىلىدۇ. دېمەك، ئاللاه

تەئالانىڭ مەۋجۇدلۇقنىڭ ئىپتىداسى ھەم تۈگەنچىسى يوق.

س: ۋەھدەت دېگەن قانداق سۈپەت؟

ج: ئۇ ئاللاه تەئالانىڭ زات ۋە سۈپەتتە يېگانە ئىكەنلىكى، يەنى ھېچقانداق شېرىكى ۋە ئوخشىشى يوقلىقىنى ئۇقتۇرىدىغان سۈپەتتۇر.

تەۋھىدنىڭ مەنىسىمۇ ئاللاه تەئالانىڭ بىرلىكىنى تونۇش دېمەكتۇر.

س: ئاللاه تەئالانىڭ ھايات سۈپىتى قانداق؟

ج: ئاللاه تەئالا يۈكسەك ھاياتلىق سۈپەتلىرى بىلەن ئەزەلدىن ھايات بولۇپ، ھاياتلىقى ھەرگىز يوقالمايدۇ (يەنى ئۇنىڭغا ئۆلۈم يوق)، شۇنداقلا ئۇنىڭ ھاياتلىق كەيپىيتى بىز مەخلۇقاتلارنىڭ ھاياتلىق كەيپىيتىگە تۈپتىن ئوخشمايدۇ.

س: ئاللاه تەئالانىڭ بىلىش سۈپىتى قانداق؟

ج: ئۇ ئالىي ئىدراك قۇۋۋىتى بىلەن ھەممىدىن خەۋەردار بولۇپ تۇرىدىغان زات بولۇپ، مەۋجۇدىيەتتىكى ھېچبىر ھادىسە ۋە شەيئى ئۇنىڭ بىلىشى ۋە ئىلمىدىن چەتتە قالمايدۇ، ھەتتا قەلبتىكى ئوي-خىياللارمۇ ئۇنىڭ بىلىش دائىرىسىدە.

س: ئاللاه تەئالانىڭ ئىرادە سۈپىتى قانداق؟

ج: ئاللاه تەئالا مۇتلەق ئىرادە ۋە خاھىشقا ئىگە زات بولۇپ، ھېچبىر ئىشقا مەجبۇر بولۇپ قالمايدۇ ۋە بىر ئىشنى قىلىشنى خالىسا ئۇنى ئىرادىسىدىن توسۇپ قالغۇچى بولمايدۇ. شۇنداقلا، مەۋجۇدىيەتتىكى ھەربىر ئىشھادىسە ئۇنىڭ ئىرادىسى ۋە ئىختىيارلىقىغا باغلىق بولۇپ، ئۇ خالىغان ئىش بولىدۇ، خالىمىغان ئىش بولمايدۇ.

س: قۇدرەت دېگەن قانداق سۈپەت؟

ج: ئۇ ئاللاه تەئالانىڭ مەۋجۇدىيەتتىكى ھەرقانداق مەخلۇقاتنى خالىغانچە تەسەررۇپ قىلىشقا تامامەن قادىر ئىكەنلىكىنى ئۇقتۇرىدىغان سۈپەتتۇر.

س: ئاللاه تەئالانىڭ ئاڭلاش ۋە كۆرۈش سۈپىتى قانداق؟

ج: ئاللاه تەئالانىڭ ئاڭلىشى ۋە كۆرۈشى بىز مەخلۇقاتلارنىڭ قۇلاق بىلەن ئاڭلىشىمىز ۋە كۆز بىلەن كۆرۈشىمىزگە تۇپتىن ئوخشىمايدىغان بولۇپ، ئۇ مەۋجۇدىيەتتىكى ھەربىر سۆز ۋە ئاۋازنى ۋاستىسىز ئاڭلاپ تۇرىدۇ ۋە ھەربىر شەيئىنى ۋاستىسىز كۆرۈپ تۇرىدۇ. ئۇنىڭ ئاڭلىشى ۋە كۆرۈشى ئۇچۇن يېراق-يېقىن ۋە قاراڭغۇ-يورۇق بولۇشنىڭ پەرقى يوق.

س: ئاللاه تەئالانىڭ سۆزلەش سۈپىتى قانداق؟

ج: ئاللاه تەئالا ئۆزى خالىغان ۋاقىتتا، ئۆزى خالىغان بەندىلىرىگە سۆزلەيدۇ، لېكىن ئۇنىڭ سۆزلىشىمۇ بىز مەخلۇقاتلارنىڭ تىل بىلەن سۆزلىشىمىزگە تۇپتىن ئوخشايدۇ.

س: ئاللاه تەئالانىڭ يارىتىش ۋە شەكىللەندۈرۈش سۈپىتى قانداق سۈپەت؟

ج: ئۇ ئاللاه تەئالانىڭ پۈتۈن ئالەمنى ۋە ئۇنىڭدىكى بارچە شەيئىلەرنى ئۆرنەكسىز ھالدا ۋە ئەڭ مۇناسىپ شەكىلدە بارلىققا كەلتۈرگەنلىكى ۋە پەيدا قىلغانلىقىنى ئۇقتۇرىدىغان سۈپەتتۇر.

س: بۇ سۈپەتلەردىن باشقا ئاللاه تەئالانىڭ يەنە سۈپەتلىرى بارمۇ؟

ج: ئاللاه تەئالانىڭ بۇلاردىن باشقىمۇ يەنە نۇرغۇن سۈپەتلىرى بار: شەپقەتلىك (رَحْمٰن)، مېھرىبان (رَحِيْم)، ھېكمەت بىلەن ئىش قىلغۇچى (حَكِيْم)، ئۆلتۈرگۈچى (مُمِيْت)، تىرىلدۈرگۈچى (مُحْى)، رىزق ئاتا قىلغۇچى (رَزَّاق)، ئەزىز قىلغۇچى (مُعِزّ)، خار قىلغۇچى (مُذِلّ) ... دېگەندەك.

ئاللاه تەئالانىڭ سۈپەتلىرىنىڭ ھەممىسى قەدىم بولۇپ، ئۇنىڭدا ھېچقانداق ئۆزگىرىش بولمايدۇ.

ساماۋى كىتابلارغا ئائىت بايانلارنىڭ داۋامى

س: ئاللاھ تەئالا «قۇرئان كەرىم»نىڭ نازىل قىلىنىشى توغرىسىدا سۈرە بەقەرەدە مۇنداق دەيدۇ: ﴿شَهْرُ رَمَضَانَ ٱلَّذِىٓ أُنزِلَ فِيهِ ٱلْقُرْءَانُ﴾ «رامىزان ئېيىدا قۇرئان نازىل قىلىندى» (2:185). يەنە سۈرە قەدرىدە مۇنداق دەيدۇ: ﴿إِنَّآ أَنزَلْنَٰهُ فِى لَيْلَةِ ٱلْقَدْرِ﴾ «بىز قۇرئاننى ھەقىقەتەن شەبى قەدرىدە نازىل قىلدۇق» (97:1). بىز يۇقىرىدا ئۇ 23 يىلدا ئاز-ئازدىن نازىل قىلىنغان دېگەن. دېمەك، «قۇرئان كەرىم»نىڭ نازىل قىلىنىشى توغرىسىدىكى بۇ بايانلار ئۆزئارا زىت بولۇپ قالدى؟

ج: «قۇرئان كەرىم» ئىككى خىل تەرىقىدە چۈشۈرۈلگەن: بىرى، دەسلەپتە لەۋھى مەھفۇزدىن دۇنيا ئاسمىنى (بىرىنچى ئاسمان)غا بىر قېتىمدىلا پۈتۈن چۈشۈرۈلگەن. يەنە بىرى، شۇنىڭدىن كېيىن پەيغەمبەر سەللەللاھۇ ئەلەيھى ۋەسەللەمگە ئېھتىياجغا قاراپ ئاز-ئازدىن چۈشۈرۈلگەن. «قۇرئان كەرىم»نىڭ مەزكۇر ئىككى ئايىتىدە بولسا دەسلەپكى نازىل بولۇش كۆزدە تۇتۇلغان، يەنى ئۇ رامىزان ئېيىنىڭ شەبى قەدرى كېچىسىدە لەۋھى مەھ-

ـفۇزدىن بىرىنچى ئاسمانغا بىر پۈتۈن چۈشۈرۈلگەن؛ 23 يىلدا ئاز-ئازدىن نازىل بولغان دېگەن سۆزدە بولسا شۇنىڭدىن كېيىنكى نازىل بولۇش كۆزدە تۇتۇلغان، يەنى ئۇ دۇنيا ئاسمىنىدىن پەيغەمبەر سەللەللاھۇ ئەلەيھى ۋەسەللەمگە 23 يىلدا چۈشۈرۈلۈپ بولغان. دېمەك، ھېچقانداق زىتلىق يوق.

س: «قۇرئان كەرىم» قەيەردە نازىل بولۇشقا باشلىغان؟

ج: پەيغەمبەر سەللەللاھۇ ئەلەيھى ۋەسەللەم ۋەھيى نازىل بولۇشتىن ئىلگىرى مەككە تاغلىرى ئىچىدىكى بىر تاغقا جايلاشقان ھىرا غارىغا كېلىپ ئىستىقامەت قىلىدىغان بولۇپ قالغانىدى. يېمەكلىكى تۈگەپ كەتسە ئۆيىگە كېلىپ بىرقانچە كۈنلۈك يېمەكلىكنى ئېلىۋېلىپ، يەنە شۇ غارغا كېلىپ يالغۇز ئىبادەت قىلاتتى. بۇ ئەھۋال ئۇنىڭغا ۋەھيى نازىل بولغۇچە داۋاملاشقان ۋە ئۇنىڭغا «قۇرئان كەرىم» دەسلەپ مۇشۇ يەردە ۋەھيى قىلىنغان.

س: «قۇرئان كەرىم» نازىل قىلىنغان ئەڭ دەسلەپكى ئەھۋال قانداق بولغان؟

ج: پەيغەمبەر سەللەللاھۇ ئەلەيھى ۋەسەللەم مۇشۇ ھىرا غارىدا تۇرۇۋاتقاندا، ھەزرىتى جىبرىئىل ئەلەيھىسسالام ئالدىغا كېلىپ ئۇنىڭ كۆزىگە كۆرۈنگەن. ئاندىن

پەيغەمبەر سەللەللاھۇ ئەلەيھى ۋەسەللەمگە: ﴿ٱقۡرَأۡ﴾ «ئوقۇغىن» دېگەن. بۇ سۈرە ئەلەقنىڭ بىرىنچى كەلىمىسى ئىدى. بۇ چاغدا پەيغەمبەر سەللەللاھۇ ئەلەيھى ۋەسەللەم: «مەن ئوقۇشنى ئۇقمايمەن» دەپ جاۋاب بەرگەن. جىبرىئىل ئەلەيھىسسالام پەيغەمبەر سەللەللاھۇ ئەلەيھى ۋەسەللەمنى قاتتىق بىر سىقتان ۋە يەنە: ﴿ٱقۡرَأۡ﴾ «ئوقۇغىن» دېگەن. پەيغەمبەر سەللەللاھۇ ئەلەيھى ۋەسەللەم يەنە: «مەن ئوقۇشنى ئۇقمايمەن» دەپ جاۋاب بەرگەن. شۇنىڭ بىلەن جىبرىئىل ئەلەيھىسسالام ئۇنى بالدۇرقىدىن قاتتىقراق بىر سىقىپ قويۇۋەتكەندىن كېيىن يەنە: ﴿ٱقۡرَأۡ﴾ «ئوقۇغىن» دېگەن. پەيغەمبەر سەللەللاھۇ ئەلەيھى ۋەسەللەم بۇ قېتىممۇ: «مەن ئوقۇشنى ئۇقمايمەن» دەپ جاۋاب بەرگەن. شۇنىڭ بىلەن جىبرىئىل ئەلەيھىسسالام ئۇنى تېخىمۇ قاتتىق بىر سىقىپ قويۇۋەتكەندىن كېيىن مۇنۇ ئايەتلەرنى ئوقۇغان: ﴿ٱقۡرَأۡ بِٱسۡمِ رَبِّكَ ٱلَّذِي خَلَقَ ۝١ خَلَقَ ٱلۡإِنسَٰنَ مِنۡ عَلَقٍ ۝٢ ٱقۡرَأۡ وَرَبُّكَ ٱلۡأَكۡرَمُ ۝٣ ٱلَّذِي عَلَّمَ بِٱلۡقَلَمِ ۝٤ عَلَّمَ ٱلۡإِنسَٰنَ مَا لَمۡ يَعۡلَمۡ﴾ «ياراتقان پەرۋەردىگارىڭنىڭ ئىسمى بىلەن ئوقۇغىن [1]. ئۇ ئىنساننى لەختە قاندىن ياراتتى [2]. ئوقۇغىن، پەرۋەر-

دىگارىڭ ئەڭ كەرەملىكتۇر [3]. ئۇ قەلەم بىلەن (خەت يېزىشنى) ئۆگەتتى [4]. ئىنسانغا بىلمىگەن نەرسىلەرنى بىلدۈردى [5]» (96:1 — 5). شۇنىڭ بىلەن پەيغەمبەر سەللەللاھۇ ئەلەيھى ۋەسەللەم جىبرىئىل ئەلەيھىسسالامغا ئەگىشىپ بۇ ئايەتلەرنى ئوقۇغان. دېمەك، بۇ ئايەتلەر ئۇ زاتقا ھەممىدىن بۇرۇن نازىل بولغانىدى.

س: ئەڭ باشتا نازىل بولغان ئايەتلەر سۈرە ئەلەقنىڭ باش قىسمىدىكى ئايەتلەر تۇرۇپمۇ، نېمىشقا ئۇ «قۇرئان كەرىم»نىڭ بېشىغا ئورۇنلاشتۇرۇلمىدى؟

ج: «قۇرئان كەرىم» ئېھتىياجغا قاراپ نازىل قىلىنغان بولۇپ، قايسى ئىش يۈز بەرسە، جىبرىئىل ئەلەيھىسسالام شۇنىڭغا ئائىت ئايەتنى ئېلىپ چۈشكەندى، يەنى بىز ئوقۇۋاتقاندەك ئۇنداق تەرتىپلىك ھالەتتە ئېلىپ چۈشمىگەن. شۇڭا، قايسىبىر سۈرە ياكى قايسىبىر ئايەت نازىل بولسا، پەيغەمبەر سەللەللاھۇ ئەلەيھى ۋەسەللەم ساھابىلىرىگە: «بۇ سۈرە ياكى بۇ ئايەتنى پالانى جايغا (يەنى پالانى سۈرىنىڭ ئالدىغا ياكى كەينىگە ۋەياكى پالانى سۈرىنىڭ پالانى ئايىتىنىڭ ئالدىغا ياكى كەينىگە) ئورنىتىڭلار (يېزىڭلار)» دەپ جاي تەيىن قىلىپ بېرەتتى. «قۇرئان كەرىم»نىڭ ھازىرقى تەرتىپى دەل پەيغەمبەر

سەللەللاھۇ ئەلەيھى ۋەسەللەمنىڭ شۇ كۆرسەتمىسىنى ئاساس قىلغان بولۇپ، ئەكسىچە نازىل بولۇشتىكى ئىلگىرى-كېيىنلىك تەرتىپىنى ئاساس قىلغان ئەمەس.

س: پەيغەمبەر سەللەللاھۇ ئەلەيھى ۋەسەللەم بۇ تەرتىپنى ئۆز رايى بويىچە ئورۇنلاشتۇرغانمۇ ياكى ئاللاھ تەئالانىڭ كۆرسەتمىسى بويىچە ئورۇنلاشتۇرغانمۇ؟

ج: ئەسلىدە سۈرە ۋە ئايەتلەرنىڭ تەرتىپى، سانى، باش-ئاخىرى قاتارلىقلارنى ئاللاھ تەئالا ئۆزى بېكىتكەن بولۇپ، بۇنى ھەزرىتى جىبرىئىل ئەلەيھىسسالام پەيغەمبەر سەللەللاھۇ ئەلەيھى ۋەسەللەمگە تەئلىم بەرگەنىدى.

س: «قۇرئان كەرىم» نازىل بولغىلى 1400 يىلدىن ئارتۇق ۋاقىت بولدى. ئۇنداقتا بىزنىڭ قولىمىزدىكى «قۇرئان كەرىم» پەيغەمبەر سەللەللاھۇ ئەلەيھى ۋەسەللەمگە نازىل بولغان «قۇرئان كەرىم»نىڭ ئۆز ئەينى شۇ دېيىشمىزنىڭ دەلىلى نېمە؟

ج: بۇنىڭ دەلىللىرى ئىنتايىن كۆپتۇر. بىز بۇنىڭ ئىچىدىكى بىر قىسمىنلا بايان قىلىمىز: 1) «قۇرئان كەرىم» پەيغەمبەر سەللەللاھۇ ئەلەيھى ۋەسەللەمنىڭ دەۋرىدىن بۇگۈنكى كۈنگە كەلگۈچە تەۋاتۇر بىلەن يېتىپ كەلدى. تەۋاتۇر بىلەن ئىسپاتلانغان نەرسە ئىشەنچلىك بولىدۇ. 2)

پەيغەمبەر سەللەللاھۇ ئەلەيھى ۋەسەللەمنىڭ دەۋرىدىن بۇگۈنكى كۈنگە كەلگۈچە مىليونلىغان مۇسۇلمانلار «قۇرئان كەرىم»نى يادلاپ قەلبىدە ساقلاپ كېلىۋاتىدۇ. شۇڭا، يامان نىيەتتىكىلەرنىڭ سۇيىقەستلىرىنىڭ ئەمەلگە ئېشىشى مۇمكىن ئەمەس. 3) ئاللاھ تەئالا «قۇرئان كەرىم»نى قوغداشنى شەخسەن ئۆزى ئۈستىگە ئېلىپ، ئۇنى قوغداشقا ۋەدە قىلغان: ﴿إِنَّا نَحْنُ نَزَّلْنَا ٱلذِّكْرَ وَإِنَّا لَهُۥ لَحَٰفِظُونَ﴾ «قۇرئاننى ھەقىقەتەن بىز نازىل قىلدۇق ۋە چوقۇم ئۇنى قوغدايمىز» (15:9). دېمەك، ئۇ ھازىرغىچە ئاللاھ تەئالا تەرىپىدىن قوغدىلىپ كېلىۋاتىدۇ ۋە قىيامەتكىچە شۇنداق قوغدىلىپ تۇرىدۇ. 4) «قۇرئان كەرىم» نازىل بولغاندىلا ئۇنىڭدا مۇنۇ مۇراجىئەت بار ئىدى: ﴿وَإِن كُنتُمْ فِى رَيْبٍ مِّمَّا نَزَّلْنَا عَلَىٰ عَبْدِنَا فَأْتُوا۟ بِسُورَةٍ مِّن مِّثْلِهِۦ وَٱدْعُوا۟ شُهَدَآءَكُم مِّن دُونِ ٱللَّهِ إِن كُنتُمْ صَٰدِقِينَ﴾ «بەندىمىز (مۇھەممەد)گە بىز نازىل قىلغان قۇرئاندىن شەكلەنسەڭلار، قۇرئانغا ئوخشاش بىرەر سۈرىنى مەيدانغا چىقىرىپ بېقىڭلار، (قۇرئانغا تەئەررۇز قىلىشتا) ئاللاھتىن باشقا يارىدەمچىڭلارنىڭ ھەممىسىنى (يارىدەمگە) چاقىرىڭلار، (قۇرئان ئىنسانىنىڭ سۆزى دېگەن گېپىڭلاردا) راستچىل بولساڭلار» (2:23). بۇ مۇراجىئەت ھازىرمۇ بار. لېكىن،

تاريختا بولسۇن، ياكى ھازىر بولسۇن ھېچكىم «مانا مەن كەلتۈرەلەيمەن» دەپ چېقىپ باققىنى يوق. دېمەك، ئوخشىشىنى ھېچكىمنىڭ كەلتۈرەلمەيدىغانلىقىمۇ ئۇنىڭ پەيغەمبەر سەللەللاھۇ ئەلەيھى ۋەسەللەمگە نازىل بولغان «قۇرئان كەرىم»نىڭ ئۆز ئەينى ئىكەنلىكىنىڭ دەلىلىدۇر.

س: تەۋاتۇر دېگەن نېمە؟

ج: نەقىل قىلغۇچىلار شۇ قەدەر كۆپ بولغانلىقتىن، ئۇلارنىڭ يالغان ئۇستىگە ئىتتىپاق كېلىشى مۇمكىن بولمايدىغان نەرسە تەۋاتۇر دېيىلىدۇ.

«قۇرئان كەرىم» پەيغەمبىرىمىزنىڭ زامانىدىن تارتىپ ھازىرغا كەلگىچە شۇ قەدەر نۇرغۇنلىغان كىشىلەر تەرىپىدىن بىر خىل نەقىل قىلىنىپ ۋە ئوقۇلۇپ كېلىۋاتقانلىقى، ئاددىي ئەقلى بار كىشىمۇ ئۇنىڭ ئازراقمۇ ئۆزگىرىپ كەتمىگەنلىكىنى پەھمى قىلالايدۇ.

رىسالەت (پەيغەمبەرلىك)نىڭ بايانى

س: ئاللاھ تەئالا «قۇرئان كەرىم»دە مۇنداق دەيدۇ: ﴿وَإِن مِّنْ أُمَّةٍ إِلَّا خَلَا فِيهَا نَذِيرٌ﴾ «قانداقلا بىر ئۈممەت

بولمىسۇن ئۇنىڭغا پەيغەمبەر كەلگەن» (35:24). يەنە مۇنداق دەيدۇ: ﴿وَلِكُلِّ قَوْمٍ هَادٍ﴾ «ھەر قەۋمنىڭ بىر ھىدايەت قىلغۇچىسى (يەنى پەيغەمبىرى) بولىدۇ» (13:7). بۇ ئايەتلەردىن ھەرقانداق قەۋم ۋە ھەرقانداق مىللەتكە ئاللاھ تەئالا تەرىپىدىن بىرەر پەيغەمبەر ئەۋەتىلگەنلىكى مەلۇم بولىدۇ. ئۇنداقتا بىزنىڭ بۇ مەملىكەت ۋە رايونلىرىمىزغىمۇ بىرەر پەيغەمبەر ئەۋەتىلگەنمۇ؟

ج: دۇرۇس، بۇ ئايەتلەردىن شەك-شۈبھىسىز ھەربىر مىللەتكە پەيغەمبەر ئەۋەتىلگەنلىكى ئىسپاتلىنىۋاتىدۇ. شۇڭا، بىزنىڭ بۇ رايونلىرىمىزدىمۇ بىرەر پەيغەمبەر ئۆتكەن بولسا كېرەك.

س: پەيغەمبەر سەللەللاھۇ ئەلەيھى ۋەسەللەمنى قانداق تونۇش لازىم؟

ج: 1) پەيغەمبەر سەللەللاھۇ ئەلەيھى ۋەسەللەم ئىنسان بولۇپ، ئاللاھ تەئالانىڭ بەندىسى ۋە ئەلچىسىدۇر. 2) بارلىق مەخلۇقاتنىڭ ئەۋزىلىدۇر. 3) گۇناھلاردىن مەئسۇم (پاك)دۇر. 4) ئاللاھ تەئالا بۇ زاتقا «قۇرئان كەرىم»نى نازىل قىلغان. 5) ئاللاھ تەئالا مىئراج كېچىسىدە ئاسمانلارغا ئېلىپ چىققان، جەننەت، دوزاخ ۋە ئۇنىڭدىن باشقا نۇرغۇنلىغان جايلارنى زىيارەت قىلدۇرغان. 6) ئاللاھ

تەئالانىڭ ئەمرى بىلەن نۇرغۇنلىغان مۆجىزىلەرنى كۆرسەتكەن. 7) ئاللاھ تەئالاغا ئىنتايىن كۆپ ئىبادەت قۇلچىلىق قىلغانىدى. 8) ئىنتايىن ئەخلاقلىق بولۇپ، ئادەتلىرى بەكمۇ گۈزەل ئىدى. 9) ئاللاھ تەئالا ئۆزى خالىغان ئۆتۈپ كەتكەن ۋە بۇنىڭدىن كېيىن بولىدىغان بەزى غەيىب ئىشلاردىن خەۋەردار قىلغانىدى. 10) ئاللاھ تەئالا بارلىق مەخلۇقاتتىن ئارتۇق ئىلىم ئاتا قىلغانىدى[1]. 11) پەيغەمبەرلەرنىڭ تۇغقانچىسى بولۇپ، ئۇنىڭدىن كېيىن ھېچقانداق پەيغەمبەر كەلمەيدۇ[2]. 12) ئىنسان ۋە جىنلارغا پەيغەمبەردۇر. 13) قىيامەت كۈنى ئاللاھ تەئالانىڭ ئىجازىتى بىلەن گۇناھكار بەندىلەرگە شاپائەت قىلىدۇ. 14) ئۇنىڭ بۇيرىغانلىرىنى بىجانىدىل ئىجرا قىلىش ۋە چەكلىگەنلىرىدىن قەتئىي يېنىش ھەربىر مۇسۇلمانغا زۆرۈردۇر. 15) بۇ زاتنىڭ دوست تۇتۇش ۋە ھۆرمەتلەشمۇ ھەربىر مۇسۇلمانغا زۆرۈردۇر.

① لېكىن غەيبنى بىلىش بۇنىڭدىن مۇستەسنا، چۈنكى غەيبنى بىلىش ئاللاھ تەئالانىڭلا سۈپىتىدۇر.

② سوئال: ھەي! ئىيسا ئەلەيھىسسالام كېلىدىغۇ؟

جاۋاب: ئۇ ئىلگىرىكى زامانىنىڭ پەيغەمبىرى بولۇپ، ۋەزىپىسى تۇغقىنى تۇرۇپلا ئاسمانغا تىرىك ئېلىپ چىقىپ كېتىلگەن. پەيغەمبەرلىك ۋەزىپىسىنى تاماملاش ئۈچۈن قايتا زېمىنغا چۈشىدۇ. ئەمما، مۇشۇ ئىسلام شەرىئىتىنى يۈرگۈزىدۇ، يەنى بۇ قېتىم ئۇنىڭغا ئايرىم شەرىئەت چۈشمەيدۇ. شۇڭا، ئۇ يېڭىدىن كەلگەن پەيغەمبەر ھېسابلانمايدۇ.

س: مەئسۇم دېگەنلىك نېمىنى كۆرسىتىدۇ؟

ج: بۇ پەيغەمبەر سەللەللاھۇ ئەلەيھى ۋەسەللەمدىن ھەرقانداق چوڭ-كىچىك گۇناھنىڭ قەستەن ياكى سەھۋەن سادىر بولمايدىغانلىقىنى كۆرسىتىدۇ.

بارلىق پەيغەمبەرلەر گۇناھتىن مەئسۇم بولىدۇ.

س: پەيغەمبەر سەللەللاھۇ ئەلەيھى ۋەسەللەمنىڭ مىراجى جىسمى بىلەن بولغانمۇ ياكى چۈشىدە بولغانمۇ؟

ج: پەيغەمبەر سەللەللاھۇ ئەلەيھى ۋەسەللەمنىڭ مىراجى مۇبارەك جىسمى بىلەن بولغان. ئەمما، پەيغەمبەر سەللەللاھۇ ئەلەيھى ۋەسەللەمگە چۈشىدىمۇ بىرقانچە قېتىم مىراج بولغان. شۇڭا دەيمىزكى، پەيغەمبەر سەللەللاھۇ ئەلەيھى ۋەسەللەمنىڭ بىر قېتىملىق مىراجى جىسمى بىلەن بولغان، تۆت ياكى بەش قېتىملىق مىراجى چۈشىدە بولغان.

س: شاپائەت دېگەن نېمە؟

ج: شاپائەت «ھمايىسىگە ئېلىش»، «ئارا تۇرۇش» دېگەن مەنىدىكى سۆز بولۇپ، بۇنىڭدىن قىيامەت كۈنى پەيغەمبەر سەللەللاھۇ ئەلەيھى ۋەسەللەمنىڭ ئاللاھ تەئالانىڭ ئالدىدا گۇناھكار بەندىلەرنى ھمايىسىگە ئالىدىغانلىقى كۆزدە تۇتۇلىدۇ. دېمەك، پەيغەمبەر سەللەللاھۇ ئەلەيھى ۋەسەللەمگە مۇشۇ پەزىلەت (شاپائەت)

ئاتا قىلىنغان. لېكىن، پەيغەمبەر سەللەللاھۇ ئەلەيھى ۋەسەللەم يەنىلا ئاللاھ تەئالانىڭ ئالدىدا ئەدەپ-ئېھتىرام بىلەن شاپائەت قىلىشقا ئىجازەت سورايدۇ، ئاللاھ تەئالا تەرىپىدىن قاچان ئىجازەت بېرىلسە، شۇ چاغدا شاپائەت قىلىدۇ. پەيغەمبەر سەللەللاھۇ ئەلەيھى ۋەسەللەمدىن باشقا يەنە پەيغەمبەرلەر، ئەۋلىيالار، شەھىدلەر ۋە بۇلاردىن باشقىلارمۇ شاپائەت قىلىدۇ، لېكىن ھېچكىم ئاللاھ تەئالانىڭ ئىجازىتىسىز شاپائەت قىلالمايدۇ.

س: قايسى خىلدىكى گۇناھلارنىڭ كەچۈرۈم قىلىنىشى ئۈچۈن شاپائەتكە ئىزنى بولىدۇ؟

ج: شېرىك ۋە كۇپرىدىن باشقا بارلىق گۇناھلارنىڭ كەچۈرۈم قىلىنىشى ئۈچۈن شاپائەتكە ئىزنى بولىدۇ. چوڭ گۇناھ قىلغانلار شاپائەتكە قاتتىق موھتاج بولىدۇ، چۈنكى كىچىك گۇناھ دۇنيادىكى ئىبادەتلەر بىلەنمۇ كەچۈرۈم بولۇپ تۇرىدۇ.

ئىمان ۋە ياخشى ئەمەللەرنىڭ بايانى

س: ئىمان دېگەن نېمە؟

ج: ئاللاھ تەئالاغا ۋە ئۇنىڭ بارلىق سۈپەتلىرىگە،

پەرىشتىلەرگە، ئاسماندىن چۈشكەن كىتابلارغا ۋە پەيغەمبەرلەرگە (يەنى پەيغەمبەرلەر يەتكۈزگەن ھەممە سۆزلەرنىڭ ئاللاھ تەئالا تەرەپتىن كەلگەنلىكىگە) دىلى بىلەن تەستىق قىلغان ھالدا تىلى بىلەن ئىقرار قىلىش ئىمان دېيىلىدۇ.

مۇشۇ تەستىق ۋە ئىقرار ئىمانىنىڭ ھەقىقىتىدۇر. لېكىن، ئىقرار بەزىبىر ئاجىزلىقىنىڭ ۋەجھىدىن ساقىت بولىدۇ. مەسىلەن، گەپ قىلالمايدىغان ئادەم تىل بىلەن ئىقرار قىلالمىسمۇ، دىلى بىلەن تەستىق قىلغانلا بولسا، ئۇنىڭ بۇ ئىمانى دۇرۇس ھېسابلىنىدۇ.

س: ياخشى ئەمەل دېگەن نېمە؟

ج: ئاللاھ تەئالا ۋە ئۇنىڭ رەسۇلى كۆرسەتىپ بەرگەن ۋە قىلىشنى تەشەببۇس قىلغان ياخشى ئىش-پائالىيەتلەر ياخشى ئەمەل دېيىلىدۇ.

س: ئىبادەت ۋە ياخشى ئەمەلنىڭ ئىمانىنىڭ ماھىيىتى ۋە ھەقىقىتىگە كىرەمدۇ؟

ج: ھەئە، ياخشى ئەمەل ئىمانىنىڭ كۆچەيتكۈچىسى بولۇپ ھېسابلىنىدۇ، يەنى ياخشى ئەمەل ئىماننى كامىلاشتۇرىدۇ، ياخشى ئەمەل بولمىسا ئىمان ناقىس (يېرىم، ئاجىز) بولۇپ قالىدۇ.

س: ئىبادەت دېگەن نېمە؟

ج: ئىبادەت (عِبَادَة) «قۇلچىلىق قىلىش»، «چوقۇنۇش» دېگەن مەنىنى بىلدۈرىدۇ. مۇشۇ مەنىدىن ئېلىپ ئېيتقاندا، پۈتۈن مەخلۇقاتلارنىڭ ئاللاھ تەئالاغا بولغان قۇلچىلىق (بەندىچىلىك)نى ئىزھار قىلىشنى مەزمۇن قىلغان بارلىق ئىش-پائالىيەتلىرى ئىبادەت دەپ ئاتىلىدۇ.

ئىبادەت قىلغۇچى شەخس ئابىد، ئىبادەت قىلىنغۇچى زات مەئبۇد دېيىلىدۇ. بىزنىڭ ھەقىقىي راست مەئبۇدىمىز بىر ئاللاھ تەئالادۇر. ئۇ پۈتۈن ئالەمنى ۋە بىزنى ياراتتى. ھەممىمىز ئۇنىڭ مەخلۇقى ۋە بەندىسىدۇرمىز. ئۇ بىزنى ئۆزىگە ئىبادەت قىلىشقا بۇيرىدى. شۇڭا، بىزگە ئۇنىڭغا ئىبادەت قىلىش پەرز بولدى.

س: ئاللاھ تەئالا زېمىندىكى مەخلۇقاتلار ئىچىدىن قايسىلىرىنى ئۆزىگە ئىبادەت قىلىش ئۈچۈن ياراتتى؟

ج: ئاللاھ تەئالا ئىنسان بىلەن جىننى ئۆزىگە ئىبادەت قىلىش ئۈچۈن ياراتتى. بۇ ئىككى مەخلۇق مۇكەللەپ (يەنى تەكلىپ قىلىنغۇچى) دېيىلىدۇ. بۇلاردىن باشقا جانلىقلار ئىبادەتكە مۇكەللەپ ئەمەس.

پەرىشتىلەرمۇ ئىبادەتكە مۇكەللەپ ئەمەس، لېكىن ئۇلار ئاللاھ تەئالا قايسى ئىشنى قىلىشقا بۇيرىسا، شۇ

ئىشنى قىلىدۇ، يەنى ئاللاھ تەئالانىڭ ئىتائىتىدىن ھەرگىز چىقمايدۇ. ئاللاھ تەئالا ئۇلاردىن ئىبادەت قىلىشنى تەلەپ قىلسا ھەرگىز باش تارتمايدۇ (ئەمەلىيەتتىمۇ نۇرغۇنلىرى ئاللاھ تەئالاغا ئىبادەت قىلىشقا خاس قىلىنغاندۇر).

س: جىن دېگەن نېمە؟

ج: جىنمۇ ئاللاھ تەئالانىڭ يەر يۈزىدىكى بىر چوڭ مەخلۇقى بولۇپ، ئوتتىن يارىتىلغاندۇر. بىزنىڭ سەزگۈلىرىمىز خۇددى پەرىشتىلەرنى سېزەلمىگەندەك جىنلارنىمۇ سېزەلمەيدۇ[1]. ئەمما، ئۇلار بىزنى ۋە ئىش-پائالىيەتلىرىمىزنى سېزەلەيدۇ ۋە كۆرەلەيدۇ.

ئۇلارمۇ ئىنسانلارغا ئوخشاش ئەر ۋە ئايال قىلىپ يارىتىلغان بولۇپ، نەسىللىنىش يولى بىلەن كۆپىيىدۇ.

ئىبلىس مۇشۇ جىن تائىپىسىدىندۇر.

س: ئىبادەت قىلىشنىڭ تەرىقىلىرى قايسىلار؟

ج: ئىبادەت قىلىشنىڭ تەرىقىلىرى ئىنتايىن كۆپتۇر. مەسىلەن: 1) نامازئوقۇش؛ 2) روزا تۇتۇش؛ 3) زاكات بېرىش؛ 4) ھەج قىلىش؛ 5) قۇربانلىق قىلىش؛ 6) ئېتىكاپتا

---

① لېكىن، ئۇلار ئادەم ياكى ھايۋان شەكلىگە كىرسە ئاندىن بىزنىڭ كۆزىمىزگە كۆرىنىدۇ.

ئۇلارنىڭ ئۆز سۈرىتىنى ئۆزگەرتەلەيدىغانلىقىغا قارىغاندا، ئۇلارنىڭ بىز ئىنسانلارغا ئاتا قىلىنمىغان قۇۋۋەت ۋە ئىمكانلارغا ئىگە قىلىنغانلىقى مەلۇم بولىدۇ.

ئولتۇرۇش؛ 7) كىشىلەرنى توغرا يولغا باشلاش؛ 8) يامان ئىشلاردىن توسۇش؛ 9) ئاللاھ يولىدا ئۇنىڭ دۈشمەنلىرىگە قارشى كۈرەش قىلىش؛ 10) ئاتا-ئانا، ئۇستاز ۋە كاتتىلارغا ھۆرمەت قىلىش؛ 10) مەسجىد سېلىش؛ 11) مەدرىس ئېچىش؛ 12) ئىسلام دىنى بىلىملىرىنى ئوقۇش ۋە ئوقۇتۇش؛ 13) دىنىي ئوقۇغۇچىلارغا (تالىپلارغا) ياردەم بېرىش؛ 16) غېرىب-غۇرۇالارنىڭ ھاجىتىنى راۋا قىلىش؛ 17) ئاچ قالغانلارغا تائام بېرىش؛ 18) ئۇسسۇزلارغا ئۇسسۇلۇق بېرىش ...

دېمەك، ئاللاھ تەئالا رازى بولىدىغان ۋە ئۇنىڭ ھۆكمىگە مۇۋاپىق بولغان ھەرقانداق ئىش ئىبادەت بولۇپ ھېسابلىنىدۇ.

گۇناھ-مەئسىيەتنىڭ بايانى

س: گۇناھ-مەئسىيەت دېگەن نېمە؟

ج: بۇ «جىنايەت» مەنىسىدىكى سۆز بولۇپ، ئاللاھ تەئالانىڭ بۇيرۇق-ئەھكاملىرىغا خىلاپ بولغان ئىش-پائالىيەتلەر گۇناھ-مەئسىيەت دەپ ئاتىلىدۇ. بۇنداق

ئىشلارنى قىلىشنىڭ ئاقىۋىتى ناھايىتى يامان بولۇپ، ئاللاھ تەئالانىڭ نارازىلىقى، غەزىپى ۋە ئازابى شۇنىڭ تۈپەيلىدىندۇر. ئۇنىڭ ئەڭ چوڭى كۈپرى ۋە شېرىكتۇر. شۇڭا، كاپىر ۋە مۇشرىك دوزاختا مەڭگۈ قالىدۇ. ئۇلارغا شاپائەتنىڭمۇ پايدىسى بولمايدۇ. ئاللاھ تەئالا «قۇرئان كەرىم»دە بۇلار توغرىسىدا مۇنداق دەيدۇ: ﴿إِنَّ ٱللَّهَ لَا يَغۡفِرُ أَن يُشۡرَكَ بِهِۦ وَيَغۡفِرُ مَا دُونَ ذَٰلِكَ لِمَن يَشَآءُ وَمَن يُشۡرِكۡ بِٱللَّهِ فَقَدۡ ضَلَّ ضَلَٰلَۢا بَعِيدًا﴾ «ئاللاھ تەئالا ئۆزىگە بىرەر نەرسىنىڭ شېرىك كەلتۈرۈلۈشىنى (يەنى مۇشرىكلىك گۇناھىنى) ئەلۋەتتە مەغپىرەت قىلمايدۇ، بۇنىڭدىن باشقىنى (ئاللاھ تەئالا ئۆزى) خالىغان ئادەمگە مەغپىرەت قىلىدۇ، كىمكى ئاللاھ تەئالاغا شېرىك كەلتۈرىدىكەن، ئۇ ھەقىقەتەن قاتتىق ئازغان بولىدۇ» (4:116).

كۈپرى ۋە شېرىكنىڭ بايانى

س: كۈپرى ۋە شېرىك دېگەن نېمە؟

ج: كۈپرى «تېنىش» ۋە «ئىنكار قىلىش» مەنىسىدىكى سۆز بولۇپ، ئىمان كەلتۈرۈش زۆرۈر بولغان نەرسىلەرنىڭ

ھەممىسنى ياكى بەزىسىنى ئىنكار قىلىش كۇپرى دېيىـ
لىدۇ. مەسىلەن، بىراۋ ئاللاھ تەئالانىڭ ھەقلىقىنى ئىنكار
قىلسا، ياكى ئۇنىڭ سۈپەتلىرىنى ئىنكار قىلسا، ياكى ئۇنى
ئىككى-ئۈچ دەپ ئېتىقاد قىلسا، ياكى پەرىشتىلەرنى ئىنـ
كار قىلسا، ياكى ئاللاھ تەئالانىڭ كىتابلىرىنى ئىنكار قىلـ
سا، ياكى بىرەر پەيغەمبەرنى ئىنكار قىلسا، ياكى تەقـ
دىرنى ئىنكار قىلسا، ياكى قىيامەت كۈنىنى ئىنكار قىلسا،
ياكى ئاللاھ تەئالانىڭ ئوچۇق ھۆكۈملىرىدىن بىرەر
ھۆكۈمنى ئىنكار قىلسا، ياكى پەيغەمبەر سەللەللاھۇ
ئەلەيھى ۋەسەللەم ئاللاھ تەئالانىڭ نامىدىن ئۇقتۇرغان
بىرەر خەۋەرنى يالغان دەپ بىلسە، ... ئۇنداق كىشى كاپىر
بولغان ھېسابلىنىدۇ.

مەلۇم بىر شەخس ياكى شەيئىنى زات جەھەتتە ئاللاھ
تەئالا بىلەن ئوخشاش ياكى ئۇلارنىڭ مەلۇم سۈپىتىنى
ئاللاھ تەئالانىڭ سۈپىتى بىلەن ئوخشاش دەپ ئېتىقاد
قىلىش شېرىك كەلتۈرۈش دېيىلىدۇ.

س: زات جەھەتتە شېرىك كەلتۈرۈش دېگەن نېمە؟

ج: ئاللاھنى كۆپ دەپ ئېتىقاد قىلىش ئۇنىڭغا زات
جەھەتتىن شېرىك كەلتۈرگەنلىك بولۇپ ھېسابلىنىدۇ.
مەسىلەن، ناسارالار ئاللاھنى ئۈچ دەپ ئېتىقاد قىلغانلىقى

ئۈچۈن مۇشرىك ھېسابلىنىدۇ. ئاتەشپەرەسلەر ئاللاھنى
ئىككى دەپ ئېتىقاد قىلغانلىقى ئۈچۈن مۇشرىك ھېسابلـ
ىنىدۇ. بۇتپەرەسلەر ئاللاھنى ئىنتايىن كۆپ دەپ ئېتىقاد
قىلغانلىقى ئۈچۈن مۇشرىك ھېسابلىنىدۇ. چۈنكى، ئەمـ
لىيەتتە بىر ئاللاھتىن باشقا ئىلاھ مەۋجۇد ئەمەستۇر.

س: سۈپەت جەھەتتە شېرىك كەلتۈرۈش دېگەن نېمە؟

ج: مەلۇم شەخس ياكى شەيئىدە ئاللاھ تەئالانىڭ
سۈپەتلىرىگە ئوخشاش سۈپەت بار دەپ ئېتىقاد قىلىش
ئاللاھ تەئالاغا سۈپەت جەھەتتە شېرىك كەلتۈرگەنلىكـ
تۇر. مەسىلەن، پەرىشتە، پەيغەمبەر، ئەۋلىيا، شەھىد ۋە
پىر قاتارلىقلارنى ئاللاھ تەئالانىڭ بەزى سۈپەتلىرىگە ئىگە
دەپ ئېتىقاد قىلغانغا ئوخشاش.

**س: ئاللاھ تەئالاغا سۈپەت جەھەتتە شېرىك كەلتۈـ
رۈشنىڭ تۈرلىرى قايسىلار؟**

ج: بۇنىڭ تۈرى كۆپتۇر، بىز بۇ يەردە بىر قىسمىنلا
بايان قىلىمىز: 1) ئاللاھ تەئالانىڭ **قادىرلىق** سۈپىتىگە
شېرىك كەلتۈرۈش، يەنى ئاللاھ تەئالادىن باشقا شەخس
ياكى شەيئىنى ئاللاھ تەئالاغا خاس بولغان ئىشلارنى
قىلالايدۇ دەپ ئېتىقاد قىلىش. مەسىلەن، پالانى پەيغەمـ
بەرنىڭ روھى، ياكى پالانى ئەۋلىيانىڭ ئۆزى ياكى روھى،

ياكى پالانى شەھىدنىڭ روھى، ياكى پالانى خوجامنىڭ ئۆزى ياكى روھى، ياكى پالانى ھەزرىتىمنىڭ ئۆزى ياكى روھى، ياكى پالانى ھوقۇقدار يامغۇر ياغدۇرالايدۇ، ئوغۇل-قىز ئاتا قىلالايدۇ، مۇراد-مەقسەتكە يەتكۈزەلەيدۇ، رىزق بېرەلەيدۇ، ئۆلتۈرەلەيدۇ ۋە تىرگۈزەلەيدۇ، پايدا-زىيان يەتكۈزۈشكە قادىر ... دەپ ئېتىقاد قىلغانغا ئوخشاش.

2) ئاللاھ تەئالانىڭ **ئالەملىق** سۈپىتىگە شېرىك كەلتۈرۈش، يەنى ئاللاھ تەئالادىن باشقا شەخس ياكى شەيئىنى ھەرقانداق ئىش ۋە سىرلاردىن (غەيبتىن) خەۋەردار دەپ ئېتىقاد قىلىش. مەسىلەن، پالانى پەيغەمبەر، ياكى پالانى ئەۋلىيا، ياكى پالانى كىشى غەيبنى بىلىدۇ ياكى بىلمەيدىغان نەرسىسى يوق، بىزنىڭ تامامى ھالەتلىرىمىزنى بىلىپ قالىدۇ، كىشىنىڭ كۆڭلىدىكىنى بىلىپ قالىدۇ، ... دەپ ئېتىقاد قىلغانغا ئوخشاش.

3) ئاللاھ تەئالانىڭ **ئاڭلىغۇچىلىق** ۋە **كۆرگۈچىلىك** سۈپىتىگە شېرىك كەلتۈرۈش، يەنى ئاللاھ تەئالادىن باشقا شەخس ياكى شەيئىنى ھەممە سۆزنى ئاڭلاپ تۇرىدۇ، ھەممە ئىشنى كۆرۈپ تۇرىدۇ دەپ ئېتىقاد قىلىش. مەسىلەن، پالانى پەيغەمبەر، پالانى ئەۋلىيا، پالانى ھەزرىتىم قېشىدا بولمىسىمۇ گەپلىرىمىزنى ئاڭلاپ قالىدۇ، ئىشلىرىمىزنى ھەرقانداق جايدا بولمىسۇن كۆرۈپ تۇرىدۇ، ... دەپ ئېتىقاد قىلغانغا ئوخشاش.

4) ئاللاھ تەئالانىڭ **پادىشاھ (ھۆكۈمران)لىق** سۈپىتىگە شېرىك كەلتۈرۈش، يەنى ئاللاھ تەئالادىن باشقا شەخسنىڭ ھۆكۈمى ۋە ئەمرىنى ئاللاھ تەئالانىڭ ھۆكۈمى ۋە ئەمرى بىلەن باراۋەر ياكى ئۇنىڭدىن ئەلا دەپ بىلىش. مەسىلەن، پىر-ئۇستازىم ئەسىر ۋاقتى بىلەن مۇنداق-مۇنداق ۋەزىپىلەرنى بۇيرىدى، بۇنى قەتئىي ئوقۇمىسام بولمايدۇ، بۇ پىرىمنىڭ ئەمرى دەپ، ئەسىرنىڭ مەكرۇھ ۋاقتى كىرىپ قالسىمۇ ئەسىرنى ئوقۇماي پىرنىڭ ئەمرىنى تۇتۇش ياكى بۇنىڭ ئۈچۈن نامازقازا بولۇپ كېتىشكىمۇ پەرۋا قىلماسلىق، تاغۇتلار تەرىپىدىن بولغان ھۆكۈم-بۇيرۇقلارغا ئىختىيارىي (دىلى رازى بولغان) ھالدا بويسۇنۇش ۋە ئۇلارنىڭ ھۆكۈمرانلىقىنى چىن قەلبىدىن ئېتىراپ قىلىش ... دېگەندەك.

5) **ئىبادەتتە** شېرىك كەلتۈرۈش، يەنى ئاللاھ تەئالادىن باشقا شەخس ياكى شەيئىنى ئاللاھ تەئالاغا ئىبادەت قىلغاندەك ئەمەل بىلەن تەزىملەش. مەسىلەن، بەزىبىر قەبرە (مازار)، بەزى ھەزرەت، پىر-ئۇستازلارغا سەجدە قىلىش، بىرەرسىگە رۇكۇ قىلىش بىلەن تەزىم قىلىش، بىرەر

پەيغەمبەر، پىر-ئۇستاز، ئەۋلىيا، مۇجتەھىد، ياكى بىرەر ئۆلىما قاتارلىقلارنىڭ رازىلىقىنى كۆزلەپ روزا تۇتۇش، ياكى بىرەرسىنىڭ قەبرىسى (مازىرى) ياكى پالانى مۇرشىدنىڭ ئۆيى خانە كەئبىگە ئوخشاش دەپ ئۇنى تاۋاپ قىلىش ... دېگەندەك.

س: يۇقىرىقىلاردىن باشقىمۇ شىرىك ئەمەللەر بارمۇ؟

ج: ھەئە، شىرىك كەلتۈرۈشكە ياتىدىغان يەنە نۇرغۇن-لىغان ئىشلار بار. بۇ ئىشلاردىن پەرھىز قىلىش لازىم. مەسىلەن، رەمبال، پالچىلاردىن غەيب خەۋەرنى سوراش، پالچىلارغا قولىنى كۆرسىتىش، بىرەرسىگە پال ئاچتۇرۇش، كىسەللىكنى يۇقىدۇ دەپ بىلىش[1]، مەخسۇس مۇسىبەت

① يۇقۇملۇق كىسەلمۇ مۇتلەق يۇقىدىغان نەرسە ئەمەس، بەلكى ئاللاھ تەئالا خالىسا ئاندىن يۇقىدۇ دەپ ئېتىقاد قىلىش لازىم. يۇقۇملۇق ژىرۇس-لارنىڭ يۇقىدىغانلىقىمۇ ئاللاھ تەئالانىڭ ئۇنى شۇنداق يۇقىدىغان خۇسۇ-سىيەتكە ئىگە قىلغانلىقىدىندۇر. ئاللاھ تەئالا خالىسا ئۇنىڭدىكى بۇ خۇسۇ-سىيەتنى ئېلىپ تاشلىيالايدۇ. شۇڭا، ئاللاھ تەئالا شۇ يۇقۇملۇق ژىرۇسنى كىمگە يۇقتۇرۇشنى خالىسا شۇنىڭغا يۇقتۇرىدۇ، كىمنى ئۇنىڭدىن ساقلاشنى خالىسا شۇنى ساقلاپ قالىدۇ. بۇ شۇنىڭغا ئوخشايدۇكى، ئوتمۇ مۇتلەق كۆيدۈرىدىغان نەرسە ئەمەس، يەنى ئۇ ئاللاھ تەئالا كۆيۈشنى خالىغان نەرسىنىلا كۆيدۈرەلەيدۇ، ئاللاھ تەئالا كۆيۈشنى خالىمىغان نەرسىنى كۆيدۈرەلمەيدۇ. مەسىلەن، ئىبراھىم ئەلەيھىسسالام ئوتقا تاشلانغاندا ئاللاھ تەئالا ئوتقا كۆيدۈرمەسلىكنى ئەمرى قىلىۋىدى، ئوت ئۇنىڭغا سالقىن ۋە ئارامبەخش نەرسە بولۇپ بەردى. بۇلا ئەمەس پۈتكۈل ئالەمدىكى ھەممە ئىش قۇدرەتلىك ئاللاھ تەئالانىڭ ئىلكىدىدۇر. شۇڭا، كىسەلدىن قورقماي، بەلكى ئاللاھ تەئالادىن قورقۇش كېرەك.

كىيىمى كىيىش، مېيىت ئۇزاتقاندا ئەلەم كۆتۈرۈۋېلىش، قەبرىلەرگە بىر نەرسىنى ئاتاش، ئاللاھ تەئالادىن باشقا بىرەرسىنىڭ نامىنى ئاتاپ قەسەم ئىچىش، جانلىقلارنىڭ سۈرىتىنى سىزىش، ھەيكەل ئويۇش، رەسىم-ھەيكەللەرگە تەزىم قىلىش، بەزى پىر ياكى ئەۋلىيالارنى ھاجەتنى راۋا قىلىدۇ، مۇشكۈل ئىشنى ئاسان قىلىدۇ دەپ بىلىش، قەبرىلەرنىڭ توپىسىنى بەدەنگە سۈركەش، قەبرىلەرنى ئايلىنىپ تاۋاپ قىلىش ... قاتارلىقلارنىڭ ھەممىسى ئاللاھقا شىرىك كەلتۈرۈشكە ياتىدىغان ئەمەللەردۇر.

بىدئەتنىڭ بايانى

س: كۈپرى ۋە شىرىكتىن قالسا قايسى گۇناھ چوڭدۇر؟

ج: كۈپرى ۋە شىرىكتىن قالسا بىدئەت ئەڭ چوڭ گۇناھتۇر.

شەرىئەتتە ئورنى يوق ھەم شەرىئەتكە مۇۋاپىق بولمىغان يېڭىدىن پەيدا بولغان ئىشلار، يەنى «قۇرئان كەرىم»، ھەدىس شەرىفتە تىلغا ئېلىنمىغان ۋە پەيغەمبەر سەللەللاھۇ ئەلەيھى ۋەسەللەم، ساھابىلەر ۋە تابىئىنلارنىڭ دەۋرىدە كۆرۈلمۈپ باقمىغان، كېيىنكى زامانلاردا

قېتىلىپ قالغان دىن نامىدىكى سايياق ئىش-ئەمەللەر بىدئەت دەپ ئاتىلىدۇ. ئۇ ئىنتايىن يامان نەرسە بولۇپ، دىننى ئۇلاردىن پاكىز تۇتۇش لازىم. پەيغەمبەر سەللەللاھۇ ئەلەيھى ۋەسەللەم بۇ توغرىدا مۇنداق دەيدۇ: «شَرُّ الأُمُورِ مُحْدَثَاتُهَا وَكُلُّ مُحْدَثَةٍ بِدْعَةٌ وَكُلُّ بِدْعَةٍ ضَلالَةٌ وَكُلُّ ضَلالَةٍ فِي النَّارِ»[1] (ئىشلارنىڭ يامىنى يېڭىدىن پەيدا بولغان ئىشلاردۇر، شۇڭا ھەرقانداق يېڭىدىن پەيدا بولغان ئىش بىدئەتتۇر، ھەرقانداق بىدئەت گۇمراھلىقتۇر، ھەرقانداق گۇمراھلىق دوزاخقا ئېلىپ كىرگۈچىدۇر). شۇنىڭدەك، بەزى نەقىللەردىن كۆرە ئەھلى بىدئەت قىيامەت كۈنى رەسۇلۇللاھ سەللەللاھۇ ئەلەيھى ۋەسەللەمنىڭ شاپائىتىدىن مەھرۇم قالىدۇ (بۇ بولسا ئۇرۇننى تولدۇرۇۋالغۇسز چوڭ زىيان تارتىشتۇر).

س: بىدئەتنىڭ تۈرلىرىنى بايان قىلىڭ؟

ج: بىزدىكى بىدئەتلەرنى بىرمۇ بىر ساناپ بولماق تەس، بۇ يەردە مىسال تەرىقىسىدە بىر قىسمىنلا بايان قىلىمىز: قەبرىلەرنى ئىنتايىن پۇختا ياساش، قەبرىلەرگە گۈمبەز قوپۇرۇش، قەبرىگە يوپۇق يېپىش، قەبرىگە چىراغ يېقىش، ئۆلگەندىن كېيىن نەزىر-چىراغ قىلىش، تۇي

[1] «نەسەئى» رىۋايىتى.

مۇراسىمىنى ھەشەمەتلىك ئۆتكۈزۈش، خەتنە تويى قىلىش ۋە تۇي-تۆكۈنلەردە تويى بولغان قىز-ئوغۇلغا گۈل تاقاش، ... ۋەھاكەزا.

باشقا گۇناھلارنىڭ بايانى

س: كۇپرى، شىرىك ۋە بىدئەتتىن قالسا قانداق ئىشلار گۇناھ ھېسابلىنىدۇ؟

ج: كۇپرى، شىرىك ۋە بىدئەتتىن باشقىمۇ يەنە نۇرغۇن گۇناھلار بار. مەسىلەن، نامازنى ئوقۇماسلىق، روزا تۇتماسلىق، زاكات بەرمەسلىك، قۇدرىتى بار تۇرۇپ ھەج قىلماسلىق، ئاتا-ئانا ۋە ئۇستازلارغا بەھۆرمەتلىك قىلىش، جازانە بېرىش، جازانە ئېلىش، يالغان سۆزلەش، ھاراق ئىچىش، ئوغرىلىق قىلىش، زىنا قىلىش، قىمار ئويناش، غەيۋەت قىلىش، يالغان گۇۋاھلىق بېرىش، بىرەرسىنى ناھەق ئۇرۇش، ئازار بېرىش، چېقىمچىلىق قىلىش، ئالدامچىلىق قىلىش، ئامانەتكە خىيانەت قىلىش، ئايەت بىلەن ئادەم قەستلەش (سېھىر قىلىش)، كىشىلەرنى كەمسىتىش، سەت گەپ بىلەن تىللاش، ساقال قويماسلىق،

ئەرلەر ئىشتاننى ئوشۇقتىن ئاشۇرۇپ كىيىش، ئىقتىسادنى بۇزۇپ-چېچىش، ئۆيلەرگە جانلىقلارنىڭ رەسىمنى چاپ-لاش، مەزمۇنى ساغلام بولمىغان ئويۇن-تاماشىلارنى كۆرۈش ۋە تىياتىرخانىلارغا بېرىش ... ۋەھاكەزا.

س: گۇناھ قىلغۇچى مۇسۇلمان ھالىتىدە تۇرامدۇ؟

ج: كۇپرى ۋە شېرىككە ئائىت گۇناھ ئۆتكۈزگەن كىشى مۇسۇلمان ھالىتىدە تۇرمايدۇ، بەلكى كاپىر ۋە مۇشرىك بولۇپ كېتىدۇ. بىرەر بىدئەت ئىشنى قىلغان كىشى بولسا مۇسۇلمان ھالىتىدە تۇرىدۇ، بىراق ئۇنىڭ ئىمانى ئاجىز ۋە يېرىملىشىپ قالىدۇ. مۇنداق كىشى ئەھلى بىدئەت دېيىلىدۇ. كۇپرى، شېرىك ۋە بىدئەتتىن باشقا بىرەر چوڭ گۇناھ قىلغان كىشىمۇ مۇسۇلمان ھالىتىدە تۇرىدۇ. بىراق، ئىمانى ناقىس بولۇپ قالىدۇ، بۇلار پاسىق دېيىلىدۇ.

س: گۇناھكارلار ئازابتىن قۇتۇلالامدۇ؟

ج: تەۋبە قىلسا ئاللاھ تەئالا كەچۈرۈم قىلىدۇ، شۇنىڭ بىلەن ئازابتىن قۇتۇلىدۇ. تەۋبە دەپ ئۆز گۇناھىغا پۇشايمان قىلغان ھالدا ئاللاھ تەئالانىڭ ئالدىدا يىغلاپ تۇرۇپ: «ئى ئاللاھ! گۇناھىمنى كەچۈرۈم قىلساڭ، بۇنىڭدىن كېيىن گۇناھ قىلماسلىققا چىن كۆڭلۈمدىن ۋەدە بەرسەم» دەپ نالە قىلغانلىقنى دەيدۇ. شۇنى ئەستە ساقلاش كېرەككى، ئېغىزدا تەۋبە قىلدىم دەپ قويۇپ، ئەمەلىيەتتە ئازراقمۇ تۇزەتمىسە ئۇنى تەۋبە دېگىلى بولمايدۇ. تەۋبىنىڭ ھەقىقىتى شۇكى، تەۋبە قىلغاندىن كېيىن، شۇ ئىشنى قايتا قىلىپ سالماسلىق لازىم.

س: تەۋبە قىلىش بىلەن ھەرقانداق گۇناھ كەچۈرۈلەمدۇ؟

ج: بەندىنىڭ ھەقىگە مۇناسىۋەتلىك بولۇپلا قالمىسا كەچۈرىلىدۇ، يەنى ئاللاھ تەئالا بىلەن بەندە ئوتتۇرىسىدىكى گۇناھ بولسا تەۋبە بىلەنمۇ كەچۈرىلىدۇ، ھەتتا كۇپرى ۋە شېرىك گۇناھلىرى بولسىمۇ چىن كۆڭلىدىن تەۋبە قىلسا كەچۈرۈم بولۇپ كېتىدۇ. لېكىن، بەندىنىڭ ھەقىگە چېتىلىدىغان گۇناھ تەۋبە بىلەن كەچۈرۈم بولمايدۇ. مەسىلەن، يېتىمنىڭ مال-مۈلكىنى يەۋېلىش، بىرەرسىگە تۆھمەت چاپلاش ياكى بىرەرسىنى بوزەك ئېتىش (زۇلۇم قىلىش) ... قاتارلىقلار. بۇنداق گۇناھلار ھوقۇقۇل ئىباد (بەندىلەرنىڭ ھەقلىرى)قا ئائىت بولىدۇ. شۇڭا، ئۇ تەۋبە بىلەنلا كەچۈرۈم بولمايدۇ، بەلكى شۇ مۇناسىۋەتلىك كىشىدىن ئەپۇ سوراش ياكى ھەققىنى قايتۇرۇشمۇ زۆرۈر.

س: تەۋبە قاچانغىچە قوبۇل بولىدۇ؟

ج: جان ھەلقۇمغا يەتكەندە قىلغان تەۋبە قوبۇل بول-

مايدۇ. مۇشۇ هالەتتىن ئىلگىرى قىلغان تەۋبە هەرۋاقىت قوبۇل بولىدۇ.

س: گۇناهكار تەۋبە قىلماستىن ئۆلۈپ كەتسە جەننەتكە كىرەلەمدۇ؟

ج: كاپىر ۋە مۇشرىكتىن باشقا تامامى گۇناهكارلار گۇناهلىرىنىڭ جازاسىنى تارتىپ بولۇپ، ئاندىن جەننەتكە كىرىدۇ. بۇلارنىڭ يەنە جازالانماستىن بىرەرسىنىڭ شاپائىتى بىلەن ياكى ئاللاھ تەئالانىڭ ئۆز ئەپۇسى بىلەنمۇ نىجاتلىققا ئېرىشىپ قېلىش ئېھتىمالىمۇ بار.

س: مېيىتقا دۇنيادىكى ئۇرۇق-تۇغقانلىرى ۋە دوست بۇرادەرلىرى پايدا يەتكۈزەلەمدۇ؟

ج: يەتكۈزەلەيدۇ، بەدەنگە ئائىت ئىبادەت ۋە ئىقتىسادقا ئائىت ئىبادەتلەرنىڭ ساۋابىنى شۇنىڭغا ئاتاپ قىلىسا يېتىدۇ، يەنى تىرىكلەر بىرەر ياخشى ئىشنى قىلسا، مەسىلەن، قۇرئان ئوقۇپ ياكى زىكرى ئېيتىپ ئۇنىڭ ساۋابىنى ئاتىسا، قورسىقى ئاچقانلارغا تائام يېگۈزۈپ ساۋابىنى ئاتىسا، بۇ ئىشلارنىڭ ساۋابى ئاللاھ تەئالا تەرىپىدىن شۇ مېيىتقا يەتكۈزۈلىدۇ.

ياخشى ئىشنى قىلىپ ساۋابىنى شۇ مېيىتقا بېغىشلايدىغانلار: «ئى ئاللاھ! مۇشۇ ئىشنىڭ ساۋابىنى مەن پالانى

كىشىگە ئاتىدىم. بۇنى ئۆزۈڭ يەتكۈزۈپ بەرگەيسەن» دەپ دۇئا قىلىشى لازىم.

شۇنداقلا بۇنداق ساۋابنى ئاتاش ئۇچۇن خاس بىر نەرسىنى ياكى خاس بىر ۋاقىتنى تەيىن قىلىۋالماسلىق لازىم، قاچان ئاتىسا بولىۋېرىدۇ.

ئىككىنچى باب ئىسلام ئەمەللىرى

قىرائەتنىڭ بىر قىسىم ئەھكاملىرىنىڭ بايانى

س: بامدات، شام ۋە خۇپتەندە مۇنپەردىنكۈمۇ قىرائەتنى جەھرىي ئوقۇشى ۋاجىبمۇ؟

ج: ۋاجىب ئەمەس، لېكىن ئەۋزەلدۇر.

س: بۇ نامازلارنىڭ قازاسىنى ئوقۇماقچى بولساق، قىرائەتنى قانداق ئوقۇيمىز؟

ج: ئىمام بولساق جەھرىي ئوقۇشمىز لازىم، مۇنپەردە بولساق خالىساق جەھرىي ئوقۇيمىز، خالىساق مەخپىي ئوقۇيمىز.

س: پەرز نامازلاردا قانچىلىك قىرائەت قىلىش سۈننەت؟

ج: سەپەر ئۈستىدە بولساق، سۈرە فاتىھەدىن كېيىن خالىغان سۈرىنى ئوقۇشقا ئىختىيارلىق بار، قىسقا سۈرە

ئوقۇساقمۇ مەيلى، ئۇزۇن سۈرە ئوقۇساقمۇ مەيلى. ئۆيدە مۇقىم تۇرغاندا سۈننەت قىرائەتنىڭ خاس مىقدارىنى ئوقۇش سۈننەتتۇر.

س: مۇقىمنىڭ سۈننەت قىرائىتى قايسى؟

ج: مۇقىم ئۇچۇن بامدات ۋە پېشىن نامىزىدا تۇزال مۇپەسسەلنى ئوقۇش، ئەسىر ۋە خۇپتەن نامىزىدا ئەۋسات مۇپەسسەلنى ئوقۇش، شامدا قىسار مۇپەسسەلنى ئوقۇش سۈننەتتۇر.

س: تۇزال مۇپەسسەل، ئەۋسات مۇپەسسەل ۋە قىسار مۇپەسسەل دېگەن نېمە؟

ج: سۈرە ھۇجراتتىن سۈرە بۇرۇجغىچە بولغان سۈرىلەر تۇزال مۇپەسسەل دېيىلىدۇ؛ سۈرە تارىقتىن سۈرە بەييىنەگىچە بولغان سۈرىلەر ئەۋسات مۇپەسسەل دېيىلىدۇ. سۈرە زەلزەلەدىن سۈرە ناس، يەنى «قۇرئان كەرىم»نىڭ ئاخىرغىچە بولغان سۈرىلەر قىسار مۇپەسسەل دېيىلىدۇ.

س: بۇ سۈننەت ئىمام ئۇچۇنمۇ ياكى مۇنپەردە ئۇچۇنمۇ؟

ج: ئىمام ۋە مۇنپەردە ئىككىلىسى ئۇچۇندۇر.

س: مۇقىم تۇرۇقلۇق بىرەر زۆرۇرىيەتنىڭ سەۋەبىدىن سۈننەت قىرائەتنى تەرك قىلىۋەتسە، بۇنىڭ ھۆكمى نېمە؟

ج: دۇرۇستۇر. لېكىن، ئادەت قىلىۋالساق، ھەسسىلەپ ئالىدىغان ساۋابتىن مەھرۇم قالىمىز.

س: بەزى نامازغا بەزى سۈرىنى خاس قىلىۋېلىشقا بولامدۇ؟

ج: بولمايدۇ. شەرىئەت بۇنىڭغا ئاسانچىلىقنى كۆزدە تۇتۇپ «قۇرئان كەرىم»نىڭ قەيسىدىن ئوقۇسا بولىدۇ دەپ كۆرسەتمە بەرگەن. شۇڭا، مەلۇم نامازغا ئۆز تەرىپىدىن مەلۇم سۈرىنى تەيىن قىلىۋېلىش (يەنى پالانى نامازدا پالانى سۈرىنى ئوقۇيمەن، باشقا سۈرىنى ئوقۇمايمەن دېگەندەك) بۇنىڭغا خىلاپتۇر.

س: بامداتنىڭ سۈننىتىدە قايسى سۈرىنى ئوقۇش سۈننەت؟

ج: پەيغەمبەر سەللەللاھۇ ئەلەيھى ۋەسەللەم كۆپىنچە ۋاقىتلىرىدا بامداتنىڭ سۈننىتىنىڭ بىرىنچى رەكئىتىدە سۈرە كافىرۇننى، ئىككىنچى رەكئىتىدە سۈرە ئىخلاسنى ئوقۇيتتى.

س: ۋىترى نامازدا قايسى سۈرىنى ئوقۇش سۈننەت؟

ج: بىرىنچى رەكئەتتە سۈرە ئەئلانى، ئىككىنچى رەكئەتتە سۈرە كافىرۇننى، ئۈچىنچى رەكئەتتە سۈرە ئىخلاسنى ئوقۇش سۈننەت. بۇ پەيغەمبەر سەللەللاھۇ ئەلەيھى ۋەسەللەمدىن شۇنداق نەقىل قىلىنغان.

جامائەت ۋە ئىمام بولۇشنىڭ بايانى

س: ئىمام بولۇش دېگەن نېمە؟ ئىمام دېگەنچۇ؟

ج: ئىمام بولۇش «باشچىلىق قىلىش» دېگەنلىك بولىدۇ. نامازدا بىر كىشى پۈتۈن جامائەتكە باشچىلىق قىلىدۇ ۋە بارلىق ئىقتىدا قىلغۇچىلار ئۇنىڭغا ئەگىشىدۇ. مۇشۇ جامائەتكە باش بولغان كىشى ئىمام دېيىلىدۇ.

س: جامائەت دېگەن نېمە؟

ج: بىرلىشىپ ۋە توپلىشىپ نامار ئوقۇغانلار جامائەت دېيىلىدۇ. بۇنىڭدا بىرى ئىمام بولىدۇ، قالغانلار مۇقتەدى بولىدۇ.

س: نامازنى جامائەت بىلەن ئوقۇش پەرزمۇ، ۋاجىبمۇ ياكى سۈننەتمۇ؟

ج: سۈننەتى مۇئەككەدە (تەكىتلەنگەن سۈننەت)دۇر. ئەمما، بەزى ئۆلىمالار بۇنى پەرز دەيدۇ، بەزىلەر ۋاجىب دەيدۇ. چۈنكى، نامازنى جامائەت بىلەن ئوقۇشنىڭ ساۋابىنىڭ كۆپلىكىدە شەك يوق، شۇنداقلا ئۇنىڭدا ناھايىتى كۆپ پايدا بار.

س: نامازنى جامائەت بىلەن ئوقۇشتا قانداق پايدا بار؟

ج: بىر ۋاق نامازغا يىگىرمە يەتتە ۋاق نامازنىڭ ساۋابى بېرىلىدۇ؛ مۇسۇلمانلار ئۆزئارا بەش قېتىم بىرلىشىدۇ. شۇنىڭ بىلەن ئۇلار ئوتتۇرىسىدا ئىتتىپاقلىق ۋە مۇھەببەت ھاسىل بولىدۇ؛ باشقىلاردىمۇ ئىبادەتنىڭ ئىشتىياقى ۋە رىغبىتى پەيدا بولىدۇ، نامار بىلەن دىل يۇمشايدۇ؛ نامازنى جامائەت بىلەن ئوقۇغاندا جامائەت ئارىسىدىكى ئۇلۇغ ۋە ياخشى ئادەملەرنىڭ بەرىكىتىدىن گۇناھكارلارنىڭ نامىزىمۇ قوبۇل بولۇپ كېتىدۇ؛ بىلمىگەنلەر بىلگەنلەردىن مەسىلە سوراشقا ئاسان بولىدۇ؛ ھاجەتمەنلەر ۋە كەمبەغەللەرنىڭ ھالى مەلۇم بولۇپ تۇرىدۇ؛ نامازنىڭ كاتتىلىقى زاھىر بولىدۇ ... بۇنىڭدىن باشقىمۇ كۆپلىگەن پايدىلار بار.

س: قانداق ئادەملەر جامائەت نامىزىغا كەلمەسە رۇخسەت؟

ج: ئايالار، بالاغەتكە يەتمىگەنلەر، كېسەللەر، كېسەل باققۇچىلار، توكۇرلار، پالەچىلەر، قارىغۇلار ۋە بەك ئاجىزلاپ كەتكەنلەر جامائەت نامىزىغا كەلمەسلىمۇ رۇخسەت.

س: بۇلاردىن باشقىلار ئۈچۈن جامائەتكە كەلمەسلىمۇ بولىدىغان ئۆزرىمۇ بارمۇ؟

ج: يامغۇر ناھايىتى قاتتىق يېغىپ يول پاتقاق بولۇپ كېتىش، قاتتىق سوغۇق، قاراڭغۇ-زۇلمەت، سەپەر (پويىز ياكى ئايروپىلانىنىڭ مېڭىش ۋاقتى يېقىن بولۇپ قېلىشقا ئوخشاش)، تەرىتى قىستاپ كېتىش، قورسىقى بەك ئېچىپ كېتىش ... دېگەندەك ئۆزرىلەرنىڭ سەۋەبىدىنمۇ جامائەت نامىزىغا كەلمەسلىككە رۇخسەتتۇر.

س: جامائەت قايسى نامازلاردا سۈننەتى مۇئەككەدە؟

ج: پەرز نامازلار ۋە ئىككى ھېيت نامىزىدا سۈننەتى مۇئەككەدە، تەراۋىھ نامىزىدا سۈننەتى كىفايىدۇر.

س: ئەڭ ئاز بولغاندا قانچە ئادەم جامائەت ھېسابلىنىدۇ؟

ج: ئەڭ ئاز بولغاندا ئىككى ئادەم جامائەت ھېسابلىنىدۇ: بىرى مۇقتەدى، بىرى ئىمام بولىدۇ. لېكىن، بۇ ھالەتتە مۇقتەدى ئىمامنىڭ ئوڭ تەرىپىدە ئىمام بىلەن ئۇدۇل (باراۋەر) تۇرىدۇ. قاچانكى، يەنە بىر ئىقتىدا قىلغۇچى قوشۇلۇپ قالسا ئىمام كۆپ ھەرىكەت (ئەمەلى كەسىر) قىلمىغان ئاساستا بىر قەدەم ئالدىغا يۆتكىلىشى لازىم.

س: جامائەت نامىزىدا قانداق تۇرۇش لازىم؟

ج: ئارىنى ھەم قىلىپ تۇپتۇز تۇرۇش لازىم. ئارىلىقتا

بوش ئورۇن قالدۇرۇشقا بولمايدۇ. كىچىك بالىلار ئارقا سەپتە تۇرۇش كېرەك. چوڭ ئادەملەرنىڭ سېپىدە كىچىك بالىلارنىڭ تۇرۇۋېلىشى مەكرۇھتۇر. ئاياللارنىڭ سېپى كىچىك ئوغۇل بالىلارنىڭ سېپىنىڭمۇ ئارقىسىدا بولۇشى لازىم.

س: ئىمامنىڭ نامىزى بۇزۇلۇپ كەتسە، مۇقتەدىلەرنىڭ نامىزىمۇ بۇزۇلۇپ كېتەمدۇ؟

ج: ھەئە، ئىمامنىڭ نامىزى بۇزۇلۇپ كەتسە، مۇقتەدىلەرنىڭ نامىزىمۇ بۇزۇلۇپ كېتىدۇ. شۇڭا، مۇقتەدىلەرنىڭمۇ نامازنى قايتا ئوقۇشقا توغرا كېلىدۇ.

س: قانداق كىشىنىڭ ئىمام بولۇشى ئەۋزەل؟

ج: ئالىم، يەنى ئەملى ياخشى بولغان ۋە نامازنى مەسىلىلىرىنى تولۇق بىلىدىغان كىشى؛ بۇنىڭدا باراۋەر بولسا قۇرئان كۆپ ياد بولغان ۋە ئۇنى تەجۋىدلىك ئوقۇيدىغان كىشى؛ بۇنىڭدا باراۋەر بولسا تەقۋادار؛ بۇنىڭدا باراۋەر بولسا يېشى چوڭ؛ بۇنىڭدا باراۋەر بولسا ئەخلاقى گۈزەل، نەسەبى ئېسىل؛ بۇنىڭدا باراۋەر بولسا چىراي-شەكلى چىرايلىق، ئېغىز-بېسىق ۋە كىيىم-كېچەكلىرىنى پاكىز تۇتىدىغان كىشىنىڭ ئىمام بولۇشى ئەۋزەلدۇر.

س: مەسجىدتە تەيىنلەنگەن مۇقىم ئىمام بولسا، نامازنى ئوقۇيدىغاندا ئۇنىڭدىن ئەۋزەل بىر ئادەم كېلىپ

قالسا، ئىمام بولۇشقا قايسى لايىق؟

ج: گەرچە يېڭى كەلگۈچى ئەۋزەل بولسىمۇ، مەسجىدنىڭ ئىمامى يېڭى كەلگۈچىدىن بەكرەك لايىقتۇر.

س: چىشنى زاماسكىلاتقان، سۈنئىي چىش قاپلاتقان، ياكى چىش سالدۇرغان كىشىنىڭ ئىمام بولۇشى دۇرۇسمۇ؟ بۇنىڭ غۇسۇلغا تەسىرى بارمۇ؟

ج: مەزكۇر ئىشلارنىڭ ھەممىسى زۆرۈرىيەت يۈزىسىدىن بولسا دۇرۇس، چىشنى گۈزەللەشتۈرۈش يۈزىسىدىن بولسا دۇرۇس ئەمەس. ئەمما، ئىككىلى ھالەتتە غۇسۇلغا تەسىر يەتمەيدۇ، شۇنداقلا بۇنداق كىشىلەرنىڭ ئىمام بولۇشىمۇ دۇرۇس.

س: جامائەت نامازغا تەييار بولۇپ قالغاندا ئىمام كېلىپ قالسا، ئۇنىڭ پېشىنىڭ ئالدىدىكى تۆت رەكئەت سۈننەتنى ئوقۇماي تۇرۇپ جامائەتكە ئىمام بولۇشى دۇرۇسمۇ؟

ج: دۇرۇس، بۇنىڭدا ھېچقانداق مەكرۇھلۇق يۈز بەرمەيدۇ.

س: مۇشۇ دەۋردىكى ھۆكۈمەت تەرەپتىن پۇل بېرىلگەن ئىمامغا ئىقتىدا قىلىپ ناماز ئوقۇش دۇرۇسمۇ؟

ج: شۇ ئىمامنىڭ بۇنىڭدىن باشقىمۇ ھالال تاپاۋىتى

بولۇپ، ھۆكۈمەت بەرگەن ھارام پۇلغا سېلىشتۇرغاندا ھالال تاپاۋىتى كۆپ بولسا، يېمەك-ئىچمەكنىڭ كۆپ قىسمى ھالال بولغانلىقى ئۈچۈن ئىقتىدا دۇرۇس بولىدۇ. ئەگەر ئىش بۇنىڭ ئەكسىچە بولسا بۇنداق ئىمامغا ئىقتىدا قىلىش دۇرۇس ئەمەس.

س: خوتۇنى يوق كىشىنىڭ ئىمام بولۇشى دۇرۇسمۇ؟

ج: ئىمام بولۇشنىڭ يۇقىرىدىكى شەرتلىرىگە مۇۋاپىق كەلسىلا دۇرۇس بولىۋېرىدۇ.

س: سۈننەتكە لايىق ساقال قويمىغان ياكى ئەسلا ساقال قويمىغان كىشىگە ئىقتىدا قىلىش دۇرۇسمۇ؟

ج: ساقالنى بىر تۇتام ئۆستۈرۈش سۈننەتتۇر، ئەمما ئۆزرىسىز چۈشۈرىۋېتىش ھارامدۇر. شۇڭا، مۇنداق كىشى گۇناھكار ۋە پاسىق ھېسابلىنىدۇ. بۇنىڭغا ئوخشاش ھارامغا پەرۋا قىلمايدىغان پاسىق كىشىلەرگە ئىقتىدا قىلىش مەكرۇھ تەھرىمىدۇر. ناۋادا تاسادىپەن ئىقتىدا قىلىپ قالسا ھەرھالدا نامىز ئادا تاپىدۇ.

س: قانداق كىشىگە ئىقتىدا قىلىش مەكرۇھ تەھرىمي؟

ج: 1) بىدئەتچى؛ 2) پاسىق؛ 3) بىلىمسىز ۋە ساۋاتسىز؛ 4) ئېھتىيات قىلمايدىغان قارىغۇ ۋە بىلىمسىز قارىغۇ؛ 5) زىنادىن تۇغۇلغان بالا؛ 6) ساقال قويمىغان پاسىق

قاتارلىقلارنىڭ ئارقىسىدا تۇرۇپ نامىز ئوقۇش مەكرۇھ تەھرىمىدۇر. لېكىن، قارىغۇ ئېھتىياتچان ھەم ئالىم بولسا، «قۇرئان كەرىم»نى تەجۋىدلىك ئوقۇسا ۋە زىنادىن تۇغۇلغان بالا ئالىم بولسا، بۇلاردىن ئەۋزەل كىشىلەر تېپىلمىسا، ئۇلارنىڭ ئىمام بولۇشى مەكرۇھسىز دۇرۇستۇر.

س: قانداق كىشىلەرگە ئىقتىدا قىلىپ نامىز ئوقۇشقا قەتئىي بولمايدۇ؟

ج: 1) ساراڭغا؛ 2) مەستكە؛ 3) كاپىرغا ياكى مۇشرىكقا؛ 4) بالاغەتكە يەتكەنلەر بالاغەتكە يەتمىگەنلەرگە؛ 5) ئەرلەر ئاياللارغا؛ 6) تاھارەت ۋە غۇسۇلنى كامىل ئادا قىلالمايدىغانلار ۋە ئۆزرىسى بار (تاھارەت تۇتالمايدىغان)لارغا؛ 7) كېيىمى بار كىشىلەر كېيىمى يوقلارغا؛ 8) رۇكۇ-سەجدە قىلالايدىغانلار ئۇنى ئىشارەت بىلەن قىلىدىغانلارغا؛ 9) پەرز ئوقۇغۇچىلار نەپلە ئوقۇغۇچىغا (يەنى پەرزنى بىر قېتىم ئوقۇپ بولۇپ، ئۇنى نەپلە قىلىپ يەنە بىر قېتىم ئوقۇۋېلىش ئۈچۈن ئىككىنچى قېتىم ئوقۇغۇچىغا)؛ 10) باشقا نامىز ئوقۇغۇچىلارغا (مەسىلەن، پېشىن ئوقۇماقچى بولغان ئادەم ئەسىر ئوقۇۋاتقانلارغا)؛ 11) پۇتنى يۇماي لاتا پايپاققا مەسھى قىلغۇچىلارغا ... ئىقتىدا قىلىپ نامىز ئوقۇش قەتئىي دۇرۇس ئەمەس.

س: بالاغەتكە يەتمىگەن ئوغۇل بالىغا ئىقتىدا قىلىپ تەراۋىھ ئوقۇش دۇرۇسمۇ؟

ج: بالاغەتكە يەتمىگەن ئوغۇل بالىغا ئىقتىدا قىلىپ تەراۋىھ ئوقۇشمۇ دۇرۇس ئەمەس. ئەمما، بالا ئون بەش ياشقا كىرگەن بولسا، ئۇنىڭدا بالاغەتنىڭ ئالامىتى ئاشكارا بولمىسمۇ (يەنى ئېھتىلام بولمىغان بولسىمۇ) ئۇنىڭغا ئىقتىدا قىلىپ تەراۋىھ ۋە پەرز نامىز ئوقۇش دۇرۇس بولىدۇ.

نامازنى بۇزغۇچى ئامىللارنىڭ بايانى

س: نامازنى بۇزغۇچى ئامىللار قايسى؟

ج: 1) نامازدا قەستەن ياكى ئېسىدە يوق گەپ قىلىپ سېلىش؛ 2) نامازنىڭ ئىچىدە تۇرۇپ بىرسىگە سالام قىلىش؛ 3) سالامنى ئىلىك ئېلىش، چۈشكۈرگۈچىگە «يَرْحَمُكَ اللهُ» دەپ جاۋاب قايتۇرۇپ سېلىش ۋە نامازنىڭ سىرتىدىكىلەرنىڭ دۇئاسى ئۈچۈن «ئامىن» دەپ سېلىش؛ 4) شۇمخەۋەرگە «إِنَّا لِلّٰهِ وَإِنَّا إِلَيْهِ رَاجِعُوْنَ»، خۇشخەۋەرگە

«اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ» ۋە ھەيران قالارلىق خەۋەرگە «سُبْحَانَ اللهِ» دەپ سېلىش؛ 5) دەردـئەلەمنىڭ سەۋەبىدىن «ئاھ» دەپ ئاۋازى چىقىپ كېتىش؛ 6) ئايرىم نامىز ئوقۇۋاتقان كىشىگە لوقما سېلىش؛ 7) ئايەتنى قۇرئانغا قاراپ ئوقۇش؛ 8) ئايەتنى بەك خاتا ئوقۇش؛ 9) كۆپ ھەرىكەت (ئەمەلى كەسىر) قىلىش، يەنى نامىز ئىچىدە قارىغۇچىلار بۇ نامىز ئوقۇۋاتقان كىشى ئەمەسكەن دەپ قالغۇدەك ئىشلارنى قىلىش؛ 10) قەستەن بولسۇن ياكى ئېسىدە يوق بولسۇن يەپـئىچىش؛ 11) ئىككى سەپ مىقدارى مېڭىش؛ 12) قىبلە تەرەپتىن ئۆزرىسىز بۇرۇلۇش؛ 13) پاسكىنا جايغا سەجدە قىلىش؛ 14) ئەۋرىتى ئېچىلىپ قالغان ھالەتتە بىر رۇكنى مىقدارى تۇرۇش؛ 15) ئادەملەردىن نەرسە سورىغاندەك تەرزدە دۇئا قىلىش (مەسىلەن، ئى ئاللاھ! ماڭا بۇگۈن يۇز تەڭگە بەرسەڭ دېگەندەك)؛ 16) دەردـمۇسىبەتنىڭ سەۋەبىدىن ئاشكارا يىغلاپ سېلىش؛ 17) بالاغەتكە يەتكەن كىشىنىڭ نامازدا تۇرۇپ ئاۋازلىق كۈلۈپ سېلىشى؛ 18) نامازغا تۇرغاندا ئىمامنىڭ ئالدىدا تۇرۇپ قېلىش قاتارلىق ئەھۋاللار نامازنىڭ ئىچىدە يۇز بەرسە نامىز بۇزۇلۇپ كېتىدۇ.

نامازدىكى مەكرۇھ ئىشلارنىڭ بايانى

س: نامازدا قايسى ئىشلار مەكرۇھ؟

ج: 1) كىيىمنى يېپىنچاقلىۋېلىش. 2) كىيىم توپا بولۇپ كەتمەسۇن دەپ ئۇنى قولدا تۇتۇۋېلىش. 3) كىيىم ياكى بەدەننى ئويناش. 4) كىر كىيىم، كىر جاينامازى، كىر سەللە قاتارلىقلار بىلەن نامازغا ئوقۇش. 5) پۇل ۋە شۇنىڭغا ئوخشاش نەرسىنى ئالدىغا قويۇپ نامازغا ئوقۇش. 6) پەرۋاسىز قاراپ يالاڭباشتاق نامازغا ئوقۇش. 7) تەرتىپى قىستاپ كەتكەندە نامازغا ئوقۇش. 8) چاچلىرىنى بېشىغا تۇگۇۋېلىپ نامازغا ئوقۇش. 9) سەجدە قىلىدىغان جايدىكى مۇدۇر-چۇقۇر تاشلارنى نېرى قىلىش. لېكىن، سەجدە قىلىش قىيىن بولۇپ قالسا، بىر قېتىم نېرى قىلىۋېتىشكە بولىدۇ. 10) بارماقتىن قاس چىقىرىش. 11) بەل ياكى بېقىنىنى تۇتۇش. 12) باشنى قىبلە تەرەپتىن ئۆيلىق-بۇيلىقا بۇراش، خىيال ئۇ يەر-بۇ يەرگە كېتىش، ياكى جىم تۇرۇپ كۆزنى ئۇ يەر-بۇ يەرگە تاشلاش. 13) ئىتقا ئوخشاش ئولتۇرۇش، يەنى يوتىنى قورساققا ۋە تىزنى كۆكرەككە چاپلاپ ۋە قولنى زېمىنغا قويۇپ ئولتۇرۇش.

14) ئوغۇل-ئەرلەر سەجدە قىلغاندا بېلەكنى زېمىنغا چاپلاپ سەجدە قىلىش. 15) ئۆزىگە ئالدىنى قىلىپ ئولتۇرغان ئادەمگە قاراپ ناماز ئوقۇش. 16) قول ياكى باش ئىشارىتى بىلەن سالامنى ئىلىك ئېلىش. 17) ئۆزرىسىز چازا هالىتىدە ئولتۇرۇش. 18) قەستەن كېرىلىش، ئەسنەش ۋە بۇلارنى توختىتالمىغۇدەك تۇرۇپمۇ توختىتىۋالماسلىق. 19) كۆزنى يۇمۇۋېلىش. لېكىن، نامازنى دىل هۇزۇرى بىلەن ئوقۇش ئۈچۈن يۇمۇش مەكرۇھ ئەمەس. 20) ئىمامنىڭ مېھراب ئىچىدە تۇرۇۋېلىشى. لېكىن، پۈتى مېھرابنىڭ سىرتىدا بولسا مەكرۇھ ئەمەس. 21) ئىمامنىڭ يالغۇز ئېگىزگە چىقىپ تۇرۇۋېلىشى. لېكىن، ئىمام بىلەن ئازراق ئادەملەر بىللە تۇرسا مەكرۇھ ئەمەس. 22) ئالدىدىكى سەپتە بوش ئورۇن بولسىمۇ كېيىنكى سەپتە تۇرۇش. 23) جانلىقلارنىڭ رەسىمى بار كىيىمنى كىيىپ ناماز ئوقۇش. 24) ئۇستىدە، ئىككى تەرىپىدە، ئالدىدا ياكى سەجدە قىلىدىغان جايدا جانلىقنىڭ رەسىمى بار ئورۇندا ناماز ئوقۇش. 25) ئايەت، سۈرە ياكى تەسبىھلەرنى بارمىقىدا ساناپ ئوقۇش (تەسبىھ نامىزى بۇنىڭدىن مۇستەسنا). 26) قولنى ئىنتىك چىقارغىلى بولمىغۇدەك دەرىجىدە تار ياكى قولاشمايدىغان كىيىم بىلەن ناماز ئوقۇش. 27)

نامازدا كېرىلىش (يەنى جانلىق تۇرماي بوشاڭ هالەتتە تۇرۇش). 28) پېشانىنى تەگكۈزمەي باش كىيىمنىڭ ۋاستىسى بىلەن سەجدە قىلىش. 29) نامازدا سۆزنىتەكە خىلاپ بىرەر ئىش قىلىش.

ۋىترى نامازنىڭ بايانى

س: ۋىترى نامار ۋاجىبمۇ ياكى سۈننەتمۇ؟

ج: ۋاجىبتۇر، ئۇنى ئوقۇش پەرز تەكىتلەنگەنىدەك تەكىتلىنىدۇ ۋە تەرك ئېتىۋەتسە قازاسىنى ئوقۇشمۇ ۋاجىب بولىدۇ. ئورۇنسىز قەستەن تەرك ئېتىش بولسا چوڭ گۇناهتۇر.

س: ۋىترى نامار قانچە رەكئەت؟

ج: ئۇچ رەكئەت: ئىككى رەكئەتنى ئوقۇپ بولۇپ بىر قېتىم قەئدىدە ئولتۇرىمز ۋە تەشەهھۇد ئوقۇپ بولغاندىن كېيىن ئورنىمزدىن تۇرۇپ يەنە بىر رەكئەت ئوقۇيمىز. ئاندىن مۇشۇ رەكئەتتە ئاخىرقى قەئدىدە ئولتۇرۇپ تەشەهھۇد، دۇرۇد ۋە دۇئا ئوقۇپ سالام بېرىمز.

س: ۋىترى نامازنىڭ باشقا نامازلاردىن پەرقى بارمۇ؟

ج: پەرقى بار، يەنى ۋىترى نامىزىنىڭ ئۇچىنچى رەكئىتىدە قۇنۇت دۇئاسى ئوقۇلىدۇ. تەرتىپى مۇنداق: ئۇچىنچى رەكئەتتە سۈرە فاتىهە بىلەن بىرگە يەنە بىر سۈرە ئوقۇپ بولغاندىن كېيىن، رۇكۇغا بېرىشنىڭ ئالدىدا (تەكبىر تەهرىمگە ئوخشاش) «اَللهُ أَكْبَرُ» دەپ تەكبىر ئېيتىپ قولىمزنى قۇلاققىچە كۆتۈرىمز. ئاندىن قول باغلاپ تۇرۇپ قۇنۇت دۇئاسىنى ئوقۇيمىز. ئۇنىڭدىن كېيىن رۇكۇغا بارىمز ۋە ئاخىرىنى باشقا نامازلاردەك تاماملايمىز.

س: قۇنۇت دۇئاسى جەهرىي ئوقۇلامدۇ ياكى مەخپىيمۇ؟

ج: ئىمام بولسۇن ياكى مۇنپەرىد بولسۇن، قۇنۇت دۇئاسىنى مەخپىي ئوقۇش لازىم.

س: قۇنۇت دۇئاسى ياد بولمسا قانداق قىلىدۇ؟

ج: باشقا بىرەر دۇئا ئوقۇيدۇ. مەسىلەن، ﴿رَبَّنَآ ءَاتِنَا فِي ٱلدُّنۡيَا حَسَنَةٗ وَفِي ٱلۡأٓخِرَةِ حَسَنَةٗ وَقِنَا عَذَابَ ٱلنَّارِ﴾نى ئوقۇسا بولىدۇ.

س: مۇقتەدى قۇنۇت دۇئاسى ئوقۇپ بولغىچە ئىمام رۇكۇغا كېتىپ قالسا مۇقتەدى قانداق قىلىدۇ؟

ج: قۇنۇت دۇئاسىنى تاشلاپ ئىمام بىلەن تەڭ رۇكۇغا بارىدۇ، بۇ رامىزان ئېيىدا جامائەت بىلەن ۋىترى نامار ئوقۇغاندىكى ئەھۋالدۇر.

سۈننەت ۋە نەپلە نامازلارنىڭ بايانى

س: قايسى نامازلار سۈننەتى مۇئەككەدە؟

ج: 1) بامداتنىڭ پەرزىنىڭ ئالدىدىكى ئىككى رەكئەت سۈننەت؛ 2) پېشىن ۋە جۈمەنىڭ پەرزىنىڭ ئالدىدىكى بىر سالام بىلەن ئوقۇلىدىغان تۆت رەكئەت سۈننەت؛ 3) پېشىننىڭ پەرزىدىن كېيىنكى ئىككى رەكئەت سۈننەت؛ 4) جۈمەنىڭ پەرزىدىن كېيىنكى بىر سالام بىلەن ئوقۇلىدىغان تۆت رەكئەت سۈننەت؛ 5) شامنىڭ پەرزىدىن كېيىنكى ئىككى رەكئەت سۈننەت؛ 6) خۇپتەننىڭ پەرزىدىن كېيىنكى ئىككى رەكئەت سۈننەت؛ 7) رامزاندا ئوقۇلىدىغان يېگىرمە رەكئەت تەراۋىھ قاتارلىقلار سۈننەتى مۇئەككەدە ھېسابلىنىدۇ.

س: قايسى نامازلار سۈننەتى غەيرى مۇئەككەدە؟

ج: 1) ئەسرنىڭ پەرزىنىڭ ئالدىدىكى تۆت رەكئەت سۈننەت؛ 2) خۇپتەننىڭ پەرزىدىن كېيىنكى ئىككى رەكئەت سۈننەتنىڭ كەينىدىكى ئىككى رەكئەت سۈننەت؛ 3) شامنىڭ پەرزىدىن كېيىنكى ئىككى رەكئەت سۈننەتنىڭ كەينىدىكى ئالتە رەكئەت سۈننەت؛ 4) جۈمەنىڭ

پەرزىدىن كېيىنكى تۆت رەكئەت سۈننەتنىڭ ئالدىدىكى ئىككى رەكئەت سۈننەت؛ 5) تاھارەت ئېلىپ بولۇپلا ئوقۇلىدىغان ئىككى رەكئەت نامаз، بۇ تەھىيەتۇل ۋۇزۇئ دېيىلىدۇ؛ 6) چاشگاھ ۋاقتىدا ئوقۇلىدىغان تۆت يېكى سەككىز رەكئەت زۇھا نامىزى؛ 7) ۋىترىدىن كېيىن ئوقۇلىدىغان ئىككى رەكئەت سۈننەت؛ 8) تۆت، يېكى ئالتە، يېكى سەككىز رەكئەت تەھەججۇد نامىزى؛ 9) تەسبىھ نامىزى؛ 10) ئىستىخارە نامىزى؛ 11) تەۋبە نامىزى؛ 12) ھاجەت نامىزى قاتارلىقلار سۈننەتى غەيرى مۇئەككەدە ھېسابلىنىدۇ.

س: سۈننەت نامازلارنى ئۆيدە ئوقۇغان ياخشىمۇ ياكى مەسجىدتە ئوقۇغان ياخشىمۇ؟

ج: سۈننەت ۋە نەپلە نامازلارنى ئۆيدە ئوقۇغان ياخشى. ئەمما، بىر قىسىم سۈننەت ۋە نەپلە نامازلارنى مەسجىدتە ئوقۇش ئەۋزەلدۇر. مەسىلەن، تەراۋىھ نامىزى، تەھىيەتۇل مەسجىد نامىزى ۋە كۈن تۇتۇلۇپ قالغاندا ئوقۇلىدىغان نامаз قاتارلىقلار.

س: قايسى ۋاقىتتا نەپلە نامаз ئوقۇش مەكرۇھ؟

ج: 1) سۈبھى سادىقتىن كېيىن بامداتنىڭ پەرزى ئوقۇلغۇچە بولغان ئارىلىقتا بامداتنىڭ ئىككى رەكئەت سۈننەت

تتىدىن باشقا ھەرقانداق نەپلە نامـاز ئوقۇش مەكرۇھتۇر. 2) بامداتتىكى پەرزىدىن كېيىن كۈن چىققىچە بولغان ئارىلىقتا ھەرقانداق نەپلە نامـاز ئوقۇش (ھەتتا بامداتتىكى سۈننىتىنىڭ قازاسىنى ئوقۇشمۇ) مەكرۇھتۇر. 3) ئەسىر نامـزىنى ئوقـۇپ بولغانـدىن كېيىن، كـۈن پېتىشتىن ئىلگىرى نەپلە نامـاز ئوقـۇش مەكرۇھتۇر. لېكىن، پەرز ۋە ۋاجىب نامازلارنىڭ قازاسى، جىنازە نامـزى، تىلاۋەت سەجـدىسى قاتارلىقلار دۇرۇستۇر. 4) كۈن چىقىۋاتقاندىن تارتىپ كۈن نەيزە بويى ئۆرلىگىچە نەپلە نامـاز ئوقـۇش مەكرۇھـتۇر. 5) كـۈن تىك چۈش بولغاندا نەپلە نامـاز ئوقـۇش مەكرۇھتۇر. 6) كـۈن پېتىۋاتقاندا ھەرقانداق نامـاز ئوقـۇش مەكرۇھتۇر. ئەمما، شۇ كۈنىنىڭ ئەسىرىنى ئوقۇمىغان بولـساق، كـۈن سارغىيىپ پاتقىلى تۇرغان بولسىمۇ ئوقـۇش دۇرۇس بولىدۇ. 7) خـۇتبە ئوقۇۋاتقاندا سۈننەت ۋە نەپلە نامـاز ئوقـۇش مەكرۇھتۇر.

تەراۋىھ نامـزىنىڭ بايانى

س: تەراۋىھ نامـاز سۈننەتمۇ ياكى نەپلىمۇ؟

ج: تەراۋىـھ نامـاز ھەربىر بالىغ ۋە بالىغە مۇسۇلمان

ئۈچۈن سۈننەتى مۇئەككەدەدۇر. جامائەت بىلەن ئوقۇش سۈننەتى كىفايىدۇر، يەنى كەنتنىڭ مەسجىدىدە تەراۋىـھ نامـاز جامـائەت بىلەن ئوقۇلسا، بىرەر ئادەم ئۆيىدە يالغۇز ئوقۇسا گۇناھكار بولمايدۇ. لېكىن، كەنتتىكىلەردىن ھېچـكىم تەراۋىھ نامـازنى جامائەت بىلەن ئوقۇمسا كەنتتىكى ھەممە كىشى گۇناھكار بولىدۇ.

س: تەراۋىھ نامـازنىڭ ۋاقتى قايسى؟

ج: خۇپتەنىدىن بامداتقىچىدۇر. لېكىن، ئۇنى ۋىترى نامـازنىڭ ئالدىدا ئوقۇش لازىم. ئەمما، تەراۋىھ نامـزىدىن بىرقانچە رەكئەت قىلىپ قالغان ھالەتتە ئىمام ۋىترىنى باشلاپ كەتسە، ئىمام بىلەن ۋىترىنى ئوقۇۋېتىپ، ئاندىن قىلىپ قالغان تەراۋىھ نامـازنى تولۇقلاش جائىزدۇر.

س: تەراۋىـھ نامـاز قـانچە رەكـئەت؟ ئـۇ قانـداق ئوقۇلىدۇ؟

ج: ئون سالام بىلەن يىگىرمە رەكئەت ئوقۇش سۈنـنەتتۇر، يەنى ئىككى رەكئەت-ئىككى رەكئەتتىن نىيەت قىلىپ ئوقۇلىدۇ ۋە ھەر تەراۋىـھ (يەنى تۆت رەكئەت)تىن كېيىن بىر ئارام ئېلىش مۇستەھەبتۇر.

س: ئارام ئېلىپ ئولتۇرغاندا شۇك ئولتۇرامدۇق ياكى بىر نەرسە ئوقۇپ ئولتۇرامدۇق؟

ج: خالىساق شۇك ئولتۇرىمىز، خالىساق «قۇرئان كەرىم»دىن خالىغان يەرنى ئوقۇپ ئولتۇرىمىز، خالىساق ياڭغۇز-ياڭغۇزدىن نەپلە نامار ئوقۇساقمۇ بولىدۇ.

س: تەراۋىھتىكى قۇرئان خەتمىسىنىڭ ھۆكمى نېمە؟

ج: پۈتۈن بىر ئايدا «قۇرئان كەرىم»نى بىر قېتىم خەتمە قىلىش سۈننەتتۇر، ئىككى قېتىم خەتمە قىلىش ئەۋزەلدۇر، ئۈچ قېتىم خەتمە قىلىش تېخىمۇ ئەۋزەلدۇر. لېكىن، ئىككى ۋە ئۈچ قېتىم خەتمە قىلىش مۇقىتەدىلەرگە دىشۋارچىلىق بولۇپ قالمىغاندا ئاندىن ئەۋزەلدۇر. ئەمما، مۇقىتەدىلەر بىر قېتىم خەتمە قىلىشقىمۇ ھورۇنلۇق قىلىپ تۇرۇۋالسا، يەنى ئارقىدا تۇرۇشنى ئېغىر كۆرۈپ تۇرۇۋالسا، بۇلارنىڭ بۇنداق ھورۇنلىقىغا ئېتىبار بېرىلمەيدۇ.

س: تەراۋىھ نامازنى ئولتۇرۇپ ئوقۇشقا بولامدۇ؟

ج: ئۆزە تۇرۇپ ئوقۇشقا تاقەت يەتسە، ئولتۇرۇپ ئوقۇش مەكرۇھتۇر.

س: بەزىلەر تەراۋىھتا رەكئەتنىڭ بېشىغا قاتناشماي، ئىمام رۇكۇغا بارغاندا ئىتتىكلا ئىقتىدا قىلىۋالىدۇ، بۇنىڭ ھۆكمى نېمە؟

ج: بۇنداق قىلىش مەكرۇھتۇر، شۇڭا باشتىن تارتىپ تولۇق قاتنىشىش لازىم.

س: خۇپتەننىڭ پەرزىنىڭ جامائىتىگە ئۈلگۈرەلمىگەن بولساق، ئۇنى ئوقۇۋېلىپ، ئاندىن تەراۋىھ نامازغا قاتناشساق دۇرۇسمۇ؟

ج: دۇرۇستۇر.

قازا نامازلارنى ئوقۇشنىڭ بايانى

س: ئادا دېگەن نېمە؟ قازا دېگەن نېمە؟

ج: ئىبادەتنى بەلگىلەنگەن ۋاقىتنىڭ ئۆزىدە ئورۇنداش ئادا دېيىلىدۇ. بەلگىلەنگەن ۋاقىت ئۆتۈپ كەتكەندىن كېيىن ئورۇنداش قازا دېيىلىدۇ. مەسىلەن، پېشىن نامار پېشىنىڭ ۋاقتىدا ئوقۇلسا، بۇنى پېشىن ئادا بولدى دەيمىز، پېشىنىڭ ۋاقتى چىقىپ كەتكەندىن كېيىن ئوقۇلسا، بۇنى پېشىن قازا بولدى دەيمىز.

س: قايسى نامازلارنىڭ قازاسىنى قىلىش ۋاجىب بولىدۇ؟

ج: پەرز نامازنىڭ قازاسىنى ئوقۇش پەرزدۇر. ۋاجىب نامازنىڭ قازاسىنى ئوقۇش ۋاجىبتۇر. بەزى سۈننەتنىڭ قازاسىنى ئوقۇش سۈننەتتۇر.

س: پەرز ياكى ۋاجىب نامازنى ۋاقتىدا ئادا قىلماي قازا قىلىشنىڭ ھۆكمى نېمە؟

ج: پەرز، ۋاجىب ياكى سۈننەتنى مۇئەككەدەنى قەسـتەن ۋە ئۆزرسىز ۋاقتىدا ئادا قىلماسلىق گۇناھتۇر، بولۇپمۇ پەرز ۋە ۋاجىبنى ۋاقتىدا ئادا قىلماسلىقنىڭ گۇناھى ئىنـتايىن چوڭدۇر. ئەگەر قەستەن بولماستىن سەھۋەنلىك بىلەن قازا بولۇپ كەتسە، مەسىلەن، نامازغا ئۇقۇشنى ئۇنـتۇپ قالسا ياكى نامازنىڭ ۋاقتى كىرگەنىنى تۇيمىغۇدەك دەرىجىدە قاتتىق ئۇخلاپ قالغان بولسا گۇناھ بولمايدۇ.

س: پەرز ۋە ۋاجىب نامازغا قازا بولۇپ كەتسە قايسى ۋاقىتتا تولۇقلاپ ئوقۇش لازىم؟

ج: ئېسىگە كەلگەن ھامان تولۇقلاپ ئوقۇش لازىم ياكى ئويغۇنۇپلا ئوقۇش لازىم، كېچىكتۈرۈش گۇناھتۇر. ئەگەر نامازغا ئوقۇش مەكرۇھ ۋاقىتتا ئېسىگە كېلىپ قالسا ياكى ئويغۇنۇپ قالسا، بۇ ۋاقىتنى ئۆتكۈزۈۋەتكەندىن كېـيىن ئوقۇش لازىم.

س: قازا نامازنىڭ نىيىتىنى قانداق قىلىش لازىم؟

ج: «مەن پالانى كۈننىڭ پالانى نامىزىنىڭ قازاسىنى ئوقۇيمەن» دەپ نىيەت قىلىش لازىم. پالانى كۈننىڭ دېـمەي بامدات، ياكى پېشىننىڭ، ... دېسەك كۇپايە قىلمايدۇ.

س: زىممىمىزدە كۆپلىگەن قازا نامازلار بولسا، ئەمما قايسى ۋاقىتنىڭ ئىكەنلىكى ئېسىمىزدە بولمىسا قانداق نىيەت قىلىمىز؟

ج: بۇنداق ئەھۋالدا مۇنداق نىيەت قىلىمىز (مەسىلەن، بامدات نامازغا قازا بولۇپ كەتكەن بولسا): «ئۇستۇمدە شۇ قەدەر بامدات نامازغا بار، ئۇنىڭ ئىچىدىن باشتىكى بامدات نامازنى ئوقۇيمەن ياكى ئاخىرىدىكى بامدات نامازنى ئوقۇيمەن».

س: قازا نامازنى مەسجىدتە ئوقۇش ياخشىمۇ ياكى ئۆيدىمۇ؟

ج: يالغۇز بىر ئادەمنىڭ نامىزى قازا بولغان بولسا، ئۆيدە ئوقۇشى ياخشىراقتۇر، مەسجىدتە ئوقۇسىمۇ بولىدۇ. لېكىن، مەسجىدتە ئوقۇغاندا بىرسىگە «مەن قازا نامازنى ئوقۇيمەن» دېيىشكە بولمايدۇ. چۈنكى، نامازنىڭ قازا بولۇپ كەتكەنلىكىنى باشقىلارغا ئېيتىش مەكرۇھتۇر.

س: قازاسىنى ئوقۇش سۈننەت بولغان سۈننەت قايسى؟

ج: بامداتنىڭ سۈننىتى بامداتنىڭ پەرزى بىلەن بىرگە قازا بولۇپ كەتكەن بولسا، كۈن قىيىلىشتىن بۇرۇن پەرز بىلەن قوشۇپ شۇ سۈننەتنىڭمۇ قازاسىنى ئوقۇش لازىم. كۈن قىيىلغاندىن كېيىن ئوقۇلسا پەرزنىڭلا قازاسى ئوقۇـ

لىدۇ؛ ئەگەر يالغۇز سۈننەتلا تەرك ئېتىلسىپ كەتكەن بولسا، ئۇنىڭ قازاسى ئوقۇلمايدۇ. چۈنكى، كۈن چىقىشتىن بۇرۇن ئوقۇش مەكرۇھتۇر، كۈن چىققاندىن كېيىن مەكرۇھ ئەمەس، لېكىن بۇ سۈننەت بولماي نەپلە بولىدۇ.

س: پېشىنىڭ تۆت رەكئەت سۈننىتى پەرزدىن بۇرۇن ئوقۇلمىغان بولسا قانداق قىلىنىدۇ؟ بۇنىڭ ھۆكمى نېمە؟

ج: پېشىن ۋە جۈمەنىڭ سۈننەتلىرى پەرزدىن بۇرۇن ئوقۇلماي قالغان بولسا، پەرزدىن كېيىن ئوقۇلىدۇ. ئۇنى پەرزدىن كېيىنكى ئىككى رەكئەت سۈننەتتىن بۇرۇن ياكى كېيىن ئوقۇشتا كەڭچىلىك بار. شۇنداقتىمۇ ئىككى رەكئەت سۈننەتتىن كېيىن ئوقۇش ياخشىراقتۇر.

مۇدرىك، مەسبۇق ۋە لاھىقنىڭ بايانى

س: مۇدرىك دېگەن كىم؟

ج: نامازنى ئىمام بىلەن تولۇق تاپقان كىشى، يەنى ئىمامغا بىرىنچى رەكئەتتە قوشۇلۇپ نامازنىڭ ئاخىرىغچە ئۇنىڭ بىلەن بىللە تۇرغان ۋە تەڭ تاماملىغان كىشى مۇدرىك دېيىلىدۇ.

س: مەسبۇق دېگەن كىم؟

ج: ئىمامغا باشتا ئىقتىدا قىلىشقا ئۈلگۈرەلمەي، بىر ئىككى رەكئەت نامازغا ئوقۇلۇپ بولغاندىن كېيىن قوشۇلغان كىشى مەسبۇق دېيىلىدۇ.

س: لاھىق دېگەن كىم؟

ج: ئىمام بىلەن تەڭ نامازغا كىرىپ، كېيىن بىر ياكى بىرقانچە رەكئەت ئارقىدا قالغان كىشى لاھىق دېيىلىدۇ. مەسىلەن، نامازنى ئىمام بىلەن تەڭ باشلىغان، لېكىن قەئدىدە ئولتۇرغان پېتى ئۇخلاپ قالغان، ئۇيقۇسىدىن ئويغۇنۇپ بولغىچە ئىمام بىر-ئىككى رەكئەت ئوقۇپ بولغان كىشىگە ئوخشاش.

س: مەسبۇق ئۆزىنىڭ قېلىپ قالغان نامىزىنى قايسى ۋاقىتتا ۋە قايسى تەرىقىدە تولۇقلايدۇ؟

ج: ئىمام بىلەن نامازنىڭ ئاخىرىغچە بىللە تۇرىدۇ، قاچان ئىمام ئوڭ تەرەپكە سالام بەرسە، ئىمام بىلەن تەڭ سالام بېرىۋەتمەي، ئورنىدىن قوپۇپ قېلىپ قالغان رەكئەتلىرىنى خۇددى نامازنى يېڭىدىن باشلىغاندەك تەرىقىدە تولۇقلايدۇ.

مەسىلەن، بىر رەكئەتكە ئۈلگۈرەلمەي قالغان بولساق، ئىمام سالام بەرگەندىن كېيىن ئورنىمىزدىن تۇرۇپ ئالدى

بىلەن سانا، ئەئۇزۇ ۋە بىسمىللاھنى ئوقۇيمىز، ئاندىن سۈرە فاتىھە بىلەن بىرگە بىرەر سۈرە ئوقۇيمىز. ئاندىن رۇكۇ ۋە سەجدە قىلغاندىن كېيىن قەئدىدە ئولتۇرىمىز ۋە تەشەھھۇد، دۇرۇد ۋە دۇئا ئوقۇپ سالام بېرىپ نامازدىن چىقىمىز. بۇ ھەرقانداق جامائەتلىك نامازنىڭ ئۇلگۈرەلمەي قالغان رەكئەتلىرىنى تولۇقلاشنىڭ ئۇسۇلىدۇر.

ئەگەر بامدات، پېشىن، ئەسىر ۋە خۇپتەننىڭ ئىككى رەكئىتىگە ئۇلگۈرەلمىگەن بولساق، بىرىنچى رەكئەتتە سانا، ئەئۇزۇ ۋە بىسمىللاھنى ئوقۇپ بولغاندىن كېيىن سۈرە فاتىھە بىلەن بىرگە بىرەر سۈرە، ئىككىنچى رەكئەتتە سۈرە فاتىھە بىلەن بىرگە يەنە بىر سۈرە ئوقۇيمىز ۋە ھەر رەكئەتتە رۇكۇ ۋە سەجدە قىلىمىز، ئاندىن قەئدىدە ئولتۇرۇپ سالام بېرىپ نامازدىن چىقىمىز.

ئەگەر شامنىڭ ئىككى رەكئىتىگە ئۇلگۈرەلمىگەن بولساق، ئۇنى مۇنداق تولۇقلايمىز: ئورنىمىزدىن تۇرۇپ سانا، ... ۋە سۈرە فاتىھە بىلەن بىرگە بىرەر سۈرە ئوقۇپ رۇكۇ-سەجدە قىلغاندىن كېيىن قەئدىدە ئولتۇرۇپ تەشەھھۇد ئوقۇيمىز، ئاندىن سالام بەرمەستىن قوپۇپ قالغان بىر رەكئەتنىمۇ سۈرە فاتىھە بىلەن بىرگە يەنە بىر

سۈرە ئوقۇپ تولۇقلايمىز، ئاندىن ئاخىرقى قەئدىدە ئولتۇرۇپ سالام بېرىپ نامازدىن چىقىمىز.

ئەگەر پېشىن، ئەسىر ۋە خۇپتەننىڭ ئۇچ رەكئىتىگە ئۇلگۈرەلمىگەن بولساق ئۇنى مۇنداق تولۇقلايمىز: ئورنىمىزدىن تۇرۇپ سانا، ... ۋە سۈرە فاتىھە بىلەن بىرگە بىرەر سۈرە ئوقۇپ رۇكۇ-سەجدە قىلغاندىن كېيىن قەئدىدە ئولتۇرۇپ تەشەھھۇد ئوقۇيمىز، ئاندىن سالام بەرمەستىن قوپۇپ نۆۋەتتىكى قالدۇق ئىككى رەكئەتنىڭ بىرىنچى رەكئىتىنى سۈرە فاتىھە بىلەن بىرگە يەنە بىر سۈرە ئوقۇپ، كېيىنكى رەكئىتىنى سۈرە فاتىھەنلا ئوقۇپ تولۇقلايمىز ۋە ئاخىردا قەئدىدە ئولتۇرۇپ سالام بېرىمىز.

دېمەك: ئۇچ رەكئەتلىك ياكى تۆت رەكئەتلىك نامازنىڭ بىرلا رەكئىتىنى ئىمام بىلەن تاپساق، قالغان رەكئەتلەرنى تولۇقلاپ ئوقۇغاندا بىرىنچى رەكئەتتىن كېيىنلا قەئدىدە ئولتۇرىمىز، قايسى نامازغا بولۇشتىن قەتئىينەزەر.

س: ئىمام سەھۋەنلىك سەجدىسى قىلىش ئۈچۈن سالام بەرگەندە، مەسبۇق بىلمەي قوپۇپ كەتسە قانداق قىلىدۇ؟

ج: قايتا ئولتۇرۇپ ئىمام بىلەن سەھۋەنلىك سەجدىسگە قاتنىشىدۇ.

س: مەسبۇق ئېسىده يوق ئىمام بىلەن تەڭ سالام بېرىۋەتسە قانداق قىلىدۇ؟

ج: قوپۇپ نامىزىنى تولۇقلايدۇ، لېكىن ئۇنىڭغا نامازنىڭ ئاخىردا سەھۋەنلىك سەجدىسى قىلىش ۋاجىبتۇر.

س: لاھىق ئۆزىنىڭ قېلىپ قالغان نامىزىنى قايسى ۋاقىتتا ۋە قايسى شەكىلده تولۇقلايدۇ؟

ج: لاھىق ئۇخلاپ قېلىش دېگەندەك بەزىبىر ئۆزرىنىڭ سەۋەبىدىن قېلىپ قالغان نامىزىنى قاچان ئويغانسا مۇنداق تولۇقلايدۇ: نامىز ئىچىده ئويغىنىپ قالسا ئاخىردا قېلىپ قالغان رەكئەتلىرىنى ئىتتىك-ئىتتىك ئوقۇپ ئىمامغا يېتىشىدۇ، بۇ جەريانىدا قىرائەت قىلمايدۇ. بۇنى قاچان تولۇقلاپ بولسا، ئاندىن ئىمامغا قوشۇلۇپ ئىمام بىلەن تەڭ نامازدىن چىقىدۇ. ئەگەر ئىمام نامازدىن چىقىپ بولغان بولسا، قېلىپ قالغان نامىزىنى ئىمام بىلەن ئوقۇغان ھالىتىده ئوقۇپ تولۇقلايدۇ، يەنى قىرائەت قىلمايدۇ ۋە بۇ جەريانىدا بىرەر سەھۋەنلىك ئۆتكۈزۈپ قويسا سەھۋەنلىك سەجدىسىمۇ قىلمايدۇ. چۈنكى، ئۇ مۇشۇ ۋاقىتتىمۇ يەنىلا مۇقتەدىدۇر. مۇقتەدىنىڭ سەھۋىسى ئۈچۈن سەھۋەنلىك سەجدىسى كەلمەيدۇ.

سەھۋەنلىك سەجدىسىنىڭ بايانى

س: سەھۋەنلىك سەجدىسى دېگەن نېمە؟

ج: سەھۋە دېگەن ئۇنتۇپ قېلىش دېگەنلىك بولىدۇ. ئۇنتۇپ قېلىش بىلەن نامازدا كەم-زىيادىلىك يۈز بېرىدۇ. بۇ نۇقساننى تولۇقلاش ئۈچۈن نامازنىڭ ئاخىرقى قەئدىسىدىن كېيىن ئىككى سەجده قىلىنىدۇ، مۇشۇ سەھۋەنلىك سەجدىسى دېيىلىدۇ.

س: سەھۋەنلىك سەجدىسىنى قايسى شەكىلده قىلىمىز؟

ج: ئاخىرقى قەئدىده ئولتۇرۇپ تەشەھھۇد ئوقۇپ بولغاندىن كېيىن، ئوڭ تەرەپكە سالام بېرىۋېتىپ تەكبىر ئېيتقاچ سەجده قىلىمىز ۋە سەجدىده ئۈچ قېتىم تەسبىھ ئوقۇيمىز. ئاندىن تەكبىر ئېيتقاچ بېشىمىزنى كۆتۈرۈپ تۇز ئولتۇرغاندىن كېيىن يەنە تەكبىر ئېيتقاچ ئىككىنچى سەجدىنى قىلىمىز. سەجدىنىڭ تەسبىھلىرىنى ئېيتىپ بولغاندىن كېيىن يەنە تەكبىر ئېيتقاچ بېشىمىزنى كۆتۈرۈپ ئولتۇرىمىز ۋە قايتا تەشەھھۇد، دۇرۇد ۋە دۇئا ئوقۇپ سالام بېرىپ نامازدىن چىقىمىز. شۇنىڭ بىلەن نامىز تولۇق ئادا تاپىدۇ.

س: سەھۋەنلىك سەجدىسىنىڭ سالامدىن ئىلگىرىكى تەشەھھۇدتىن كېيىن دۇرۇد ۋە دۇئا ئوقۇۋەتكەن بولسا قانداق بولىدۇ؟

ج: بەزى ئۆلىمالار سەھۋەنلىك سەجدىسىدىن ئىلگىرىمۇ تەشەھھۇد، دۇرۇد ۋە دۇئانى ئېھتىياتەن ئوقۇيدۇ ۋە شۇنداق قىلىش ياخشىراق دەپ قارايدۇ. لېكىن، ئوقۇمىسىمۇ نامازغا نۇقسان يەتمەيدۇ. چۈنكى، سەھۋەنلىك سەجدىسىدىن كېيىنمۇ يەنە تەشەھھۇد، دۇرۇد ۋە دۇئا ئوقۇلىدۇ.

س: سەھۋەنلىك سەجدىسى پەقەت پەرز نامازدىلا ۋاجىبمۇ ياكى ھەممە نامازدا ۋاجىبمۇ؟

ج: ھەممە نامازدا ۋاجىبتۇر.

س: بىر تەرەپكىمۇ سالام بەرمەي سەھۋەنلىك سەجدىسى قىلىشنىڭ ھۆكمى نېمە؟

ج: نامازى توغرا بولۇپبرىدۇ، لېكىن قەستەن شۇنداق قىلىش مەكرۇھ تەنزىھىيدۇر.

س: ئىككىلى تەرەپكە سالام بېرىۋېتىپ ئاندىن سەھۋەنلىك سەجدىسى قىلىشنىڭ ھۆكمى نېمە؟

ج: بىر قاراشتا دۇرۇستۇر. لېكىن، ئەڭ كۆچلۈك قاراشتا بۇنداق ئەھۋالدا بىر تەرەپكىلا سالام بېرىش لازىم، ئەگەر ئىككىلى تەرەپكە سالام بېرىۋەتكەن بولسا، سەھۋەنلىك سەجدىسى قىلىنمايدۇ، بەلكى نامازى قايتا ئوقۇلىدۇ.

س: قانداق ئىشلار يۈز بەرسە سەھۋەنلىك سەجدىسى قىلىش ۋاجىب بولىدۇ؟

ج: 1) ۋاجىبنى تەرك ئېتىش؛ 2) پەرزنى كېچىكتۈرۈپ قويۇش؛ 3) ۋاجىبنى كېچىكتۈرۈپ قويۇش؛ 4) پەرزنى ئىلگىرى قىلىپ قويۇش؛ 5) پەرزنى تەكرار قىلىپ قويۇش، مەسىلەن، رۇكۇنى ئىككى قېتىم قىلىپ قويۇش دېگەندەك؛ 6) ۋاجىبنىڭ كەيپىيىتىنى ئۆزگەرتىۋېتىش قاتارلىقلار بىلەن سەھۋەنلىك سەجدىسى ۋاجىب بولىدۇ.

س: بۇ ئىشلارنى ئۇنتۇپ قېلىش سەۋەبىدىن سادىر قىلىپ قويۇش بىلەنغۇ سەھۋەنلىك سەجدىسى ۋاجىب بولىدىكەن، ئەگەر قەستەن سادىر قىلسا بۇنىڭ ھۆكمى نېمە؟

ج: ئەگەر قەستەن سادىر قىلسا نامازنى قايتا ئوقۇش ۋاجىب بولىدۇ، سەھۋەنلىك سەجدىسى بىلەن نۇقسان تولۇقلانمايدۇ.

س: بىر نامازدا سەھۋەنلىك سەجدىسى قىلىش ۋاجىب بولىدىغان بىر قانچە ئىش يۈز بەرگەن بولسا، قانچە سەھۋەنلىك سەجدىسى قىلىنىدۇ؟

ج: بىرلا سەھۋەنلىك سەجدىسى كۇپايىدۇر.

س: قىرائەتتە قانداق ئۆزگىرىشلەر يۈز بەرسە، سەھۋەنلىك سەجدىسى ۋاجىب بولىدۇ؟

ج: 1) پەرز نامازنىڭ بىرىنچى رەكئىتى، ياكى ئىككىنچى رەكئىتى، ياكى مەزكۇر ئىككىلا رەكئىتتىدە ۋە ۋاجىب، سۇننەت ۋە نەپلە نامازلارنىڭ بىر ياكى بىرقانچە رەكئىتتىدە سۇرە فاتىھەنى تەرك ئېتىۋېتىش؛ 2) مەزكۇر نامازلارنىڭ ھەممە رەكئەتلىرىدە سۇرە فاتىھەنى بىر پۈتۈن ياكى كۆپرەك قىسمىنى تەكرار ئوقۇپ سېلىش؛ 3) سۇرە فاتىھەدىن ئىلگىرى باشقا سۇرە ئوقۇپ سېلىش. 4) تۆت ۋە ئۈچ رەكئەتلىك پەرز نامازنىڭ بىرىنچى ۋە ئىككىنچى رەكئىتى ۋە بۈلاردىن باشقا نامازلارنىڭ ھەربىر رەكئىتىدە سۇرە فاتىھەدىن كېيىن بىرەر سۇرە ياكى ئۇزۇن بىر ئايەت، ياكى قىسقا ئۈچ ئايەت ئوقۇشنى تەرك ئېتىۋېتىش قاتارلىقلار بىرەر سەھۋەنلىك بىلەن يۈز بەرسە سەھۋەنلىك سەجدىسى ۋاجىب بولىدۇ.

س: دىققەتسىزلىكتىن تەئدىل ئەركانغا رىئايە قىلىنمىغان بولسا، بۇنىڭغا سەھۋەنلىك سەجدىسى ۋاجىب بولامدۇ؟

ج: ۋاجىب بولىدۇ.

س: بىرىنچى قەئدە (قەئدە ئۇلا)نى ئۇنتۇپ قېلىشنىڭ ھۆكمى نېمە؟

ج: ئىككى تىزىمىزنى زېمىندىن كۆتۈرۈپ بولالمىغان بولساق ئولتۇرىۋالمىز ۋە سەھۋەنلىك سەجدىسى قىلماي-

مىز. ئەگەر كۆتۈرۈپ بولغان بولساق، قەئدىنى تەرك ئېتىپ قوپۇپ كېتمىز ۋە ئاخىردا سەھۋەنلىك سەجدىسى قىلمىز. شۇنىڭ بىلەن نامаз ئادا بولىدۇ.

س: كونكرېت قىلىپ ئېيتقاندا قايسى ئەمەللەر بىلەن سەھۋەنلىك سەجدىسى ۋاجىب بولىدۇ؟

ج: 1) رۇكۇنى ئىككى قېتىم قىلىپ قويۇش؛ 2) سەجدىنى ئۈچ قېتىم قىلىپ قويۇش؛ 3) بىرىنچى قەئدە ياكى ئاخىرقى قەئدىدە تەشەھھۇد ئوقۇشنى تەرك ئېتىش؛ 4) بىرىنچى قەئدىدە تەشەھھۇددىن كېيىن دۇرۇدنى كەم بولغاندا «اَللّٰهُمَّ صَلِّ عَلٰى مُحَمَّدٍ»گىچە ئوقۇپ سېلىش ياكى شۇنى ئوقۇش مىقدارى شۇك ئولتۇرۇپ قېلىش؛ 5) ئىمام جەھرىي نامازدا قىرائەتنى مەخپىي ئوقۇپ قويۇش؛ 6) ئىمام مەخپىي نامازدا قىرائەتنى جەھرىي ئوقۇپ قويۇش ... دېگەندەك ئەمەللەر ئۇنتۇپ قېلىش سەۋەبلىك يۈز بەرسە سەھۋەنلىك سەجدىسى ۋاجىب بولىدۇ.

س: مۇقتەدىدىن سەھۋەنلىك كۆرۈلسە قانداق قىلىدۇ؟

ج: مۇقتەدىگە ئۆز سەھۋەنلىكى تۇيۇلىدىن سەھۋەنلىك سەجدىسى ۋاجىب بولمايدۇ.

س: مەسبۇق ئۆزىنىڭ قالدۇق نامىزىنى تولۇقلاش جەريانىدا سەھۋەنلىك ئۆتكۈزۈپ قويسا قانداق قىلىدۇ؟

ج: ئۆز نامىزىنىڭ ئاخىرقى قەئدىسىدە سەھۋەنلىك سەجدىسى قىلىش ۋاجىب بولىدۇ.

تىلاۋەت سەجدىسىنىڭ بايانى

س: تىلاۋەت سەجدىسى دېگەن نېمە؟

ج: تىلاۋەت «قۇرئان ئوقۇش» دېگەن مەنىدىكى سۆزدۇر. «قۇرئان كەرىم»دىكى بىر قىسىم ئايەتلەرنى ئوقۇش ياكى باشقىلارنىڭ ئوقۇغىنىنى ئاڭلاش بىلەن سەجدە قىلىش ۋاجىب بولىدۇ، بۇ سەجدە — تىلاۋەت سەجدىسى دېيىلىدۇ.

س: سەجدە ئايىتى قانچە؟

ج: 14، بۇ 14 سەجدىمۇ دېيىلىدۇ.

س: نامازنىڭ سىرتىدا سەجدە ئايىتى ئوقۇلسا، قايسى ۋاقىتتا ۋە قايسى شەكىلدە سەجدە قىلىنىدۇ؟

ج: سەجدە ئايىتىنى ئوقۇپلا كەينىدىن سەجدە قىلىش ئەڭ ياخشىدۇر. لېكىن، بىرەر ئۆزرىنىڭ سەۋەبىدىن شۇ ۋاقىتنىڭ ئۆزىدە سەجدە قىلالماي قالسا گۇناھ بولمايدۇ. ئەمما، بەك تەخىر قىلىۋېتىش مەكرۇھتۇر.

نامازنىڭ سىرتىدا تىلاۋەت سەجدىسى قىلىشنىڭ ئەڭ ياخشى تەرىقىسى مۇنداق: ئۆرە قوپۇپ تەكبىر ئېيتقاچ سەجدىگە بارىمىز، ئاندىن سەجدىنىڭ تەسبىھلىرىنى ئېيتىپ بولغاندىن كېيىن تەكبىر ئېيتقاچ ئۆرە قوپمىز (دېمەك، تىلاۋەت سەجدىسى بىرلا سەجدىدۇر، شۇنداقلا ئۇنىڭدىن كېيىن قەئدىدە ئولتۇرۇش ۋە سالام بېرىشمۇ يوق)؛ ئەگەر ئولتۇرۇپ سەجدە قىلغان بولساق، سەجدىدىن باش كۆتۈرگەندە ئولتۇرساقمۇ (ئۆرە قوپمىساقمۇ) سەجدە ئادا تاپىدۇ.

س: تىلاۋەت سەجدىسىنىڭ شەرتلىرى قايسى؟

ج: نامازدىكى شەرتلەر تىلاۋەت سەجدىسىدىمۇ شەرتتۇر: 1) بەدەن پاك بولۇش. 2) كىيىم پاك بولۇش. 3) جاي پاك بولۇش. 4) ئەۋرەتنى يېپىش. 5) قىبلىگە يۈز كەلتۈرۈش. 6) تىلاۋەت سەجدىسىنىڭ نىيىتىنى قىلىش.

س: تىلاۋەت سەجدىسى نېمە بىلەن بۇزۇلۇپ كېتىدۇ؟

ج: نامازىۋ بۇزۇلۇپ كېتىدىغان ئىشلار بىلەن تىلاۋەت سەجدىسىمۇ بۇزۇلۇپ كېتىدۇ.

س: سەجدە ئايىتىنى ئىككى ياكى ئۇنىڭدىن ئارتۇق ئوقۇشنىڭ ھۆكمى نېمە؟

ج: بىرلا سەجدە ئايىتىنى بىر ئورۇندا ئىككى ياكى

بىرقانچە قېتىم ئوقۇسا ياكى ئاڭلىسا، پەقەت بىر قېتىملا سەجدە قىلىش ۋاجىب بولىدۇ.

س: بىر ئورۇندا بىرقانچە سەجدە ئايىتى ئوقۇش ياكى بىرلا سەجدە ئايىتىنى بىرقانچە ئورۇندا تەكرار ئوقۇشنىڭ ھۆكمى نېمە؟

ج: بىر ئورۇندا بىرقانچە سەجدە ئايىتى ئوقۇلسا ياكى بىر سەجدە ئايىتى بىر قانچە ئورۇندا تەكرار ئوقۇلسا، شۇ قەدەر سەجدە ۋاجىب بولىدۇ (يەنى بىر ئورۇندا بىر قانچە سەجدە ئايىتى ئوقۇلغان بولسا، ھەربىر سەجدە ئايىتى ئۈچۈن بىر قېتىم سەجدە قىلىش ۋاجىب بولىدۇ، يەنە بىرى بىر سەجدە ئايىتى بىرقانچە ئورۇندا ئوقۇلغان بولسا، ئورۇننىڭ سانى نەچچە بولسا شۇنچە سەجدە ۋاجىب بولىدۇ).

س: بىر ئادەم قۇرئان ئوقۇۋېتىپ سەجدە ئايىتىگە كەلگەندە ئۇنى تاشلۇۋېتىپ ئالدى-كەينىنى ئوقۇپ كەتسە بولامدۇ؟

ج: مۇنداق قىلىش مەكرۇھتۇر.

س: تىلاۋەت قىلغۇچىلار سەجدە ئايىتىگە كەلگەندە يېنىدا تۇرغانلارغا ئاڭلاتماسلىق ئۈچۈن مەخپىي ئوقۇسا بولامدۇ؟

ج: بولىدۇ، بەلكى بۇنداق مەخپىي ئوقۇش ياخشىراقتۇر.

كېسەل نامىزىنىڭ بايانى

س: كېسەل ئولتۇرۇپ نامаз ئوقۇسا بولامدۇ؟

ج: ئۆزە تۇرۇشقا ماغدۇرى يەتمىسە، ياكى ئۆزە تۇرسا بىرەر يەرنىڭ قاتتىق ئاغرىپ كېتىش ئەندىشىسى بولسا، ياكى كېسلى ئەدەپ قېلىشنىڭ ئەندىشىسى بولسا، ياكى بېشى قېيىپ كېتىپ يىقىلىپ كېتىشنىڭ خەۋپى بولسا، ياكى ئۆزە تۇرۇشقا تاقىتى بولسىمۇ، لېكىن رۇكۇ ۋە سەجدە قىلالمىسا ئولتۇرۇپ نامаз ئوقۇش دۇرۇستۇر. شۇنىڭدەك، رۇكۇ ۋە سەجدە قىلالىساق رۇكۇ ۋە سەجدە بىلەن، رۇكۇ ۋە سەجدە قىلالمىساق ئىشارەت قىلىش بىلەن نامаз ئوقۇيمىز. رۇكۇ ۋە سەجدىنىڭ ئىشارىتى باشنى ئېگىش بىلەن بولىدۇ. رۇكۇنىڭ ئىشارىتىگە نىسبەتەن سەجدىنىڭ ئىشارىتىدە باش بەكرەك ئېگىلىدۇ.

س: كېسەل ئادەم قىيامدا ئۆزۈن تۇرالمىسا، لېكىن ئازراقلا تۇرالسا بۇنىڭ ھۆكمى نېمە؟

ج: قانچىلىك تۇرالىسا شۇنچىلىك ئۆزە تۇرۇشى زۆرۈردۇر.

س: كېسەل ئولتۇرۇپ نامار ئوقۇشقىمۇ قادىر بولالمىسا قانداق قىلىدۇ؟

ج: يېتىپ تۇرۇپ نامار ئوقۇيدۇ. يېتىپ تۇرۇپ نامار ئوقۇشنىڭ تەرىقىسى مۇنداق: پۈتمىزنى قىبلە تەرەپكە قىلىپ ئوڭدىسىغا ياتىمىز، لېكىن پۈتمىزنى سۇنماي تۇرمىزنى تىكلەپ تۇتمىز، بېشىمىزنىڭ ئاستىغا تەكىيە ۋە باشقا نەرسىلەرنى قويۇپ ئۇنى ئازراقچە ئېگىز قىلمىز ۋە رۇكۇ ۋە سەجدىدە بېشىمىزنى ئېگىپ ئىشارەت بىلەن نامار ئوقۇيمىز. بۇ ئەۋزەل تەرىقىدۇر.

ئەمما، مۇنداق تەرىقىمۇ دۇرۇس: شىمال تەرەپكە بېشىمىزنى قىلىپ ئوڭ يېنىمىزنى بېسىپ يېتىپ ياكى جەنۇپ تەرەپكە بېشىمىزنى قىلىپ سول يېنىمىزنى بېسىپ يېتىپ (مەقسەت قىبلە تەرەپكە ئالدىنى قىلىش) ئىشارەت بىلەن نامار ئوقۇساقمۇ بولىدۇ. بۇ ئىككىسىدىن ئوڭ يېنىنى بېسىپ ياتقىنى ئەۋزەلدۇر.

س: كېسەل باش ئىشارىتى قىلىشقىمۇ قادىر بولالمىسا قانداق قىلىدۇ؟

ج: بۇنداق هالەتتە نامازنى تەخىر قىلىدۇ. ئەگەر مۇشۇ

هالەتتە بىر سوتكا (24 سائەت)دىن ئارتۇق تۇرسا، ئوقۇيالمىغان نامازلارنىڭ قازاسى زىممىگە ئارتىلمايدۇ. ئەگەر بىر سوتكا ياكى ئۇنىڭدىن كەم ۋاقىت ئىچىدە باش بىلەن ئىشارەت قىلىشقا تاقەت يېتىپ قالسا، قېلىپ قالغان (بەش قېتىملىق ياكى ئۇنىڭدىن كەم بولغان) نامازلارنىڭ قازاسىنى ئوقۇش زىممىگە ئارتىلىدۇ.

مۇساپىر نامىزىنىڭ بايانى

س: قانچىلىك يىراقلىقتىكى يەرگە سەپەر قىلىشنى ئىرادە قىلىش بىلەن كىشى مۇساپىر هېسابلىنىدۇ؟

ج: ئۇچ كۈن يول يۈرسە بارالغۇدەك يىراقلىقتىكى جايغا بېرىشنى نىيەت قىلغان ئادەم مۇساپىر هېسابلىنىدۇ. بۇنىڭدا ئوتتۇرىهال دەرىجىدىكى پىيادە مېڭىش ئاساس قىلىنىدۇ.

س: ئۇنداقتا ئوچۇق قىلىپ ئېيتقاندا بۇ ئۇچ كۈنلۈك مۇساپە قانچە كىلومېتىر ئارىلىقنى كۆرسىتىدۇ؟

ج: 100 كىلومېتىر ئارىلىقنى كۆرسىتىدۇ.

س: بۇنچىلىك يەرگە ئايروپىلان، پويىز، ماشىنا ۋە ئات ھارۋىسى قاتارلىقلاردا تېز يەتسە، بۇنىڭ ھۆكمى نېمە؟

ج: قانچە تېز يەتسمۇ ئۇ مۇساپىر ھېسابلىنىدۇ. دېمەك، يەنىلا ئەينى زامانىدىكى پىيادە مېڭىش ئۆلچەم قىلىنىدۇ.

س: مۇساپىر نامىزىدا پەرق بارمۇ؟

ج: مۇساپىر پېشىن، ئەسر ۋە خۇپتەنىڭ پەرزلىرىنى تۆت رەكئەتنىڭ ئورنىغا ئىككى رەكئەت ئوقۇيدۇ. بامدات، شام ۋە ۋىترىنى بولسا ئۆز پېتى تولۇق ئوقۇيدۇ.

س: تۆت رەكئەتلىك نامازنى ئىككى رەكئەت ئوقۇش نېمە دېيىلىدۇ؟

ج: قەسرى دېيىلىدۇ.

س: مۇساپىر پەرز نامازنىڭ سۇننىتىنى ئوقۇمدۇ؟

ج: يول يۈرۈشتە جىددىيچىلىك بولسا، سۇننەتنى تەرك ئېتىشى ئەۋزەل، ئەگەر يول ئۇستىدە ئىككى-ئۈچ سائەت توختىسا (يەنى جىددىيچىلىك بولمىسا) ياكى بارغان يېرىدە ئۈچ-تۆت كۈن مۇقىم تۇرسا، سۇننەتنى ئوقۇشى ئەۋزەل. پەيغەمبىرىمىز سەللەللاھۇ ئەلەيھى ۋەسەللەم سەپەردە شۇنداق قىلاتتى.

س: مۇساپىر نەدىن باشلاپ قەسرى ئوقۇيدۇ؟

ج: ئۆز رايونىنىڭ ئۆي-ئىمارەتلىرىدىن ئايرىلغاندىن باشلاپ قەسرى ئوقۇيدۇ.

س: مۇساپىر قاچانغىچە قەسرى ئوقۇيدۇ؟

ج: سەپەر ئۇستىدىلا تۇرسا قەسرى ئوقۇيدۇ؛ يەنە بىرى ئون بەش كۈن ياكى ئۇنىڭدىن ئۇزاق تۇرۇشنى نىيەت قىلمىغانلا بولسا، بارغان يەردىمۇ نامازنى قەسرى قىلىپ ئوقۇيدۇ. ئەگەر ئۇ يەردە ئون بەش كۈن ياكى ئۇنىڭدىن ئۇزاق تۇرۇش نىيىتى بولسا، مەنزىلگە يەتكەندىن كېيىنلا قەسرى قىلىشنى توختىتىپ تۆت رەكئەت ئوقۇشنى ئەسلىگە كەلتۈرىدۇ.

س: بارغان يەردە ئۈچ-تۆت كۈن تۇرۇشنى نىيەت قىلغان بولسا، لېكىن ئىشى پۈتمەي يەنە ئۈچ-تۆت كۈن تۇرۇشنى نىيەت قىلسا، مۇشۇنداق قىلىپ تۇرغان ۋاقتى ئون بەش كۈندىنمۇ ئېشىپ كەتسە، بۇنىڭ ھۆكمى نېمە؟

ج: ئون بەش كۈننى بىر پۈتۈن نىيەت قىلمايدىكەن، ئۇنداقتا نامازنى قەسرى قىلىپ ئوقۇش لازىم (يەنى پارچە كۈنلەرنىڭ نىيىتى جەملەنمەيدۇ). دېمەك، نامازنى قەسرى قىلماي تولۇق ئوقۇش ئۈچۈن بارغان يەردە ئەڭ ئاز بولغاندا ئون بەش كۈن تۇرۇشنى بىر پۈتۈن نىيەت قىلغان بولۇش لازىم.

س: مۇساپىر تۆت رەكئەتلىك نامازنى پۈتۈن ئوقۇ-ۋەتسە، بۇنىڭ ھۆكمى نېمە؟

ج: ئىككىنچى رەكئەتتە قەئدە قىلسا، ئاخىردا سەھۋەن-لىك سەجدىسى قىلىش بىلەن نامازى توغرا بولۇپبېرىدۇ. لې-كىن، باشتىكى ئىككى رەكئەت پەرز، كېيىنكى ئىككى رەك-ئەت نەپلە بولىدۇ. ئەمما، قەستەن مۇنداق قىلسا (تولۇق ئوقۇسا) گۇناھكار بولىدۇ، ئېسىدە يوق پۈتۈن ئوقۇپ قال-سا گۇناھ بولمايدۇ؛ ئەگەر ئىككىنچى رەكئەتتە ئولتۇرمسا، بۇ پەرزگە ھېساب بولماي ھەممىسى نەپلە بولۇپ كېتە-دۇ، شۇڭا پەرزنى قايتا ئوقۇش زۆرۈر بولىدۇ.

س: مۇساپىر مۇقىمغا ئىقتىدا قىلىپ نامازى ئوقۇپ قالسا، بۇنىڭ ھۆكمى نېمە؟

ج: ئىمامغا ئوخشاش تۆت رەكئەت ئوقۇشى پەرزدۇر.

س: مۇقىم مۇساپىرغا ئىقتىدا قىلىپ نامازى ئوقۇپ قالسا، بۇنىڭ ھۆكمى نېمە؟

ج: مۇساپىر ئۆزىنىڭ ئىككى رەكئىتىنى ئوقۇپلا سالام بېرىدۇ. بۇ ۋاقىتتا مۇقتەدىلەر سالام بەرمەستىن ئورنىدىن تۇرۇپ قالغان رەكئەتنى لاھەققا ئوخشاش تولۇقلايدۇ. يەنى، بۇ تولۇقلىما نامزىدا سۈرە فاتىھە ۋە قوشۇلما سۈرە ئوقۇمايدۇ ۋە بىرەر سەھۋەنلىك ئۆتكۈزۈپ قويسىمۇ سەھ-ۋەنلىك سەجدىسى قىلمايدۇ.

س: مېڭىۋاتقان ئايروپىلان، پويىز، ماشىنا قاتارلىقلاردا نامازنى ئوقۇش دۇرۇسمۇ؟

ج: دۇرۇستۇر. ئۆزە تۇرۇپ ئوقۇشقا ئىمكانىيەت بولسا ئۆزە تۇرۇپ ئوقۇش زۆرۈر. ئەگەر ئۆزە تۇرۇپ ئوقۇشقا ئىمكانىيەت بولمىسا ئولتۇرۇپ ئوقۇشمۇ دۇرۇس.

جۈمە نامزىنىڭ بايانى

س: جۈمە نامزى پەرزمۇ، ۋاجىبمۇ، ياكى سۈننەتمۇ؟

ج: جۈمە نامزى پەرزدۇر. بەلكى، پېشىن نامزىدىن بەكرەك تەكتىلىنىدۇ. شۇڭا، جۈمە كۈنى پېشىن نامزى ئوقۇلمايدۇ، چۈنكى جۈمە نامزى پېشىنىڭ ئورنىدا تۇر-غۇزۇلغان (بۇ جۈمە نامزىنىڭ شەرتلىرى تولۇق تېپىلغان ئەھۋالغا قارىتىلغان ھۆكۈمدۇر. ئەگەر جۈمە نامزى بەزى شەرتلىرى تېپىلىپ، بەزى شەرتلىرى تېپىلمىغان ھالەتتە ئوقۇلۇپ قالغان بولسا، ئۇنداقتا جۈمە نامزىدىن كېيىن پېشىنىڭ پەرزى ئېھتىيات ئاساسىدا ئوقۇلىدۇ).

س: جۈمە نامزى ھەرقانداق مۇسۇلمانغا پەرزمۇ؟

ج: جۈمە نامزى ئازاد، بالىغ، ئاقىل، ساغلام، مۇقىم

(يەنى مۇساپىر بولمىغان) ئوغۇل-ئەرلەرگە پەرزدۇر. دېمەك، قۇللار، بالاغەتكە يەتمىگەن بالىلار، ساراڭلار، كېسەللەر، قارىغۇلار، پالەچلەر ۋە شۇنىڭغا ئوخشاش ئۆزرىسى بار كىشىلەر، مۇساپىرلار ۋە قىز-ئاياللارغا جۇمە نامىزى پەرز ئەمەس.

س: مۇساپىرلار، قارىغۇلار، پالەچلەر، قىز-ئاياللار ۋە كېسەللەر جۇمە نامىزىغا قاتناشسا، ئۇلارنىڭ نامىزى دۇرۇس بولامدۇ؟

ج: دۇرۇس بولىدۇ ۋە پېشىن نامىزى ئۇلاردىن ساقىت بولىدۇ.

س: جۇمە نامىزى ئوقۇشنىڭ شەرتلىرى قايسىلار؟

ج: 1) ئوقۇلىدىغان ئورۇن شەھەر بولۇش. بۇنىڭدا ھەرھالدا شەھەرگە ئوخشىشىدىغانراق يەر[1]لەر (يەنى يېزىلارلىرىغا ئوخشاش)مۇ شەھەر ھۆكمىدە ھېسابلىنىدۇ[2]. 2) جامائەت بولۇش. 3) ئاممۇۋى ئىزنى بولۇش. 4) پېشىننىڭ ۋاقتى كىرگەن بولۇش. 5) جۇمە نامىزىدىن بۇرۇن خۇتبە ئوقۇش.

① يەنى، سودا-سېتىق بولىدىغان بازار، ساقچىخانا، مەكتەپ، دوختۇرخانا ... دېگەندەك شەھەردە بولۇشقا تېگىشلىك ئاپپاراتلار بار بولغان جايلارنى دېمەكچى.

② دېمەك، كەنت-قىشلاقلاردا جۇمە نامىزى ئوقۇش دۇرۇس ئەمەس.

دېمەك، مۇشۇ بەش شەرت تولۇق ھازىرلانسا، ئاندىن جۇمە نامىزى ئوقۇشقا بولىدۇ.

س: خۇتبە ئوقۇشنىڭ سۇننەت تەرىقىسى قايسى؟

ج: خۇتبىدىن بۇرۇن ئىمام مىنبەردە ئولتۇرىدۇ. بۇ چاغدا مۇئەززىن ئۇنىڭ ئۇدۇلىغا كېلىپ ئەزان ئوقۇيدۇ. قاچانكى ئەزان ئوقۇلۇپ بولسا ئىمام ئورنىدىن تۇرۇپ جامائەتكە ئالدىنى قىلىپ بىرىنچى خۇتبىنى ئوقۇيدۇ. بۇنى ئوقۇپ بولۇپ ئازغىنە ئولتۇرىدۇ. ئاندىن ئورنىدىن تۇرۇپ ئىككىنچى خۇتبىنى ئوقۇيدۇ. ئاندىن مىنبەردىن چۈشۈپ مېھرابقا كېلىپ ئۆرە تۇرىدۇ. بۇ ۋاقىتتا مۇئەززىن تەكبىر ئېيتىدۇ. ئاندىن جامائەت ئورنىدىن تۇرۇپ ئىمام بىلەن جۇمە نامىزىنى ئادا قىلىدۇ.

س: خۇتبىنىڭ ئەزىنى نەدە بولۇشى لازىم؟

ج: خاتىبنىڭ ئۇدۇلىدا بولۇشى لازىم، مەيلى مىنبەرنىڭ ئالدىدا بولسۇن، ياكى ئىككى سەپ كېيىن، ياكى ھەممە سەپنىڭ ئارقىسىدا ياكى مەسجىدنىڭ سىرتىدا بولسۇن.

س: ئەرەب تىلىدىن باشقا تىلدا خۇتبە ئوقۇشقا بولامدۇ؟

ج: ئەرەب تىلىدىن باشقا تىلدا خۇتبە ئوقۇش

مەكرۇھتۇر، خۇتبە دېگەن پەرزلا ئادا تاپىدۇ، لېكىن ساۋابى كەم بولۇپ قالىدۇ.

س: خۇتبە ئوقۇۋاتقاندا نېمە ئىشلار دۇرۇس ئەمەس؟

ج: 1) گەپ قىلىش. 2) سۇننەت ياكى نەپلە نامازباشلاش. 3) يەپ-ئىچىش. 4) بىرسىنىڭ سۆزىگە جاۋاب بېرىش. 5) قۇرئان ۋە ئۇنىڭدىن باشقىسىنى ئوقۇش.

دېمەك، بۇ ۋاقىتتا خۇتبە تىڭشاشقا دەخلى قىلىدىغان ھەرقانداق ئىش مەكرۇھتۇر. يەنە بۇلار ئىمام خۇتبە ئوقۇغىلى ماڭغاندىمۇ مەكرۇھتۇر.

س: جۇمە ئۇچۇن شەرت بولغان جامائەت ئۆلچىمى قايسى؟

ج: ئىمامدىن باشقا ئاز بولغاندا يەنە ئۇچ ئادەم بولۇشى زۆرۇر، بولمىسا جۇمە نامىزى ئوقۇش دۇرۇس بولمايدۇ.

س: جۇمە نامىزى ئۇچۇن ئاممىۋى ئىزنى شەرت دېگەنلىك نېمىنى كۆرسىتىدۇ؟

ج: جۇمە نامىزى ئوقۇغىلى كەلگەن ھەرقانداق كىشى قاتنىشالايدىغان ھەم جۇمە نامىزى ئوقۇشقا رۇخسەت قىلىنغان بىر سورۇن بولۇش لازىملىقىنى كۆرسىتىدۇ. دېمەك، خاس كىشىلەرگىلا ئىجازەت بېرىلىپ، ھەرقانداق

ئادەمگە ئىجازەت بېرىلمەيدىغان ئورۇنلاردا جۇمە نامىزى ئوقۇش دۇرۇس بولمايدۇ.

س: جۇمە نامىزىنىڭ پەرزى نەچچە رەكئەت؟

ج: ئىككى رەكئەتتۇر.

ئىككى ھېيت نامىزىنىڭ بايانى

س: ئىككى ھېيت كۇنىدە قايسى ئىشلار سۇننەت ياكى مۇستەھەب؟

ج: 1) غۇسۇل ۋە مىسۋاك قىلماق. 2) ياخشى كىيىملەرنى كىيمەك. 3) خۇشپۇراق بۇيۇم ئىشلەتمەك. 4) روزا ھېيت نامىزىغا بېرىشتىن ئىلگىرى خورما ياكى تاتلىق نەرسە يەۋالماق. 5) پىترى سەدىقىسىنى ئادا قىلماق. 6) قۇربان ھېيت نامىزىدىن كېيىن قۇربانلىقنىڭ گۆشىدە ناشتا قىلماق. 7) ھېيت نامىزىنى ھېيتگاھتا ئوقۇماق. 8) ھېيت نامىزىغا پىيادە بارماق. 9) بىر يولدىن بېرىپ يەنە بىر يولدىن قايتماق. 10) ھېيت نامىزى ئوقۇشتىن ئىلگىرى ئۆيدە ياكى ھېيتگاھتا نەپلە نامىز ئوقۇماسلىق. 11) ھېيت نامىزىدىن كېيىن ھېيتگاھتا نەپلە نامىز ئوقۇماسلىق.

س: روزا هېيت نامىزى ئوقۇغلى كېتىۋېتىپ يولدا تەكبىر ئېيتىشقا بولامدۇ؟

ج: بولىدۇ، لېكىن مەخپىي ئېيتىش لازىم. ئەمما، قۇربان هېيت نامىزىغا كېتىۋاتقاندا ئۇنلۈك تەكبىر ئېيتىش مۇستەھەبتۇر.

س: هېيت نامىزى ۋاجىبمۇ ياكى سۇننەتمۇ؟

ج: ئىككىلى هېيت نامىزى ۋاجىبتۇر. جۇمە نامىزى پەرز بولغان كىشىگە هېيت نامىزىمۇ ۋاجىب بولىدۇ، يەنى جۇمە نامىزىنىڭ شەرتلىرى هېيت نامىزىدىمۇ شەرتتۇر.

كۇن قېيىلىش بىلەن هېيت نامىزىنىڭ ۋاقتى ئۆتۈپ كېتىدۇ. ئۇنىڭ خۇتبىسى پەرز ئەمەس، شۇنداقلا نامازدىن ئىلگىرى ئوقۇلمايدۇ، نامازدىن كېيىن ئوقۇش بولسا سۇنىنەتتۇر.

س: هېيت نامىزى نەچچە رەكئەت؟ قايسى تەرىقىدە ئوقۇلىدۇ؟

ج: ئىككى رەكئەتتۇر. ئىككىلى هېيت نامىزى ئۇچۇن ئەزان ۋە تەكبىر ئېيتىلمايدۇ.

ئوقۇش تەرتىبى مۇنداق: ئالدى بىلەن «قىبلىگە يۈزلىنىپ روزا هېيت ياكى قۇربان هېيتىنىڭ ۋاجىب نامىزىنى قوشۇمچە ئالتە تەكبىرلىرى بىلەن ئالدىمدىكى

مۇشۇ ئىمامغا ئىقتىدا قىلىپ ئوقۇيمەن» دەپ نىيەت قىلىمىز. ئاندىن تەكبىر ئېيتىپ قول باغلاپ سانا ئوقۇيمىز. سانادىن كېيىن ئىمامغا ئەگىشىپ ئۇچ قېتىم تەكبىر ئېيتىمىز، هەربىر تەكبىردە قولىمىزنى قۇلاققىچە كۆتۈرىمىز، تەكبىر ئارىلىقىدا قولىمىزنى ئىككى يانغا تاشلاپ تۇرىمىز. ئۇچىنچى تەكبىردىن كېيىن قولىمىزنى كىندىكىمىزنىڭ ئاستىغا باغلاپ تۇرىمىز. بۇ چاغدا ئىمام قىرائەت قىلىدۇ ۋە بىرىنچى رەكئەتنى ئوقۇپ تاماملايدۇ. ئىككىنچى رەكئەتتە ئىمام قىرائەتتىن كېيىن، رۇكۇدىن ئىلگىرى يەنە ئۇچ قېتىم تەكبىر ئېيتىدۇ. بۇ ۋاقىتتا بىزمۇ ئۇنىڭغا ئەگىشىپ قۇلاققىچە قول كۆتۈرۈپ ئەۋۋەلقى رەكئەتتىكىگە ئوخشاش ئۇچ قېتىم تەكبىر ئېيتىمىز. ئاندىن تۆتىنچى تەكبىردە ئىمامغا ئەگىشىپ رۇكۇ قىلىمىز ۋە سەجدە ۋە قەئدىدىن كېيىن سالام بېرىپ نامازدىن پاراغ بولىمىز.

نامازدىن كېيىن ئىمام مىنبەرگە چىقىپ خۇتبە ئوقۇيدۇ، جامائەت بولسا شۇككىدە تۇرۇپ تىڭشايدۇ. هېيت نامىزىنىڭمۇ جۇمە نامىزىغا ئوخشاش ئىككى خۇتبىسى بار بولۇپ، بۇلارنىڭ ئارىلىقىدىمۇ ئازراق ئولتۇرۇش سۇننەت.

س: قۇربان هېيت نامىزىنىڭ خاس ئەھكاملىرى قايسى؟

ج: ھېيتگاھقا كېتىۋېتىپ يولدا جەھرىي تەكبىر ئېيتىش، نامازدىن بۇرۇن بىر نەرسە يېمەسلىك ۋە تەشرىق تەكبىرلىرىنىڭ ۋاجىب بولۇشى قاتارلىقلار قۇربان ھېيت نامىزىنىڭ خاس ئەھكاملىرى بولۇپ ھېسابلىنىدۇ.

س: تەشرىق تەكبىرلىرى قايسى؟

ج: تەشرىق كۈنلىرىدە پەرز نامازدىن كېيىن تەكبىر ئېيتىلىدۇ، شۇ تەشرىق تەكبىرلىرى دېيىلىدۇ.

س: تەشرىق كۈنلىرى قايسى؟

ج: زۇلھەججىنىڭ 11-، 12- ۋە 13- كۈنلىرىدۇر.

س: تەشرىق تەكبىرلىرىنى قايسى ۋاقىتتىن باشلاپ قايسى ۋاقىتقىچە ئېيتىش ۋاجىبتۇر؟

ج: ئەرەپە كۈنى، نەھرى كۈنى ۋە تەشرىقنىڭ ئۈچ كۈنى (جەمئىي بەش كۈن) تەكبىر ئېيتىلىدىغان كۈنلەردۇر. زۇلھەججىنىڭ 9- كۈنى ئەرەپە كۈنى، 10- كۈنى نەھرى كۈنى دېيىلىدۇ. تەكبىر ئېيتىش ئەرەپە كۈنى بامدات نامىزىدىن كېيىن باشلىنىدۇ ۋە تەشرىقنىڭ ئۈچىنچى كۈنى (يەنى زۇلھەججىنىڭ 13- كۈنى) ئەسر نامىزىغچە داۋاملىشىدۇ. بۇ جەرياندا ھەر پەرز نامازدىن كېيىن تەكبىر ئېيتىش ۋاجىبتۇر. شۇڭا، پەرز نامازدىن سالام بېرىپ پارىغ بولۇپلا ئۇنلۇك ئاۋاز بىلەن تەكبىر ئېيتىش لازىم.

ئىمام ئۇنتۇپ قالسا مۇقتەدىلەر باشلاپ ئېيتىشى زۆرۈردۇر. لېكىن، ئايالالار مەخپىي ئېيتىشى كېرەك.

س: تەشرىق تەكبىرلىرى قايسى؟ قانچە قېتىم ئوقۇلىدۇ؟

ج: «اَللهُ أَكْبَرُ، اَللهُ أَكْبَرُ، لَآ إِلٰـهَ إِلَّا اللهُ وَاللهُ أَكْبَرُ، اَللهُ أَكْبَرُ، وَلِلهِ الْحَمْدُ»[1]. بۇنى ھەر پەرز نامازنىڭ ئارقىسىدا بىر قېتىم ئوقۇش ۋاجىب.

قۇربانلىقنىڭ بايانى

س: قۇربانلىقنىڭ ۋاجىب بولۇشنىڭ شەرتى قايسى؟

ج: 1) مۇسۇلمان بولۇش، يەنى كاپىرغا قۇربانلىق ۋاجىب ئەمەس. 2) پىترى سەدىقىسىنىڭ نىسابىغا ئىگە بولۇش، يەنى پېقىرغا قۇربانلىق ۋاجىب ئەمەس. 3) مۇقىم بولۇش، يەنى مۇساپىرغا قۇربانلىق ۋاجىب ئەمەس. 4) ئازاد بولۇش، يەنى قۇلغا قۇربانلىق ۋاجىب ئەمەس. 5) بالىغ بولۇش، يەنى ناھەسىدىگە قۇربانلىق ۋاجىب ئەمەس. 6) ئاقىل بولۇش، يەنى ساراڭغا قۇربانلىق ۋاجىب ئەمەس.

[1] «ئىبن ئەبى شەيبە» رىۋايىتى.

س: قۇربانلىق ئائىلە باشلىقىغلا ۋاجىب بولامدۇ ياكى بىر ئائىلە ئىچىدىكى پىترى سەدىقىسىنىڭ نىسابىغا ئىگە بولغان ھەربىر ئائىلە ئەزاسىغا ۋاجىب بولامدۇ؟

ج: قۇربانلىق يۇقىرىقى شەرتلەر بويىچە ئائىلە ئىچىدىكى پىترى سەدىقىسىنىڭ نىسابىغا ئىگە بولغان ھەربىر ئائىلە ئەزاسىغا ئايرىم-ئايرىم ۋاجىب بولىدۇ. يەنى، بۇنىڭدا ئائىلە باشلىقى بولۇش ياكى بولماسلىق شەرت ئەمەس.

س: قۇربانلىق قىلىش دۇرۇس بولغان ھايۋانلار قايسى؟

ج: تۆگە، كالا، قوي ۋە ئۆچكىدىن ئىبارەت تۆت خىل ھايۋاننىلا قۇربانلىق قىلىش دۇرۇس، بۇلاردىن باشقا ھايۋانلارنى قۇربانلىق قىلىش دۇرۇس ئەمەس.

س: بۇلارنىڭ نەچچە يىللىق بولغىنى قۇربانلىققا يارايدۇ؟

ج: تۆگە ئاز بولغاندا بەش يىللىق بولۇشى كېرەك؛ كالا ئاز بولغاندا ئىككى يىللىق بولۇشى كېرەك؛ قوي-ئۆچكە ئاز بولغاندا بىر يىللىق بولۇشى كېرەك. ئەمما، ئالتە ئايلىق بولغان قوي سېمىز، ئۈستىخانلىرى چوڭ بولۇپ، ئالتە ئايلىق بىلەن بىر يىللىقنى پەرق ئەتكىلى بولمىغۇدەك

دەرىجىدە بولسا، قۇربانلىق قىلىشقا يارايدۇ. ئالتە ئايلىق تىن تۆۋەن قوي (پاقلان) ھەرقانچە ئېسىل ۋە سېمىز بولسىمۇ قۇربانلىققا يارىمايدۇ.

س: قانداق ئەيىبى بار ھايۋاننى قۇربانلىق قىلىش دۇرۇس ئەمەس؟

ج: 1) بىر ياكى ئىككىلى مۈڭگۈزى چىقىپ كەتكەن ھايۋان. 2) قۇيرۇقى يوق تۇغۇلۇپ قالغان قوي ياكى ئۆچكە. 3) كور ھايۋان. 4) سىڭاركۆز ھايۋان. 5) قۇربانلىق قىلىدىغان ئورۇنغا مېڭىپ بارالمايدىغان ھايۋان. 6) ئاشكارا كېسىلى بار ھايۋان. 7) تۇغۇلۇشتا بىر ياكى ئىككىلى قۇلقى يوق تۇغۇلغان ھايۋان (ئەمما، چوناق قۇلاق قوي قۇربانلىققا يارايدۇ). 8) قۇيرۇقى، قۇلقى ياكى كۆزىنىڭ يېرىمىدىن ئارتۇقى زايە بولۇپ كەتكەن ھايۋان. 9) چىشى يوق ياكى چىشىنىڭ كۆپرەكى چۈشۈپ كەتكەن ھايۋان. 10) ئوت-چۆپنى تونۇمىغۇدەك دەرىجىدە ساراڭلىق كېسىلى بار ھايۋان. 11) ياداڭغۇ، ئورۇق، خامۇش ھايۋان. 12) بۇرنى كېسىلىپ كەتكەن ھايۋان (قوي-ئۆچكە بۇنىڭدىن مۇستەسنا). 13) ئەمچىكى كېسىلىپ كەتكەن ھايۋان. 14) ئەمچىكىدىن سۈت قۇرۇپ كەتكەن ھايۋان. 15) ئەمچىكىنىڭ يېرىمىدىن ئارتۇقراقى كېسىـ

لىپ كەتكەن كالا. 16) بىر ئەمچەكنىڭ توپچىكى زايە بولۇپ كەتكەن قوي ياكى ئۆچكە. 17) ئىككى ئەمچەكنىڭ توپچىكى زايە بولۇپ كەتكەن تۆگە ياكى كالا. 18) تىلى كېسىلىپ كەتكەن كالا. 19) نىجاسەت يەيدىغان قويۇقۇيرۇقلۇق ھايۋان. 20) يىلىك تۈتمىغان ئورۇق ھايۋان. 21) بىر پۇتى كېسىلىپ كەتكەن ھايۋان. 22) ئەركەك-چىشلىق ئالامىتى بار قوش جىنسلىق ھايۋان.

س: قايسى ھايۋاننى قۇربانلىق قىلىش ئەۋزەلىكى خىلاپ؟

ج: 1) مۈڭگۈزسىز تۇغۇلغان ھايۋان. 2) مۈڭگۈزى سۇنۇپ كەتكەن، لېكىن بۇنىڭ تەسىرى يىلتىزىغا يەتمىگەن ھايۋان. 3) جۇپلىششىكە قادىر بولالمايدىغان دەرىجىدە قېرىپ كەتكەن ھايۋان. 4) قېرىپ كەتكەن سەۋەبلىك تۇغۇتتىن قالغان ھايۋان. 5) بوغاز ھايۋان. 6) كېسەل ئەمەس تۇرۇپمۇ سۈت چىقمايدىغان ھايۋان. 7) يۆتىلىدىغان ھايۋان. 8) داغلاپ ئەن سېلىنغان ھايۋان. 9) تۇغۇلىشىدىنلا قۇيرۇقى ناھايىتى كىچىك قوي. 10) ئازراق سىڭاركۆزلۈك ھايۋان. 11) بىر پۇتىنى سەل ئايىپ ماڭىدىغان ھايۋان. 12) كېسىلى بار، لېكىن كېسىلىنى ئېنىق بىلگىلى بولمايدىغان ھايۋان. 13) كۆزى، قۇلىقى،

قۇيرۇقى قاتارلىقلارنىڭ بىرەرسىنىڭ يېرىمىدىن ئازراقى زايە بولۇپ كەتكەن ھايۋان. 14) چىشى قالمىغان، لېكىن ئوت يېيەلەيدىغان ھايۋان. 15) ئوت يېيەلمىگۈدەك دەرىجىدە بولمىغان ساراڭ ھايۋان. 16) قوتۇر بولۇپ قالغان سېمىز ھايۋان. 17) كەسمە ئەن سېلىنغان ياكى تىلما ئەن سېلىنغان، لېكىن ئۇ قۇلاقنىڭ يېرىمىغا يەتمىگەن ھايۋان. ئەگەر ئىككىلى قۇلقىغا ئازئازدىن ئەن سېلىنغان بولۇپ، يىغىپ كەلسە بىر قۇلاقنىڭ يېرىمىغا باراۋەر كەلگۈدەك بولسا، ئۇنداق ھايۋاننى قۇربانلىق قىلىشتىن ئىبھتىيات قىلىش كېرەك، ئۇنىڭدىن ياخشىراقى تېپىلمىسا ئاندىن قۇربانلىق قىلىشقا بولىدۇ. 18) ئالغاي ھايۋان. 19) يۇڭى قىرقۇۋېتىلگەن قوي. 20) تىلى كېسىلىپ كەتكەن، لېكىن ئاسان ئوت يېيەلەيدىغان قوي. 21) مەيلىنەت نەرسە يەيدىغان قويۇقۇيرۇقلۇق تۆگە. بۇنى پاكلاش ئۇچۇن قىرىق كۈن باغلاپ ئوت بىلەن بېقىش لازىم. 22) گۆشى توشمىغان سەل ئورۇق ھايۋان.

دېمەك، مەزكۇر ھايۋانلارنى قۇربانلىق قىلىش دۇرۇس، لېكىن مەكرۇھ تەنزىھىي. ئەلھاسل، قۇربانلىق قىلىدىغان ھايۋانغا پۈتۈن ئەيبتىن خالىي ئېسىلىنى تاللاش مۇستەھەبتۇر.

قۇربانلىق مالنىڭ تېرىسىنىڭ بايانى

س: قۇربانلىقنىڭ تېرىسىدىن ئۆزى مەنپەئەتلىنىشكە بولامدۇ؟

ج: ئائىلىسىگە سايمان ياساپ ئىشلەتسە دۇرۇس، مەسىلەن، جاينامаз، داستىخان، تۇلۇم، ئاياغ ۋە جۇۋا قىلىش دېگەندەك.

س: قۇربانلىقنىڭ تېرىسىنى سېتىشقا بولامدۇ؟

ج: بولىدۇ، لېكىن پۇلىنى غېرىب-غۇرۇالارغا سەدىقە قىلىش ۋاجىبتۇر، ئۆزى سەرپ قىلسا دۇرۇس بولمايدۇ. ئەگەر ئۆزى خەجلەپ كەتسە، بۇ گۇناھىغا ئىستىغپار ئېيتمىسا بولمايدۇ.

س: قۇربانلىقنىڭ تېرىسى ياكى ئۇنىڭ پۇلى قانداق ئورۇنغا سەرپ قىلىنىدۇ؟

ج: زاكات سەرپ قىلىنىدىغان ئورۇنلارغا سەرپ قىلىش ۋاجىبتۇر (يەنى غېرىب-غۇرۇالارغا بېرىلىدۇ). مەسجىد، كۆۋرۈك ۋە يول قاتارلىقلارغا ئوخشاش مۇلۇك قىلىپ ئالالمايدىغان جانسىز ئورۇنلارغا سەرپ قىلىش دۇرۇس ئەمەس. دېمەك، تېرە ياكى ئۇنىڭ پۇلى ئەسلى غېرىب-غۇرۇالارنىڭلا ھەققىدۇر.

س: قۇربانلىقنىڭ تېرىسىنى سېتىۋالغان تېرىچى تېرىدىن خالىغانچە پايدىلىنالامدۇ؟

ج: خالىغانچە پايدىلىنالايدۇ (يەنى بۇ چاغدا ئۇنىڭدا تىجارەتنىڭ ھۆكمى جارى بولىدۇ)، بۇنىڭدا ھەرگىز شەك يوق.

جىنازە نامىزىنىڭ بايانى

س: مېيىتنىڭ نامىزىنى چۈشۈرۈش ۋاجىبمۇ ياكى سۇننەتمۇ؟

ج: مېيىتنىڭ نامىزىنى چۈشۈرۈش پەرز كىفايىدۇر. ئەگەر بىر-ئىككى ئادەم ئوقۇپ قويسا ھەممەيلەننىڭ زىممىسىدىن ساقىت بولىدۇ. لېكىن، ھېچكىم ئوقۇمىسا ھەممە كىشى گۇناھكار بولىدۇ.

س: جىنازە نامىزىنى ئوقۇشنىڭ شەرتلىرى قايسى؟

ج: 1) مېيىت مۇسۇلمان بولۇش. 2) مېيىت پاك بولۇش. 3) مېيىتنىڭ كېپىنى پاك بولۇش. 4) مېيىتنىڭ ئەۋرىتى يېپىلغان بولۇش. 5) مېيىتنى نامаз چۈشۈرگۈچىلەرنىڭ ئالدىدا قويۇش.

بۇ شەرتلەر مېيىتقا قارىتىلغان شەرتلەردۇر، نامازنىڭ چۈشۈرگۈچىلەرگە بولسا نامازنىڭ شەرتلىرى قويۇلمىدۇ.

س: جنازە نامىزى قايسى تەرىقىدە ئوقۇلىدۇ؟

ج: ئالدى بىلەن نامازغا سەپ بولۇپ تۇرۇش لازىم. ئادەم كۆپ بولسا ئۇچ، بەش ياكى يەتتە سەپ بولۇپ تۇرۇش ياخشىراقتۇر. بۇ سەپ نامازنىڭ سىپىدەك بولۇشى كېرەك. سەپ رۇس بولغاندىن كېيىن «مەن ئاللاھ رىزاسى ئۈچۈن بۇ جنازە نامىزىنى مۇشۇ مېيىتنىڭ مەغپىرىتىگە دۇئا قىلىپ ئالدىمدىكى ئىمامغا ئىقتىدا قىلىپ ئوقۇيمەن» دەپ نىيەت قىلىمىز. ئاندىن ئىمامغا ئەگىشىپ تەكبىر ئېيتىمىز (بۇ تەكبىرنى ئىمام ئۈنلۈك ئاۋاز بىلەن ئېيتىدۇ، بىز پەس ئاۋاز بىلەن ئېيتىمىز) ۋە ئىككى قولىمىزنى قۇلاققىچە كۆتۈرۈپ نامازغا كىرىپ قولىمىزنى كىندىكىمىزنىڭ ئاستىغا باغلاپ تۇرىمىز. ئاندىن ئىمام ۋە مۇقتەدى ھەممەيلەن ئىچىمىزدە (پەس ئاۋازدا) سانا ئوقۇيمىز. سانادا «وَتَعَالَى جَدُّكَ»دىن كېيىن «وَجَلَّ ثَنَآؤُكَ»نمۇ دېيىش ياخشىراقتۇر. ئاندىن ئىمامغا ئەگىشىپ قول كۆتۈرمەستىن ئىككىنچى تەكبىر ئېيتىمىز. ئاندىن ئىمام ۋە مۇقتەدى ھەممەيلەن نامازنىڭ قەئدىسىدە ئوقۇلىدىغان دۇرۇدنى ئىچىمىزدە ئوقۇيمىز.

ئاندىن ئىمامغا ئەگىشىپ قول كۆتۈرمەستىن ئۈچىنچى قېتىم تەكبىر ئېيتىمىز ۋە مېيىت بالاغەتكە يەتكەن ئەر ياكى ئايال بولسا، ئىمام ۋە مۇقتەدى ھەممەيلەن مەخسۇس ھالدا مۇنۇ دۇئانى ئوقۇيمىز: «اَللّٰهُمَّ اغْفِرْ لِحَيِّنَا وَمَيِّتِنَا وَشَاهِدِنَا وَغَائِبِنَا وَصَغِيْرِنَا وَكَبِيْرِنَا وَذَكَرِنَا وَأُنْثَانَا اَللّٰهُمَّ مَنْ أَحْيَيْتَهُ مِنَّا فَأَحْيِهِ عَلَى الْإِسْلَامِ وَمَنْ تَوَفَّيْتَهُ مِنَّا فَتَوَفَّهُ عَلَى الْإِيْمَانِ» (ئى ئاللاھ! بىزنىڭ تىرىكلىرىمىز ۋە ئۆلۈكلىرىمىز، مۇشۇ يەردە ھازىر بولغانلىرىمىز ۋە غايىبلىرىمىز، كىچىكلىرىمىز ۋە چوڭلىرىمىز، ئەرلىرىمىز ۋە ئاياللىرىمىزغا مەغپىرەت قىلغىن. ئى ئاللاھ! بىزنىڭ ئىچىمىزدىن ياشىتىدىغانلىرىڭنى ئىسلامنىڭ ئۈستىدە ياشاتقىن ۋە بىزنىڭ ئىچىمىزدىن ۋاپات تاپقۇزىدىغانلىرىڭنى ئىمان ئۈستىدە ۋاپات تاپقۇزغىن)[1].

مېيىت بالاغەتكە يەتمىگەن ئوغۇل بولسا مۇنۇ دۇئانى ئوقۇيمىز: «اَللّٰهُمَّ اجْعَلْهُ لَنَا فَرَطًا وَاجْعَلْهُ لَنَا أَجْرًا وَذُخْرًا وَاجْعَلْهُ لَنَا شَافِعًا وَمُشَفَّعًا» (ئى ئاللاھ! بۇ بالىنى بىزنىڭ نىجاتلىقىمىز ئۈچۈن ئالدىدا بىرىپ تۇرغۇچى قىلغىن، بۇنىڭ

① «مۇسنەد ئەھمەد» رىۋايىتى.

پىراقىنى بىز ئۇچۇن ئەجىر ۋە نېسىۋە قىلغىن، ئۇنى بىزگە شاپائەت قىلغۇچى ۋە شاپائىتى قوبۇل قىلىنغۇچى قىلغىن)[1].

مېيىت بالاغەتكە يەتمىگەن قىز بالا بولسا، ئۇنىڭغىمۇ مەزكۇر دۇئانى ئوقۇيمىز. لېكىن، مۇنداق بىر قانچە جايدا پەرقلىنىدۇ، يەنى ھەممە «اجْعَلْهُ»نىڭ ئورنىغا «اجْعَلْهَا» ۋە «شَافِعًا وَمُشَفَّعًا»نىڭ ئورنىغا «شَافِعَةً وَمُشَفَّعَةً» دەپ ئوقۇلىدۇ. بۇ پەقەت كەلىمىدىكى پەرق بولۇپ، مەنە جەھەتتە ئىكىسى بىردۇر.

ئاندىن ئىمامغا ئەگىشىپ قول كۆتۈرمەستىن تۆتىنچى قېتىم تەكبىر ئېيتىمىز. ئاندىن ئىمامغا ئەگىشىپ نامازدا سالام بەرگەندەك سالام بېرىپ نامازدىن چىقىمىز. سالامدىن كېيىن قول كۆتۈرۈپ دۇئا قىلىش بولسا بىدئەتتۇر.

س: جىنازە نامىزىدىن كېيىنكى ئىشلارنى بايان قىلىڭ؟

ج: نامازدىن بىكار بولۇپلا جىنازە ئېلىپ مېڭىلىدۇ. ئېلىپ مېڭىۋاتقاندا كەلىمە تەييبە ۋە ئۇنىڭ باشقىسىنى ئوقۇماقچى بولساق دىلدا ئوقۇيمىز، ئۇنلۇك ئوقۇش مەكرۇھتۇر. مېيىتنى ئېلىپ ماڭغۇچىلار مېيىتنىڭ بىرىنچى مەنزىلى، يەنى قەبرىگە ماڭغاندا ئۇنىڭدىكى ھېساب-كى-

① «بەيھەقى» رىۋايىتى.

تابنى ۋە مال-دۇنيانىڭ ئېتىبارسىز نەرسە ئىكەنلىكىنى خىيالىغا كەلتۈرىدۇ ۋە كۆڭلىدە مېيىتقا مەغپىرەت ۋە ئاسانچىلىق بولۇشقا دۇئا قىلىپ تۇرىدۇ. جىنازە قەبرىستانغا يەتكەندە مېيىت دەپنە قىلىنىدۇ.

س: مېيىتنى لەھەتكە قويۇپ بولغاندىن كېيىن تەلقىن قىلىش (گۇۋاھلىق ئېيتىش) دۇرۇسمۇ؟

ج: مېيىت بالىغ كىشى بولسا تەلقىن قىلىش دۇرۇستۇر.

تەلقىنىڭ مەزمۇنى: ئى پالانىنىڭ ئوغلى پالانى! سىز ھازىر بۇ دۇنيادىن ئاخىرەتكە سەپەر قىلدىڭىز. پەرۋەردىگارىڭىز ئاللاھ تەئالا، پەيغەمبىرىڭىز مۇھەممەد سەللەللاھۇ ئەلەيھى ۋەسەللەم، دىنىڭىز ئىسلام، دەستۇرىڭىز قۇرئان، قىبلىڭىز كەئبە، مىللىتىڭىز ئىبراھىم ئەلەيھىسسالامنىڭ مىللىتى، دوستلىرىڭىز مۇئمىنلەردۇر. بىلىڭكى، ئۆلۈم، قەبرىدىكى سوئال-سوراق ۋە تىرىلىش ھەق، (مۇنكەر-نەكىر) ئىككى پەرىشتىنىڭ سوئال سورىمىقى راست، قىيامەت كۈنىنىڭ بولۇشى ھەق، ئاللاھ تەئالانىڭ بىزگە بەرگەن نېئمەتتىن قىيامەت كۈنى ھېساب ئېلىشى ۋە بىزنىڭ ھېساب بېرىشىمىز ھەق، ئاللاھ تەئالا ھەربىر كىشىنىڭ ئىككى مۇرىسىگە ۋەكىل قىلغان ئىككى پەرىشتە

يازغان ياخشى-يامان ئەمەل دەپتىرىمىزنىڭ قىيامەت كۈنى قولىمىزغا كېلىشى ۋە ئۇنى ئۆزىمىزنىڭ ئوقۇشى ھەق، ياخشى-يامان ئەمەللەرنى تارازىغا سېلىش ھەق، ئۇچ مىڭ يىللىق كۆۋرۈكتىن ئۆتۈش ھەق، جەننەت ھەق، دوزاخنىڭ ئازابى ھەق، جەننەتتە ئاللاھ تەئالانى كۆرۈش ھەق. ئېيتىڭكى، «أَشْهَدُ أَنْ لَآ إِلٰـهَ إِلَّا اللهُ وَأَشْهَدُ أَنَّ مُحَمَّدًا عَبْدُهُ وَرَسُوْلُهُ». سىز مۇشۇ گۇۋاھلىقنى بىلەن باردىڭىز، رازى بولدىڭىزمۇ؟

ئىسلامنىڭ ئۈچىنچى ئاساسى — روزىنىڭ بايانى

س: روزا دېگەن نېمە؟

ج: سۈبھى سادىقتىن كۈن پاتقىچە يېمەك-ئىچمەك ۋە جىنسىي ئالاقىدىن ئىبارەت ئۇچ ئىشنى نىيەت بىلەن تەرك ئېتىش روزا دېيىلىدۇ.

س: روزا نەچچە خىل؟

ج: روزا سەككىز خىلدۇر: 1) پەرز مۇئەييەن. 2) پەرز غەيرى مۇئەييەن. 3) ۋاجىب مۇئەييەن. 4) ۋاجىب غەيرى مۇئەييەن. 5) سۈننەت. 6) نەپلە. 7) مەكرۇھ . 8) ھارام.

س: قايسى روزا پەرز مۇئەييەن؟

ج: يىلدا كېلىدىغان رامىزان ئېيىنىڭ بىر ئاي روزىسى پەرز مۇئەييەن ھېسابلىنىدۇ.

س: قايسى روزا پەرز غەيرى مۇئەييەن؟

ج: بەزى ئۆزرىنىڭ ۋەجھىدىن رامىزان روزىسى قېلىپ قالغان بولسا، مۇشۇ قازا روزا پەرز غەيرى مۇئەييەن ھېسابلىنىدۇ.

س: قايسى روزا ۋاجىب مۇئەييەن (نەزر مۇئەييەن)؟

ج: «مەن پالانى كۈنى روزا تۇتمەن» دەپ نىيەت قىلىپ قەتئىي بىر ئىرادىگە كەلسە، شۇ ۋاقىتنىڭ روزىسى ئۇ ئادەمگە ۋاجىب بولۇپ قالىدۇ. بۇ، نەزر مۇئەييەن ھېسابلىنىدۇ. مەسىلەن، ئەگەر بىر ئادەم مەن ئىمتىھاندا مۇۋەپپەقىيەت قازىنالسام، ئاللاھ رىزاسى ئۈچۈن رەجەب ئېيىنىڭ بىرىنچى كۈنى روزا تۇتمەن دەپ قەتئىي نىيەت بىلەن ئۆزىگە ۋەدە بەرگەن بولسا، بۇ روزا ئۇنىڭغا ۋاجىب مۇئەييەن بولىدۇ.

س: قايسى روزا ۋاجىب غەيرى مۇئەييەن؟

ج: كەپپارەت روزىلىرى ۋە نەزر غەيرى مۇئەييەن روزىلىرى ۋاجىب غەيرى مۇئەييەن ھېسابلىنىدۇ. مەسىلەن، بىرسى مەن ئىمتىھاندا بىرىنچى بولسام، ئاللاھ رى-

ـزاسى ئۈچۈن ئۈچ كۈن روزا تۇتىمەن دېگەندەك. دې-
ـمەك، بۇ مۇئەييەن ۋاقىت تەيىن قىلىنمىغان روزىدۇر.

س: قايسى روزا سۈننەت؟

ج: پەرز ۋە ۋاجىب روزىلاردىن باشقا، پەيغەمبەر سەل-
ـلەللاھۇ ئەلەيھى ۋەسەللەم ئۆزى تۇتقان ياكى تۇتۇشقا
ـرىغبەتلەندۈرگەن روزىلار سۈننەت روزا ھېسابلىنىدۇ. مەسە-
ـلەن: 1) ئاشۇرا كۈنى (يەنى مۇھەررەمنىڭ 9- ۋە 10-
كۈنى)نىڭ روزىسى. 2) ئەرەپە كۈنى (يەنى زۇلھەججىنىڭ
9- كۈنى)نىڭ روزىسى. 3) ئەييام بىيز (ئايدىڭ كۈنلەر)،
يەنى ھەر ئاينىڭ 13-، 14- ۋە 15- كۈنلىرىنىڭ روزىسى
قاتارلىقلار.

س: قايسى روزا مۇستەھەب؟

ج: پەرز، ۋاجىب ۋە سۈننەت روزىلاردىن باشقا روزىلار
مۇستەھەبتۇر. لېكىن، بەزى روزىلاردا ساۋاب كۆپتۇر.
مەسىلەن: 1) شەۋۋالدىكى ئالتە كۈن روزا. 2) شەئبانىنىڭ
15- كۈنىنىڭ روزىسى. 3) جۈمە كۈنىنىڭ روزىسى. 4)
دۈشەنبە كۈنىنىڭ روزىسى. 5) پەيشەنبە كۈنىنىڭ روزىسى
قاتارلىقلار.

س: قايسى روزا مەكرۇھ؟

ج: 1) شەنبە كۈنىلا روزا تۇتۇش. 2) مۇھەررەمنىڭ 10-

كۈنىلا روزا تۇتۇش. 3) مۇھەررەمنىڭ 9- كۈنىلا روزا
تۇتۇش. 4) ئايالالار ئەرلىرىنىڭ ئىجازىتىسىز نەپلە روزا
تۇتۇش.

س: قايسى روزا ھارام؟

ج: بىر يىلنىڭ ئىچىدىكى مۇنۇ بەش كۈندە روزا تۇتۇش
ھارامدۇر: روزا ھېيت كۈنى، قۇربان ھېيت كۈنى ۋە تەش-
ـرىقنىڭ ئۈچ كۈنى (زۇلھەججىنىڭ 11-، 12- ۋە 13- كۈن-
ـلىرى).

رامىزان روزىسىنىڭ بايانى

س: رامىزان روزىسىنىڭ پەزلىتى نېمە؟

ج: رامىزان روزىسىنىڭ ئىنتايىن كۆپ پەزلىتى ۋە
ساۋابى بار. شۇنداقلا ئۇنىڭ پەزلىتىنى بايان قىلىپ
كەلگەن ھەدىسلەرمۇ ناھايىتى كۆپ. مىسال ئۈچۈن بۇ
يەردە بىر-ئىككىسىنى بايان قىلىپ ئۆتەيلى: پەيغەمبەر
سەللەللاھۇ ئەلەيھى ۋەسەللەم مۇنداق دەيدۇ: «كىمكى
ئاللاھ تەئالانىڭ رازىلىقىنى ئىزدەپ رامىزان ئېيىنىڭ روزە-
ـسىنى تۇتسا، ئۇنىڭ بۇرۇن ئۆتكۈزگەن گۇناھلىرى كەچۈرۈم

بولىدۇ»[1]؛ «روزىدارنىڭ ئېغزىنىڭ بەتبۇيلۇقى ئاللاھ تەئالانىڭ ئالدىدا ئىپار بۇيىدىنمۇ خۇشبۇيراقتۇر»[2]. بىر ھەدىس قۇددۇسىيدا ئاللاھ تەئالا مۇنداق دەيدۇ: «روزا پەقەت مەن ئۈچۈنلا، ئۇنىڭ مۇكاپىتىنى ئۆزەملا بېرىمەن»[3] ...

س: رامىزان روزىسى قانداق كىشىلەرگە پەرز؟

ج: ھەرقانداق مۇسۇلمان، ئاقىل (ئەقلى جايىدا) ۋە بالاغەتكە يەتكەن ئەر-ئاياللارغا پەرزدۇر. بۇنىڭ پەرزلىكىنى ئىنكار قىلغان كىشى كاپىردۇر. ئۆزرىسىز تەرك ئەتكەن كىشى قاتتىق گۇناھكار بولىدۇ ۋە پاسىق ھېسابلىنىدۇ.

گەرچە بالاغەتكە يەتمىگەن باللارغا ناماز ۋە روزا پەرز بولمىسىمۇ، لېكىن ئىبادەتكە كۆندۈرۈش يۈزىسىدىن ئۇلارنىمۇ روزا تۇتقۇزۇش ۋە ناماز ئوقۇتۇش كېرەك. بىر ھەدىستە پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ مۇنداق دېگەنلىكى نەقىل قىلىنىدۇ: «بالا يەتتە ياشقا كىرسە ناماز ئوقۇشقا بۇيرۇڭلار. ئون ياشقا كىرسە ۋە شۇنىڭغىچە ناماز ئوقۇمىسا، زۆرۈر تېپىلغاندا ئۇرۇڭلار»[4]. شۇنىڭدەك روزا

① «بۇخارى» رىۋايىتى.
② «بۇخارى» رىۋايىتى.
③ «بۇخارى» رىۋايىتى.
④ «تىرمىزى» رىۋايىتى.

تۇتۇشقا تاقىتى يەتسە (بىر نەچچە كۈنگىلا يەتسىمۇ مەيلى)، روزا تۇتۇشقا زورلاش لازىم. روزا سەل كۈچ كەلگەندەك مەلۇم بولسا زورلىماسلىق كېرەك، چۈنكى بۇنىڭدىن پەقەت كۆندۈرۈشلا مەقسەتتۇر.

س: قايسى ئۆزرىلەردە رامىزان روزىسىنى تۇتماسلىق دۇرۇس؟

ج: 1) مۇساپىرنىڭ سەپەر ئۈستىدە روزا تۇتماسلىقى دۇرۇستۇر. ئەگەر سەپەردە مۇشەققەت بولمىسا روزا تۇتۇش ئەۋزەل. 2) كېسەل بولۇپ قېلىپ روزا تۇتۇشقا تاقىتى يەتمىسە ياكى كېسىلى ئېغىرلاپ قېلىشنىڭ ئەندىشىسى بولۇپ قالسا؛ 3) ناھايىتى بەك قېرىپ كەتسە؛ 4) ھامىلىدار بولسا، يەنى ھاملىدار روزا تۇتسا قورسىقىدىكى ھامىلىگە زىيان يېتىشنىڭ گۇمانى غالىب بولسا؛ 5) بالا ئېمىتكۈچى ئايال روزا تۇتسا ئۆزىگە ۋە بالىغا زىيان يېتىشنىڭ ئەندىشىسى بولسا؛ 6) روزا تۇتسا قورسىقى ئېچىپ كېتىپ ياكى ئۇسساپ كېتىپ ئۆلۈپ كېتىشنىڭ ئەندىشىسى بولسا روزا تۇتماسلىق دۇرۇستۇر.

شۇنىڭدەك، ئاياللارنىڭ ھەيز ۋە نىپاس مەزگىلىدە روزا تۇتۇشى دۇرۇس ئەمەس. مۇشۇلارنىڭ ھەممىسى ئۆزرىگە كىرىدۇ.

ئەمما، رامىزان روزىسى ھېچبىر ئۆزرە سەۋەبلىك كەچۈرۈم بولۇپ كەتمەيدۇ[1]. ئۆزرە يوقالغاندىن كېيىن تۇتالمىغان كۈنلەرنىڭ روزىسىنى رامىزاندىن باشقا ۋاقىتلاردا تولۇقلاپ تۇتۇش زۆرۈردۇر. ئەگەر ئۆزرە يوقالماي تۇرۇپ ۋاپات بولۇپ كەتسە، تولۇقلىيالمىغان شۇ كۈنلەر ئۈچۈن پىدىيە بېرىش لازىم. بولمىسا بۇ روزا مېيىتنىڭ گەدىنىدىن ساقىت بولمايدۇ.

ئاي كۆرۈش ۋە گۇۋاھلىقنىڭ بايانى

س: رامىزان ئېيىنى كۆرۈشنىڭ ھۆكمى نېمە؟

ج: شەئبان ئېيىنىڭ 29- كۈنى كەچتە رامىزاننىڭ ئېيىنى ئىزدەش ۋە كۆرۈشكە قەتئىي تىرىشىش ۋاجىبتۇر. شەئبان ئېيىنى تۇغرا ھېسابلاش ئۈچۈن رەجەبنىڭ 29-كۈنى كەچتە ئاي ئىزدەش ۋە كۆرۈش مۇستەھەبتۇر. شەئبانىنىڭ 29- كۈنى كەچتە رامىزان ئېيىنى كۆرەلمىسەك

① ھەتتا ناماز كەچۈرۈم بولۇپ كېتىدىغان ھەيز ۋە نىپاسداردىنمۇ روزا كەچۈرۈم قىلىنمايدۇ.

ئەتىگەندە روزا تۇتىمىز. ھاۋا ئوچۇق تۇرۇپمۇ ئاي كۆرەلمىسەك روزا تۇتمايمىز. ھاۋا بۇلۇتلۇق ياكى تۇتەك بولسا، ئەتىگەن سائەت 10 ~ 11گىچە يېمەك-ئىچمەكتىن توختاپ تۇرۇشمىز لازىم. ئەگەر بىر يەردىن ئاي كۆرگەنلىكىگە ئائىت ئېنىق ھەم ئىشەنچلىك خەۋەر كەلسە، روزىغا نىيەت قىلىشالمىز. ئۇنداق بولمىسا يەپ-ئىچىشەرسەك بولىدۇ. لېكىن، شەئبانىنىڭ 29- كۈنى ئاي كۆرەلمىسەك، ئەتىسى «ئاي چىققان بولسا رامىزان روزىسىغا ھېساب بولسۇن، ئاي چىقمىغان بولسا نەپلىگە ھېساب بولسۇن» دەپ نىيەت قىلىپ روزا تۇتۇش مەكرۇھتۇر.

س: ھاۋا ئوچۇق بولمىسا رامىزان ئېيى ئۈچۈن قانداق گۇۋاھلىق ئېتىبارغا ئېلىنىدۇ؟

ج: ھاۋا ئوچۇق بولمىسا، يەنى ھاۋا بۇلۇتلۇق ياكى تۇتەك بولسا، رامىزان ئېيىنىڭ كۆرۈنگەنلىكىنى ئىسپاتلاش ئۈچۈن بىر دىندار، پەرھىزكار ۋە راستچىل ئادەمنىڭ گۇۋاھلىقى (ئۇ ئەر بولسۇن ياكى ئايال بولسۇن، ئازاد بولسۇن ياكى قۇل بولسۇن) ئېتىبارغا ئېلىنىدۇ. يەنە بىرى كۆرۈنۈشتە دىندار ۋە پەرھىزكار ئادەمنىڭ گۇۋاھلىقىمۇ ئېتىبارغا ئېلىنىدۇ.

س: هاۋا ئوچۇق بولمىسا هېيت ئۇچۇن قانداق گۇۋاهلىق ئېتىبارغا ئېلىنىدۇ؟

ج: هاۋا ئوچۇق بولمىسا، روزا هېيت ۋە قۇربان هېيتـ
ـنىڭ ئېيىنى ئىسپاتلاش ئۇچۇن پەرهىزكار ۋە راستچىل ئىككى ئەر ياكى شۇنىڭدەك بىر ئەر ۋە ئىككى ئايالنىڭ گۇۋاهلىقى شەرت قىلىنىدۇ.

س: هاۋا ئوچۇق بولسا قانداق گۇۋاهلىق ئېتىبارغا ئېلىنىدۇ؟

ج: هاۋا ئوچۇق بولسا، رامىزان ۋە ئىككى هېيتنىڭ ئېيىـ
ـنى ئىسپاتلاش ئۇچۇن نۇرغۇن ئادەملەرنىڭ گۇۋاهلىقى بولمىسا بولمايدۇ.

س: بىر ئادەم رامىزان ئېيىنى كۆردۇم دەپ گۇۋاهلىق بەرسە، ئەمما ئۇنىڭ گۇۋاهلىقى قوبۇل قىلىنمىسا، شۇنىڭ بىلەن ئۇنىڭدىن باشقىلار روزا تۇتمىسا، ئۇنداقتا ئۇ ئادەمگە روزا پەرزمۇ؟

ج: ئۇ ئادەمگە روزا تۇتۇش ۋاجىبتۇر. كېيىن بۇ ئادەمـ
ـنىڭ هېسابىدا 30 كۇن روزا تولۇق توشسىمۇ، لېكىن هېيتـ
ـنىڭ ئېيى كۆرۈنمىسە، يەنىلا باشقىلار بىلەن قوشۇلۇپ روزا تۇتىدۇ، 31 كۇن بولۇپ كەتسىمۇ مەيلى.

روزىنىڭ نىيىتىنىڭ بايانى

س: روزىغا نىيەت قىلىش زۆرۈرمۇ؟

ج: هەئە، روزىغا نىيەت قىلىش شەرتتۇر. تاسادىپىي سۇبهى سادىقتىن كۇن پاتقىچە يېمەكـئىچمەك ۋە جىنسىي ئالاقىدىن ساقلانسىمۇ روزىغا نىيەت قىلمىغان بولسا، بۇ روزا هېسابلانمايدۇ.

س: نىيەتنى قايسى ۋاقىتتا قىلىش زۆرۈر؟

ج: روزىنىڭ نىيىتى ئەسلىدە سۇبهى سادىقتىن بۇرۇن قىلىنىدۇ. لېكىن، رامىزان، نەزر مۇئەييەن، سۇننەت ۋە نەپلە قاتارلىق روزىلاردا چۇش ۋاقتىغچە نىيەت قىلسىمۇ دۇرۇس؛ رامىزاننىڭ قازاسى، كەپپارەت روزا ۋە نەزر غەيرى مۇئەييەن روزا قاتارلىقلاردا نىيەتنى سۇبهى سادىقتىن بۇرۇن قىلىش زۆرۈر، ئۇنىڭدىن كېيىن قالدۇرۇشقا بولمايدۇ.

س: نىيەتنى قانداق قىلىش لازىم؟

ج: رامىزان، نەزر مۇئەييەن، سۇننەت ۋە نەپلە قاتارلىق روزىلارنىڭ نىيىتىدە، خالىسا خاس روزىنىلا نىيەت قىلـ
ـسىمۇ بولىدۇ، يەنى «روزا تۇتىمەن» دېگەنىلا نىيەت قـ
ـلىدۇ. بۇ هەرهالدا رامىزاندا بولسا رامىزان روزىسىغا، نەزر

مۇئەييەن كۈنىدە نەزر روزىغا، قالغان كۈنلەردە سۈننەت ياكى نەپلە روزىغا ھېساب بولىدۇ؛ خالىسا ئۆز ئەينىنى ئاتاپ نىيەت قىلسىمۇ بولىدۇ، يەنى «رامىزاننىڭ پەرز روزىسىنى تۇتمەن»، ياكى «پالانى نەزر روزامنى تۇتمەن»، ياكى «پالانى سۈننەت ياكى نەپلە روزىنى تۇتمەن» دېگەندەك.

ئەمما، نەزر غەيرى مۇئەييەن، كەپپارەت ۋە رامىزاننىڭ قازا روزىلىرى قاتارلىقلارنىڭ نىيىتىدە شۇ روزىلارنىڭ ئۆز ئەينىنى ئاتاپ نىيەت قىلىش زۆرۈردۇر.

س: نىيەتنى تىل بىلەن قىلىش زۆرۈرمۇ؟

ج: زۆرۈر ئەمەس، كۆڭۈلدىلا نىيەت قىلىشلا كۇپايە. ئەمما، تىل بىلەنمۇ ئېيتىلسا ياخشىدۇر.

روزىدىكى مۇستەھەب ئىشلارنىڭ بايانى

س: روزىنىڭ مۇستەھەبلىرى قايسى؟

ج: 1) سوھۇرلۇق يېيىش. 2) كېچىدە نىيەت قىلىش. 3) سوھۇرلۇقنى سۈبھى سادىقا قىستاپ يېيىش (يەنى سوھۇرلۇقنى ئاخىرقى ۋاقتىدا يېيىش، بەك بالدۇر يېمەسلىك). 4) ئېتارغا ئالدىراش. 5) غەيۋەت-شىكايەت، سەت گەپ ۋە شۇنىڭغا ئوخشىغان ناچار قىلىق ۋە ھەرىكەتلەردىن ساقلىنىش. 6) خورمىدا ئېتار قىلىش، خورما تېپىلمىغاندا سۇ بىلەن ئېتار قىلىش.

س: سوھۇرلۇق دېگەن نېمە؟ ئۇنىڭ ۋاقتى قايسى؟

ج: سۈبھى سادىقنىڭ ئالدىدىكى كېچىنىڭ ئاخىرقى ۋاقتىدا يېيىلگەن تاماق سوھۇرلۇق دەپ ئاتىلىدۇ. سۈبھى سادىقنىڭ ئالدىدىكى كېچىنىڭ ئاخىرقى قىسمى ئۇنىڭ ۋاقتىدۇر. سوھۇرلۇق يېيىش سۈننەت بولۇپ، بۇنىڭ ساۋابى ئىنتايىن كۆپ. شۇڭا، قورسىقى ئاچمىغان بولسىمۇ ئازراق بىرنەرسە يەۋېلىش ياخشىدۇر.

روزىدىكى مەكرۇھ ئىشلارنىڭ بايانى

س: روزىدا قايسى ئىشلار مەكرۇھ؟

ج: 1) بىر نەرسە چاينىاش ياكى ئېغىزىغا بىر نەرسە سېلىش. 2) بىر نەرسىنىڭ تەمىنى تېتىش. زۆرۈر تېپىلغاندا ئايال كىشىنىڭ تىلىنىڭ ئۇچىدا تاماقنىڭ تەمىنى تېتىپ بېقىشى مەكرۇھ ئەمەس. 3) پۇتنى بەكرەك كېرىپ

ئولتۇرۇپ ئىستىنجا قىلىش ۋە ئېغىز-بۇرۇننى چايقىغاندا بەك ئاشۇرۇۋېتىش. 4) ئېغىزغا تۇكۇرۇكنى جىق يىغىپ يۇتۇش. 5) غەيۋەت قىلىش، سەت گەپ قىلىش ۋە يالغان سۆزلەش. 6) ئۆزىنىڭ كەم ماغدۇر بولۇپ قالغانلىقىنى ئاشكارىلاش. 7) غۇسۇل ۋاجىب بولۇپ قالغان بولسا، سۇبھى سادىقتىن ئىلگىرى يۇيۇنماي، قەستەن سۇبھى سادىقتىن كېيىنگە قالدۇرۇش. 8) چىش پاراشوكى بىلەن چىشنى پاكىزلاش.

س: روزىدا قايسى ئىشلار مەكرۇھ ئەمەس؟

ج: 1) سۇرمە تارتىش. 2) بەدەن ياكى بېشىنى مايلاش. 3) سوۋۇش ئۈچۈن غۇسۇل قىلىش. 4) مىسۋاك قىلىش. 5) خۇشپۇراق بۇيۇم چېچىش ياكى پۇراش. 6) ئېسىدە يوق بىر نەرسە يەپ-ئىچىپ سېلىش ياكى جىنسىي ئالاقە قىلىپ سېلىش. 7) ئۆزلۈكىدىن كۆڭلى ئاينىپ يانغۇرۇش. 8) ئۆزىنىڭ تۇكۇرۇكنى يۇتۇش. 9) قەستەنلىك بولماستىن چۈشىن ياكى بۇس (ماشىنا-موتسىكلىتلار چىقارغان ئىس، تاماق ھىدى ۋە چاڭ-توزان ... دېگەندەك) گېلىغا كىرىپ كېتىش.

دېمەك، بۇ ئىشلار بىلەن روزا سۇنمايدۇ ھەم مەكرۇھ بولمايدۇ.

روزىنى بۇزىدىغان ئامىللارنىڭ بايانى

س: روزىنى بۇزىدىغان ئامىللار دېگەن نېمە؟

ج: سادىر قىلسا روزا بۇزۇلۇپ كېتىدىغان ئىشلار روزىنى بۇزغۇچى ئامىللار دېيىلىدۇ. ئومۇمەن بەدەنگە كىرىش بىلەن بەدەنگە مەنپەئەت ھاسىل بولىدىغان ھەرقانداق نەرسە روزىنى بۇزغۇچى ئامىل بولۇپ ھېسابلىنىدۇ[1]. ئۇ ئىككى خىل بولۇپ، بىرىنچىسىدە پەقەت قازاسلا ۋاجىب بولىدۇ. ئىككىنچىسىدە قازا ۋە كەپپارەت ۋاجىب بولىدۇ.

س: قازا ۋاجىب بولۇشقا سەۋەب بولىدىغان ئامىللار قايسى؟

ج: 1) مەجبۇرلاپ يېگۈزۈلگەن نەرسە گالدىن ئۆتۈپ كېتىش. 2) روزا ئېسىدە بار تۇرۇپ ئېھتىياتسىزلىقتىن ئېغىز چايقاۋېتىپ گېلىدىن سۇ ئۆتۈپ كېتىش. 3) يانغۇرۇپ، ئۇنى قەستەن يۇتۇۋېتىش. 4) قەستەن ئېغىز

① مۇشۇ مەنىدىن ئالغاندا تومۇرغا بولسۇن ياكى مۇسكۇلغا بولسۇن ئوكۇل سالدۇرۇش، تاماكا چېكىش ... قاتارلىقلارمۇ روزىنى بۇزغۇچى ئامىل بولۇپ ھېسابلىنىدۇ. چۈنكى، بۇلار ئارقىلىقمۇ بەدەنگە مەنپەئەت ھاسىل بولىدۇ.

توشقىچە ياندۇرۇش. 5) روزا ئېسسىدە بار تۇرۇپ ئېھتىياتسىزلىقتىن شېغىل، سېغىز توپا ياكى قەغەز پارچىسى دېگەندەكلەرنى يۇتۇپ كېتىش. 6) چىشىنىڭ ئارىلىقىدا قېلىپ قالغان نۇقۇتتەك ياكى ئۇنىڭدىن چوڭراق نەرسىنى تىلى بىلەن ئېغىزدىن سىرتقا چىقىرىپ يەنە يۇتۇپ كېتىش. 7) قۇلاققا ياغ قۇيۇش. 8) ناس چېكىش. 9) چىشى تۇتۇدىن چىققان تۇكرۇككە غالىب كەلگۈدەك قان (يەنى تۇكرۇكتىن قانىنىڭ مىقدارى ئېشىپ كەتكەن بولسا)نى يۇتۇپ كېتىش. 10) ئايالىنى سۆيۈش، ياكى سىلاش، ياكى ئويىنىشىش دېگەندەك سەۋەب بىلەن مەنىي يۇرۇپ كېتىش. 11) تاڭ ئاتقىدىغۇدەپ سوھۇرلۇق يەپ، كېيىن تاڭ ئېتىپ قالغاندا يەپ قالغانلىقى مەلۇم بولۇپ قېلىش. 12) رامىزاندىن باشقا كۈنلەردە تۇتقان بىرەر نەپلە روزىنى قەستەن بۇزۇش. 13) ھاۋا تۇتەك ياكى بۇلۇتلۇق كۈنلەردە ئېپتار ۋاقتى بولىدىغۇدەپ بالدۇر ئېپتار قىلىۋېتىش.

دېمەك، يۇقىرىقى ئەھۋاللارنىڭ بىرەرى يۈز بەرسە، بۇ روزىنىڭ قازاسلا ۋاجىب بولىدۇ.

س: قازا ۋە كەپپارەت ۋاجىب بولۇشقا سەۋەب بولىدىغان ئاممىلار قايسى؟

ج: رامىزان ئېيىدا روزا تۇتقاندىن كېيىن: 1) تاماق، دورا ۋە شۇنىڭغا ئوخشاش نەرسىنى قەستەن يەپ-ئىچىش. 2) قەستەن جىنسىي ئالاقە قىلىش. 3) بىرەر روزىنىڭ قازاسى ۋاجىب بولىدىغان ئىشلار ياكى شۇبھىلىك ئىشلار يۈز بەرگەندىن كېيىن، كۆڭلىدە «روزام بۇزۇلۇپ كەتتىغۇ» دەپ ئويلاپ قەستەن يەپ-ئىچىش.

دېمەك، بۇ ئەھۋاللاردا قازا ۋە كەپپارەت ۋاجىب بولىدۇ.

ئەمما، رامىزان ئېيىدا ئۆزرىسىزلا روزا تۇتمىغان كىشىگە بولسا، تەئزىر جازاسى بېرىلىدۇ.

س: رامىزان ئېيىدا بىرسىنىڭ روزىسى بۇزۇلۇپ كەتسە، ئۇنىڭ يەپ-ئىچىشى دۇرۇسمۇ؟

ج: دۇرۇس ئەمەس. بەلكى، كۈن پاتقىچە ھەممىدىن توختىشى لازىم. شۇنىڭدەك روزا تۇتمىغان مۇساپىر رامىزان كۈندۈزلۈكىدە ئۆيىگە كېلىپ قالسا، ياكى بالاغەتكە يەتمىگەن بالا (ئوغۇل-قىز) رامىزان كۈندۈزلۈكىدە بالاغەتكە يېتىپ قالسا، ياكى ھەيزدار ۋە نىپاسدار ئايال رامىزان كۈندۈزلۈكىدە پاك بولۇپ قالسا، ياكى مەجنۇن ئادەم رامىزان كۈندۈزلۈكىدە ئوڭىشىلىپ قالسا، بۇلارنىڭمۇ كۈن ئولتۇرغىچە روزىدارلارغا ئوخشاش يېمەي-ئىچمەي تۇرۇشى ۋاجىبتۇر.

س: پەرز روزىدىن باشقا روزىنى بۇزۇش بىلەن كەپـ پارەت ۋاجىب بولامدۇ؟

ج: ياق، كەپپارەت رامىزان ئېيىدىكى پەرز روزىنى بۇزغان كىشى ئۇچۇنلا ۋاجىبتۇر. ئۇنىڭدىن باشقا روزىنى بۇزۇش بىلەن قازا ۋاجىب بولىدۇ، كەپپارەت ۋاجىب بولمايدۇ.

روزىنىڭ قازاسىنىڭ بايانى

س: قايسى روزىلارنىڭ قازاسىنى تۇتۇش ۋاجىب؟

ج: 1) ئۆزرىسىز پەرز ياكى تەيىن قىلىنغان ۋاجىب روزىنى تۇتمىغان بولسا؛ 2) بەزىبىر ئۆزرىنىڭ سەۋەبىدىن تۇتۇشقا تېگىشلىك بولغان روزىنى تۇتالمىغان بولسا؛ 3) روزا تۇتۇپ بۇزۇۋەتسە ياكى بەزىبىر سەۋەبلەر بىلەن بۇزۇلۇپ كەتسە قازاسىنى تۇتۇش ۋاجىبتۇر.

س: قازانى قاچان تولۇقلاپ تۇتۇش لازىم؟

ج: قاچان ۋاقىت تېپىلسا شۇ چاغدا تولۇقلاپ تۇتۇش لازىم. ئىمكانقەدەر ئالدىراش ياخشى، ئۆزرىسىز كېچىكـ تۈرۈشكە بولمايدۇ.

س: قازا روزىلارنى ئارقىمۇئارقا تۇتۇش كېرەكمۇ؟

ج: ئىختىيارلىق بار: ئۇزمەي تۇتسىمۇ بولىدۇ ياكى ئارىلاپ-ئارىلاپ تۇتسىمۇ بولىدۇ.

س: ئالدىنقى رامىزان روزىسىنىڭ قازاسىنى قىلىپ بولـ غۇچە كېيىنكى رامىزان كېلىپ قالغان بولسا قانداق قـ لىمىز؟

ج: ئالدى بىلەن يېڭى كىرگەن رامىزاننىڭ روزىسىنى تۇتىمىز. بۇنى تۇتۇپ بولۇپ ئاندىن قازا روزىمىزنى تۇتىمىز.

س: نەپلە روزا تۇتۇپ بۇزۇۋەتسە، بۇنىڭ ھۆكمى نېمە؟

ج: ئۇنىڭ قازاسىنى قىلىش ۋاجىبتۇر. چۈنكى، نەپلە نامازغا ئوخشاش روزىنى باشلاش بىلەن تەڭ ئاخىرغىچە ساق پۈتتۈرۈش ۋاجىب بولۇپ قالىدۇ.

س: قازا روزىنى تۇتۇشقا كۈچىمىز يەتمىسە قانداق قىلىمىز؟

ج: روزا تۇتالمىغۇدەك دەرىجىدە قېرىپ كەتسەك، كېـ سىن تاقەتسىز يېتىشكە ئۇمىدمۇ بولمىسا ياكى كېسەلنىڭ ساقىيىشىدىن ئۇمىدىمىز ئۇزۇلگەن بولسا، بۇ روزىلارغا پىدىيە بېرىش دۇرۇستۇر.

س: بىر كۈنلۈك روزىغا قانچىلىك پىدىيە بېرىلىشى زۆرۈر؟

ج: بىر كىشىنىڭ بىر كۈن تىرىكچىلىك قىلىشىغا يەتـ
كۈدەك قىممەتتىكى نەرسە بېرىلىشى زۆرۈر.

ھەربىر پەرز ياكى ۋاجىب نامازنىڭ پىدىيىسىمۇ مۇشۇ مىقداردۇر. لېكىن، نامازنى باش بىلەن ئىشارەت قىلىپ ئوقۇيالمىساق، ئىشارەت بىلەن نامازنى ئادا قىلىش پەرزدۇر. ئىشارەتمۇ قىلالمىماي شۇ ھالەتتە ئۆلۈپ كەتسەك ياكى شۇ ھالەتتە ئالتە نامازنىڭ ۋاقتى ئۆتۈپ كەتسە (ھۇشىمىزغا كەلمىسەك ياكى ماغدۇرسىزلىنىپ كەتسەك) نامىز پەرز ئەمەس.

دېمەك، ئەگەر نامىز ئوقۇشقا تاقىتى يېتىدىغان چاغدا نامىز قازا بولۇپ كەتسە، ئەممە ئۇنىڭ قازاسىنى قىلىپ بولغۇچە ئۆلۈپ كەتكەن بولسا، مۇشۇنداق نامازلار ئۈچۈن پىدىيە بېرىلسە بولىدۇ. لېكىن، نامىز ئوقۇشقا تاقىتى يەتـ
مەيدىغان ئەھۋالدا قېلىپ قالغان نامىز ئۈچۈن پىدىيە بېـ
رىش زۆرۈر ئەمەس.

س: بىر ئادەمنىڭ زىممىسىدە بىر ئاز قازا روزا بولسا، ئۇ ئادەم بۇ قازا روزىسىنى تۇتۇپ بولغۇچە ۋاپات بولۇپ كەتسە، ئەمدى شۇ ئادەمنىڭ نامىدا بىرسى روزا تۇتۇپ قويسا دۇرۇس بولامدۇ؟

ج: دۇرۇس بولمايدۇ، ئەممە ۋارىسلىرى بۇنىڭ ئۈچۈن پىدىيە بەرسە دۇرۇس بولىدۇ.

كەپپارەتنىڭ بايانى

س: روزىنى بۇزۇشنىڭ كەپپارىتى نېمە؟

ج: ئەسلى كەپپارەت بولسا بىر قۇل ئازاد قىلىشتۇر. لې
كىن، ئۇنىڭ قولىدا قۇل بولمىسا، مۇنداق ئىككى خىل ئىش بىلەن كەپپارەت ئادا قىلىنىدۇ: بىرى، ئىككى ئاي ئارقىمۇئارقا ئۈزۈپ قويماي روزا تۇتىدۇ. يەنە بىرى، ئىكـ
كى ئاي روزا تۇتۇشقا تاقىتى يەتمىسە، 60 كەمبەغەلنىڭ ئىككى قېتىم قورسىقىنى تويغۇزىدۇ، يەنى ھەربىر كەمـ
بەغەلگە ئىككى قېتىم قورسىقى تويغۇدەك يېمەكلىك ياكى پۇل بېرىدۇ.

س: 60 كەمبەغەلگە بېرىلىدىغان يېمەكلىكنى بىر كەمبەغەلگە بېرىشمۇ دۇرۇسمۇ؟

ج: ھەر كۈنى بىر كۈنلۈك يېمەكلىك بەرسە، يەنى 60 كۈنگىچە ھەر كۈنى ئىككى قېتىم قورسىقىنى تويغۇزسا ياكى شۇنىڭ قىممىتىدە پۇل بەرسە دۇرۇستۇر. ئەممە، بىر كۈندە بىر كۈنلۈكتىن ئارتۇق يېمەكلىك ياكى شۇنىڭ قىممىتىنى بەرسە، ئۇ قانچىلىك بولۇشىدىن قەتئىينەزەر بىر كۈنلۈككىلا ھېساب بولىدۇ (يەنى بىر كۈنلا تويغۇزغان

بولىدۇ). شۇڭا، ھەممىنى بىر قېتىمدىلا بىر كەمبەغەلگە بېرىش بىلەن كەپپارەت ئادا بولمايدۇ. دېمەك، بۇ خىل تەرىقىدە كەپپارەت ئادا قىلىش ئۈچۈن بىر كۈندە 60 كەمبەغەلنى ئىككى قېتىم تويغۇزۇش ياكى بىر كەمبەغەلنى 60 كۈنگىچە ھەر كۈنى ئىككى قېتىمدىن تويغۇزۇش زۆرۈر.

س: بىر كەمبەغەلگە بىر كۈنلۈكتىن ئاز بىر نەرسە بەرسمۇ دۇرۇس بولامدۇ؟

ج: ئارتۇق بېرىشكە بولىدۇ، كەم بېرىشكە بولمايدۇ.

س: بىر رامىزاننىڭ بىر قانچە كۈنلۈك روزىسىنى بۇزۇۋەتسە، بۇنىڭ ھۆكمى نېمە؟

ج: نەچچە كۈننى بۇزۇۋەتكەن بولسا، شۇنچە كۈننىڭ قازاسى ۋاجىب بولىدۇ. ئەمما، كەپپارىتى ئۈچۈن بىرلا كەپپارەت ۋاجىب بولىدۇ.

ئېتىكاپنىڭ بايانى

س: ئېتىكاپ دېگەن نېمە؟

ج: ئىبادەت نىيىتى بىلەن بەش ۋاق نامازجامائەت بىلەن ئوقۇلىدىغان مەسجىدتىن چىقماي تۇرۇش ئېتىكاپ دېيىلىدۇ.

س: نېمە ئۈچۈن مەسجىدتە تۇرۇشمۇ ئىبادەت بولۇپ قالدى؟

ج: ئىنسان قاچان ئۆزىنىڭ ئويۇن-تاماشا، مېڭىش-تۇرۇش، ئىش-كۈچلىرىنى تاشلاپ مەسجىدتە تۇرسا ۋە بۇ تۇرۇشتىن ئاللاھ تەئالانىڭ زارىلىقىنى ئىزدەش مەقسەت بولسا، ئۇنىڭ ئىبادەت ئىكەنلىكى ئېنىقتۇر.

س: ئايال كىشى نەدە ئېتىكاپ قىلىدۇ؟

ج: مەلۇم بىر ئۆيىنى ئېتىكاپ قىلىش نىيىتى بىلەن راسلاپ شۇ ئۆيدە تۇرىدۇ. نامازنىمۇ شۇ ئۆيدە ئوقۇيدۇ، تەرەت قىلىشتىن باشقا ۋاقىتلاردا سىرتقا چىقمايدۇ. ھەتتا شۇ ئۆينىڭ ھويلىسىغىمۇ چىقمايدۇ.

س: ئېتىكاپنىڭ بىر قىسىم پايدىسىنى بايان قىلىڭ؟

ج: ئېتىكاپتا تۆۋەندىكىدەك پايدىلار بار: 1) ئېتىكاپ قىلغۇچى گويا ئۆزىنىڭ بارلىقى (بەدىنى ۋە بارلىق ۋاقىتى)نى ئاللاھ تەئالانىڭ ئىبادىتى ئۈچۈن بېغىشلىغاندەك ھېس قىلىدۇ. 2) دۇنيانىڭ پىتنە-پاسات ۋە ھەر تۈرلۈك گۇناھ-مەئسىيەتلىرىدىن ساقلىنىپ قالىدۇ. 3) ئېتىكاپ ھالىتىدە ھەرۋاقىت نامازنىڭ ساۋابى بېرىلىپ تۇرىدۇ.

چۈنكى، ئېتىكاپنىڭ تەرىقىسى شۇكى، ئېتىكاپ قىلغۇچى ھەرۋاقىت نامازنى جامائەت بىلەن ئوقۇشقا ئىنتىزار بولۇپ تۇرىدۇ ۋە شۇنىڭ ئىشتىياقىدا ئولتۇرىدۇ. 4) ئېتىكاپ ھالىتىدە ھەرۋاقىت ئىبادەت، تەسبىھ ئېيتىش ۋە ئاللاھ تەئالانى ئۇلۇغلاش پائالىيەتلىرى بىلەن شۇغۇللىنىپ تۇرغانلىقتىن ئەمەل جەھەتتە پەرىشتىلەرنىڭ تەرىقىسگە يېقىنلىشىدۇ. 5) مەسجىد ئاللاھ تەئالانىڭ ئۆيىدۇر. شۇڭا، ئېتىكاپ قىلغۇچى گويا ئاللاھ تەئالانىڭ قوشنىسى ياكى ئاللاھ تەئالانىڭ ئۆيىدىكى مېھمانىدەك-لىدۇر.

س: ئېتىكاپ نەچچە خىل؟

ج: ئۇنچ خىل: 1) ۋاجىب بولغان ئېتىكاپ. 2) سۈننەتى مۇئەككەدە بولغان ئېتىكاپ. 3) مۇستەھەب بولغان ئېتىكاپ.

س: قايسى ئېتىكاپ ۋاجىب؟

ج: نەزر ئېتىكاپى ۋاجىبتۇر. مەسىلەن، بىرسى «مەن ئاللاھ رىزاسى ئۈچۈن ئۇنچ كۈن ئېتىكاپ قىلىمەن» ياكى «ئەگەر مېنىڭ پالانى ئىشىم ھەل بولسا، ئاللاھ رىزاسى ئۈچۈن ئىككى كۈن ئېتىكاپ قىلىمەن» دەپ نەزر قىلغان بولسا، بۇ ئېتىكاپ ئۇنىڭغا ۋاجىب بولىدۇ.

س: قايسى ئېتىكاپ سۈننەتى مۇئەككەدە؟

ج: رامىزاننىڭ ئاخىرقى ئونىدا ئون كۈن ئېتىكاپ قىلىش سۈننەتى مۇئەككەدەدۇر. بۇنىڭ ئېتىداسى رامىزانىنىڭ 20- كۈنى كەچتە كۈن پاتقان ۋاقتىتىن باشلاپ ھېسابلىنىدۇ. ھېيت ئېيىنى كۆرگەن ھامان تۇگەيدۇ. ئاي 29دا كۆرۈنسۇن ياكى 30دا كۆرۈنسۇن ئىككىلىسىدە سۈننەت ئادا بولىدۇ. بۇ ئېتىكاپ سۈننەتى مۇئەككەدە كىفايىدۇر، يەنى بەزىلەرنىڭ ئورۇندىشى بىلەن قالغانلارنىڭ گەدىنىدىن ساقىت بولىدۇ.

س: قايسى ئېتىكاپ مۇستەھەب؟

ج: ۋاجىب بولغان ئېتىكاپ ۋە سۈننەتى مۇئەككەدە بولغان ئېتىكاپتىن باشقا ئېتىكاپنىڭ ھەممىسى مۇستەھەبتۇر. يىلنىڭ ھەممە كۈنلىرىدە ئېتىكاپ دۇرۇس.

س: ئېتىكاپ دۇرۇس بولۇشنىڭ شەرتلىرى قايسى؟

ج: 1) مۇسۇلمان بولۇش. 2) چوڭ تاھارەتسىزلىك (جىنابەت)تىن پاك بولۇش. 3) ھەيز ۋە نىپاستىن پاك بولۇش. 4) ئەقلى جايىدا بولۇش. 5) نىيەت قىلىش. 6) بەش ناماز ئوقۇلىدىغان مەسجىدتە ئېتىكاپ قىلىش.

بۇ ئىشلار ھەرخىلدىكى ئېتىكاپ ئۈچۈن شەرتتۇر. ۋاجىب ئېتىكاپ ئۈچۈن يەنە روزا تۇتۇشمۇ شەرتتۇر.

س: ئېتىكاپتىكى مۇستەھەب ئىشلار قايسى؟

ج: 1) ياخشى ئىش قىلىش. 2) «قۇرئان كەرىم»نى تىلاۋەت قىلىش. 3) دۇرۇد ئوقۇش. 4) دىنىي ئىلىملەرنى ئوقۇش. 5) ۋەز-نەسىھەت قىلىش. 6) چوڭ جامەدە ئېتىكاپ قىلىش.

س: ئېتىكاپ ۋاقتى ئەڭ قىسقا بولغاندا قانچىلىك بولسا دۇرۇس بولىدۇ؟

ج: روزا تۇتۇش شەرت بولغان ۋاجىب ئېتىكاپ ئۈچۈن ئۇنىڭ ئەڭ قىسقا ۋاقتى بىر كۈندۈر. دېمەك، بىر كۈندىن تۆۋەن، مەسىلەن، ئۈچ-تۆت سائەت ياكى بىر كېچە ئېتىكاپقا نەزر قىلىش دۇرۇس ئەمەس. سۈننەتتى مۇئەككەدە بولغان ئېتىكاپنىڭ ۋاقتى رامىزاننىڭ ئاخىرقى ئون كۈندۈر. نەپلە ئېتىكاپ ئۈچۈن بەلگىلەنگەن بىر ۋاقىت يوق، يەنى نەپلە ئېتىكاپ 10 ~ 15 مىنۇت بولسىمۇ بولىدۇ. ئەگەر مەسجىدكە كىرىدىغاندا ئېتىكاپنىڭ نىيىتىنى قىلىپ كىرسە، كۈنگە كۆپلىگەن ئېتىكاپنىڭ ساۋابىنى تاپقىلى بولىدۇ.

س: ئېتىكاپ قىلغۇچى قانداق ئۆزرىلەر بىلەن مەسجىدتىن چىقسا بولىدۇ؟

ج: 1) چوڭ-كىچىك تەھرەت قىلىش ئۈچۈن چىقسا بولىدۇ. 2) پەرز غۇسۇل ئۈچۈن چىقسا بولىدۇ. 3) جۈمە

نامىزى ئۈچۈن كۈن قايرىلغان ۋاقىتتا ياكى جامەگە بېرىپ خۇتبىنىڭ ئالدىدىكى تۆت رەكئەت سۈننەتنى ئوقۇغاندەك ۋاقتىنى مۆلچەرلەپ چىقسا بولىدۇ. 4) ئەزان ئوقۇش ئۈچۈن مەسجىدنىڭ سىرتىدىكى ئەزانخانىغا چىقسا بولىدۇ.

س: تەھرەت قىلىش ئۈچۈن قانچە يىراق يەرگە بېرىش دۇرۇس؟

ج: ھاجەتخانا نەدە بولسا شۇ يەرگىچە بېرىش دۇرۇس. ناۋادا ھاجەتخانا ئىككى يەردە بولسا يېقىنىدىكىسىگە بېرىش زۆرۈردۇر.

س: ئېتىكاپ قىلغۇچىنىڭ جىنازە نامىزى ئۈچۈن مەسجىدتىن چىقىشى دۇرۇسمۇ؟

ج: ئېتىكاپقا كىرىدىغاندا جىنازە نامىزى بولۇپ قالسا جىنازە نامىزىغا بارىمەن دەپ نىيەت قىلىپ كىرگەن بولسا بېرىشى دۇرۇستۇر. ئۇنداق نىيەت قىلمىغان بولسا دۇرۇس بولمايدۇ.

س: ئېتىكاپتا قانداق ئىشلار دۇرۇس؟

ج: يېيىش-ئىچىش، ئېھتىياجى بار نەرسە بولسا ئۇنى مەسجىدكە ئەكىرمەي تۇرۇپ سېتىۋېلىش ياكى سېتىش ۋە نىكاھ ئوقۇپ قويۇش قاتارلىقلار دۇرۇستۇر.

س: ئېتىكاپتا قايسى ئىشلار مەكرۇھ؟

ج: 1) شۇك تۇرۇشنى ئىختىيار قىلىپ شۇنى ئىبادەت دەپ بىلىش. 2) مالنى مەسجىدكە ئەكىرىپ ئېلىم-سېتىم قىلىش. 3) ئۇرۇش-ماجىرا تۇغدۇرۇش، بىھۇدە ئىش قىلىش ۋە بىھۇدە پاراڭ سېلىش.

س: قانداق ئامىللار بىلەن ئېتىكاپ بۇزۇلۇپ كېتىدۇ؟

ج: 1) ئۆزىرىسىز، قەستەن ياكى سەھۋەن مەسجىدنىڭ سىرتىغا چىقىپ كېتىش. 2) جىنسىي ئالاقە قىلىپ سېلىش. 3) بەزى ئۆزرە بىلەن سىرتقا چىقىپ ھاجىتىدىن ئوشۇق لاغايلاپ تۇرۇپ قېلىش. 4) كېسەل ياكى قورقۇنچ سەۋەبىدىن مەسجىدتىن چىقىپ كېتىش.

دېمەك، مەزكۇر ئىشلار بىلەن ئېتىكاپ بۇزۇلۇپ كېتىدۇ.

س: ئېتىكاپ بۇزۇلۇپ كەتسە، ئۇنىڭ قازاسى ۋاجىبمۇ؟

ج: ۋاجىب ئېتىكاپنىڭ قازاسىنى قىلىش ۋاجىبتۇر. سۈنىنەت ۋە نەپلە ئېتىكاپنىڭ قازاسىنى قىلىش ۋاجىب ئەمەس.

نەزر (تەنتەنىلىك ۋەدە)نىڭ بايانى

س: نەزر قىلىش دۇرۇسمۇ؟

ج: نەزر قىلىش[1] دۇرۇستۇر. شۇنداقلا قىلغان نەزرگە تولۇق ۋاپا قىلىش ۋاجىبتۇر.

س: ھەرقانداق نەزرگە ۋاپا قىلىش ۋاجىبمۇ؟

ج: ئۇ شەرئىتكە خىلاپ بولمىسا ۋە ئۇنىڭ شەرتلىرى تېپىلسا، ئۇنىڭغا ۋاپا قىلىش (ئەمەلىيەشتۇرۇش) ۋاجىبتۇر. شەرئىتكە خىلاپ ئىش بولۇپ قالسا، ئۇنى ئەمەلىيەشتۇرۇش ۋە ئۇنىڭغا ۋاپا قىلىش دۇرۇس ئەمەس.

س: نەزر توغرا بولۇشنىڭ شەرتى قايسى؟

ج: 1) قىلغان نەزر ئىبادەت بولۇش (مەسىلەن، مېنىڭ پالانى ئىشىم ھەل بولسا، ئاللاھ رىزاسى ئۈچۈن ئىككى رەكئەت نامازنى ئوقۇيمەن، ئىككى كۈن روزا تۇتىمەن، مۇچىلىك غېرىب-غۇرۇغا تائام بېرىمەن، مىڭ سوم سەدىقە قىلىمەن دەپ نەزر قىلغانغا ئوخشاش). 2) قۇدرىتى يېتىدىغان نەرسىگە نەزر قىلىش (مەسىلەن، بىرسىنىڭ مېنىڭ پالانى ئىشىم ھەل بولسا، پالانى ئاخۇنۇمنىڭ دۇكىنىدىكى مالنى سەدىقە قىلىمەن دەپ نەزر قىلىشى دۇرۇس بولمايدۇ.

---

① بۇ ھەرگىزمۇ بىر كىشى ئۆلۈپ قالغاندىن كېيىنكى نەزر قىلىش ئەمەس، بۇ ئىككى سۆزنىڭ مەنىسىمۇ پۈتۈنلەي ئوخشاشمايدۇ. بەلكى، ئۆلۈمدىن كېيىنكى ئۇ نەزر ئىشلىرى قەبىھ بىدئەت (بدعة مستقبحة)لەرنىڭ جۈملىسىدىن بولۇپ، ئۇنى قىلغۇچىلار ئەھلى بىدئەت دەپ ئەيىبلىنىدۇ ۋە بۇنداق ئەھلى بىدئەتلەر قىيامەتتە رەسۇلۇللاھ سەللەللاھۇ ئەلەيھى ۋەسەللەمنىڭ شاپائىتىدىن مەھرۇم قېلىپ چوڭ زىيان تارتىدۇ.

چۈنكى، باشقىلارنىڭ قولىدىكى مالنى سەدىقە قىلىمەن دېيىش ئۇنىڭ قۇدرىتىدىن تاشقىرى ئىشتۇر).

نەزر تۇغرا بولۇشنىڭ بۇنىڭدىن باشقىمۇ يەنە بەزى شەرتلىرى بار.

س: بەزى پىر ياكى ئەۋلىيانىڭ نامىنى ئاتاپ نەزر قىلسا بولامدۇ؟

ج: ئاللاھ تەئالادىن باشقا بىراۋنىڭ نامىنى ئاتاپ نەزر قىلىش ھارامدۇر. چۈنكى، نەزر ئىبادەتكە ئائىت ئىش بولۇشى كېرەك. ئىبادەتكە ئاللاھ تەئالادىن باشقا ھېچكىم لايىق ئەمەس.

ئىسلامنىڭ تۆتىنچى ئاساسى ــ زاكاتنىڭ بايانى

س: زاكات دېگەن نېمە؟

ج: ئاللاھ تەئالانىڭ ئەمرىگە بىنائەن ھاجىتىدىن ئېشىپ نىسابقا ئىگە بولغان كىشىلەر ئۆز مال-مۈلكىنىڭ شەرئىەت تەلەپ قىلغان مەلۇم بىر قىسمىنى كەمبەغەللەرگە بېرىدۇ. مۇشۇ بېرىلگەن نەرسە زاكات دېيىلىدۇ.

نامازنىڭ بىلەن روزا بەدەنگە ئائىت ئىبادەت بولسا، زاكات مال-ئىقتىسادقا ئائىت ئىبادەتتۇر.

س: زاكات بېرىش پەرزمۇ، ۋاجىبمۇ؟

ج: زاكات بېرىش پەرزدۇر. «قۇرئان كەرىم» ۋە پەيغەمبەر سەللەللاھۇ ئەلەيھى ۋەسەللەمنىڭ ھەدىسلىرىدىن ئۇنىڭ پەرز ئىكەنلىكى مەلۇم بولىدۇ. كىمكى زاكاتنىڭ پەرز ئىكەنلىكىگە ئىنكار قىلسا، ئۇ شەكسىز كاپىردۇر.

س: زاكات پەرز بولۇشنىڭ شەرتلىرى قايسى ؟

ج: 1) مۇسۇلمان بولۇش. 2) ئازاد بولۇش. 3) ئاقىل (ئەقلى بار) بولۇش. 4) بالىغ بولۇش. 5) نىسابقا ئىگە بولۇش. 6) نىساب ئۆزىنىڭ ئەسلىي ھاجىتىدىن ئاشقان بولۇش ۋە قەرزىمۇ بولمىغان بولۇش. 7) نىسابقا ئىگە بولغاندىن كېيىن شۇ نىسابقا بىر يىل توشقان بولۇش.

بۇلار زاكات پەرز بولۇشنىڭ شەرتلىرىدۇر. دېمەك، كاپىر، قۇل، سارىڭ ۋە بالاغەتكە يەتمىگەنلەرنىڭ مېلىغا زاكات پەرز ئەمەس. شۇنىڭدەك، بۇلاردىن باشقىلارنىڭ قولىدىكى مال-مۈلۈك نىسابقا يەتمىسە ياكى نىسابقا يەتسىمۇ، لېكىن قەرزى بولسا، ياكى بۇ مال شۇ كىشىنىڭ قولىدا بىر يىل توشقىچە تۇرمىغان بولسىمۇ زاكات پەرز بولمايدۇ.

زاكات مېلى ۋە نىسابنىڭ بايانى

س: قانداق مالدا زاكات پەرز؟

ج: ئالتۇن، كۈمۈش، قەغەز پۇل، ھەرخىل تىجارەت مېلى (يەنى ئېلىپ-سېتىش مەقسەت قىلىنغان ھەرخىل تۇردىكى تاۋار) ۋە چارۋا قاتارلىقلاردا زاكات پەرز بولىدۇ.

س: ئالتۇن ۋە كۈمۈشتىن ئۇنىڭ پۇلى (تىللا، تەڭگە) مەقسەتمۇ ياكى ئۇنىڭدىن ياسالغان نەرسىلەر مەقسەتمۇ؟

ج: ئىككىلىسى مەقسەت، يەنى ئالتۇن ۋە كۈمۈشكە تەۋە ھەرقانداق نەرسە نىسابقا يەتسىلا زاكات پەرزدۇر.

س: جاۋاھىرات (قىممەت باھالىق ئېسىل تاشلار)قا زاكات پەرزمۇ؟

ج: ئۇ تىجارەت ئۈچۈن بولسا (يەنى ئېلىپ-سېتىپ پۇل تېپىش مەقسەت بولسا) زاكات پەرزدۇر. ئۇنداق بولمىسا (يەنى ساقلاش ئۈچۈن بولسا)، ھەرقانچە كۆپ جاۋاھىرات بولسىمۇ زاكات پەرز ئەمەس.

س: بىرسىنىڭ قولىدا نىساب مىقدارى كەلگۈدەك قەغەز پۇل بولسا، ئۇنىڭ ھۆكمى نېمە؟

ج: ئۇنىڭغا زاكات پەرزدۇر.

س: بىرسىنىڭ يېنىدا ئازراق ئالتۇن ۋە ئازراق كۈمۈش بولسا، بۇلارنى ئايرىم ھېسابلىغاندا نىسابقا يەتمىسە، ئۇنىڭغا زاكات پەرزمۇ؟

ج: بۇ خىل ئەھۋالدا ئالتۇننىڭ قىممىتىنى كۈمۈشكە ياكى كۈمۈشنىڭ قىممىتىنى ئالتۇنغا قوشۇپ قاراش كېرەك. بۇنىڭدا نىساب تولۇقلانسا زاكات بېرىش پەرز، ئەگەر شۇنداقتىمۇ نىساب تولۇقلانمىسا زاكات پەرز ئەمەس.

س: بىرسىنىڭ يېنىدا نىسابتىن ئاز ئالتۇن بولسا، نەسابنى تولدۇرغۇدەك باشقا ھېچنەرسە بولمىسا، ئۇنىڭغا زاكات پەرزمۇ؟

ج: زاكات پەرز ئەمەس.

س: تىجارەت مېلى دېگەن نېمە؟

ج: تىجارەت (ئېلىپ-سېتىش) مەقسەت قىلىنغان، يەنى ئۆز ئېھتىياجى ئۈچۈن ئىشلىتىلمەيدىغان مال-مۈلۈك-لەرنىڭ ھەممىسى تىجارەت مېلىغا كىرىدۇ. مەسىلەن، ئالتۇن، كۈمۈش، پۇل، ئاشلىق، زېمىن، رەخت ... ۋەھاكەزا.

س: زاكات پۇل تېپىش نىيىتىدە (سېتىش نىيىتىدە ئەمەس) سېتىۋالغان زاۋۇت-كارخانا، ماشىنا-تراكتور، ئىجارىگە بېرىش ئۈچۈن سالغان دۇكان ۋە ھۇنەرۋەننىڭ سايمىنى قاتارلىقلارنىڭ ئەسلى دەسمايىسىگە كېلەمدۇ ياكى ئۇنىڭ كىرىمىگە كېلەمدۇ؟

ج: مەزكۇر پۇل تېپىش ۋاستىلىرىنى زاكىتى ئادا قىلىنغان پۇلغا سېتىۋالغان بولسىلا، زاكات ئۇنىڭ دىرى ۋە دەسمايىسىگە كەلمەي، بەلكى ئۇنىڭ نىسابقا يەتكەن تاپاۋىتىگە كېلىدۇ.

س: رەخت، ئاشلىق، چارۋا-مال، ئالتۇن ۋە شۇنىڭغا ئوخشىغان تاۋار ماللارنىڭ تىجارەتلىرىدىكى رەخت، ئاشلىق، چارۋا ۋە ئالتۇن ... قاتارلىقلار پۇل تېپىش ۋاستىلىرى ھېسابلىنامدۇ ياكى بۇلارغا زاكات كېلەمدۇ؟

ج: بۇلارغا زاكات كېلىدۇ. چۈنكى، پۇل تېپىش ۋاستىلىرى بولسا پۇل تېپىش جەريانىدا ئىشلىتىدىغان قورال-سايمانلارنى كۆرسىتىدۇ. رەخت، ئاشلىق، چارۋا ۋە ئالتۇن ... دېگەندەكلەر قورال-سايمان ئەمەس، ئەلۋەتتە.

س: بىرسى ئۆزىنىڭ ئەسلي ھاجىتى ئۈچۈن نىسابقا يەتكۈدەك ياكى ئۇنىڭدىن ئارتۇق پۇل يىغسا، ئۇنىڭغا بىر يىلمۇ ساق توشسا، لېكىن ئۇنىڭ ئولتۇرىدىغان ئۆيىمۇ، ئائىلە سايمانلىرىمۇ بولمىسا، ھەتتا تېخى تويمۇ قىلمىغان بولسا، مۇشۇنداق ئەھۋالدا ئۇنىڭ زۆرۈرىيەتلىرى ئۈچۈن يىغقان مۇشۇ پۇلغىمۇ زاكات كېلەمدۇ؟

ج: بۇ پۇلغا ئەلۋەتتە زاكات كېلىدۇ. ئەمما، بۇ پۇلنى بىر يىل توشۇشتىن ئىلگىرى مەزكۇر ئىشلارغا سەرپ قىلىپ، قولىدىكى قالدۇق پۇل نىسابقا توشمىغان بولسا

يۇغۇر كتاب تور بېكتى www.uyghurkitap.com

ياكى ھەممىنى ھاجەتلىرى ئۈچۈن تۈگىتىۋەتكەن بولسا، زاكات پەرز بولمايدۇ.

س: ئەسلي ھاجەت دېگەن نېمە؟

ج: تۇرمۇشتا زۆرۈر بولىدىغان نەرسىلەر ئەسلي ھاجەتكە كىرىدۇ، زۆرۈر بولمايدىغانلىرى ئەسلي ھاجەتكە كىرمەيدۇ، يەنى ئولتۇرىدىغان ئۆي، ئائىلە سايمانلىرى، ھاجەتتىن چىققۇدەك كىيىم-كېچەك، قاتناش قورالى، ئۆزىنى قوغدايدىغان قورال-ياراغ، ئۆي خىزمەتچىسى، تېلېفون، كۈندىلىك يېمەك-ئىچمەك ۋە تۇرمۇش خراجىتى ئۈچۈن ئىشلىتىدىغان پۇل-پۈچەك، دېھقان ئۈچۈن دېھقانچىلىقتا ئىشلىتىدىغان قوش-كالا، تراكتور، شۇنداقلا ئابرۇيلۇق كىشىلەر ئۈچۈن ئۇلارنى نوموسقا قويمىغۇدەك دەرىجىدىكى ھاجەت بۇيۇملىرى ... قاتارلىقلار ئەسلي ھاجەت ھېسابلىنىدۇ.

ئەمما، شەرئەت ئىنسانىنىڭ ئەسلي ھاجىتىگە كىرگۈزمەيدىغان زۆرۈرەتسىز نەرسىلەر (مەسىلەن، ئۆيلەرگە پەخىر ئۈچۈن قويۇلىدىغان زىننەت بۇيۇملىرى ... دېگەندەك)نىڭ قىممىتى نىسابقا قوشۇلۇپ ئۇنىڭغا زاكات بېرىلىدۇ.

س: نىساب دېگەن نېمە؟

ج: شەرئەت ھەممە نەرسىگە خاس بىر مىقدارنى ئېنىق قىلىپ بېكىتىپ بەرگەن بولۇپ، بىر ئادەمنىڭ قولى

ەدىكى بىر نەرسىنىڭ مىقدارى شۇنىڭغا يەتسە زاكات پەرز بولىدۇ. مانا مۇشۇ مىقدار نىساب دېيىلىدۇ.

س: كۈمۈشنىڭ نىسابى قانچىلىك؟

ج: 200 دىرھەم، يەنى 625 گرامدۇر.

س: 625 گرام كۈمۈشكە قانچىلىك زاكات كېلىدۇ؟

ج: زاكاتقا نىسابنىڭ قىرىقتىن بىرى ($\frac{1}{40}$)نى بېرىش پەرز بولىدۇ. دېمەك، 625 گرام كۈمۈشكە 15.625 گرام كۈمۈش زاكات كېلىدۇ.

س: ئالتۇننىڭ نىسابى قانچىلىك؟

ج: 20 دىنار، يەنى 85 گرامدۇر. بۇنىڭغا 2.125 گرام ئالتۇن زاكات كېلىدۇ.

س: قەغەز پۇل ۋە تىجارەتكە ئائىت مالنىڭ نىسابى قانچىلىك؟

ج: بۇلارنىڭ قىممىتىنى ئالتۇن ياكى كۈمۈشنىڭ قىممىتىگە سۇندۇرۇپ ھېسابلاپ بىر نىساب تۇرغۇزۇۋېلىنىدۇ. ئەگەر شۇ نىسابقا يەتسە ئۇنىڭغا زاكات پەرز بولىدۇ.

بۇنىڭدا 85 گرام ئالتۇن ياكى 625 گرام كۈمۈش بازاردا نەچچە پۇلغا يارىسا، قەغەز پۇلنىڭ زاكات نىسابى شۇ بويىچە ھېسابلىنىدۇ. قەغەز پۇلنىڭ نىسابىنى بېكىتىۋالغاندىن كېيىن، باشقا تۇردىكى تاۋارلارنىڭ قىممىتى

قەغەز پۇلغا سۇندۇرۇلۇپ، شۇ تاۋارنىڭ قىممىتى قەغەز پۇل ھېسابىدىكى نىسابقا يەتكەنلا بولسا ئۇنىڭدىن زاكات بېرىلسە بولىدۇ[1].

س: چارۋىلارنىڭ نىسابى قانچىلىك؟

ج: تۆگىنىڭ بەش، كالىنىڭ 30، قوي ۋە ئۆچكىنىڭ 40تۇر.

شۇڭا، تۆگىنىڭ سانى 5 ~ 24كىچە بولسا ھەربىر بەشتە بىر دانە قوي، 25 ~ 35كىچە بولسا بىر دانە بىر يىللىق چىشى تۆگە، 36 ~ 45كىچە بولسا بىر دانە ئىككى يىللىق چىشى تۆگە، 46 ~ 60كىچە بولسا بىر دانە ئۇچ يىللىق چىشى تۆگە، 61 ~ 75كىچە بولسا بىر دانە بەش يىللىق چىشى تۆگە، 76 ~ 90غىچە بولسا ئىككى دانە ئىككى يىللىق چىشى تۆگە، 91 ~ 120گىچە بولسا ئىككى دانە ئۇچ يىللىق چىشى تۆگە[2] ... زاكاتقا ئايرىلىدۇ.

كالىنىڭ سانى 30 ~ 39غىچە بولسا بىر دانە بىر يىلىق كالا[3]، 40كە يەتسە بىر دانە ئىككى يىللىق كالا،

① بۇگۇنكى زامانىدا ئالتۇن-كۈمۈش بىلەن سودا-سېتىق قىلىنمايدىغان بولغاچقا، مۇشۇنداق سۇندۇرۇپ ھېسابلىساقمۇ بولىدۇ.

② بۇنىڭ يۇقىرىسىنى چوڭراق فىقھى كىتابلاردىن كۆرۈۋېلىشقا ھاۋالە قىلىمىز. چۈنكى، بۇ ساۋات خاراكتېرلىك كىتاب بولغاچقا، بەزى مەسىلىلەرنى تەپسىلىي سۆزلەپ كېتىش مۇناسىپ ئەمەس.

③ بۇنىڭدا ئەركەك ياكى چىشى بولۇش شەرت ئەمەس.

40تىن ئاشسا بىر دانە ئىككى يىللىق كالا ۋە 40تىن 59غىچە ئاشقان ھەربىر كالا ئۈچۈن ئىككى يىللىق كالىنىڭ قىممىتىنىڭ $\frac{1}{40}$ ى، 60 ~ 69غىچە بولسا ئىككى دانە بىر يىللىق كالا، 70 ~ 79غىچە بولسا بىر دانە بىر يىللىق، بىر دانە ئىككى يىللىق كالا، 80 ~ 89غىچە بولسا ئىككى دانە ئىككى يىللىق كالا، 90 ~ 99غىچە بولسا ئۈچ دانە بىر يىللىق كالا، 100 ~ 109غىچە بولسا ئىككى دانە بىر يىللىق، بىر دانە ئىككى يىللىق كالا، 110 ~ 119غىچە بولسا بىر دانە بىر يىللىق ۋە ئىككى دانە ئىككى يىللىق كالا، 120گە يەتسە تۆت دانە بىر يىللىق ياكى ئۈچ دانە ئىككى يىللىق كالا ... زاكاتقا ئايرىلىدۇ.

قوي ۋە ئۆچكىنىڭ سانى 40 ~ 120گىچە بولسا بىر دانە، 121 ~ 200گىچە بولسا ئىككى دانە، 201 ~ 399غىچە بولسا ئۈچ دانە، 400گە يەتسە تۆت دانە، 400دىن ئاشقاندىن كېيىن ھەر 100ى[1] ئۈچۈن بىر دانە ئوتتۇرىھال قوي ياكى ئۆچكە زاكاتقا ئايرىلىدۇ.

① 400دىن ئاشقاندىن كېيىنكى 100 بىرلىككە يەتمىگەن قويلاردىن زاكات ئېلىنمايدۇ، يەنى 440، 450 ... دېگەندەك پارچە بولسا، 400گىلا زاكات كېلىدۇ، 540، 550 ... دېگەندەك پارچە بولسا، 500گىلا زاكات كېلىدۇ. يەنى، 100 بىرلىك تولۇق ئاشمىغۇچە ئارىلىقتىكى پارچە سانلار زاكاتنىڭ ھېسابىغا كىرگۈزۈلمەيدۇ.

مىنىش ئۈچۈن بېقىلغان ئاتقا زاكات كەلمەيدۇ. ئەگەر نەسىل كۆپەيتىش ئۈچۈن ياياقتا بېقىلغان ئات بولسا، ئۇنىڭغا مەلۇم بىر نىساب شەرت ئەمەس. پەقەت خاس ئەركەك ياكى خاس چىشلا بولۇپ قالمىسا، يەنى ئارىلاش بولسا، ھەربىر ئات ئۈچۈن شۇ ئاتنىڭ قىممىتىنىڭ $\frac{1}{40}$ ى زاكاتقا ئايرىلىدۇ.

زاكاتنى ئادا قىلىشنىڭ بايانى

س: زاكاتنى ئادا قىلىشنىڭ توغرا تەرىقىسى قايسى؟

ج: بېرىش ۋاجىب بولغان زاكاتنى شۇنىڭغا لايىق كىشىگە ئاللاھ رىزالىقى ئۈچۈن بېرىش ۋە ئۇنىڭغا مۇلۇك قىلىپ تۇتقۇزۇش كېرەك. بەزى خىزمەت ياكى بەزى ئىشلىنىڭ ئىش ھەققىگە زاكات بېرىش دۇرۇس ئەمەس. لېكىن، زاكات يېغىشقا تەيىنلەنگەن ئادەمنىڭ مائاشىنى زاكات مېلىدىن بېرىش دۇرۇستۇر. يەنە بىرسى زاكات مېلىدىن كەمبەغەلگە ئاتاپ بىر نەرسە سېتىۋېلىپ ئۇلارغا تەقسىم قىلىپ بېرىشمۇ دۇرۇستۇر.

س: زاكاتنى قاچان ئادا قىلىش لازىم؟

ج: ھاجەتتىن ئاشقان مال-مۈلۈك نىسابقا يېتىپ، قەمەرىيە ھېسابى بويىچە بىر يىل توشسىلا دەرھال زاكاتنى ئادا قىلىش زۆرۈر، كېچىكتۈرۈش ياخشى ئەمەس.

س: يىل توشۇپ بولغۇچە زاكات بېرىش دۇرۇسمۇ؟

ج: نىسابقا ئىگە بولغان كىشى يىل توشۇپ بولغۇچە زاكاتنى ئادا قىلسا دۇرۇستۇر.

س: نىسابنىڭ يىلنى ھېسابلاشتا مۇھەررەم (1- ئاي) يىل بېشى قىلىنامدۇ؟

ج: ياق، بەلكى نىساب توشقان ئاي-كۈن يىل بېشى قىلىنىدۇ، ئۇ قايسى ئاي بولۇشىدىن قەتئىينەزەر.

س: زاكات بېرىدىغاندا نىيەت قىلىش زۆرۈرمۇ؟

ج: زاكات بېرىدىغاندا ياكى زاكات مېلىنى ئايرىيدىغاندا نىيەت قىلىش زۆرۈردۇر. نىيەت مۇنداق: «بۇ مالنى زاكاتقا بېرىمەن» ياكى «زاكاتقا ئايرىپ قويدۇم». ئەگەر زاكاتنى خىيالىغا كەلتۈرمەستىن بىرسىگە پۇل بەرسە ۋە بېرىپ بولغاندىن كېيىن ئۇنى زاكاتقا ھېسابلاپ قويسا، بۇنىڭدا زاكات ئادا بولمايدۇ.

س: بىراۋغا بەرگەن قەرزنى كېيىنلىكتە «سىزگە زاكات ھېسابلىۋېتەي» دېگەن بولسا، بۇ زاكات ئادا بولامدۇ؟

ج: ئادا بولمايدۇ، چۈنكى زاكاتتا پۇل-مال بىر قولدىن يەنە بىر قولغا ئەمەلىي ئۆتۈشى لازىم.

س: زاكاتنى ئالغان كىشىگە زاكات بېرىدىغاندا بۇ زاكات دەپ ئۇقتۇرۇش زۆرۈرمۇ؟

ج: زۆرۈر ئەمەس. ئېھسان ئىسمى بىلەن ياكى ھېيت-لىقلىرى بولسۇن دېگەندەك ئاتالغۇلار بىلەن بەرسىمۇ زاكات ئادا بولىۋېرىدۇ.

س: يىل توشۇپ بولغاندىن كېيىن زاكاتنى بېرىپ بولغۇچە زاكات بېرىلىدىغان مال پۇتۇن ۋەيرانچىلىققا ئۇچرىسا (يوقاپ كېتىش، كۆيۈپ كېتىش، ئوغرى ئېلىش، بۇلىنىپ كېتىش ... دېگەندەك)، بۇنىڭ ھۆكمى نېمە؟

ج: بۇنداق ئەھۋالدا نىساب ئىگىسىنىڭ گەدىنىدىن زاكات ساقىت بولىدۇ.

س: يىل توشقاندا زاكىتىنى ئايرىمايلا پۇتۇن مال-مۈلكىنى ئاللاھ يولىدا بېرىۋەتكەن بولسا، ھۆكمى نېمە؟

ج: بۇنىڭ زاكىتى ئەپۇ قىلىنىدۇ.

س: يىل توشقاندا ئازراقچە مېلى ھالاك بولۇپ كەتسە ياكى ئازراقچە مېلىنى سەدىقە قىلىۋەتسە، ھۆكمى نېمە؟

ج: ھالاك بولغان ياكى سەدىقە قىلغان مالدىن زاكات ساقىت بولىدۇ. قولدا قالغان قىسمى نىسابقا يەتسە زاكات

پەرز بولىدۇ، نىسابقا يەتمىسە زاكات پەرز بولمايدۇ.

س: ئالتۇن-كۈمۈشنىڭ زاكىتى ئۆزىدىن بېرىلەمدۇ ياكى ئورنىغا باشقا نەرسە بەرسمۇ بولامدۇ؟

ج: ئالتۇن-كۈمۈشكە كېلىدىغان زاكاتقا ئۇنىڭ ئۆزىدىن بەرسمۇ بولىدۇ ياكى شۇنىڭ قىممىتىدىكى باشقا نەرسىنى (قەغەز پۇل ... دېگەندەك) بەرسمۇ بولىدۇ.

زاكات بېرىشكە تېگىشلىك ئورۇنلارنىڭ بايانى

س: زاكات بېرىشكە تېگىشلىك ئورۇنلار دېگەن نېمە؟

ج: زاكاتنى ئېلىشقا ئىجازەت بېرىلگەن شەخسلەر زاكات بېرىشكە تېگىشلىك ئورۇنلار دېيىلىدۇ.

س: زاكات بېرىشكە تېگىشلىك ئورۇنلار قايسى؟

ج: بۇ دەۋرىمىزدە زاكات بېرىشكە تېگىشلىك ئاساسلىق ئورۇنلار تۆۋەندىكىچە: 1) پېقىر (كەمبەغەل)، يەنى يېنىدا ئازراق مال-مۈلكى (بۇنىڭدا ئەسلىي ھاجەت ھېسابلانمايدىغان ئېشىنچە مال-مۈلۈكلەر كۆزدە تۇتۇلىدۇ) بار، لېكىن ئۇ نىسابقا يەتمەيدىغان كىشى. 2) مىسكىن، يەنى ھېچنەرسىسى يوق كىشى. 3) قەرزدار، يەنى زىممىسىدە

كىشىلەرگە بېرىدىغان قەرزى بولۇپ، قولىدىكى مال-مۈلۈك قەرزىگە چىقىشمايدىغان كىشى. 4) مۇساپىر، يەنى مۇساپىر سەپەر ئۈستىدە قېينىچىلىققا دۇچ كەلگەن بولسا، گەرچە يۇرتىدا پۇلدار كىشى بولسىمۇ، ئۇنىڭغا زاكاتتىن ھاجىتىگە چۈشلۈق بېرىش دۇرۇستۇر. 5) ئاتىسىدىن تۇل قالغان ئۆگەي ئانىسى كەمبەغەل بولسا، زاكاتنى ئۇنىڭغا بېرىشمۇ دۇرۇس.

شۇنىڭدەك، ئىسلام قۇدرەت تاپقان ۋاقىتلاردا ئىجمائ بىلەن قالدۇرۇۋېتىلگەن بولسىمۇ، لېكىن نۆۋەتتىكى شارائىتنى كۆزدە تۇتقان ھالدا ئەسلى ھۆكۈمگە قايتىپ دىلىنى ئىسلامغا مايىل قىلىش ئۈيىپكتلىرىغىمۇ زاكاتتىن بېرىشكە بولىدۇ (بۇ زامانىمىز ئۆلىمالىرىنىڭ ئورتاق تونۇشىدۇر). يەنە شۇنىڭدەك، ئەمەلىيەتتى تېپىلغان ئەھۋاللاردا مۇكاتەب قۇللارغا، زاكات يىغقۇچىلارغا ۋە ئىقتىسادتا قىسىلىپ قالغان ئاللاھ يولىدىكى مۇجاھىدلارغىمۇ زاكات بېرىلىدۇ.

س: مەدرىسەرگە زاكات بېرىش دۇرۇسمۇ؟

ج: تالىبۇلئىلىملەرگە زاكات بېرىش دۇرۇستۇر. تالىبۇلئىلىملەرگە چىقىم قىلىش ئۈچۈن مەدرىسەرنىڭ مەسئۇلىرىغا زاكات بەرسمۇ دۇرۇس، ئەمما مەدرىسنىڭ ئۆزىگە زاكات بېرىش دۇرۇس ئەمەس.

س: قانداق كىشىلەرگە زاكات بېرىش دۇرۇس ئەمەس؟

ج: 1) باي (بۇ ئەدناسى ئەسلىي ھاجەتكە تەۋە بولـ
ـمىغان ئومۇمىي مۈلكىنىڭ قىممىتى نىسابقا يېتىدىغان كـ
ـشىنى كۆرسىتىدۇ، گەرچە ئۇلارنىڭ ھېچقايسىسى ئايرىم
ھالەتتە نىسابقا يەتمىسمۇ)غا؛ 2) سەييىد، يەنى بەنى
ھاشىم جەمەتىدىكىلەر (پەيغەمبەر سەللەللاھۇ ئەلەيھى
ۋەسەللەمنىڭ تۇغقانلىرى)گە؛ بەنى ھاشىم دېگىنىمىزدىن
ھەزرىتى ھارىس ئىبنى ئابدىلمۇتتەلىب، ھەزرىتى جەئفەر،
ھەزرىتى ئۇقەيل، ھەزرىتى ئابباس ۋە ھەزرىتى ئەلى رەزـ
ـيەللاھۇ ئەنھۇملارنىڭ ئەۋلادلىرى كۆزدە تۇتۇلىدۇ. 3) ئۆز
ئاتا-ئانا، چوڭ دادا (مەيلى ئاتا تەرەپ بولسۇن، مەيلى
ئانا تەرەپ بولسۇن ئوخشاش)، چوڭ ئانا (مەيلى ئاتا
تەرەپ بولسۇن، مەيلى ئانا تەرەپ بولسۇن ئوخشاش) ۋە
ئۇنىڭ يۇقىرىسىدىكىلەرگە؛ 4) ئۆزىنىڭ ئوغۇل-قىزى،
ئوغلىنىڭ ئوغۇل-قىزى، قىزىنىڭ ئوغۇل-قىزى ۋە بۇنىڭـ
ـدىن تۆۋىنىدىكىلەرگە؛ 5) ئەر ئايالىغا، ئايالى ئېرىگە؛ 6)
كاپىرغا؛ 7) بايىنىڭ بالاغەتكە يەتمىگەن پەرزەنتلىرىگە
زاكات بېرىش دۇرۇس بولمايدۇ.

س: قايسى ئىشلارغا زاكاتتىن چىقىم قىلىش دۇرۇس ئەمەس؟

ج: زاكاتنى مۇلۇك قىلىپ ئالالمايدىغان (مۇلۇك قى-
لىشقا لايىقىتى يوق) ئورۇنلارغا زاكاتتىن چىقىم قىلىش
دۇرۇس ئەمەس، يەنى زاكاتنى ئۇنداق ئورۇن يىكى ئىش-
لارغا سەرپ ئېتىشكە بولمايدۇ، سەرپ ئەتكەن بولسا
زاكات ئادا بولمايدۇ.

جۇملىدىن زاكاتنى مېيىتنىڭ گۆرى ۋە كېپىنىگە چىقىم
قىلغىلى بېرىش، مېيىتنىڭ قەرزىنى ئادا قىلىشقا بېرىش،
مەسجىد ياساش، يەر-زېمىن ئېچىش، سۇ قۇرۇلۇشى ۋە
يول يىكى كۆۋرۈك ياساش قاتارلىقلارغا چىقىم قىلىش،
يەنى مۇشۇ ئىشلارغا سەرپ قىلىش ئۇچۇن بېرىش دۇرۇس
ئەمەس.

**س: بىراۋنىڭ ئولتۇرىدىغان ئۆي-ماكانلا بولسا يىكى
شۇ ئۆينى ئىجارىگە قويۇپ تۇرمۇشىنى قامدىسا، بۇنىڭـ
ـدىن باشقا ھېچنىمىسى بولمىسا، بۇ كىشىنىڭ زاكات ئې-
لىشى دۇرۇسمۇ؟**

ج: دۇرۇستۇر. چۇنكى، ئۇنىڭ ئۆي-ماكانى ئۆزىنىڭ
ئەسلىي ھاجىتىگە كىرىدۇ.

ئەگەر بىر ئادەمنىڭ ئەسلىي ھاجىتىدىن ئارتۇق
ھەرخىلدىكى مال-مۇلكى بولۇپ، ئايرىم قارىغاندا ھېچ-

قايىسسى نسابقا يەتمسە، لېكىن بۇلارنى جەملەپ قارىـ
غاندىكى ئومۇمىي قىممەت نىسابقا يەتسە، گەرچە بۇ
ئادەمنىڭ مەزكۇر مال-مۇلۇكلىرىگە زاكات پەرز بولمـ
سىمۇ، لېكىن ئۇ كىشىنىڭ زاكات ئېلىشى دۇرۇس ئەمەس.
چۈنكى، بۇنداق ئادەم شەرئىەت ئۆلچىمىدە باي دەپ
ھېسابلىنىدۇ.

س: بىرسىگە زاكات بېرىشكە لايىق دەپ زاكات بەرگەندىن كېيىن، ئۇنىڭ سەييىد، باي، ئۆزىنىڭ ئاتاـ ئانىسى ياكى بالىسى ئىكەنلىكى مەلۇم بولۇپ قالسا (زاكاتنى مەخپىي بېرىش مەقسىتى بىلەن كېچىدە بەرگەندە بۇ ئەھۋاللار يۈز بېرىشى مۇمكىن)، زاكات ئادا بولامدۇ؟

ج: ئادا بولىدۇ، قايتا بېرىش ۋاجىب ئەمەس.

س: زاكاتنى ئۆز يۇرتىدىكىلەرنى قايرىپ قويۇپ باشقا يۇرتتىكىلەرگە بېرىش دۇرۇسمۇ؟

ج: مۇنداق قىلىش مەكرۇھتۇر. ئەمما، باشقا يۇرتتىكـ
لەر ئۆز يۇرتىدىكىلەرگە قارىغاندا بۇ زاكاتقا تېخىمۇ ئېھتـ
ياجلىق بولۇپ قالغان بولسا دۇرۇستۇر.

س: زاكاتنى قانداق كىشىلەرگە بېرىش ئەۋزەل؟

ج: ئۆزىنىڭ ئۇرۇق-تۇغقانلىرى، يەنى قېرىنداش ۋە قېرىنداشلارنىڭ پەرزەنتلىرىگە، تاغا-ھاممـا (ئاتا ۋە ئانا

تەرەپنىڭ قېرىنداشلىرى)، قېينىئانا (ھەر ئىككى تەرەپنىڭ)، قېينىئاتا (ھەر ئىككى تەرەپنىڭ)، كۈيئوغۇل قاتارلىقلار ئىچىدىكى زاكات ئېلىشقا شەرتى توشىدىغانلارغا بېرىش ئەۋزەلدۇر. بۇنىڭدىن باشقا يەنە زاكات بېرىش لايىق بولغان ھاجەتمەنلەرگە بېرىشتە ئىنتايىن چوڭ ساۋاب بار. بۇلاردىن قالسا ئۆزىنىڭ قوشنىلىرى ياكى ئۆز ئەھلى مەھەللىسىدىكى ئەڭ ھاجەتمەن بولغان كىشىلەرگە بېـ
رىش ئەۋزەلدۇر.

يەنە دىننى قۇدرەت تاپقۇزۇشقا ئائىت ئورۇنلارغا بېـ
رىشتە ساۋاب تېخىمۇ ئارتۇق. مەسىلەن، تالىبۇلئىلىملەر ۋە قولى قىسقا، ئەممـا سوراشتىن ئۇيىلىدىغان دىنىي خادىملارغا بېرىش ھەممىدىن ئەۋزەلدۇر.

بولۇپمۇ دىننى غېرىبلىق باسقان مۇشۇ زاماندا دىنىڭ راۋاجى ئۈچۈن دۇنيانىڭ مۇھەببىتىنى كۆڭلىدىن چىقـ
رىپ تاشلاپ، ئۆزىنىڭ بارلىقىنى ئوقۇ-ئوقۇتۇش ئىشلـ
رىغا سەرپ قىلىۋاتقان ئۇستاز-ئۆلىمالارنى مۇتىۋەللى (باشقۇرغۇچى ۋە تەقسىملەپ بەرگۈچى) قىلىپ، ئۆشرە-زاكات، پىترى سەدىقىسى ۋە باشقا ئىئانە-ئېھسانلارنى شۇلارنىڭ قولىغا تۇتقۇزۇش ئارقىلىق دىنىي مائارىپنى جانلاندۇرۇش تولىمۇ زۆرۈر.

ئۆشرىنىڭ بايانى

س: ئۆشره دېگەن نېمه؟

ج: زىرائەت، مېۋه-چېۋه، سەي-كۆكتات ... قاتارلىق تېرىپ هوسۇل ئېلىنىدىغان نەرسىلەرنىڭ هوسۇلىنىڭ ئونىدىن بىرى ئۆشره (عُشْر) دەپ ئاتىلىدۇ.

س: بۇنداق نەرسىلەرنىڭ ئۆشرىنى ئايرىش پەرزمۇ ياكى ۋاجىبمۇ؟

ج: پەرزدۇر. يەنى «قۇرئان كەرىم» ۋە پەيغەمبەر سەللەللاهۇ ئەلەيهى ۋەسەللەمنىڭ هەدىسلىرىدىن ئۇنىڭ پەرز ئىكەنلىكى مەلۇم بولىدۇ.

س: ئۆشره پەرز بولۇشنىڭ شەرتلىرى قايسى؟

ج: 1) تېرىغۇچى مۇسۇلمان بولۇش، كاپىرغا ئۆشره پەرز بولمايدۇ. 2) زېمىن ئۆشره زېمىن بولۇش، خىراج زېمىندا ئۆشره پەرز بولمايدۇ. 3) هوسۇل ئېلىش مەقسىتىده تېرىلغان بولۇش، ئۆزلىكىدىن ئۇنۇپ قالغان (ئوت-چۆپ، قومۇش دېگەندەك) نەرسىلەردە ئۆشره پەرز بولمايدۇ.

ئەمما، ئۆشرىده يەر تېرىغۇچىنىڭ بالىغ بولۇشى، ئازاد بولۇشى، ئاقىل بولۇشى، قەرزى يوق بولۇشى ۋە يەرگە ئىگە بولۇشى، شۇنىڭدەك نىساب ۋە يىل ئۆرىلىش قاتارلىقلار شەرت ئەمەس.

شۇڭا، بالىلار، قۇللار ۋە ساراڭلار تېرىغان نەرسىلەرگەمۇ ئۆشره كېلىۋېرىدۇ. شۇنداقلا، هوسۇلنىڭ ئاز ياكى كۆپ بولۇشىغمۇ قارالمايدۇ (يەنى ئۆشره ئۇچۇن نىساب يوق).

دېمەك، زاكات مۇلۇك ئىگىسىنىڭ سالاهىيىتى بىلەن ناهايىتى زىچ باغلانغان، ئەمما ئۆشره ئۇنداق ئەمەس. ئۇ ئومۇمەن يەرگىلا مۇناسىۋەتلىك.

س: يەردىن بىر يىلدا بىر قانچه قېتىم هوسۇل ئېلىنغان بولسا، ئۆشره ئۇلارنىڭ بىر قېتىملىق هوسۇلىغلا كېلەمدۇ ياكى هەر قېتىملىق هوسۇلى ئۇچۇن ئايرىم ئۆشره كېلەمدۇ؟

ج: هەر قېتىملىق هوسۇلى ئۇچۇن ئايرىم ئۆشره كېلىدۇ. دېمەك، ئۆشرىده يىل ئۆلچەم ئەمەس.

س: ئىگىسىز ئاق يەر ۋە ۋەقفه يەرلەردىن چىققان هوسۇلغمۇ ئۆشره كېلەمدۇ؟

ج: ئەلۋەتته كېلىدۇ. دېمەك، ئۆشرىده يەرگە ئىگە بولۇش شەرت ئەمەس.

س: قانداق ئەھۋالدا پۇتۇن ئۆشرە، قانداق ئەھۋالدا يېرىم ئۆشرە ئايرىلىدۇ؟

ج: سۇغىرىش ئىشلىرى قۇلاي، تەبىئىي شارائىتلار ياخشى ۋە ھوسۇل مول بولغان بولسا پۇتۇن ئۆشرە ئايرىلىدۇ. ئەمما، سۇغىرىش ئىشلىرى مۇشەققەتلىك بولغان (مەسىلەن، سۇنى تارتىپ سۇغارغانغا ئوخشاش)، ياكى مەبلەغ كۆپ، ئەمما ھوسۇل ئاز بولۇپ قالغان ۋەياكى كىرىم-چىقىم تەڭلىشىپ قالغان ئەھۋاللاردا يېرىم ئۆشرە بەرسىمۇ بولىدۇ.

ئەمما، ئەۋزىلى ئەھۋالنىڭ قانداق بولۇشىدىن قەتئىينەزەر ئۆشرىنى پۇتۇن بېرىشتۇر.

س: ئۆشرىنى ئايرىشتا تېرىقچىلىق ۋە يىغۇۋېلىشقا كەتكەن چىقىملارنى چىقىرۋېتىپ ھېسابلاشقا بولامدۇ؟

ج: ياق، بەلكى ئۆشرە ئومۇمىي ھوسۇلدىن ئايرىلىدۇ.

س: ئۆشرە قاچان پەرز بولىدۇ؟

ج: ھوسۇل مەنپەئەتلەنگىلى بولغۇدەك بولغاندا پەرز بولىدۇ، گەرچە تېخى يىغۇۋېلىنمىغان بولسىمۇ.

س: يەر ئىجارە ئېلىپ تېرىقچىلىق قىلغان ئەھۋالدا، ئۆشرە يەر ئىجارىگە بەرگۈچىگە كېلەمدۇ ياكى يەر ئىجارە ئالغۇچىغمۇ؟ ۋەياكى ئىككىلى تەرەپكمۇ؟

ج: يەر ئىجارە بەرگۈچىگە كېلىدۇ.

ئەمما، ئۆشرە يەر ئىجارە بەرگۈچىدىن ئېلىنسا پېقىرلارنىڭ ئېھتىياجى قامدالمىسا، ئەھۋالغا قاراپ ئۆشرىنى يەر ئىجارە ئالغۇچىدىن ئېلىشقىمۇ بولىدۇ (بۇنى مۇپەتتىلار ئەھۋالغا قاراپ بېكىتىدۇ). چۈنكى، ئۆشرە يەرنى ئىجارە بەرگۈچىدىن ئېلىنسا، ئىجارە پۇلىنىڭ ئوندىن بىرى ئۆشرىگە ئايرىلىدۇ؛ ئەگەر يەرنى ئىجارە ئالغۇچىدىن ئېلىنسا، چىققان ئومۇمىي ھوسۇلنىڭ ئوندىن بىرى ئۆشرىگە ئايرىلىدۇ.

شۇنداقلا، يەر ئىجارە بەرگۈچى ۋە يەر ئىجارە ئالغۇچىلاردىن بىرەر تەرەپ كاپىر ياكى ئۆشرە ئايرىمايدىغان پاسىق بولۇپ قالسا، ئۆشرىنى ئاللاھ تەئالانىڭ ھەققىنى تونۇيدىغان ياخشى تەرەپنىڭ ئايرىشىغا تاپشۇرىدۇ، ئۇ مەيلى يەر ئىجارە بەرگۈچى بولسۇن، مەيلى يەر ئىجارە ئالغۇچى بولسۇن.

س: يەر ئارىيەت ئېلىپ تېرىقچىلىق قىلغان ئەھۋالدا، ئۆشرە يەر ئارىيەت بەرگۈچىگە كېلەمدۇ ياكى يەر ئارىيەت ئالغۇچىغمۇ؟

ج: بۇنىڭدا ئۆشرە مۇتلەق يەر ئارىيەت ئالغۇچىغلا كېلىدۇ. چۈنكى، بۇ خۇددى ئۆز يېرىدە تېرىقچىلىق قىلغانغلا ئوخشايدۇ.

س: ئۆشره ئېلىشى دۇرۇس بولغان پېقىر كىشىنىڭ يېرىدىن چىققان هوسۇلغىمۇ ئۆشره كېلەمدۇ؟

ج: ئەلۋەتته كېلىدۇ. چۈنكى، ئۆشره يەرگىلا مۇناسىۋەتلىك بولۇپ، يەر ئىگىسىنىڭ سالاهىيىتىگه مۇناسىۋەتسىز. شۇڭا، پېقىر كىشى بىر تەرەپتىن ئۆشره ئايرىپ، يەنه بىر تەرەپتىن باشقىلارنىڭ ئۆشرىسىنى ئالسا بولىدۇ.

س: قەرزدار كىشىنىڭ يېرىدىن چىققان هوسۇلغىمۇ ئۆشره كېلەمدۇ؟

ج: ئەلۋەتته كېلىدۇ. دېمەك، ئۆشرىده قەرزى يوق بولۇشمۇ شەرت ئەمەس.

س: هەسەل ۋە پىلىگه ئۆشره كېلەمدۇ؟

ج: هەسەلگه كېلىدۇ، پىلىگه كەلمەيدۇ.

س: ئۆشره پەرز بولۇپ، ئادا قىلىپ بولغۇچه ئۆلۈپ كەتسه، زىممىدىن ساقىت بولۇپ كېتەمدۇ؟

ج: ساقىت بولمايدۇ، شۇڭا ئۇنى تەرەكىدىن ئايرىشقا توغرا كېلىدۇ.

س: بىر پارچه يەردە ئىككى خىل نەرسە تېرىلغان بولسا، هەر ئىككىلىسىگه ئۆشره كېلەمدۇ؟

ج: ئۇلارنىڭ ئىچىدىن ئاساسلىق ئورۇندا تۇرغىنىغلا ئۆشره كېلىدۇ. قوشۇمچه هېسابلىنىدىغان (مەسىلەن، ئېتىزنىڭ چۆرىسى ياكى ئارىسىدىكى كۆكتات، مېۋىلىك ۋە مېۋىسىز دەرەخ ... تەك) نەرسىلەرگه ئۆشره كەلمەيدۇ.

پېتىرى سەدىقىسىنىڭ بايانى

س: پېتىرى سەدىقىسى دېگەن نېمه؟

ج: پېتىرى «ئېغىز ئېچىش»، «ئېپتار قىلىش» دېگەن مەنىنى بىلدۈرىدىغان سۆزدۇر. ئاللاه تەئالا بىزلەرگه رامىزان ئاخىرلاشقاندا «ئېغىز ئېچىش» دېگەن خۇشاللىقىنىڭ شۈكرانىسىنى ئادا قىلىش ئۈچۈن بىر مۇهىم سەدىقه تەيىن قىلىپ بەرگەن، شۇ پېتىرى سەدىقىسى دېيىلىدۇ.

س: پېتىرى سەدىقىسى كىمگه ۋاجىب بولىدۇ؟

ج: هاجىتىدىن ئاشىدىغان ئومۇمىي مۈلكىنىڭ قىممىتى نىسابقا يېتىدىغان (يەنى شەرئىي ئۆلچەمده باي هېسابلىنىدىغان) مۇسۇلمانىنىڭ ئائىلىسىدىكى هەربىر ئائىله ئەزاسىغا (ئۇ مەيلى ئەمدى تۇغۇلغان بوۋاق بولسۇن) ۋاجىب بولىدۇ.

بۇنداق ئائىلىدىكى ئائىله ئەزالىرىنىڭ ئۆزىگه تەۋه شەخسىي مال-مۈلكى بولسا، پېتىرى سەدىقىسى شۇلارنىڭ ئۆز مېلىدىن ئادا قىلىنىدۇ. ئەگەر ئائىله ئەزالىرىنىڭ شەخسىي مال-مۈلكى بولمىسا، ئائىله باشلىقىنىڭ پۇتۇن ئائىله ئەزالىرىنىڭ ئۇستىدىن پېتىرى سەدىقىسى بېرىشى ۋاجىب بولىدۇ.

س: پىترى سەدىقىسىنىڭ نىسابى بىلەن زاكات نىسابى ئوخشاشمۇ ياكى ئازراق پەرقى بارمۇ؟

ج: زاكات نىسابى بىلەن پىترى سەدىقىسى نىسابىنىڭ مىقدارى ئوخشاشتۇر، يەنى 625 گرام كۆمۈش ياكى 85 گرام ئالتۇن.

لېكىن، ئۇلارنىڭ ئوبيېكتلىرىدا پەرق بار: زاكاتنىڭ نىسابىدا ئەسلىي ھاجەتكە تەۋە بولمىغان ئالتۇن-كۆمۈش، تىجارەت مېلى (تاۋار) ۋە مال-چارۋىلارنىڭ بىر تۇردىكىلىرىلا جەملىنىدۇ (يەنى بىر تۇردىكى مال-مۈلۈك بىلگىلەنگەن نىسابقا يەتكەندىلا زاكات پەرز بولىدۇ، بولمىسا زاكات پەرز بولمايدۇ)؛ پىترى سەدىقىسىنىڭ نىسابىدا بولسا ئەسلىي ھاجەتكە تەۋە بولمىغان ھەممە تۇردىكى مال-مۈلۈك جەملىنىدۇ (يەنى ھەرخىل تۇردىكى مۈلۈكلەرنىڭ ھەممىسىنى جەملەپ قارىغاندا قىممىتى نىسابقا يەتسىلا پىترى سەدىقىسى ۋاجىب بولىدۇ). شۇنداقلا، پىترى سەدىقىسى ئۈچۈن نىسابنىڭ قولدا بىر يىل تۇرغان بولۇشمۇ شەرت ئەمەس.

مۇھىم نۇقتا: قولدىكى مۈلۈك ئۆزىنىڭ ئەسلىي ھاجىتىدىن ئېشىپ تۇرۇش ۋە قەرزى يوق بولۇش ئىككىلى نىسابتا (زاكات ۋە پىترى سەدىقىسى نىسابىدا) شەرتتۇر.

س: روزا تۇتمىغانلارغا پىترى سەدىقىسى بېرىش ۋاجىب ئەمەس دېيىش توغرىمۇ؟

ج: خاتا، روزا تۇتسۇن ياكى تۇتمىسۇن ھاجىتىدىن ئېشىپ نىسابقا ئىگە بولىدىكەن، پىترى سەدىقىسى بېرىش ۋاجىب بولىدۇ.

س: پىترى سەدىقىسىنىڭ ۋاجىب بولۇش ۋاقتى قاچان؟

ج: ھېيىت كۈنى سۈبھى سادىق ۋاقتىدا ۋاجىب بولىدۇ. دېمەك، بىر ئادەم سۈبھى سادىقتىن ئىلگىرى ئۆلۈپ كەتسە، ئۇنىڭ تەرىپىدىن پىترى سەدىقىسى بېرىلمەيدۇ. سۈبھى سادىقتىن ئىلگىرى بىر بالا تۇغۇلغان بولسا، ئۇنىڭ تەرىپىدىن پىترى سەدىقىسى ئادا قىلىنىدۇ.

س: پىترى سەدىقىسىنى ھېيت كۈنىدىن ئىلگىرى، يەنى رامىزاننىڭ ئىچىدە بەرسەمۇ دۇرۇسمۇ؟

ج: دۇرۇس.

س: پىترى سەدىقىسىنى قايسى ۋاقىتتا بېرىش ياخشى؟

ج: ھېيت كۈنى ھېيت نامىزىغا مېڭىشتىن ئىلگىرى ئادا قىلىش ياخشى. نامازدىن كېيىن ئادا قىلىشمۇ دۇرۇستۇر. ئۇنى بەرمەي قانچە ئۇزۇنغا سوزۇۋەتسەمۇ تاكى ئادا قىلمىغۇچە زىممىدىن ساقىت بولمايدۇ.

س: پىترى سەدىقىسىگە نېمە-نېمىلەرنى بېرىش ۋە قانچىلىك بېرىش ۋاجىب؟

ج: پىترى سەدىقىسى ۋاجىب بولغان ئائىلىدىكى ھەربىر ئائىلە ئەزاسى ئۈستىدىن ھەرخىلدىكى ئاشلىقتىن بىر

كەمبەغەلنىڭ قورسىقى ئىككى قېتىم تويغۇدەك مىقداردا ياكى شۇنىڭ قىممىتىدىكى پۇل بېرىلىشى ۋاجىبتۇر.

س: بىر ئادەمنىڭ پىترى سەدىقىسىنى بىرلا كەمبەغەلگە بېرىشى ياكى ئاز-ئازدىن بىر قانچە كەمبەغەلگە بېرىشى دۇرۇسمۇ؟

ج: ئاز-ئازدىن بىر قانچە كەمبەغەلگە بېرىشمۇ دۇرۇس، شۇنىڭدەك بىر قانچەيلەننىڭ بىر كەمبەغەلگىلا بېرىشمۇ دۇرۇس.

س: پىترى سەدىقىسىنى قانداق كىشىلەرگە بېرىش لازىم؟

ج: زاكات بېرىش دۇرۇس بولغان كىشىلەرگە پىترى سەدىقىسى بېرىشمۇ دۇرۇس. زاكات بېرىش دۇرۇس بولمايدىغان كىشىلەرگە پىترى سەدىقىسى بېرىشمۇ دۇرۇس ئەمەس، يەنى زاكات بېرىلىدىغان ئورۇنلار بىلەن پىترى سەدىقىسى بېرىلىدىغان ئورۇنلار ئوخشاش.

س: پىترى سەدىقىسى بېرىش ۋاجىب بولغان كىشىلەر زاكات ياكى پىترى سەدىقىسى ئالسا بولامدۇ؟

ج: بولمايدۇ. دېمەك، پىترى سەدىقىسىنىڭ نىسابىغا ئىگە كىشىلەرنىڭ بىرەر پەرز ياكى ۋاجىب سەدىقىنى ئېلىشى دۇرۇس ئەمەس.

ئىسلامنىڭ بەشىنچى ئاساسى — ھەجنىڭ بايانى

س: ھەج دېگەن نېمە؟

ج: ھەجنىڭ لۇغەت مەنىسى ئۇلۇغ بىر ئىشقا ئاتلىنىش دېگەنلىكتۇر، شەرئىي ئىستىلاھتا بولسا خاس بىر ۋاقىتتا خاس ئەمەللەر بىلەن خاس ماكانلار[1]نى زىيارەت قىلىش ھەج دەپ ئاتىلىدۇ.

ناماز بىلەن روزا بەدەنگە ئائىت ئىبادەتتۇر، زاكات مالىغا ئائىت ئىبادەتتۇر، ئەمدى ھەج بولسا بەدەن ۋە مال-ئىقتىسادقا ئائىت ئىككىلىسىگە ئائىت ئىبادەتتۇر.

س: ھەج قىلىش پەرزمۇ ياكى ۋاجىبمۇ؟

ج: شەرتلىرىنى ھازىرلىغان مۇسۇلمانلارنىڭ ئۆمرىدە بىر قېتىم[2] ھەج قىلىشى پەرز ئەينىدۇر. قۇرئان ۋە ھەدىستىن

① بۇنىڭدىكى خاس ۋاقىتتىن شەۋۋال، زۇلقەئدە ۋە زۇلھەججىنىڭ 10 كۈنى، خاس ماكاندىن مىنا، ئەرەپات مەيدانى، خانە كەئبە ۋە باشقا ئورۇنلار، خاس ئەمەللەردىن ھەج نىيىتى بىلەن ئىھرامغا كىرىش، ۋۇقۇف قىلىش، تاۋاپ قىلىش ۋە سەئىيى قىلىش قاتارلىقلار مۇرادتۇر.

② ئەمما، ھەج قىلىش مۇمكىن بولمىغان ۋاقىتلارنىڭ ئەۋۋىلىدە تەخىر قىلماستىن ۋاقتىدا ئادا قىلىش ۋاجىبتۇر.

ئۇنىڭ پەرزلىكى ئوچۇق مەلۇم بولىدۇ. شۇڭا، ئۇنىڭ پەرزلىكىنى ئىنكار قىلغۇچى كاپىر ھېسابلىنىدۇ.

س: ھەجنىڭ پەرز بولۇش شەرتلىرى قايسىلار؟

ج: 1) مۇسۇلمان بولۇش. 2) ھۆر بولۇش. 3) بالىغ بولۇش. 4) ئاقىل بولۇش. 5) يېتەرلىك ئىقتىساد بولۇش. 6) تەندۇرۇس بولۇش. 7) يول ئەمىن بولۇش.

يەنە شۇنىڭدەك، ئايال كىشىنىڭ ئىددەت تۇتۇۋاتمىغان بولۇشى ۋە ئۇچ كۈنلۈك سەپەر مۇساپىسى (يەنى 100 كىلومېتىر) يىراقلىقتىن كېلىدىغان ئايالنىڭ ھەمراھ بولىدىغان ئېرى ياكى بىر مەھرىمى بولۇشمۇ شەرتتۇر.

بۇ شەرتلەردىن ئالدىنقى بەشى تېپىلىپ، كېيىنكىلىرىدىن بىرەرى تېپىلمىغان كىشىنىڭ ئۆزىگە ئەمەس، بەلكى مال-مۈلكىگە ھەج پەرز بولىدىغانلىقى ئۈچۈن، ئۇنىڭ ئۆز ئۈرنىدا باشقا بىر كىشىنى ھەجگە ئەۋەتىشى، ياكى ئۇنىڭغىچە بېشىغا ئۆلۈم كېلىپ قالسا، بۇ مال-مۈلكى بىلەن بىر كىشىنىڭ ئۆز نامىدا ھەج قىلىپ قويۇشىنى ۋەسىيەت قىلىپ قالدۇرۇشى زۆرۈردۇر.

س: يول ئەمىن بولۇش نېمىنى كۆرسىتىدۇ؟

ج: ھەرەم زېمىنىغا ئوڭۇشلۇق بارالايدىغان يول شارائىتى بولۇشىنى كۆرسىتىدۇ. مەسىلەن، ئۆز رايونىدا ياكى توختاپ ئۆتىدىغان يوللىرىدا ئۇرۇش-مالىمانچىلىق، تەبـ

ئىي ئاپەت، يوقۇملۇق كېسەل، چېگرا توسقى ۋە شۇنىڭغا ئوخشىغان تۈرلۈك توسالغۇلار بولماسلىق دېگەندەك.

س: يېتەرلىك ئىقتىساد بولۇش نېمىنى كۆرسىتىدۇ؟

ج: سەپەر خراجىتى ۋە ھەجگە بېرىپ قايتىپ كېلىپ بولغۇچە ئائىلىسىدىكىلەرنىڭ نورمال تۇرمۇش چىقىمىغا يەتكۈدەك ئېشىنچا ئىقتىساد بولۇشىنى كۆرسىتىدۇ.

بۇنىڭدىن باشقا يەنە بۇ ئىقتىساد ھالال يولدىن كەلگەن بولۇش ۋە زىممىدە قەرز بولماسلىق دېگەنلەرمۇ ئىقتىسادىي شەرتلەرنىڭ قاتارىغا كىرىدۇ.

س: ھەجنىڭ پەرزلىرى نەچچە؟ ئۇلار قايسىلار؟

ج: ئۇچ: 1) ھەج قىلىشنى نىيەت قىلىپ ئىھرام باغلىماق. 2) ئەرەپاتتا تۇرماق. 3) زىيارەت تاۋاپى قىلماق.

بۇلاردىن باشقا بۇ پەرزلەرنى ئادا قىلىشتا تەرتىپىگە رىئايە قىلماق ۋە ئىھرامغا كىرگەندىن كېيىن ئەرەپاتتا ۋۇقۇف قىلىپ بولغۇچە جىنسىي ئالاقىدىن ساقلانماقلىقتىن ئىبارەت قوشۇمچە پەرزلەرمۇ بار.

س: ھەجنىڭ ۋاجىبلىرى قايسىلار؟

ج: 1) مىقاتتىن ئىھرامسىز ئۆتمەسلىك. 2) ئەرەپاتتا كۈن پاتقىچە تۇرماق. 3) مۇزدەلىفىدە شام نامىزىنى كېچىكتۈرۈپ خۇپتەن نامىزى بىلەن بىرگە ئوقۇماق. 4)

نەھرى كۈنى سۈبھى يورۇغاندا مۇزدەلىفدە مەلۇم ۋاقىت تۇرماق. 5) نەھرى كۈنلىرى (يەنى زۇلھەججىنىڭ 10-، 11- ۋە 12- كۈنلىرى) شەيتانغا تاش ئاتماق. 6) ھەر كۈندىكى تاشنى ئۆز ۋاقتىدا ئاتماق (كېلىدىغان كېچىسى سۈبھى سادىق يورۇسا، شۇ كۈننىڭ تاش ئېتىش ۋاقتى ئۆتكەن بولىدۇ). 7) قىران ياكى تەمەتتۇئ ھەج قىلغۇچىنىڭ قۇربانلىق قىلىشى. 8) ئىھرامدىن چىقىدىغاندا چاچ چۈشۈرمەك ياكى قىسقارتماق. 9) ئىفراد ھەج قىلغۇچىنىڭ دەسلەپ تاش ئېتىشى، ئاندىن چاچ چۈشۈرۈشى؛ تەمەتتۇئ ياكى قىران ھەج قىلغۇچىنىڭ دەسلەپ تاش ئېتىشى، ئاندىن قۇربانلىق قىلىشى، ئاندىن چاچ چۈشۈرۈشىدىن ئىبارەت تەرتىپكە رىئايە قىلماق. 10) چاچ چۈشۈرۈش ياكى قىسقارتىشنى نەھرى كۈنلىرى ئىچىدە ھەرەم دائىرىسىدە قىلماق. 11) زىيارەت تاۋاپىنى نەھرى كۈنلىرى ئىچىدە قىلماق (ئۆزرىسىز 12- كۈنى كۈن پېتىشتىن كېيىنگە قالمىدۇرۇشقا بولمايدۇ). 12) تاۋاپنى ھەرەم مەسجىدى ئىچىدە قىلماق. 13) تاۋاپنى پاك ھالەتتە تاھارەت بىلەن قىلماق. 14) تاۋاپتا ئەۋرەتنى ياپماق. 15) تەندۇرۇس بولسا تاۋاپ بىلەن سەئىينى مېڭىپ قىلماق. 16) تاۋاپنى ھەجەر ئەسۋەدنىڭ ئۇدۇلىدىن باشلىماق. 17) تاۋاپتا كەئبىنى سول

تەرەپتە قىلىپ سائەت ئىستىرىلكىسىنىڭ تەتۇر يۆنىلىشى بويىچە ئايلانماق. 18) تاۋاپتا ھەتتىم تېمىنىڭ سىرتىدىن ئايلانماق. 19) تاۋاپنى يەتتە قېتىم قىلماق. 20) تاۋاپ-تىن كېيىن مەقامى ئىبراھىمنىڭ ئارقىسىدا ئىككى رەكئەت ناماز ئوقۇماق (بۇنى مەقامى ئىبراھىمنىڭ ئارقىسىدا ئوقۇشقا شارائىت بولمىسا مەسجىدنىڭ خالىغان يېرىدە ئوقۇسىمۇ ئادا بولىدۇ). 21) سەفا-مەرۋە ئارىسىدا سەئىي قىلماق. 22) سەئىينى تاۋاپتىن كېيىن قىلماق. 23) سەئىينى سەفادىن باشلىماق. 24) سەئىينى يەتتە قېتىم قىلماق. 25) يىراقتىن كەلگەنلەرنىڭ ۋىدالىشىش تاۋاپى قىلىشى.

س: ھەجنىڭ سۈننەتلىرى قايسىلار؟

ج: 1) يىراقتىن كەلگەن ئىفراد ياكى قىران ھەج قىلغۇچىنىڭ قۇدۇم (قەدەم تەشرىپ قىلىش) تاۋاپى قىلىشى. 2) تاۋاپتا ھەجەر ئەسۋەدنى سۆيمەك. 3) كەينىدىن سەفا-مەرۋە ئارىسىدا سەئىي قىلىنىدىغان تاۋاپتا رەملە ۋە ئىزتىباۋ قىلماق. 4) تاۋاپتا رۇكنى يەمانىي (كەئبە تېمىنىڭ غەربىي جەنۇب بۇرجىكى)نى سلاپ ئىستىلام قىلماق. 5) تاۋاپنىڭ ئارىسىنى ئۈزۈپ قويماسلىق. 6) تاۋاپ جەريانىدا پاكىزلىقنى ساقلىماق. 7) تاۋاپ بىلەن سەئىينى ئارقا-

ئارقىدىن قىلماق. 8) تاۋاپتىن كېيىن تەبەررۈك ئىزدەپ زەمزەم سۇيى ئىچمەك. 9) ئەرلەرنىڭ سەفا-مەرۋە ئارىسىدىكى ئىككى يېشىل چىراغ ئارىلىقىدا يۈگۈرۈشى. 10) سەئىيدىن كېيىن ھەرەم مەسجىدىدە ئىككى رەكئەت نامаз ئوقۇماق. 11) ئىمامنىڭ زۇلھەججىنىڭ 7-كۈنى مەككىدە، 9-كۈنى ئەرەپاتتا ۋە 11-كۈنى مىنادا خۇتبە ئوقۇپ نۇتۇق سۆزلىشى ۋە ھەج پائالىيەتلىرىنى ئۆگىتىشى. 12) تەرۋىيە كۈنى (يەنى زۇلھەججىنىڭ 8-كۈنى) مىناغا چىقماق ۋە كېچىسى شۇ يەردە قونماق. 13) ئەرەپە كۈنى (يەنى زۇلھەججىنىڭ 9-كۈنى) مىنادىن ئەرەپاتقا كۈن كۆتۈرۈلۈپ بولغاندىن كېيىن چىقماق. 14) ئەرەپاتتا پېشىن نامىنى ئىلگىرى غۇسۇل قىلماق. 15) زۇلھەججىنىڭ 10-كۈنى (يەنى ھېيت كۈنى)گە تاڭ ئاتىدىغان كېچىسى مۇزدەلىفىدە قونماق. 16) شۇ كۈنى كۈن چىقىشتىن بۇرۇن مۇزدەلىفىدىن مىناغا قوزغىلىپ بولماق. 17) شەيتانغا تاش ئېتىشنى كۈن پاتقانغا قەدەر كېچىكتۈرمەسلىك. 18) ئۈچ شەيتان (جەمرە)غا تاش ئاتقاندا تەرتىپكە رىئايە قىلماق (يەنى ئالدى بىلەن كىچىك شەيتان، ئاندىن ئوتتۇرا شەيتان، ئاخىردا چوڭ شەيتانغا ئاتماق). 19) ئىفراد ھەج قىلغۇچىنىڭ قۇربانلىق قىلىشى. 20) زىيارەت تاۋاپىنى ھېيت

نىڭ بىرىنچى كۈنى چاچ چۈشۈرۈپ ياكى قىسقارتىپ ئىھرامدىن چىقىپ بولغاندىن كېيىنلا قىلماق. 21) زۇلھەججىنىڭ 11-، 12-، ۋە 13-كۈنلىرىنىڭ كېچىلىرىدە مىنادا قونماق. 22) مىنادىن قايتىپ چۈشكەندە مۇھەسسەب (ئەبتەھ دەپمۇ ئاتىلىدۇ) ۋادىسىغا چۈشۈپ ئۆتمەك (بۇ سۈننەتتى كىفايىدۇر).

س: ھەج نەچچە خىل بولىدۇ؟ ئۇلار قايسىلار؟

ج: ئۈچ خىل بولىدۇ: 1) ئىفراد ھەج. 2) قىران ھەج. 3) تەمەتتۇئ ھەج.

س: ئىفراد ھەج دېگەن نېمە؟

ج: مىقاتتا پەقەت ھەجگىلا ئىھرام باغلاپ ئۆمرىسىز ئادا قىلىنغان ھەج — ئىفراد ھەج (يەنى يەككە ھەج) دەپ ئاتىلىدۇ.

تۆۋەندە ئىفراد ھەجنىڭ قائىدىلىرى بايان قىلىنىدۇ.

مىقات ۋە ئىھرامغا كىرىشنىڭ بايانى

س: مىقات دېگەن نېمە؟

ج: سىرتتىن ھەج ۋە ئۆمرە قىلىش ئۈچۈن كەلگۈچى

لەرنىڭ ئىھرامغا كىرىشى ئۈچۈن بەلگىلەپ بېرىلگەن ئورۇنلار مىقات (يەنى ئىھرام چېگرىسى) دەپ ئاتىلىدۇ.

مىقاتتىن ئىھرامسىز ئۆتۈپ كېتىشكە بولمايدۇ.

س: مىقات ئورۇن نەچچە؟ ئۇلار قايسى؟

ج: مىقات ئورۇن بەشتۇر: 1) زۇلھۇلەيفە (ھازىر بۇ جاي ئەبيار ئەلى دەپمۇ ئاتىلىدۇ). بۇ مەدىنە مۇنەۋۋەرە ۋە مەدىنە مۇنەۋۋەرە يولىدىن كېلىدىغانلار ئىھرامغا كىرىدىغان جايدۇر. 2) جۇھفە (ھازىر بۇ جاي خارابىلىككە ئايلىنىپ قالغان بىر يېزا بولۇپ، كىشىلەر ئۇنىڭغا يېقىن بولغان رابىغ دېگەن جايدا ئىھرامغا كىرىدۇ). بۇ سۇرىيە، پەلەستىن، لىۋان، مىسىر ۋە مەراكەش قاتارلىق ئەللەردىن كېلىدىغانلار ئىھرامغا كىرىدىغان جايدۇر. 3) قەرن (ھازىر بۇ جاي سەيل كەبىرمۇ دېيىلىدۇ). بۇ نەجدە، تائىف ۋە شۇ تەرەپ (يەنى شەرق تەرەپ)تىكى شەھەر ۋە رايونلاردىن كېلىدىغانلار ئىھرامغا كىرىدىغان جايدۇر. 4) يەلەملەم (ھازىر بۇ جاي سەئدىيە دەپمۇ ئاتىلىدۇ). بۇ يەمەن ياكى يەمەن يولىدىن كېلىدىغانلار ئىھرامغا كىرىدىغان جايدۇر. 5) زاتئىرق (ھازىر بۇ جاي زەربە دەپمۇ ئاتىلىدۇ). بۇ ئىراق ۋە ئىراق يولىدىن كېلىدىغانلار ئىھرامغا كىرىدىغان جايدۇر.

س: مىقاتنىڭ ئۆزىدە، ئۇنىڭ ئىچكى رايونلىرىدا ۋە ھەرەمدە ئولتۇراقلاشقانلار قەيەردە ئىھرامغا كىرىدۇ؟

ج: ئۆز مەھەللىسىدە ئىھرامغا كىرىدۇ. پەقەت مەككىنىڭ ئىچىدە ئولتۇراقلاشقانلار ئۆمرە قىلماقچى بولسا، ھەرەمنىڭ سىرتىغا (ھەرەمنىڭ سىرتى ھىل دېيىلىدۇ) چىقىپ ئىھرامغا كىرىدۇ. ئەمما، ھەج قىلماقچى بولسا مەككىدە ئىھرامغا كىرسە بولىۋېرىدۇ.

س: مىقاتقا كېلىشتىن بۇرۇن ئىھرامغا كىرىش دۇرۇسمۇ؟

ج: دۇرۇستۇر، بەلكى بۇ ئىھرامدا چەكلىنىدىغان ئىشلاردىن تولۇق ساقلىنالىغان ئەھۋالدا ئەۋزەلدۇر.

س: مىقاتتىن ئۆتۈپ ئىھرامغا كىرىشمۇ دۇرۇسمۇ؟

ج: دۇرۇس ئەمەس. ئەگەر شۇنداق قىلىپ قالسا ئۇنىڭغا جازا يۈزىسىدىن قان (يەنى ھەرەم دائىرىسىدە بىر دانە قوي ياكى ... زەبھى قىلىش) ۋاجىب بولىدۇ.

س: يولى مىقاتتىن ئۆتمەيدىغانلار قەيەردە ئىھرامغا كىرىدۇ؟

ج: مىقاتنىڭ ئۇدۇلىدىكى بىر يەردە ئىھرامغا كىرسە بولىدۇ. ئەگەر مىقاتنىڭ ئۇدۇلىنى مۆلچەرلىيەلمىسە، مەككىگە 90 كىلومېتىر قالغاندا ئىھرامغا كىرسە بولىدۇ.

س: ئىھرام دېگەن نېمە؟

ج: بۇ لۇغەتتە چەكلىمەك، چەكلىمە دېگەن مەنىدە، شەرئىي ئىستىلاھتا بولسا ھەج ياكى ئۆمرە نىيىتى بىلەن مەلۇم ئىشلاردىن چەكلىنىش ئىھرام دەپ ئاتىلىدۇ.

ئۇ ھەج (ياكى ئۆمرە)گە نىيەت قىلىپ تەلبىيە ئېيتىش بىلەن باشلىنىدۇ. بۇنىڭدا نىيەت بىلەن تەلبىينىڭ ئارىلىقى ئايرىلىپ كەتمەسلىكى لازىم.

س: ئىھرامغا كىرىشنىڭ سۈننەتلىرى قايسى؟

ج: 1) غۇسۇل قىلماق ياكى تاھارەت ئالماق. بۇنىڭدا غۇسۇل قىلىش ئەۋزەلدۇر. 2) يىڭنىدە تىكلىمىگەن يېڭى ياكى يۇيۇلغان ئىككى پارچە رەخت بىلەن بەدەننى ئورىماق. بۇلارنىڭ بىرى ئىزار قىلىنىدۇ (يەنى بەلنىڭ تۆۋىنى ئورىلىدۇ)، يەنە بىرى ردا قىلىنىدۇ. 3) تەلبىيە ئېيتىپ ئىھرامغا كىرىشتىن بۇرۇن بەدەنگە (ئىھراملىققا ئەمەس) خۇشپۇراق بۇيۇم ئىشلەتمەك. 4) ئىھرامنىڭ سۈننىتى دېگەن نىيەت بىلەن باش كىيىم كىيگەن ھالەتتە ئىككى رەكئەت نامازدىن پاراغ بولغاندىن كېيىن ۋە تەلبىيە ئېيتىشتىن ئازغىنە بۇرۇن ئەرلەر باش كىيىمىنى سېلىپ تاشلايدۇ ۋە ئىھرامدىن چىققىچە ئۇنى كىيمەيدۇ. 5) ھەجگە نىيەت قىلغاندا مۇنۇ دۇئانى ئوقۇماق: «اَللّٰهُمَّ إِنِّيْ أُرِيْدُ الْحَجَّ فَيَسِّرْهُ لِيْ وَتَقَبَّلْهُ مِنِّيْ» (ئى ئاللاھ!

مەن ھەجگە نىيەت باغلىدىم، ماڭا ئۇنى ئاسان قىلىپ بەرگىن ۋە ئۇنى مەندىن قوبۇل قىلغىن). 6) يۇقىرىدىكى دۇئا ئوقۇلۇپ بولغاندىن كېيىن تەلبىيە ئېيتماق. تەلبىيە بۇ: «لَبَّيْكَ اللّٰهُمَّ لَبَّيْكَ، لَبَّيْكَ لَا شَرِيْكَ لَكَ لَبَّيْكَ، إِنَّ الْحَمْدَ وَالنِّعْمَةَ لَكَ وَالْمُلْكَ، لَا شَرِيْكَ لَكَ» (ھۇزۇرۇڭغا ھازىر بولدۇم ئى ئاللاھ! ھۇزۇرۇڭغا ھازىر بولدۇم، ھۇزۇرۇڭغا ھازىر بولدۇم، سېنىڭ شېرىكىڭ يوقتۇر، ھۇزۇرۇڭغا ھازىر بولدۇم، ھەمدۇسانا، نېئمەت ۋە پادىشاھلىق ساڭا خاستۇر، سېنىڭ شېرىكىڭ يوقتۇر). بۇنى ئەرلەر ئۈنلۈك ئوقۇپ ماڭىدۇ، ئاياللار ئاۋازسىز ئوقۇيدۇ. تەلبىيە ئېيتىش باشلانغان ھامان ئىھرامغا كىرگەن بولۇپ ھېسابلىنىدۇ. شۇڭا، شۇنىڭدىن تارتىپ تاكى ئىھرامدىن چىققۇچە بولغان ئارىلىقتا چەكلەنگەن ئىشلاردىن بىرنىمۇ سادىر قىلىشقا بولمايدۇ.

س: ئايال كىشى ھەيزدار ياكى نىپاسدار بولۇپ قالسا، ئىھرامغا كىرىۋېرەمدۇ ياكى ساقايغۇچە كۈتۈپ تۇرامدۇ؟

ج: ئىھرامغا كىرىۋېرىدۇ. پەقەت ئىھرامغا كىرىشنىڭ ئالدىدا پاك بولۇش ئۈچۈن ئەمەس، بەلكى كىرىقاسماقتىن پاكىزلىنىش يۈزىسىدىن غۇسۇل قىلىۋالىدۇ ۋە بېشىنى تارىۋالىدۇ.

ئەمما، ئۇلارنىڭ پاكلىنىپ بولغۇچە نامىز ئوقۇشىغا ۋە خانە كەئبىنى تاۋاپ قىلىشىغا بولمايدۇ. قاچان ھەيز ۋە نىپاستىن پاك بولسا، غۇسۇل قىلىپ كامىل پاكلانغاندىن كېيىن ئاندىن خانە كەئبىنى تاۋاپ قىلسا ۋە نامىز ئوقۇسا بولىدۇ.

س: ئايال كىشىنىڭ ئىھراملىق كىيىمىدۇ؟

ج: ياق، بەلكى ئۇستىدىكى كىيىملىرى بىلەنلا ئىھرامغا كىرىدۇ. پەقەت ئىھرامغا كىرگەندىن كېيىن يۈزىنى يېپىۋېلىشقا بولمايدۇ، ئەمما بېشىنى ياپىدۇ.

ئىھرامدا چەكلىنىدىغان ئىشلارنىڭ بايانى

س: ئىھرامدا چەكلىنىدىغان ئىشلار قايسىلار؟

ج: 1) جىنسىي ئالاقە ۋە ئۇنىڭغا دائىر شەھۋانىي سۆزھەرىكەتلەرنى سادىر قىلماق. 2) باشقىلار بىلەن جېدەلمەشمەك، ئۇرۇشماق، تىللاشماق، غەيۋەت قىلىشماق ۋە شۇنىڭدەك ھەرقانداق بىر گۇناھ ئەمەلنى سادىر قىلماق. 3) قۇرۇقلۇق ھايۋانلىرىنى ئوۋلىماق ياكى ئۇنىڭغا ئىشارەت قىلماق. 4) چاچ، ساقال ۋە بەدەن تۈكلىرىنى

يۇلماق ۋە تىرناق ئالماق. ئەمما، ئىختىيارسىز ھالدا ئۆزى چۈشۈپ كەتسە ھېچ ۋەقەسى يوق. 5) بەدەنگە ياكى ئىھراملىقا (ئايالالار كىيىملىرىگە) ھەرقانداق خۇشپۇراق نەرسىنى چاچماق ياكى سۈركىمەك. 6) قولغا پەلەي، پۇتقا ئۆتۈك (ياكى قونچى ئوشۇقنى ياپىدىغان ئاياغ) كىيمەك، پاپىقامۇ مۇشۇ ھۆكۈمدە. 7) ئەرلەرنىڭ ھەرقانداق تىكىلگەن كىيىم كىيىشى. ئەمما، ئىھراملىق تاپالمايچارىسىز قالغاندا ئىشتان كىيۋېلىشقا بولىدۇ. شۇنىڭدەك، پۇتقا كىيىش ئۈچۈن تىكىلمىگەن ئاياغ تېپىلمىغاندا قونچى ئوشۇقتىن ئېشىپ كەتمەيدىغان تىكىلگەن ئاياغ كىيۋېلىشقىمۇ بولىدۇ. 8) ئەرلەرنىڭ بېشى ۋە يۈزىنى يېپىۋېلىشى. 9) ئايالالارنىڭ يۈزىنى يېپىۋېلىشى. ئەمما، يات ئەرلەرگە چىرايىنى كۆرسەتمەسلىك ئۈچۈن يۈزىگە تېگىپ قالماسلىق شەرتى بىلەن روملىنى يۈزىگە دالدا قىلىۋالسا بولىدۇ.

س: مۇھرىم (يەنى ئىھرام ئېچىدىكى كىشى)نىڭ غۇسۇل قىلىشى دۇرۇسمۇ؟

ج: خۇشپۇراق بۇيۇم ئىشلەتمىگەن (ئەتىر سوپۇن ئىشلىتىشكىمۇ بولمايدۇ) ۋە كىر-قاسماقنى چىقىرىشتا مۇبالىغە قىلىۋەتمىگەن ئاساستا غۇسۇل قىلىشى دۇرۇس.

س: مۇھەممىنىڭ سايىدىشى دۇرۇسمۇ؟

ج: دۇرۇس.

س: تەلبىينى كۆپ ئېيتىشنىڭ ھۆكمى نېمە؟

ج: تەلبىينى كۆپ ئېيتىش مۇستەھەب بولۇپ، قانچە كۆپ ئېيتالىساق شۇنچە ياخشىدۇر. بولۇپمۇ بەش ۋاق نامازنىڭ ئارقىسىدا، سەھەرلەردە، ھالەت ئالماشقاندا، ئەتىگەن-ئاخشامدا، بىرەر ئېگىزلىككە ئۆرلىگەن، ياكى بىرەر ئويمانلىققا چۈشكەن، ياكى بىرەر كارۋان بىلەن ئۇچراشقان چاغلاردا كۆپلەپ تەلبىيە ئېيتىشىمىز ياخشى سانىلىدۇ.

شۇنىڭدەك، تەلبىينى ھەر قېتىم باشلىغاندا ئۈچ قېتىم ئېيتىشمۇ مۇستەھەبتۇر.

مەككىگە كىرىش ۋە قۇدۇم تاۋاپنىڭ بايانى

س: ئىفراد ھەج قىلغۇچى بولساق، مەككىگە كىرگەندە دەسلەپ نېمە ئىش قىلىمىز؟

ج: يۇك-تاقلارنى جايلاشتۇرۇپ بولۇپلا تاھارەت ئېلىپ قۇدۇم تاۋاپى ئۈچۈن ھەرەم مەسجىدىگە بارىمىز.

خانە كەئبە كۆرۈنگەن ھامان تەكبىر ۋە تەھلىل ئېيتىمىز: «اَللهُ أَكْبَرُ، اَللهُ أَكْبَرُ، لَآ إِلٰـهَ إِلَّا اللهُ وَاللهُ أَكْبَرُ، اَللهُ أَكْبَرُ، وَلِلهِ الْحَمْدُ». ئاندىن خانە كەئبىنى يەتتە قېتىم ئايلىنىپ تاۋاپ قىلىمىز.

س: تاۋاپ قائىدىسىنى بايان قىلىڭ؟

ج: ئالدى بىلەن ئۇدۇل ھەجەر ئەسۋەد[1]نىڭ ئالدىغا بېرىپ تەكبىر ئېيتقاچ نامازغا كۆتۈرگەندەك ئىككى قولىمىزنى كۆتۈرۈپ سالام بېرىمىز، ئاندىن بىراۋغا ئازار بەرمىگەن ئاساستا ئۇنى بوسە قىلىمىز (بۇنىڭدا ھەجەر ئەسۋەدنى بۇاستە سۆيۈش، بۇ بولمىسا قولىمىزنى چاپلاپ ئۇنى سۆيسەكمۇ، ياكى ھاسسەك بىرەر نەرسىنى تەگكۈزۈپ شۇنى سۆيسەكمۇ بولىدۇ. بۇنىڭغىمۇ قادىر بولالمىساق ھەجەر ئەسۋەد تەرەپكە قاراپ ئالقانىنى ئۇنىڭغا قاراتقان ھالەتتە قولىمىزنى قۇلاق باراۋىرىدە كۆتۈرۈپ،

① بۇ خانە كەئبىنىڭ تېمىنىڭ شەرقىي جەنۇب بۇرجىكىگە ئورۇنلاشتۇرۇلغان قىزىلغا مايىل قارا تاش بولۇپ، بۇ ھەقتىكى بىر مەرفۇئ ھەدىستە: «ھەجەر ئەسۋەد جەننەتتىن چۈشكەن. ئۇ شۇ چاغدا سۈتتىنمۇ ئاق ھالەتتە ئىدى، كېيىن ئۇنى ئادەم پەرزەنتلىرىنىڭ خاتالىقى قارىدىتىۋەتكەن» دېيىلگەن؛ يەنە بىر مەرفۇئ ھەدىستە ئۇ: «ئاللاھنىڭ زېمىندىكى قولى» دېيىلگەن؛ يەنە بىر مەرفۇئ ھەدىستە: «ئاللاھ تەئالا قىيامەت كۈنى ھەجەر ئەسۋەدنى كۆرىدىغان ئىككى كۆز ۋە سۆزلەيدىغان تىل بىلەن ھازىر قىلىدۇ. ئۇ ئۆزىنى ھەق بىلەن سۆيگەن كىشىگە گۇۋاھلىق بېرىدۇ» دېيىلگەن.

ئاندىن شۇ قولىمىزنى سۆيسەكمۇ بولىدۇ). ئاندىن تەكبىر ئېيتىپ ھەجەر ئەسۋەدنىڭ ئۇدۇلىدىن باشلاپ خانە كەئـ ـبىنى ئايلىنىپ يەتتە قېتىم تاۋاپ قىلىمىز. ئايلانغاندا خانە كەئبىنى سول تەرىپىمىزدە قىلىپ سائەت ئىستىرىلـ ـكىسىنىڭ تەتۈر يۆنىلىشى بويىچە ئايلىنىمىز. مۇمكىن بولسا رۇكنى يەمانىيغا كەلگەندە «بِسْمِ اللهِ وَاللهُ أَكْبَرُ» دېگەچ ئۇنى ئىككىلى قول ياكى ئوڭ قولىنىڭ ئالقىنى بىـ ـلەن ئىستىلام قىلىمىز، يەنى سلايمىز. ئۇنى بوسە قىلىشقا بولمايدۇ. شۇنداقلا، قىستاڭچىلىق بولۇپ كېتىپ ئىستىلام قىلىش مۇمكىن بولمىسا ئالدىمىزغا قاراپ كېتىۋەرسەك بولىدۇ، ئۇنىڭغا ھەجەر ئەسۋەدكە قولىنىڭ ئالقىنىنى قارىـ ـتىپ ئىشارەت قىلغاندەك ئىشارەتمۇ قىلىنمايدۇ. قاچان ھەجەر ئەسۋەدنىڭ ئۇدۇلىغا كەلسەك ئۇنى بوسە قىلىمىز ياكى ئىستىلام قىلىمىز (بۇ مۇمكىن بولمىسا قولىمىزنى كۆتۈرۈپ ۋە ئالقىنىمىزنى شۇ تەرەپكە قارىتىپ سۆيگۈـ ـئېھتىرامىمىزنى ئىپادىلەيمىز). دېمەك، تاۋاپ ھەجەر ئەسۋەدنى سۆيۈش ياكى ئىستىلام قىلىش بىلەن ئاخىرلـ ـىشىدۇ. تاۋاپ جەريانىدا ھەتىم تېمى (خانە كەئبىنىڭ شىـ ـمالىدىكى 1.3 مېتىر ئېگىزلىكتىكى يېرىم ھالقىسىمان تام)نىڭ سىرتىدىن ئايلىنىمىز. تاۋاپنى خانە كەئبىگە

قانچە يېقىن يەردىن قىلالىساق شۇنچە ياخشى. يەنە تاۋاپ جەريانىدا دۇئانى كۆپ قىلىمىز، زىكرى-ئىستىغـ ـپارنى كۆپ ئېيتىمىز، قايسى دۇئانى قىلساق ۋە نېمىنى تىلىسەك بولىۋېرىدۇ. پەيغەمبىرىمىز سەللەللاھۇ ئەلەيھى ۋەسەللەم تاۋاپتا مۇنۇ دۇئانى ئوقۇغان: «رَبِّ قَنِّعْنِيْ بِمَا رَزَقْتَنِيْ وَبَارِكْ لِيْ فِيْهِ وَاخْلُفْ عَلَيَّ كُلَّ غَائِبَةٍ لِيْ بِخَيْرٍ» (پەرۋەردىگارىم! بەرگەن رىزقىڭ بىلەن ماڭا قانائەت بەرگىن، ئۇنىڭدا ماڭا بەرىكەت بەرگىن، قولۇمدىن كەتـ ـكەن نەرسىلەرنىڭ ئورنىنى ياخشىلىقىڭ بىلەن تولدۇرۇپ بەرگىن)؛ رۇكنى يەمانىينى ئىستىلام قىلغاندا مۇنۇ دۇئانى ئوقۇغان: ﴿رَبَّنَآ ءَاتِنَا فِي ٱلدُّنۡيَا حَسَنَةٗ وَفِي ٱلۡأٓخِرَةِ حَسَنَةٗ وَقِنَا عَذَابَ ٱلنَّارِ﴾ (پەرۋەردىگارىمىز! بىزگە دۇنيادا ياخـ ـشىلىق ئاتا قىلغىن، ئاخىرەتتىمۇ ياخشىلىق ئاتا قىلغىن ۋە بىزنى دوزاخ ئازابىدىن ساقلىغىن).

س: ئايلانغان قېتىم سانىمىزدا شەكلىنىپ قالساق قانداق قىلىمىز؟

ج: پەرز تاۋاپتا شەكلەنگەن ئاز سانىنى ھېسابقا ئالمىمىز. مەسىلەن، ئۇچ بىلەن تۆتتە شەكلەنسەك، ئۇچكە ھېسابـ ـلايمىز؛ پەرزدىن باشقا تاۋاپلاردا غالىب گۇمانغا ئاساسـ ـلانمىمىزكى، شەكنى ئېتىبارغا ئالمايمىز.

رەمله ۋە ئىزتىبائنىڭ بايانى

س: رەمله دېگەن نېمه؟ ئىزتىبائ دېگەنچۇ؟

ج: تاۋاپتا كۆچلۈكلۈكنى ئىپادىلىگەن ئاساستا دولـ
نى قېقىپ يورغىلاپ يۈگۈرۈش رەمله دەپ ئاتىلىدۇ.

تاۋاپتا ئوڭ قول ۋە ئوڭ مۇرىنى ئوچۇق قويۇش ئىزتـ
بائ دەپ ئاتىلىدۇ.

س: رەمله ۋە ئىزتىبائنىڭ ھۆكمى نېمه؟

ج: كەينىدىن سەفا-مەرۋە ئارىسىدا سەئىي قىلىش زۆرۈر بولغان تاۋاپ[1]تىكى ئالدىنقى ئۈچ ئايلىنىشتا رەمله قىلىش سۈننەت؛ ئىزتىبائ بولسا ھەممه ئايلىنىشتا سۈننەت.

دېمەك، ئۆمره ۋە قۇدۇم تاۋاپى قىلغۇچى تاۋاپتىن كېـ
يىن سەفا-مەرۋىده سەئىي قىلغاچقا، تاۋاپىدا ئىزتىبائ ۋە رەمله قىلىدۇ. ئەمما، تاۋاپتىن كېيىن سەفا-مەرۋە ئارىسىدا سەئىي قىلمايدىغان كىشىلەر رەمله ۋە ئىزتىبائ قىلمايدۇ.

① ئۆمره تاۋاپى، قۇدۇم تاۋاپى ۋە ھەجنىڭ ئالدىدا سەفا-مەرۋە ئارىسىدا سەئىي قىلمىغان كىشىلەرنىڭ زىيارەت تاۋاپىنىڭ ئارقىسىدىن سەفا-مەرۋە ئارىسىدا سەئىي قىلىش زۆرۈردۇر. ئەمما، ھەجنىڭ ئالدىدا سەفا-مەرۋە ئارىسىدا سەئىي قىلغان كىشىلەرنىڭ زىيارەت تاۋاپى ۋە نەپله تاۋاپلارنىڭ ئارقىسىدىن سەفا-مەرۋە ئارىسىدا سەئىي قىلىش زۆرۈر ئەمەس.

يۇغۇر كتاب تور بېكتى www.uyghurkitap.com

تاۋاپتىن كېيىن ئوقۇلىدىغان ئىككى رەكئەت نامازنىڭ بايانى

س: تاۋاپتىن كېيىن نېمه ئىش قىلىمىز؟

ج: مەقامى ئىبراھىمنىڭ ئارقىسىدا تۇرۇپ ئىككى رەكئەت نامار ئوقۇيمىز.

ئەگەر مەقامى ئىبراھىمنىڭ ئارقىسىدىن بوش ئورۇن تاپالمىساق، خالىغان بوش ئورۇندا ئوقۇساقمۇ بولىدۇ.

س: بۇ ئىككى رەكئەت نامازدا قايسى سۈرىلەرنى ئوقۇش سۈننەت؟

ج: بىرىنچى رەكئەتتە سۈرە كافىرۇننى، ئىككىنچى رەكئەتتە سۈرە ئىخلاسنى ئوقۇش سۈننەت.

سەفا-مەرۋە ئارىسىدا سەئىي قىلىشنىڭ بايانى

س: سەفا-مەرۋە ئارىسىدا سەئىي قىلىش قائىدىسىنى بايان قىلىڭ؟

ج: سەفا-مەرۋە ئارىسىدا سەئىي قىلماقچى بولساق،

ئالدى بىلەن ھەجەر ئەسۋەدنىڭ ئالدىغا بېرىپ ئۇنى ئىستىلام قىلىمىز. ئاندىن سەفاغا چىقىمىز. بۇ يەردە ئازغىنە تۇرۇپ ﴿إِنَّ ٱلصَّفَا وَٱلۡمَرۡوَةَ مِن شَعَآئِرِ ٱللَّهِ﴾ «سەفا بىلەن مەرۋە ھەقىقەتەن ئاللاھنىڭ (دىنىنىڭ) ئالامەتلىرىدۇر» (2:158) دېگەن ئايەتنى ئوقۇيمىز. ئاندىن خانە كەئبە تەرەپكە يۈز كەلتۈرۈپ تەكبىر-تەھلىل ئېيتىمىز، دۇرۇد ئوقۇيمىز ۋە ھاجەتلىرىمىزنى تىلەيمىز. بۇ جەريانداﻫ مۇنۇ دۇئانى ئۈچ قېتىم ئوقۇشىمىز سۈننەت: «لَآ إِلٰهَ إِلَّا اللهُ وَحْدَهُ لَا شَرِيْكَ لَهُ لَهُ الْمُلْكُ وَلَهُ الْحَمْدُ وَهُوَ عَلٰى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيْرٌ صَدَقَ اللهُ وَعْدَهُ وَنَصَرَ عَبْدَهُ وَهَزَمَ الْأَحْزَابَ وَحْدَهُ»[1]. ئاندىن مەرۋە تەرەپكە قاراپ ماڭىمىز. ئىككى يېشىل چىراغنىڭ ئارىسىدا ئەرلەر يۈگۈرەيدۇ، ئاياللار بولسا نورمال ماڭىدۇ. يۈگۈرگەندە مۇنۇ دۇئانى ئوقۇيمىز: «رَبِّ اغْفِرْ وَارْحَمْ وَأَنْتَ الْأَعَزُّ الْأَكْرَمُ وَتَجَاوَزْ عَمَّا تَعْلَمْ»[2]. ئاندىن مەرۋىگە كېلىپ

① مەنىسى: يالغۇز ئاللاھتىن باشقا ئىلاھ يوقتۇر، ئۇنىڭ شېرىكى يوقتۇر، پادىشاھلىق ۋە جىمىي ھەمدۇسانا ئۇنىڭغا خاستۇر، ئۇ ھەر شەيئىگە قادىردۇر، ئۇ ۋەدىسىنى ئىشقا ئاشۇردى، بەندىسىگە ياردەم بەردى، ئىتتىپاقداش دۈشمەنلەرنى يالغۇز مەغلۇب قىلدى.

② مەنىسى: پەرۋەردىگارىم! مەغپىرەت قىلغىن، رەھىم قىلغىن، سەن بولساڭ بەكمۇ ئىززەتلىكسەن، بەكمۇ كەرەملىكسەن، سەن بىلىدىغان گۇناھلاردىن ئۆتۈپ كەتكىن.

ئازراق يۇقىرى ئۆرلەيمىز. ئاندىن بۇ يەردە بىر ئاز تۇرۇپ قىبلىگە قاراپ سەفادا ئوقۇغان دۇئالىرىمىزنى ئوقۇيمىز. شۇنىڭ بىلەن بىر سەئىيى تامام بولىدۇ. مۇشۇ ھالەتتە مەرۋىگە تۆت قېتىم كەلسەك، يەتتە سەئىيى تامام بولىدۇ. دېمەك، پۈتۈن سەئىيى سەفادىن باشلىنىپ مەرۋىدە ئاخىرلىشىدۇ.

مىنا ۋە ئەرەپاتقا چىقىشنىڭ بايانى

س: قۇدۇم تاۋاپى ۋە سەئىيدىن پاراغ بولغاندىن كېيىن ھەج پائالىيەتلىرى رەسمىي باشلانغۇچە بولغان ئارىلىقتا نېمە ئىش قىلىمىز؟

ج: شۇنىڭدىن كېيىن ھەج پائالىيەتلىرى باشلىنىپ بولغۇچە ئىختىيارىي ھالەتتە خانە كەئبىنى تاۋاپ قىلىش، ھەرەم مەسجىدىدە بەش ۋاق نامازنى جامائەت بىلەن ئوقۇش، نەپلە نامار ئوقۇش دېگەندەك ئىبادەتلەر بىلەن شۇغۇللىنىپ تۇرىمىز. چۈنكى، ھەرەم مەسجىدىدە ئوقۇلغان بىر ۋاق نامار باشقا ئورۇندا ئوقۇلغان 100 مىڭ ۋاق نامازدىن ئارتۇقتۇر.

قاچان تەرۋىيە كۈنى (يەنى زۈلھەججىنىڭ 8-كۈنى) يېتىپ كەلسە مۇھرىم ھالىتىمىز بىلەن مىناغا چىقىپ ھەج پائالىيىتىنى باشلايمىز.

س: مىنادا نېمە ئىش قىلىمىز؟

ج: مىناغا تەرۋىيە كۈنىنىڭ پېشىن ۋاقتىغا ئۇلگۈرۈپ چىقىپ بولۇشىمىز لازىم. شۇنىڭدىن تارتىپ ئەرەپە كۈنىنىڭ بامدات ۋاقتىغىچە شۇ يەردە تۇرىمىز ۋە بۇ جەريانداپ بەش ۋاق نامازنى جامائەت بىلەن ئوقۇيمىز.

س: ئەرەپە كۈنى كۈن چىققاندا نېمە ئىش قىلىمىز؟

ج: قاچان ئەرەپە كۈنى (يەنى زۈلھەججىنىڭ 9-كۈنى) كۈن چىقىپ ئازراق كۆتۈرۈلسە، مىنادىن قوزغىلىپ ئەرەپاتقا بارىمىز. ئاندىن ئەرەپاتتا كۈن پېتىپ كەتكۈچە ۋۇقۇف قىلىپ تۇرىمىز. بۇ ھەج پائالىيىتىنىڭ ئىككىنچى پەرزىدۇر. قاچان كۈن قىيىلىپ پېشىنىنىڭ ۋاقتى كىرسە، ھەج ئىمامى پۈتۈن كىشىلەرنى يىغىپ جۇمە خۇتبىسىگە ئوخشاش ئىككى خۇتبە ئوقۇيدۇ، ئاندىن جامائەتكە ھەج جەريانىدىكى ناماز ئوقۇش، ئەرەپاتتا تۇرۇش، مۇزدەلىفىدە تۇرۇش، شەيتانغا تاش ئېتىش، قۇربانلىق قىلىش، باش چۈشۈرۈش، زىيارەت تاۋاپى قىلىش قاتارلىق ئەمەللەرنىڭ قائىدىسىنى تەئلىم بېرىدۇ، ئاندىن بىر ئەزان ۋە ئىككى

تەكبىر بىلەن ئەسىر نامىزىنى ئالدىغا سۈرۈپ پېشىن بىلەن قوشۇپ جامائەت بىلەن ئىككى نامازنى جەمئىي تەقدىم قىلىپ ئوقۇيدۇ. بۇ ئىككى نامازنى جەمئىي قىلىپ ئوقۇش ئۈچۈن ھەج ئىمامى ياكى ئۇنىڭ نائىبى بولۇش، ئاندىن بۇ ئىمام مۇھرىم بولۇش ۋە پېشىن ۋاقتى بولۇش قاتارلىقلار شەرتتۇر. شۇڭا، ھەج قىلغۇچى بۇ نامازنى ئۆز چېدىرىدا يالغۇز ياكى ھەج ئىمامىدىن باشقا ئىمامغا ئىقتىدا قىلىپ ئوقۇسا، بۇ ئىككى نامازنى جەمئىي تەقدىم قىلمايدۇ، بەلكى ھەربىرىنى ئۆز ۋاقتىدا ئوقۇيدۇ. ئەمما، مۇشۇ ھالەتتىمۇ ئىككى نامازنى جەمئىي تەقدىم قىلىپ ئوقۇپ قالغان بولسا، ھەرھالدا ئەسىرنى ۋاقتى كىرگەندە قايتا ئوقۇش زۆرۈر ئەمەس.

س: نامازدىن كېيىن نېمە ئىش قىلىمىز؟

ج: تۇرۇۋاتقان چېدىرلىرىمىزغا قايتىپ كۈن پېتىپ بولغۇچە بولغان ئارىلىقتا پۈتۈن ۋۇجۇدىمىز بىلەن تىلەكلىرىمىزنى تىلەپ، دۇئا-تىلاۋەت، ئىستىغپار ۋە زىكرى بىلەن مەشغۇل بولۇپ تۇرىمىز.

ئەرەپاتتىكى بەتنى ئۇرەنەدىن باشقا جايلارنىڭ ھەممىسى ۋۇقۇف قىلىشقا بولىدىغان جايلاردۇر. ئەمما، رەھمەت تېغى (جەبەل رەھمەت)غا يېقىن جايلاردا تۇرۇش ئەۋزەل.

مۇزدەلىفىگە بېرىش ۋە ئۇ يەردە تۇرۇشنىڭ بايانى

س: ئەرەپە كۈنى كۈن پاتقاندىن كېيىن نېمە ئىش قىلىمىز؟

ج: قاچان ئەرەپە كۈنىنىڭ كۈنى پاتسا، ئەرەپات مەيدانىدىن مۇزدەلىفىگە ماڭىمىز. شام نامىزىنى ئەرەپاتتىمۇ ۋە مۇزدەلىفە يولىدىمۇ ئوقۇمايمىز. قاچان مۇزدەلىفىگە يېتىپ بارساق، ھەج ئىمامى ياكى باشقا ئىمام بىلەن شام ۋە خۇپتەننى بىر ئەزان ۋە بىر تەكبىر بىلەن جەمئىي تەئخىر قىلىپ ئوقۇيمىز.

مۇزدەلىفىدىكى بەتنى مۇھەسسىردىن باشقا جايلارنىڭ ھەممىسى تۇرۇشقا بولىدىغان جايلاردۇر. ئۇ يەردىكى ئەۋزەل ئورۇن مەشئەرىلھەرام (ئۇ قۇزەھ تېغىمۇ دېيىلىدۇ) بولۇپ، نامازنى شۇ يەردە ئوقۇغان ياخشى (ھەم شۇ يەردە بىر مەسجىد بار).

س: مۇزدەلىفىدىكى نامازنى جامائەتسىز يالغۇز ئوقۇپ قالساقمۇ ئىككى نامازنى جەمئىي قىلىپ ئوقۇيمىزمۇ؟

ج: ھەئە. چۈنكى، مۇزدەلىفىدىكى ئىككى نامازنى جەمئىي قىلىپ ئوقۇشتا جامائەت شەرت ئەمەس.

س: شامنى ئەرەپاتتا ياكى يولدا ئوقۇشنىڭ ھۆكمى نېمە؟

ج: بۇ كۆپايە قىلمايدۇ (يەنى ھېساب بولمايدۇ)، شۇڭا مۇزدەلىفىگە يەتكەندە ئۇنى قايتا ئوقۇش لازىم بولىدۇ.

س: بۇ نامازدىن كېيىن نېمە ئىش قىلىمىز؟

ج: سۈبھى سادىقچە شۇ يەردە يېتىپ ئارام ئالىمىز ياكى خالىغان نەپلە ئىبادەتلەرنى قىلىمىز.

قاچان سۈبھى سادىق ئاشكارا بولسا، بامدات نامازنى جامائەت بىلەن تاڭ قاراڭغۇسىدا (يەنى غەلەستە) ئوقۇيمىز. ئاندىن دۇئا، ئىستىغپار ۋە زىكرىلەرنى ئېيتىپ مەلۇم ۋاقىت تۇرغاندىن كېيىن، كۈن چىقىشتىن بۇرۇن مىناغا قاراپ ئاتلىنىمىز. ۋادى مۇھەسسىرغا كەلگەندە مېڭىش سۈرئىتىمىزنى تېزلىتىپ چاقىقان ئۆتۈپ كېتىمىز. چۈنكى، بۇ ئۆز ۋاقتىدا ئاللاھنىڭ غەزىپى ياغقان ئورۇندۇر.

مىناغا چىقىش، تاش ئېتىش، قۇربانلىق قىلىش ۋە چاچ چۈشۈرۈشنىڭ بايانى

س: مۇزدەلىفىدىكى پائالىيەت ئاخىرلاشقاندىن كېيىن نېمە ئىش قىلىمىز؟

ج: تېز يول يۈرۈپ مناغا يېتىپ بېرىپ جەمرە ئەقەبە (يەنى ئەقەبەدىكى شەيتانغا سمۇول قىلىنغان تاش، بۇ چوڭ شەيتانمۇ دېيىلىدۇ)گە يەتتە تال تاش (بۇنىڭغا مېغىزدەك چوڭلۇقتىكى تاش بولسا بولىدۇ) ئاتىمىز. تاش ئاتقاندا يېقىن بېرىپ يەڭگىل ئېتىش كېرەك (ئەۋزىلى يېقىن بېرىپ تاشنى تىرناق بىلەن ئىتتىرىپ ئېتىشتۇر)، كۈچەپ ئېتىپ ئەتراپتىكى كىشىلەرگە تەگكۈزۈپ سېلىشتىن ساقلىنىش لازىم. شۇنىڭدەك، يەتتە تال تاشنى بىراقلا ئېتىشقا بولمايدۇ، ھەر قېتىمدا بىرلا تاش ئېتىلىدۇ. ھەربىر تاشنى ئاتقاندا مۇنداق دەيمىز: «بِسْمِ اللهِ اَللهُ أَكْبَرُ رِضًا لِلرَّحْمٰنِ وَرَغْمًا لِلشَّيْطَانِ»[1]. تاشنى ئېتىپ بولۇپ تۇرمايلا يولىمىزغا ماڭىمىز.

بۇ كۈندىكى تاش ئېتىش كۈن چىققاندىن كېيىن باشلىنىدۇ. شۇنىڭدەك، تاش ئېتىشنى باشلىغان ھامان تەلبىيە ئېيتىشنى توختىتىش زۆرۈر.

س: ئىفراد ھەج قىلغۇچىغا قۇربانلىق كېلەمدۇ؟

ج: كەلمەيدۇ، لېكىن ئىفراد ھەج قىلغۇچىنىڭمۇ قۇربانلىق قىلىشى مۇستەھەب (يەنى تەكىتسىز سۈننەت)تۇر.

① مەنىسى: ئاللاھنىڭ ئىسمى بىلەن باشلايمەن، ئاللاھ ھەممىدىن ئۇلۇغدۇر، (بۇ ئىشىم) رەھمان تەئالانى رازى قىلىش ۋە شەيتاننى خارلاش ئۈچۈندۇر.

س: جەمرە ئەقەبەگە تاش ئېتىپ بولغاندىن كېيىن نېمە ئىش قىلىمىز؟

ج: چېچىمىزنى چۈشۈرۈپ ياكى قىسقارتىپ ئىھرامدىن چىقىمىز. بۇنىڭدا چاچ چۈشۈرۈش ئەۋزەل[1].

شۇنىڭ بىلەن ئايالالار بىلەن يېقىنچىلىق قىلىشتىن باشقا ھەممە ئىش رۇخسەت بولۇپ كېتىدۇ. شۇڭا، ئىھراملىقنى سېلىۋېتىپ ئادەتتىكى كىيىم-كېچەكلەرنى كىيىۋېلىشقا بولىدۇ ... ۋەھاكەزا.

س: ئىفراد ھەج قىلغۇچى قۇربانلىق قىلماقچى بولسا، چاچ چۈشۈرۈش ياكى قىسقارتىشنى ئۇنىڭدىن بۇرۇن قىلامدۇ ياكى كېيىنمۇ؟

ج: ئىككىلىسى دۇرۇس، لېكىن قۇربانلىق قىلىپ بولۇپ ئاندىن چاچ چۈشۈرۈشى ياكى قىسقارتىشى ئەۋزەل.

س: چاچنى قەيەردە چۈشۈرىمىز ياكى قىسقارتىمىز؟

ج: بۇ ئىش ھەرەم چېگراسى ئىچىدە بولۇشى لازىم. ئەگەر چاچنى ھەرەمنىڭ سىرتىدا چۈشۈرۈپ ياكى قىسقارتىپ قويغان بولساق، بۇنىڭ جازاسى ئۈچۈن قان ۋاجىب بولىدۇ.

① ئەمما، تەمەتتۇئ ياكى قىران ھەج قىلغۇچىلار ئالدى بىلەن قۇربانلىق قىلىدۇ، ئاندىن چاچ چۈشۈرۈپ ياكى قىسقارتىپ ئىھرامدىن چىقىدۇ.

زىيارەت تاۋاپنىڭ بايانى

س: چاچ چۈشۈرۈپ ئىھرامدىن چىقىپ بولغاندىن كېيىن نېمە ئىش قىلىمىز؟

ج: كىيىملىرىمىزنى كىيىپ ھەرەم مەسجىدىگە بېرىپ ھەجنىڭ ئۇچىنچى پەرزى بولغان زىيارەت تاۋاپىنى قىلىمىز. بۇ تاۋاپنى نەھرى كۈنى (يەنى زۇلھەججىنىڭ 10-كۈنى) كۈن چىققاندىن تارتىپ زۇلھەججىنىڭ 12-كۈنى (يەنى ھېيتنىڭ ئۈچىنچى كۈنى) كۈن پاتقىچە بولغان ئارىلىقتا قىلىپ بولۇشىمىز زۆرۈر. بۇنىڭدا نەھرى كۈنى قىلىش ئەۋزەلدۇر. زىيارەت تاۋاپنىڭ قائىدىسى يۇقىرىدا بايان قىلىنغان تاۋاپ قىلىش قائىدىسى بىلەن ئوخشاش.

زىيارەت تاۋاپنى كامىل ئادا قىلىپ بولغاندىن كېيىن تولۇق ھالال بولۇپ كېتىمىز. يەنى، ئەمدى ئايالىلىرىمىز بىلەن بىرگە بولۇشىمىزغىمۇ رۇخسەتتۇر.

س: زىيارەت تاۋاپىدىمۇ رەملە ۋە ئىزتىبائ قىلىمىزمۇ؟

ج: دەسلەپكى قۇدۇم تاۋاپىدا سەفا ۋە مەرۋە ئارىسىدا سەئىيى قىلمىغان بولساق، نۆۋەتتىكى زىيارەت تاۋاپىدىن كېيىن سەفا-مەرۋە ئارىسىدا سەئىيى قىلىمىز. شۈكۈا، زىيا-

رەت تاۋاپىدىكى ئەۋۋەلقى ئۇچ ئايلىنىشتا رەملە قىلىمىز، لېكىن ئىزتىبائقا ئورۇن يوق. چۈنكى، بۇ ۋاقىتتا ئاللىقاچان كىيىم-كېچەكلىرىمىزنى كىيىپ بولغان بولىمىز. ئەگەر زىيارەت تاۋاپىدىن ئىلگىرى سەفا-مەرۋە ئارىسىدا سەئىيى قىلىپ بولغان بولساق، زىيارەت تاۋاپىدا رەملە قىلمايمىز. چۈنكى، بۇ چاغدا زىيارەت تاۋاپىدىن كېيىن سەفا-مەرۋە ئارىسىدا سەئىيى قىلىش زۆرۈر ئەمەس.

س: زىيارەت تاۋاپىنى نەھرىنىڭ ئۈچىنچى كۈنىدىن كېيىن قىلىپ قالساق قانداق بولىدۇ؟

ج: ئەگەر زىيارەت تاۋاپىنى ئۆزرىسىز زۇلھەججىنىڭ 12-كۈنى كۈن پاتقىدىن كېيىن قىلىپ قالساق، بۇنىڭ جازاسى ئۈچۈن قان ۋاجىب بولىدۇ.

لېكىن، ئاياللار ھەيز، نىپاس دېگەندەك ئۆزرىلەر بىلەن كېيىن قالغان بولسا، ئۇلارغا قان ۋاجىب بولمايدۇ.

ئۇچ ئورۇندا تاش ئېتىشنىڭ بايانى

س: زىيارەت تاۋاپىنى قىلىپ بولغاندىن كېيىن نېمە ئىش قىلىمىز؟

ج: مناغا قايتىپ زۇلھەججىنىڭ 12- كۈنى كەچكىچە شۇ يەردە تۇرىمىز. بۇ جەريانداا زۇلھەججىنىڭ 11- ۋە 12- كۈنلىرى چۈشتىن كېيىن (كۈن قىيلغاندىن كېيىن باشلىنىدۇ) جەمرە سۇغرا (بۇ كىچىك شەيتانمۇ دېيىلىدۇ)، جەمرە ۋۇستا (بۇ ئوتتۇرانجى شەيتانمۇ دېيىلىدۇ) ۋە جەمرە كۇبرا (بۇ چوڭ شەيتان ياكى جەمرە ئەقەبەمۇ دېيىلىدۇ)غا ئايرىم-ئايرىم يەتتە تالدىن تاش ئاتىمىز. تاش ئېتىشنى ئەۋۋەل جەمرە سۇغرا (خەيف مەسجىدىگە يېقىن بولغىنى)دىن باشلايمىز، ئاندىن جەمرە ۋۇستا، ئاخىردا جەمرە كۇبرا (مەككە تەرەپتىكىسى)غا ئاتىمىز. ھەربىر تاشنى ئاتقاندا «بِسْمِ اللهِ اَللهُ أَكْبَرُ رِضًا لِلرَّحْمٰنِ وَرَغْمًا لِلشَّيْطَانِ» دېگەن دۇئانى ئوقۇيمىز. جەمرە سۇغراغا تاش ئېتىپ بولغاندىن كېيىن ئوڭ تەرەپكە بۇرۇلۇپ ئازغىنە تۇرۇپ خالىغان دۇئانى قىلىمىز. جەمرە ۋۇستادىمۇ شۇنداق قىلىمىز. لېكىن، جەمرە كۇبراغا تاش ئېتىپ بولغاندىن كېيىن دۇئانى كېتىۋېتىپ قىلىمىز، توختاپ تۇرمايمىز.

زۇلھەججىنىڭ 12- كۈنى كەچتىمۇ مىنادا قونۇپ زۇلھەججىنىڭ 13- كۈنى چۈشتىن كېيىن شەيتانغا تاش ئېتىپ بولۇپ قايتىپ كىرىش ئەۋزەلدۇر، لېكىن ئالدىراپ زۇلھەججىنىڭ 12- كۈنى چۈشتىن كېيىن شەيتانغا تاش

ئېتىپ بولۇپلا قايتىپ كىرسىمۇ ھېچ گۇناھ بولمايدۇ. لېكىن، بۇ كۈنى قايتىپ كىرمەكچى بولغان ئادەم كۈن پېتىشتىن بۇرۇن قايتىپ كىرىپ بولۇشى كېرەك. قاچان مىنادىن ئايرىلىپ بولغۇچە كۈن پېتىپ كەتسە، ئۇ كىشىنىڭ زۇلھەججىنىڭ 13- كۈنىنىڭ تېشىنى ئاتماستىن قايتىشى مەكرۇھتۇر. ئەگەر مىنادىن ئايرىلىپ بولغۇچە زۇلھەججىنىڭ 13- كۈنى تاڭ ئېتىپ قالسا، بۇ كۈننىڭ تېشىنى ئېتىش ئۇ كىشى ئۈچۈن ۋاجىبقا ئۆرىلىدۇ.

س: نەھرىنىڭ كېيىنكى ئىككى كۈندىكى ئاتىدىغان تاشنى چۈشتىن بۇرۇن ئاتسىمۇ بولامدۇ؟

ج: بۇ ئىككى كۈندىكى تاش ئېتىش ۋاقتى كۈن قىيلغاندىن تارتىپ كېيىنكى كۈنى سۈبھى يورۇغۇچىدۇر. ئەمدى كىمكى ئالدىراپ چۈشتىن بۇرۇن ئاتقان بولسا، بۇ كۈپايە قىلمايدۇ. شۇڭا، قايتا ئېتىش زۆرۈر.

س: بۇ ئىككى كۈندىكى تاش ئېتىشتىن پاراغ بولۇپ بولساق نېمە ئىش قىلىمىز؟

ج: ئالدىرىساق مەككىگە قايتىساقمۇ بولىدۇ، ئالدىرىماساق زۇلھەججىنىڭ 13- كۈننىڭ تېشىنىمۇ ئېتىۋېتىپ كېرىش ئۈچۈن مىنادا قېلىپ قالساقمۇ بولىدۇ. بۇ كۈننىڭ تېشىنى چۈشتىن بۇرۇن ئېتىشقىمۇ رۇخسەتتۇر، لېكىن

بىرئاز مەكرۇھلۇق بار. ئەمما، كۈن پېتىپ بولغاندىن كېيىن ئېتىشقا بولمايدۇ. بۇ كۈننىڭ تېشىنى شۇ چاغقىچە ئاتالمىغان كىشى ئەمدى ئاتمىسىمۇ بولىدۇ.

س: مىنادىن رەسمىي قايتىپ كىرىشتىن بۇرۇن يۇڭتاقلىرىمىزنى مەككىگە يۆتكەۋەتسەك بولامدۇ؟

ج: بۇنداق قىلىش مەكرۇھتۇر.

س: مىنادىن يېنىپ ئۇدۇل مەككىگە كىرىپ كېتىمىزمۇ؟

ج: مىنادىن يانغاندا مۇھەسسەب (ياكى ئەبتەھ) ۋادىسىغا چۈشۈپ ئۆتۈش سۈننەتتى كىفايىدۇر.

ۋىدالىشىش تاۋاپىنىڭ بايانى

س: مىنادىن قايتىپ كىرىپ نېمە ئىش قىلىمىز؟

ج: شۇنىڭدىن كېيىن ھەج پائالىيەتلىرىدىن پەقەت ۋىدالىشىش تاۋاپىلا قېلىپ قالىدۇ. بۇ مقاتتىڭ سىرتىدىن كەلگەن كىشىلەر ئۇچۇن ۋاجىبتۇر.

شۇڭا، مىنادىن قايتىپ كىرىپ ۋىدالىشىش تاۋاپىنى قىلىۋېتىپ ۋەتەنگە دەرھال قايتىساقمۇ ياكى مەككىدە بىر مەزگىل تۇرۇپ ئاندىن قايتىساقمۇ بولىدۇ.

س: ۋىدالىشىش تاۋاپىنى مەككىدىن ئايرىلىدىغان ۋاقىتقا قەدەر تەخىر قىلىش زۆرۈرمۇ؟

ج: ئۇنداق قىلىش مۇستەھەبتۇر.

شۇنداقلا، زىيارەت تاۋاپىدىن كېيىن بىرەر نەپلە تاۋاپ قىلغان بولساق، ۋىدالىشىش تاۋاپىنى قىلالماي قالساقمۇ، بۇ ئۇنىڭ ئورنىنى باسىدۇ.

س: ۋىدالىشىش تاۋاپىدا رەملە ۋە ئىزتىباۋ قىلىمزمۇ؟

ج: بۇ تاۋاپتىن كېيىن سەفا-مەرۋە ئارىسىدا سەئىي قىلىش بولمىغاچقا، ئۇنىڭدا رەملە ۋە ئىزتىباۋ قىلمايمىز.

س: ۋىدالىشىش تاۋاپى جەريانىدا ئەھمىيەت بېرىشكە تېگىشلىك باشقا ئىشلارمۇ بارمۇ؟

ج: بار، يەنى تاۋاپنىڭ ئىككى رەكئەت نامىزىنى ئوقۇپ بولغاندىن كېيىن تەبەررۇك ئىزدىگەن ھالەتتە خانە كەئبىگە قاراپ ئۆرە تۇرۇپ قېنىپ قورساقلىرىمىز چىقىپ كەتكۈچە زەمزەم سۇيى ئىچىمىز[1]، ئاندىن خانە كەئبىنىڭ ئىشىك بوسۇغىسىنى بوسە قىلىش، مۇلتەزەم[2]گە كۆكرىكىمىزنى ۋە يۈزىمىزنى يېقىش، يوپۇقلارغا ئېسىلىش

① چۈنكى، بىر ھەدىستە مۇنداق دېيىلگەن: «بىز بىلەن مۇناپىقلارنىڭ ئارىسىدىكى بىر پەرق شۇكى، ئۇلار زەمزەم سۇيىدىن قانغۇچە ئىچمەيدۇ».

② بۇ ھەجەر ئەسۋەد بىلەن خانە كەئبىنىڭ ئىشكىنىڭ ئارىلىقىدۇر.

قاتارلىق ئەمەللەر ئارقىلىق زاروۋ-تەزەررۇ قىلىپ ۋە يىغلاپ ئاللاھ تەئالاغا بولغان سۆيگۈ-ئېھتىرامىمىزنى ئىزھار قىلمىز ۋە تىلەكلىرىمىزنى تىلەيمىز. چۈنكى، بۇ دۇئا ئىجابەت بولىدىغان ۋە ئاللاھ تەئالانىڭ رەھمىتى ياغدىغان ئورۇندۇر. ئاندىن مۇمكىن بولسا خانە كەئبىدىن كۆزىمىزنى ئۆزەلمىگەن ۋە ئايرىلىشقا قىيمىغان ھالەتتە ھەرەم مەسجىدىدىن ئارقىچە مېڭىپ يېنىپ چىقىمىز[1].

قىسمەن مۇھىم مەسىلىلەرنىڭ بايانى

س: بىراۋ مىقاتتىن ھەجگە ئىھرام باغلاپ، مەككىگە كىرمەستىن ئۈدۈل ئەرەپاتقا بېرىپ ۋۇقۇف قىلغان بولسا، يەنى قۇدۇم تاۋاپىنى قىلالمىغان بولسا قانداق قىلىدۇ؟

ج: قۇدۇم تاۋاپى ساقىت بولۇپ كېتىدۇ. بۇنىڭ بىلەن ئۇ كىشىگە ھېچقانداق جىنايەت يۈكلەنمەيدۇ.

① گەرچە بۇ سۈننەت بولمىسىمۇ ياكى بۇ ھەقتە بىرەر مەرفۇئ ھەدىس بولمىسىمۇ، لېكىن ئۆلىمالارنىڭ ئورتاق تونۇشىدا بۇ ئىش ياخشى سانالغان. چۈنكى، بۇنىڭ بىلەن زىيادە ھۆرمەت ئىپادىلىنىدۇ ۋە خانە كەئبىگە كۆپراق قارىۋېلىشقا ئىمكانىيەت بولىدۇ.

س: بىراۋ ئەرەپاتقا يېتىپ كەلگەندە كۈن پېتىپ بولغان بولسا، ئۇ كىشى ھەجنى تاپقان بولامدۇ؟

ج: كىشى ئەرەپە كۈنى كۈن قىيىلغاندىن تارتىپ نەھرى كۈنىنىڭ بامدات ۋاقتىغىچە بولغان ئارىلىقتا ئازغىنە (ھەتتا بىر نەچچە مىنۇت) بولسىمۇ ئەرەپاتتا ۋۇقۇف قىلىپ تۇرالىغان بولسا، ئۇ كىشى ھەجنى تاپقان بولىدۇ.

س: ھەج قائىدىلىرى ئەر-ئايال ئىككىلىسى ئۈچۈن ئورتاقمۇ؟ ياكى بىر ئاز پەرق بارمۇ؟

ج: مۇنۇ ئەھۋاللاردىن باشقا قائىدىلەرنىڭ ھەممىسىدە ئوخشاشتۇر، يەنى ئايالالار: 1) ئىددەت تۇتۇۋاتمىغان ھالەتتە ئېرى ياكى بىر مەھرىمى ھەمراھ بولغاندىلا ئاندىن ئۆمرە ياكى ھەج قىلالايدۇ. 2) ئىھراملىق كىيىمىدۇ، بەلكى ئۆز كىيىملىرى بىلەنلا ئىھرامغا كىرىدۇ، يەنى ئۇلارغا كىيىنىشتە ھېچقانداق چەكلىمە يوق بولۇپ، تىكىلگەن كىيىم، ئوشۇقنى ياپىدىغان ئاياغ، پايپاق ۋە پەلەي ... كىيسە بولىدۇ. 3) ئىھرام ئېچىدە بېشىنى يۆگەيدۇ، پەقەت يۈزىنىلا ئوچۇق قويىدۇ[1]. 4) تەلبىيە ئېيتقاندا ئاۋازىنى كۆ-

① چۈنكى، ئەر كىشىنىڭ ئىھرامى باشىنى ئوچۇق قويۇش بىلەن بولىدۇ، ئايال كىشىنىڭ ئىھرامى يۈزىنى ئوچۇق قويۇش بىلەن بولىدۇ. ئەمما، يۈزىگە تەگكۈزمىگەن ئاساستا زۆرۈرىيەتتە يۈزىنى يېپىۋېلىش يۈزىنى ئوچۇق قويۇشقا خىلاپ كەلمەيدۇ. شۇڭا، مەستۇرە ئايالالار ئىھرام ئېچىدە ياتلارنىڭ

تۇرمەيدۇ. 5) تاۋاپتا رەمله ۋە ئىزتىباۋ قىلمايدۇ. 6) ھەجەر ئەسۋەدنىڭ يېنىغا خالىغان ۋاقىتتا بارسا بولمايدۇ، پەقەت ئەرلەردىن خالىي بولغان ۋاقىتلاردىلا بارسا بولىدۇ. مەقامى ئىبراھىمنىڭ ئارقىسىدا نامىاز ئوقۇغاندىمۇ شۇنداق. 7) سەئىيدە يېشىل چىراغ ئارىلىقىدا يۈگۈرمەيدۇ ۋە بەك قىسىتاڭچىلىق بولسا سەفا تېغىنىڭ ئۈستىگە چىقمايدۇ. 8) قىسىتاڭچىلىقتىن قورقۇپ مۇزدەلىفىدە ئەتىگەنگىچە تۇرماي، تاشنى كېچىدە ئېتىۋېلىش ئۈچۈن مىناغا كېچىسى كەلسىمۇ بولىدۇ. 9) ئىھرامدىن چىققاندا چېچىنى چۈشۈرمەيدۇ، بەلكى ئازغىنە قىسقارتىدۇ. 10) ھەيزدار ۋە نىپاسدار ھالەتتە ھەجگە ئىھرامغا كىرگەن ياكى ئىھرامغا كىرىپ بولغاندىن كېيىن ھەيزدار ياكى نىپاسدار بولۇپ قالغان بولسا ۋە تەرۋىيە كۈنىگىچە پاكلىنىپ بولالمىسا، قۇدۇم تاۋاپىنى تەرك ئېتىدۇ، مىناغا چىقىۋېرىدۇ، ھەج پائالىيەتلىرىنىڭ ھەممىسىنى ئورۇندايدۇ، پەقەت زىيارەت تاۋاپىنى پاكلانغۇچە كېچىكتۈرىدۇ. 11) ئەگەر زىيارەت تاۋاپىدىن كېيىن ھەيزدار ياكى نىپاسدار بولۇپ قالسا ۋە ۋەتەنگە قايتىش ۋاقتى كېلىپ بولغۇچە پاكلىنىپ بولالمىسا، ۋىدالىشىش تاۋاپىنى تەرك ئەتسە بولىدۇ.

نەزەرلىرىدىن خەۋپسىرىگىنىدە شەپكە ياكى شۇنىڭغا ئوخشاش چېكىلىكى بار نەرسە كىيىۋېلىپ، ئۈستىدىن روملىنى تاشلىۋالسا بولىدۇ.

ئۆمرىنىڭ بايانى

س: ئۆمرە دېگەن نېمە؟

ج: بۇ لۇغەتتە زىيارەت قىلىش دېگەنلىك بولىدۇ، شەرئىي ئىستىلاھتا بولسا خاس ئەمەللەر بىلەن خانە كەئبىنى زىيارەت قىلىش ئۆمرە دەپ ئاتىلىدۇ.

ئۇ ئىھرامغا كىرىش، خانە كەئبىنى تاۋاپ قىلىش، سەفا-مەرۋە ئوتتۇرىسىدا سەئىيى قىلىش ۋە چاچ چۈشۈرۈپ ياكى قىرقىپ ئىھرامدىن چىقىشتىن ئىبارەت تۆت ئەمەلدىن ۋۇجۇدقا چىقىدۇ.

س: ئۆمرىنىڭ پەرزى نەچچە؟ ئۇلار قايسى؟

ج: ئىككى: 1) ئىھرامغا كىرىش. 2) خانە كەئبىنى تاۋاپ قىلىش.

س: ئۆمرىنىڭ ۋاجىبى نەچچە؟ ئۇلار قايسى؟

ج: ئىككى: 1) سەفا-مەرۋە ئارىسىدا سەئىيى قىلىش. 2) چاچ چۈشۈرۈپ ياكى قىرقىپ ئىھرامدىن چىقىش.

س: ئۆمرىنىڭ ھۆكمى نېمە؟

ج: قادىر بولغان كىشىگە ئۆمرىدە بىر قېتىم ئۆمرە قىلىش تەكىتلەنگەن سۈننەت (سۈننەتتى مۇئەككەدە)تۇر.

س: ئۆمرىگە قەيەردە ئىھرامغا كىرىمىز؟

ج: مىقاتتا ئىھرامغا كىرىمىز. ئىھرامغا كىرىشنىڭ ئالـ
ـدىدا غۇسۇل قىلىمىز ياكى تاھارەت ئالىمىز. ئاندىن ئىھـ
ـرامنىڭ سۈننىتى دېگەن نىيەت بىلەن ئىككى رەكئەت
نامـاز ئوقۇيمىز. ئاندىن ئىھراملىقىمزنى كىيىمىز (ئاياللار
ئۆز كىيىمى بىلەنلا تۇرىدۇ)، ئاندىن مۇنۇ دۇئانى ئوقۇپ
نىيەت قىلىمىز: «اَللّٰهُمَّ إِنِّيْ أُرِيْدُ الْعُمْرَةَ فَيَسِّرْهَا لِيْ وَتَقَبَّلْهَا مِنِّيْ»
(ئى ئاللاھ! مەن ئۆمرىگە نىيەت باغلىدىم، ماڭا ئۇنى
ئاسان قىلىپ بەرگىن ۋە ئۇنى مەندىن قوبۇل قىلغىن).
ئاندىن ئۇنلۇك ئاۋازدا تەلبىيە ئېيتىمىز (ئاياللار پەس
ئاۋازدا ئېيتىدۇ). مۇشۇ تەلبىيە ئېيتىش بىلەن تەڭ ئۆمـ
ـرىنىڭ ئىھرامغا كىرگەن بولۇپ ھېسابلىنىمىز.

مەككىگە كىرگەندە ھەرەم مەسجىدىگە بېرىپ ھەجنىڭ
بايانىدا ئۆتكەن قائىدىلەر بويىچە خانە كەئبىنى يەتتە
قېتىم تاۋاپ قىلىمىز، ئاندىن سەفا-مەرۋە ئارىسىدا يەتتە
قېتىم سەئىيى قىلىمىز. سەفادىن مەرۋىگە بارساق بىر قېـ
ـتىم سەئىيى قىلغان بولىمىز، مەرۋىدىن سەفاغا كەلسەك
بىر قېتىم سەئىيى قىلغان بولىمىز. سەئىيى سەفادىن باشـ
ـلىنىپ مەرۋىدە ئاياغلىشىدۇ. ئاندىن شۇ مەرۋىدە چېچـ
ـمىزنى چۈشۈرۈپ ياكى قىسقارتىپ ئىھرامدىن چىقىمىز.

س: ئۆمرە ئىھرامدا قايسى ئىشلاردىن ساقلىنىش لازىم؟

ج: ھەجنىڭ ئىھرامدا ساقلىنىدىغان ئىشلاردىن ئۆمـ
ـرىنىڭ ئىھرامىدىمۇ ساقلىنىشىمىز لازىم.

س: ئىھرامدىكى تەلبىينىڭ ھۆكمى نېمە؟

ج: بىر قېتىم ئېيتىش شەرتتۇر، كۆپلەپ ئېيتىش مۇس
ـتەھەبتۇر. ئەمما، خانە كەئبىگە يېتىپ بېرىپ تاۋاپنى
باشلىغان ھامان تەلبىيە ئېيتىشنى توختىتىمىز.

**س: ئۆمرىدىمۇ قۇدۇم تاۋاپى ۋە ۋىدالىشىش تاۋاپى
بارمۇ؟**

ج: يوق.

**س: ئۆمرە ئۈچۈن ھەجگە ئوخشاش بەلگىلەنگەن
مەخسۇس ۋاقىت بارمۇ؟**

ج: يوق، شۇڭا يىلنىڭ قايسى ۋاقتىدا ئۆمرە قىلساق
بولىۋېرىدۇ. لېكىن، زۇلھەججىنىڭ 9- كۈنىدىن باشلاپ
13- كۈنگىچە بولغان ئارىلىقتا ئۆمرە قىلىش مەكرۇھ
تەھرىمىدۇر.

رامىزاندا ئۆمرە قىلىشنىڭ پەزىلىتى ناھايىتى يۇقىرى
بولۇپ، ساۋابتا ھەجنىڭ ساۋابىغا يېقىنلىشىپ قالىدۇ.

س: ئۆمرىنى ھەج بىلەن بىرگە قىلىشقىمۇ بولامدۇ؟

ج: بولىدۇ.

قىران ھەجنىڭ بايانى

س: قىران ھەج دېگەن نېمە؟

ج: مىقاتتا ھەج ۋە ئۆمرە ئىككىلىسىگە تەگ نىيەت قىلىنىپ، ئۆمرە بىلەن ھەج بىر ئىھرام ئىچىدە ئادا قىلىنغان ھەج ـــ قىران ھەج (جۈپ ھەج) دەپ ئاتىلىدۇ.

س: ئۇچ خىل ھەجدىن قايسىسى ئەۋزەل؟

ج: قىران ھەج ھەممىدىن ئەۋزەلدۇر، تەمەتتۇئ ھەج ئىفراد ھەجدىن ئەۋزەلدۇر.

س: قىران ھەجنىڭ ئايرىم قائىدىلىرىنى بايان قىلىڭ؟

ج: بۇنىڭدا مىقاتتا ئۆمرە ۋە ھەجگە بىرلىكتە نىيەت قىلىمىز: «اَللّٰهُمَّ إِنِّىْ أُرِيْدُ الْعُمْرَةَ وَالْحَجَّ فَيَسِّرْهُمَا لِىْ وَتَقَبَّلْهُمَا مِنِّىْ» (ئى ئاللاھ! مەن ئۆمرە ۋە ھەجگە نىيەت باغلىدىم، ماڭا ئۇ ئىككىسىنى ئاسان قىلىپ بەرگىن ۋە ئۇ ئىككىسىنى مەندىن قوبۇل قىلغىن). مەككىگە يېتىپ بارساق يۈك-تاقلىرىمىزنى جايلاشتۇرۇپ قويۇپلا ھايال بولماي ھەرەم مەسجىدىگە بېرىپ يۇقىرىدا بايان قىلىنغان تاۋاپ-نىڭ خاس قائىدىلىرى بويىچە ئۆمرە نىيىتى بىلەن خانە كەئبىنى يەتتە قېتىم تاۋاپ قىلىمىز ۋە سەفا-مەرۋە ئار-

سىدا يەتتە قېتىم سەئىي قىلىمىز. لېكىن، سەئىيدىن كې-ىين چېچىمىزنى چۈشۈرمەيمىز ۋە قىرقمايمىز. بۇنىڭ بە-لەن ئۆمرىنىڭ پائالىيىتى ئاياغلىشىدۇ. ئاندىن كېيىن ھەج ئۈچۈن قۇدۇم تاۋاپى قىلىمىز ۋە سەفا-مەرۋە ئارىسىدا سەئىي قىلىمىز. دىققەت قىلىدىغان ئىش شۇكى، قىران ھەج قىلغۇچى ھەج پائالىيەتلىرى كېلىپ قۇربانلىقنى زەبھى قىلىپ بولغىچە ئىھرامدىن چىقىشقا بولمايدۇ.

س: قىران ھەج قىلغۇچىغا ئىفراد ھەج قىلغۇچىغا قارىغاندا ئوشۇق بىرەر ئەھكام بارمۇ؟

ج: بار، يەنى ئۇنىڭغا نەھرى كۈنى جەمرە كۆۋرۈكىنىڭ تېشىنى ئېتىپ بولغاندىن كېيىن بىر دانە قوي ياكى تۆگە-نىڭ يەتتىدىن بىرىنى قۇربانلىق قىلىش ۋاجىبتۇر.

بۇ قۇربانلىق بولسا ئاللاھ تەئالانىڭ ھەج بىلەن ئۆمە-رىنىڭ ئوتتۇرىسىنى جەمئىي قىلىپ بەرگەنلىك نېئمىتى-نىڭ شۈكرانىسىدۇر.

قۇربانلىقتىن كېيىن چاچ چۈشۈرۈپ ياكى قىسقارتىپ ئۆمرە بىلەن ھەجنىڭ ئىھرامىدىن بىراقلا چىقىمىز. لېكىن، زىيارەت تاۋاپىنى ئادا قىلمىغۇچە ئايالىلارغا يېقىنچىلىق قىلىش يەنىلا چەكلىنىدۇ.

س: قۇربانلىق سېتىۋېلىشقا پۇل بولمىسا قانداق قىلىمىز؟

ج: ھەج مەزگىلىدە ئەرەپە كۈنىگىچە ئۈچ كۈن روزا تۇتىمىز، بۇنىڭدا ئارقىمۇئارقا تۇتۇشقىمۇ، ئارىلاپ-ئارىلاپ تۇتۇشقىمۇ بولىدۇ. ئەمما، ئاخىرقى كۈنلەردە بولىسىمۇ قۇربانلىق قىلىشقا قۇدرىتىم يېتىپ قالسا ئەجەب ئەمەس دېگەن ئۇمىد بىلەن كېچىكتۈرۈپ زۇلھەججىنىڭ 7-، 8- ۋە 9- كۈنلىرى تۇتۇش مۇستەھەبتۇر. ئاندىن ھەجدىن قايتىپ يەتتە كۈن روزا تۇتىمىز، بۇ جەمئىي 10 كۈن بولىدۇ. شۇنىڭ بىلەن بۇ قۇربانلىقنىڭ ئىزنى باسىدۇ.

س: ئەگەر ھەج مەزگىلىدە ئۈچ كۈن روزا تۇتۇپ بولغۇچە نەھرى كۈنى كېلىپ قالسا قانداق قىلىمىز؟

ج: بۇ چاغدا قۇربانلىق قىلىشتىن باشقا يول قالمايدۇ. شۇڭا، بىر ئامال قىلىپ قۇربانلىق قىلىشىمىز لازىم.

س: ھەجدىن كېيىن تۇتىدىغان يەتتە كۈن روزىنى ۋەتەنگە قايتىشتىن ئىلگىرى مەككىدە تۇتسىمۇ بولامدۇ؟

ج: بولىدۇ، بۇنىڭدا ھېچ كەراھەت يوق.

س: قىران ھەجگە ئىھرام باغلىغان كىشى مەككىگە كىرمەي ئۇدۇل ئەرەپاتقا كەتسە، بۇنىڭ ھۆكمى نېمە؟

ج: بۇنداق ئادەم ئۆمرىنى تەرك ئەتكەنلىكى ئۈچۈن قىران ھەج قىلغۇچى ھېسابلانمايدۇ. شۇڭا، ئۇنىڭدىن قۇربانلىق ساقىت بولىدۇ. لېكىن، نىيەت قىلىپ بولغان

ئۆمرىنى تەرك ئەتكەنلىك جىنايىتىنىڭ جازاسى ئۈچۈن قان ۋاجىب بولىدۇ. شۇنداقلا، بۇ ئۆمرىسىنىڭ قازاسىنى قىلىشمۇ ۋاجىب بولىدۇ.

تەمەتتۇئ ھەجنىڭ بايانى

س: تەمەتتۇئ ھەج دېگەن نېمە؟

ج: ھەج ئايلىرىدا ئۆمرە قىلغاندىن كېيىن، شۇ قېتىمقى سەپەر ئىچىدە ئادا قىلىنغان ھەج — تەمەتتۇئ ھەج (يەنى بەھرىمەن ھەج) دەپ ئاتىلىدۇ.

بۇنىڭدا مىقاتتا پەقەت ئۆمرىگىلا نىيەت باغلايمىز، ئۆمرە قىلىپ بولۇپلا ئىھرامدىن چىقىپ كېتىمىز ۋە تەرۋىيە كۈنى كەلگەندە ھەجگە يېڭىدىن ئىھرامغا كىرىمىز. بۇ ئىھرامنى ھەرەمنىڭ ئىچىدىلا باغلىساق بولىدۇ. شۇنىڭدىن كېيىن مىناغا چىقىپ ھەجنىڭ پائالىيەتلىرىنى باشقا ھاجىلارغا ئوخشاش ئادا قىلىمىز. پەقەت بۇ خىل ھەج شەكلىدە ئىفراد ياكى قىران ھەج قىلغۇچىغا ئوخشاش قۇدۇم تاۋاپى قىلىش يوق. ئەگەر مىناغا چىقىشتىن بۇرۇن بىرەر تاۋاپ قىلىپ قالساق، ئۇ نەپلە تاۋاپلا بولىدۇ. شۇنى

داقلا، بۇ تاۋاپتىن كېيىن سەفا-مەرۋە ئارىسىدا سەئىيى قىلغان بولساق، خۇددى قۇدۇم تاۋاپىدىن كېيىن سەفا-مەرۋە ئارىسىدا سەئىيى قىلغۇچىغا تاۋاپ زىيارىتىدىن كېيىن سەفا-مەرۋە ئارىسىدا سەئىيى قىلىش ساقىت بولغاندەك، بىزدىنمۇ ساقىت بولىدۇ. تەمەتتۇئ ھەج قىلغۇچىغمۇ قىران ھەج قىلغۇچىغا ئوخشاش جەمرە كۈبرانىڭ تېشىنى ئېتىپ بولغاندىن كېيىن بىر دانە قوي ياكى تۆگىنىڭ يەتتىدىن بىرىنى قۇربانلىق قىلىش ۋاجىبتۇر. ئەگەر قۇربانلىق تاپالمىساق ھەج مەزگىلىدە ئەرەپە كۈنىگىچە ئۈچ كۈن روزا تۇتىمىز، بۇنىڭدا ئارقىمۇئارقا تۇتۇشقمۇ، ئارىلاپ-ئارىلاپ تۇتۇشقمۇ بولىدۇ. ئەمما، ئاخىرقى كۈنلەردە بولسىمۇ قۇربانلىق قىلىشقا قۇدرىتىم يېتىپ قالسا ئەجەب ئەمەس دېگەن ئۇمىد بىلەن كېچىكتۈرۈپ زۇلھەججىنىڭ 7-، 8- ۋە 9- كۈنلىرى تۇتۇش مۇستەھەبتۇر. ئاندىن ھەجدىن قايتىپ يەتتە كۈن روزا تۇتىمىز، بۇ جەمئىي 10 كۈن بولىدۇ. شۇنىڭ بىلەن بۇ قۇربانلىقنىڭ ئىزىنى باسىدۇ.

س: تەمەتتۇئ ھەج قىلغۇچى ئۆزى بىلەن بىرگە قۇربانلىق ھەيدەپ كەلگەن بولسا، ئۆمرىدىن كېيىن ئىھرامدىن چىقسا بولامدۇ؟

ج: بولمايدۇ، بەلكى ئۇ كىشى ئىھرامدىن چىقالمايدۇ. قاچان تەرۋىيە كۈنى كەلسە، شۇ ئىھرامى ئۈچىدە يەنە يېڭىۋاشتىن ھەجگە ئىھرام باغلايدۇ. نەھرى كۈنى شەيتانغا تاش ئېتىپ ۋە قۇربانلىقنى زەبھى قىلىپ بولغاندىن كېيىن چېچىنى چۈشۈرۈپ ياكى قىسقارتىپ ئۆمرە ۋە ھەج ئىككىسىنىڭ ئىھرامىدىن بىراقلا چىقىدۇ.

س: تەمەتتۇئ ھەج قىلغۇچى تەرۋىيە كۈنى كېلىشتىن بۇرۇن ھەجگە ئىھرام باغلىسا بولامدۇ؟

ج: بولىدۇ، بەلكى ئالدىراپ تەرۋىيە كۈنىدىن بۇرۇن ئىھرامغا كىرىش ئەۋزەلدۇر.

ھەج ئايلىرىنىڭ بايانى

س: ھەج ئايلىرى قايسى؟

ج: شەۋۋال (10- ئاي)، زۇلقەئدە (11- ئاي) ۋە زۇلھەججە (12- ئاي)نىڭ 10 كۈنىدۇر.

س: ھەج ئېيىدىن ئىلگىرى ھەجگە ئىھرامغا كىرىشكە بولامدۇ؟

ج: بۇنداق قىلىش مەكرۇھتۇر.

س: بىراۋ ھەج ئايلىرى ئىچىدە ئۆمرە قىلىپ، ئاندىن مەككىدە تۇرماستىن يۇرتىغا قايتىپ كېتىپ، كېيىن ھەج ۋاقتىدا قايتا كەلگەن بولسا، بۇنداق كىشىمۇ تەمەتتۇئ ھەج قىلغۇچى ھېسابلىنامدۇ؟

ج: ئۆمرىگە كەلگەندە قۇربانلىق ھەيدەپ كەلمىگەنلا بولسا، ئۇ بۇ ھالەتتە تەمەتتۇئ ھەج قىلغۇچى ھېسابلانمايدۇ. شۇڭا، ئۇنىڭغا تەمەتتۇئنىڭ قۇربانلىقىمۇ ۋاجىب بولمايدۇ.

ئۆمرە ۋە ھەجنى بىرلەشتۈرۈپ قىلىشقا بولمايدىغان كىشىلەرنىڭ بايانى

س: قايسى كىشىلەرنىڭ قىران ياكى تەمەتتۇئ ھەج قىلىشقا بولمايدۇ؟

ج: مەككىلىكلەر ۋە مىقاتنىڭ ئىچكىرى رايونلىرىدىكىلەر (ۋاقىتلىق شۇ يەردە تۇرغۇچىلارمۇ مۇشۇ ھۆكۈمدە) قىران ياكى تەمەتتۇئ ھەج قىلسا بولمايدۇ. ئۇلارنىڭ پەقەت ئىفراد ھەج قىلىشغىلا بولىدۇ.

بالىلار ۋە ساراڭلارنىڭ ھەجنىڭ بايانى

س: نابالىغلار ۋە ساراڭلارنىڭ ھەج قىلىشى دۇرۇسمۇ؟

ج: دۇرۇستۇر، لېكىن بۇ ئۇلار ئۈچۈن نەپلە ھەجلا بولىدۇ. شۇڭا، بالاغەتكە يەتكەندە ياكى ساراڭلىقتىن ئوڭشالغاندا ھەج پەرز بولغان بولسا، ئۇنى قايتا ئادا قىلىشىغا توغرا كېلىدۇ.

بۇلار ھەجنى ئۆزى ئادا قىلالىسا ياخشى، ئەگەر ئۆزى ئوبدان ئادا قىلالمىسا يېنىدىكىلەر ياردەملەشسىمۇ بولىدۇ.

بەدەل ھەجنىڭ بايانى

س: بەدەل ھەج دېگەن نېمە؟

ج: بىر مۇسۇلمان يەنە بىر مۇسۇلمانغا ۋەكالىتەن ئادا قىلغان ھەج ـــ بەدەل ھەج دەپ ئاتىلىدۇ.

س: بەدەل ھەج قىلىش دۇرۇسمۇ؟

ج: دۇرۇستۇر.

س: بەدەل ھەجنىڭ دۇرۇس بولۇشى ئۈچۈن بىرەر شەرت بارمۇ؟

ج: پەرز ھەج ئۇچۇن بىر قىسىم شەرتلەر بار، ئەمما نەپلە ھەج ئۇچۇن ھېچقانداق شەرت يوق.

س: پەرز ھەج ئۇچۇن بولغان بەدەل ھەجنىڭ دۇرۇس بولۇش شەرتلىرى قايسى؟

ج: 1) بەدەل ھەج مېيىتنىڭ نامىدىن بولۇشى كېرەك ياكى بەدەل ھەج قىلدۇرغۇچى ھايات بولغان تەقدىردە ئۇنىڭدىكى ھەجدىن توسۇپ قويغان ئاجىزلىق ۋاپاتىغىچە داۋاملىششى كېرەك (مەسىلەن، توكۇر، پالەچ، ئەما، بەك قېرىپ كېتىش، ساقىيىش ئۇمىدى بولمىغان كېسەل ... دېگەندەك)[1]. 2) ۋەكالىتەن ھەج قىلغۇچى نىيەت قىلغاندا بەدەل ھەج قىلدۇرغۇچىنىڭ نامىدىن نىيەت قىلىشى ۋە شۇ كىشىنىڭ نامىدىن تەلبىيە ئېيتىشى كېرەك. مەسىلەن، ئىھرامنىڭ ئىككى رەكئەت سۇننىتىنى ئوقۇپ بولغاندىن كېيىن، مۇنداق نىيەت قىلىمىز: «اَللّٰهُمَّ إِنِّيْ أُرِيْدُ الْحَجَّ عَنْ فُلانٍ فَيَسِّرْهُ لِيْ وَتَقَبَّلْهُ مِنِّيْ وَمِنْ فُلانٍ» (ئى ئاللاھ! مەن پالانىنىڭ نامىدىن ھەجگە نىيەت باغلىدىم، ماڭا ئۇنى ئاسان قىلىپ بەرگىن ۋە ئۇنى مەندىن ۋە پالانىدىن قوبۇل

① چۈنكى، ھايات كىشى بىراۋنى بەدەل ھەج قىلدۇرۇپ بولغاندىن كېيىن، ھەجگە ئۆزى بېرىشقا قادىر بولۇپ قالسا، بەدەل ھەج ئۇ كىشى ئۇچۇن نەپلە ھەجلا بولۇپ قالىدۇ. شۇڭا، پەرز ھەجنى ئۆزى قايتا قىلمىسا ئۇنىڭ زىممىسىدىن ساقىت بولمايدۇ.

قىلغىن)، ئاندىن مۇنداق دەپ تەلبىيە ئېيتىمىز: «لَبَّيْكَ اللّٰهُمَّ بِحَجَّةٍ عَنْ فُلانٍ لَبَّيْكَ، لَبَّيْكَ لَا شَرِيْكَ لَكَ لَبَّيْكَ، إِنَّ الْحَمْدَ وَالنِّعْمَةَ لَكَ وَالْمُلْكَ، لَا شَرِيْكَ لَكَ» (پالانىنىڭ نامىدىن ھەج قىلىش ئۇچۇن ھۇزۇرۇڭغا ھازىر بولدۇم ئى ئاللاھ! ھۇزۇرۇڭغا ھازىر بولدۇم، ھۇزۇرۇڭغا ھازىر بولدۇم، سېنىڭ شېرىكىڭ يوقتۇر، ھۇزۇرۇڭغا ھازىر بولدۇم، ھەمدۇسانا، نېئىمەت ۋە پادىشاھلىق ساڭا خاستۇر، سېنىڭ شېرىكىڭ يوقتۇر). 3) بەدەل ھەج قىلدۇرغۇچى بەدەل ھەج قىلىشنى بۇيرىغان بولۇشى كېرەك. چۈنكى، بىراۋ بىراۋنىڭ ئىزنىسىز ئۇنىڭغا پەرز ھەج ئۇچۇن بەدەل ھەج قىلىپ قويغان بولسا، بۇ ھەج بىلەن ئۇنىڭ زىممىسىدىن پەرز ھەج ساقىت بولمايدۇ. ئەمما، مېيىت ئۇچۇن ۋارىسلارنىڭ بەدەل ھەج قىلىپ قويۇشىدا ئىزنى شەرت ئەمەس. 4) ۋەكالىتەن ھەج قىلغۇچى ھەج قىلىش سالاھىيىتى بار ئەر ياكى ئايال بولۇشى كېرەك.

ئەمما، ۋەكالىتەن ھەج قىلغۇچىنىڭ ئۆز پەرز ھەجنى ئادا قىلىپ بولغان كىشى بولۇشى شەرت ئەمەس.

مۇھىم نۇقتا: بەدەل ھەجدىكى جىنايەت قېنى ۋە سەدىقىسى ۋەكالىتەن ھەج قىلغۇچىنىڭ ئۆزىگە كېلىدۇ. شۇنداقلا، ئۇ ھەجنى بۇزۇۋەتسە، كەتكەن چىقىمنى تۆلەيدۇ.

جنايەت ۋە ئۇنىڭ جازاسىنىڭ بايانى

س: ئۆمرە ۋە ھەجنىڭ جنايەتلىرى نەچچە قىسىم؟

ج: ئىككى قىسىم: 1) ئىھرامغا مۇناسىۋەتلىك جنايەتلەر. 2) ھەج ۋە ئۆمرىنىڭ پائالىيەتلىرىگە مۇناسىۋەتلىك جنايەتلەر.

ئىھرامغا مۇناسىۋەتلىك جنايەتلەر تۆۋەندىكىچە: 1) ئەرلەرنىڭ تىكىلگەن كىيىملەرنى كىيىشى. 2) ئەرلەرنىڭ بېشىنى يېپىۋېلىشى. 3) ئەر-ئاياللارنىڭ يۈزىنى يېپىۋېلىشى. 4) بەدەنگە، ئىھرامليقا ۋە يوتقان-كۆرپىلەرگە خۇشپۇراق بۇيۇم چېچىش ياكى سۈركەش. 5) چاچ، ساقال-بۇرۇت ۋە بەدەندىكى باشقا تۈكلەرنى چۈشۈرۈش، ياكى يۇلۇش، ياكى قىرقىش. 6) تىرناق ئېلىش. 7) قۇرۇقلۇق ھايۋانلىرىنى ئوۋلاش، ياكى باشلاپ قويۇش، ياكى ئىشارەت قىلىپ كۆرسىتىپ قويۇش. 8) جىنسىي ئالاقە ياكى ئۇنىڭغا سەۋەب بولىدىغان ئىشلارنى قىلىش.

مۇھىم نۇقتا: 1) مەيلى ئىھرامغا مۇناسىۋەتلىك جنايەتلەر بولسۇن، مەيلى ھەج ۋە ئۆمرە پائالىيەتلىرىگە ئائىت جنايەتلەر بولسۇن، ئۇنى بىلىپ قىلىش ياكى بىلمەي قىلىش، ئېسىدە يوق ھالەتتە قىلىش ياكى قەستەن قىلىش، مەجبۇرىي ھالدا قىلىش ياكى ئىختىيارىي ھالدا قىلىش، ئۇيقۇلۇق ھالەتتە قىلىش ياكى ئويغاق ھالەتتە قىلىش، ئۆزرە بىلەن قىلىش ياكى ئۆزرىسىز ھالدا قىلىشنىڭ پەرقى يوق بولۇپ، شۇ ئىشنى سادىر قىلىپ قويغانلا بولسا، جنايەت ئۆتكۈزگەن بولىدۇ.

2) ئىھرام، ئۆمرە ۋە ھەجدىكى جنايەتلەرنىڭ جازاسى سۈپىتىدە ئىستېمال قىلىنىدىغان قان (دَمٌ) دېگەن ئىبارەتكى كەپپارەت يۈزىسىدىن ھەرەم دائىرىسىدە قۇربانلىق ئۆلچىمىگە توشىدىغان بىر دانە ساغلام قوي، ياكى ئۆچكە، ياكى تۆگە، ياكى كالا (تۆگە بىلەن كالا يەتتە ئادەمگە كۇپايە قىلىدۇ)نى ئۆلتۈرۈپ قېنىنى ئېقىتىش كۆزدە تۇتۇلىدۇ. بۇنداق جنايەتنىڭ جازاسى (كەپپارەت) ئۇچۇن ئۆلتۈرۈلگەن مالنىڭ گۆشىدىن ئۆزى يېيىشكە بولمايدۇ، ئۇ پۇتۈنلەي مەككىنىڭ پېقىر-مىسكىنلىرىگە تەقسىملەپ بېرىلىدۇ؛ سەدىقە دېگەن ئىبارىدىن پىتىرى سەدىقىسىنىڭ ئۆلچىمىدىكى (يەنى بىر كەمبەغەلنىڭ قورسىقى ئىككى قېتىم تويغۇدەك مىقدارىدىكى) يېمەكلىك ياكى شۇنىڭ قىممىتى كۆزدە تۇتۇلىدۇ.

تىكلىگەن كىيىملەرنى كىيىشنىڭ بايانى

س: مۇھرىم تىكلىگەن كىيىم كىيسە، بۇنىڭ جازاسى نېمە؟

ج: ئەگەر تىكلىگەن كىيىمنى كىيىپ بىر كۈندۈز، ياكى بىر كېچە، ياكى شۇنچىلىك ۋاقىت يۈرگەن بولسا، ئۇنىڭغا قان ۋاجىب بولىدۇ.

س: ئۇنىڭدىن ئازراق ۋاقىت كىيىپ يۈرگەن بولسا، جازاسى نېمە؟

ج: سەدىقە ۋاجىب بولىدۇ.

س: كىيىپ يۈرگەن ۋاقىت بىر كۈن ياكى بىر كېچىدىنمۇ ئېشىپ كەتسە، بۇنىڭ جازاسى نېمە؟

ج: بىر قان كۆپايە قىلىدۇ. ئەمما، كەپپارەتتىن كېيىن تىكلىگەن كىيىمنى يەنە كىيگەن ياكى سېلىۋەتمەي داۋاملاشتۇرۇپ كىيۈەرگەن ۋاقتى بىر كۈنگە يەتسە، جازا يەنە تەكرارلىنىدۇ. يەنى، يەنە بىر قان ۋاجىب بولىدۇ.

س: ئەگەر مۇھرىم خۇشپۇراق بۇيۇم چېچىلغان تىكلىگەن كىيىمنى بىر كۈن ياكى شۇنچىلىك ۋاقىت كىيگەن بولسا، بۇنىڭ جازاسى نېمە؟

ج: بۇنىڭغا ئىككى قان ۋاجىب بولىدۇ. بۇلارنىڭ بىرى تىكلىگەن كىيىم كىيگەنىنىڭ جازاسى ئۈچۈن، يەنە بىرى خۇشپۇراق بۇيۇم ئىشلەتكەنىنىڭ جازاسى ئۈچۈندۇر.

س: ئۆتۈك (ياكى ئوشۇقنى يېپىپ تۇرىدىغان ئاياغ) كىيگەن بولسا، بۇنىڭ جازاسى نېمە؟

ج: بىر كۈن (كۈندۈز) ياكى شۇنچىلىك ۋاقىت كىيىپ يۈرگەن بولسا قان ۋاجىب بولىدۇ، ئۇنىڭغا يەتمىگەن بولسا سەدىقە ۋاجىب بولىدۇ.

باش ۋە يۈزنى يېپىشنىڭ بايانى

س: مۇھرىم بېشى ۋە يۈزىنى يېپىپ يۈرگەن بولسا، بۇنىڭ جازاسى نېمە؟

ج: ئەرلەر بېشى ۋە يۈزىنى، ئاياللار يۈزىنى پۈتۈن ياكى تۆتتىن بىرىنى بىر كۈن، ياكى بىر كېچە، ياكى شۇنچىلىك ۋاقىت يېپىپ يۈرگەن بولسا، قان ۋاجىب بولىدۇ.

ئەگەر يېپىلغان ۋاقىت بىر كۈن، ياكى بىر كېچە، ياكى شۇنچىلىك ۋاقىتقا يەتمىسە ياكى يېپىلغان ئورۇن باش ۋە يۈزنىڭ تۆتتىن بىرىگە يەتمىسە، سەدىقە ۋاجىب بولىدۇ.

س: ئەگەر مۇھرىم ئىككى قۇلقى، ياكى گەدىنى، ياكى ساقلىنى يېپىۋالغان بولسا، بۇنىڭ جازاسى نېمە؟

ج: بۇنىڭغا جازا كەلمەيدۇ.

س: ئەگەر مۇھرىم بېشىنى داس، ياكى سېۋەت، ياكى شال دېگەندەك نەرسىلەر بىلەن يېپىۋالغان بولسا، بۇنىڭ جازاسى نېمە؟

ج: بۇنىڭغىمۇ جازا كەلمەيدۇ.

س: مۇھرىم بېشىنى كەئبىنىڭ يوپۇقى ئاستىغا كىرگۈزگەن بولسا، بۇنىڭ جازاسى نېمە؟

ج: بۇنىڭغىمۇ جازا كەلمەيدۇ. لېكىن، يوپۇقنى باش ۋە يۈزگە تەگكۈزۈش مەكرۇھتۇر.

بەدەن ياكى كىيىمگە خۇشپۇراق بۇيۇم ئىشلىتىشنىڭ بايانى

س: مۇھرىم ياكى مۇھرىمە بەدىنگە خۇشپۇراق بۇيۇم ئىشلەتكەن بولسا، بۇنىڭ جازاسى نېمە؟

ج: پۈتۈن بىر ئەزاغا ياكى ئۇنىڭدىن ئارتۇقراق ئورۇنغا ئىشلەتكەن بولسا قان ۋاجىب بولىدۇ؛ ئۇنىڭغا يەتمىسە سەدىقە ۋاجىب بولىدۇ.

ئەزا دېگىنىمىزدىن باش، ئۇستۇنكى بىلەك (ئىككى)، تۆۋەنكى بىلەك (ئىككى)، قول (ئىككى)، يوتا (ئىككى)، پاچاق (ئىككى) دېگەنلەر كۆزدە تۇتۇلىدۇ. شۇڭا، بۇرۇن، كۆز، قۇلاق، بارماق ... دېگەنىدەك ئۇششاق ئەزالاردا سەدىقە ۋاجىب بولىدۇ.

ئەمما، چاچقان ياكى سۇركىگەن ئورۇن پۈتۈن بىر ئەزادىن ئاز بولسىمۇ، لېكىن ئىشلەتكەن خۇشپۇراقنىڭ مىقدارى كۆپ بولغان بولسا، يەنىلا قان ۋاجىب بولىدۇ.

س: بەدەننىڭ ھەممە يېرىگە خۇشپۇراق بۇيۇم ئىشلەتكەن بولسا، جازا ئەزالارنىڭ سانىغا قاراپ كېلەمدۇ؟

ج: خۇشپۇراق بۇيۇم ئىشلىتىش بىر ئورۇندا بولغان بولسا، بىرلا جازا كېلىدۇ. ئەمما، بىر قانچە ئورۇندا بولغان بولسا، ئورۇننىڭ سانىچە جازا كېلىدۇ، ئەزالار سانىچە ئەمەس.

س: مۇھرىمە پۈت-قولىغا خىنە چاپقان بولسا، بۇنىڭ جازاسى نېمە؟

ج: قان ۋاجىب بولىدۇ.

س: خۇشپۇراق بۇيۇم ئىشلىتىشتىكى جازادىمۇ ئۇنىڭ بەدەنده مەلۇم ۋاقىت تۇرۇشى شەرتمۇ؟

ج: ياق. شۇڭا، خۇشپۇراق ئىشلىتىپ كەينىدىنلا يۇيۇۋەتكەن بولسىمۇ يەنىلا جازا كېلىۋېرىدۇ.

س: خۇشپۇراق ئارىلاشقان ماي ئىشلىتىشنىڭ جازاسى نېمە؟

ج: بۇمۇ خۇشپۇراق ئىشلەتكەنگە ئوخشاشتۇر، شۇڭا جازاسىمۇ ئوخشاش.

تىرناق ئېلىشنىڭ بايانى

س: تىرناق ئېلىشنىڭ جازاسى نېمە؟

ج: مۇھرىم ياكى مۇھرىمە بىر قولنىڭ ياكى بىر پۇتـ ـنىڭ تىرناقلىرىنى ياكى بۇنىڭدىن يۇقىرىسىنى بىر ئورۇندا ئالغان بولسا، ئۇنىڭغا قان ۋاجىب بولىدۇ.

ئەگەر بىر ئورۇندا بىر قولنىڭ، يەنە بىر ئورۇندا يەنە بىر قولنىڭ ياكى پۇتنىڭ (ياكى بىر ئورۇندا بىر پۇتنىڭ، يەنە بىر ئورۇندا يەنە بىر پۇت ياكى قولنىڭ) تىرناقلىرى ئېلىنغان بولسا، جازا ئورۇننىڭ سانىغا قاراپ كېلىدۇ.

س: ئەگەر بىر ئەزادىن (يەنى بىر قول ياكى بىر پۇتـ ـتىن) ئالغان تىرناق بەش بارماقنا يەتمىگەن بولسا، بۇنىڭ جازاسى نېمە؟

ج: بۇنىڭدا ئېلىنغان ھەربىر بارماقنىڭ تىرنىقى ئۈچۈن بىر سەدىقە ۋاجىب بولىدۇ.

س: بىر ئەزادىن ئېلىنغان تىرناق بەش بارماقنا يەتـ ـمىگەن بولسىمۇ، ئەمما ھەرقايسى ئەزالاردىن ئېلىنغىنى بەش بارماقنا يەتكەن ياكى ئۇنىڭدىن ئېشىپ كەتكەن بولسا، بۇنىڭ جازاسى نېمە؟

ج: بۇنىڭدىمۇ ئېلىنغان ھەربىر بارماقنىڭ تىرنىقى ئۈچۈن بىر سەدىقە ۋاجىب بولىدۇ.

چاچ چۈشۈرۈشنىڭ بايانى

س: مۇھرىم ياكى مۇھرىمە بەدەندىكى تۈكلەرنى يۇلسا ياكى چۈشۈرسە، بۇنىڭ جازاسى نېمە؟

ج: چېچى ياكى ساقلىنىڭ تۆتتىن بىرى ياكى ئۇنىڭـ ـدىن كۆپرەكنى چۈشۈرگەن بولسا، قان ۋاجىب بولىدۇ؛ بۇنىڭغا يەتمىسە سەدىقە ۋاجىب بولىدۇ. قولتۇق ياكى دوۋساق تۈكىنى چۈشۈرگەن بولسىمۇ قان ۋاجىب بولىدۇ.

بۇنىڭدا يۇلۇشىمۇ چۈشۈرۈشكە ئوخشاش ھۆكۈمدىدۇر.

ئۆزرىلىكلەرنىڭ ئالاھىدە ھۆكمىنىڭ بايانى

س: ئۆزرىلىكلەرنىڭ جازاسىدا بىرئاز يەڭگىللىكمۇ بارمۇ؟

ج: بار، يەنى مۇھرىم ياكى مۇھرىمە قان ۋاجىب بولـ
ـدىغان جىنايەتلەرنىڭ بىرەرىنى بەزگەك كېسىلى، قاتتىق سوغۇق، قاتتىق تومۇز، باش قېيىش، پىت بېسىپ كېتىش دېگەندەك ئۆزرىلەر سەۋەبلىك سادىر قىلغان بولسا، ئۇ قان قىلىش، ياكى ئالتە مىسكىنگە سەدىقە بېرىش، ياكى ئۈچ كۈن روزا تۇتۇش دېگەندىن خالىغانىنى تاللىسا بولىدۇ.

ئەگەر مۇھرىم سەدىقە جازاسى كېلىدىغان جىنايەتـ
ـلەرنىڭ بىرىنى يۇقىرىقىدەك ئۆزرە سەۋەبلىك سادىر قىلـ
ـغان بولسا، ئۇنىڭغا سەدىقە بېرىش ياكى بىر كۈن روزا تۇتۇشتا ئىختىيارلىق بار.

بۇ ھۆكۈمدە باي ۋە كەمبەغەل ئوخشاشتۇر.

جىنسىي ئالاقىنىڭ بايانى

س: جىنسىي ئالاقە ۋە ئۇنىڭغا ئائىت جىنايەتلەرنىڭ جازاسى نېمە؟

ج: مۇھرىم ياكى مۇھرىمە: 1) بىراۋنى شەھۋەت بىلەن سۆيگەن ياكى تۇتقان بولسا، مەنىي چىققان بولسۇن ياكى چىقمىغان بولسۇن ئۇنىڭغا قان ۋاجىب بولىدۇ. 2) ئەرەپاتتا تۇرۇشتىن ئىلگىرى جىنسىي ئالاقە قىلىپ سالغان بولسا، ھەجى بۇزۇلىدۇ، شۇنداقلا قان ۋاجىب بولىدۇ. ئەمما، پائالىيەتلەرنى داۋاملاشتۇرىۋېرىدۇ. كېيىنكى يىلى بۇ ھەجنىڭ قازاسىنى قىلىدۇ. 3) ئەرەپاتتا تۇرۇپ بولغاندىن كېيىن، چاچ چۈشۈرۈپ ياكى قىسقارتىپ ئىھرامدىن چىقىشتىن ئىلگىرى جىنـ
ـسىي ئالاقە قىلىپ سالسا، ئۇنىڭغا بىر دانە تۆگە قان قىلىش ۋاجىب بولىدۇ، ئەمما ھەجى بۇزۇلمايدۇ. 4) چاچ چۈشۈرۈپ ئىھرامدىن چىقىپ بولغاندىن كېيىن، زىيارەت تاۋاپىدىن ئىلگىرى ياكى زىيارەت تاۋاپىدىن كېيىن، چاچ چۈشۈرۈشتىن ئىلگىرى (بۇ چاچ چۈشۈرۈپ ياكى قىسقارتىپ ئىھرامدىن چىقىشتىن بۇرۇن زىيارەت تاۋاپى قىلغان ئەھـ
ـۋالدا شۇنداق بولىدۇ) جىنسىي ئالاقە قىلىپ سالغان بولسا، ئۇنىڭغا قان ۋاجىب بولىدۇ. 5) ئۆمرىدە تاۋاپىنىڭ تۆتىنچى ئايلىنىشىغچە بولغان ۋاقىتتىن ئىلگىرى جىنسىي ئالاقە قىلىپ سالغان بولسا، ئۆمرىسى بۇزۇلىدۇ، قالغان پائالـ
ـىيەتلەرنى داۋاملاشتۇرىۋېرىدۇ. ئەمما، بۇ ئۆمرىنىڭ قازاسىنى قىلىدۇ ھەم بۇ جىنايىتى ئۈچۈن قان ۋاجىب بولىدۇ؛ ئەگەر

جىنسىي ئالاقە تۆتىنچى ئايلىنىشتىن كېيىن يۈز بەرگەن بولسا، ئۆمرە بۇزۇلمايدۇ، قازاسىنى قىلىشمۇ يوق، لېكىن قان ۋاجىب بولىدۇ.

س: جىنسىي ئالاقىنى ئېسىدە يوق قىلغۇچى بىلەن قەستەن قىلغۇچىنىڭ ھۆكمىدە پەرق بارمۇ؟

ج: پەرق يوق.

س: ھەجى جىنسىي ئالاقە سەۋەبلىك بۇزۇلۇپ كەتكۈچى ئۇنىڭ قازاسىنى قىلىش ئۈچۈن قايتا ھەجگە بارماقچى بولسا، ئۇ ئايالى (ياكى ئېرى)دىن ئايرىم مېڭىشى كېرەكمۇ؟

ج: ياق.

ھەج پائالىيىتى جەريانىدىكى جىنايەتلەرنىڭ بايانى

س: ھەج پائالىيىتى جەريانىدىكى جىنايەتلەر قايسى؟

ج: 1) تاھارەتسىز تاۋاپ قىلىش. 2) ۋاجىبىنى تەرك ئېتىش. 3) تەرتىپكە رىئايە قىلماسلىق. 4) رۇكنى ياكى ۋاجىبىنى ئۆز ۋاقتىدىن كېچىكتۈرۈۋېتىش.

تاھارەتسىز ياكى جۇنۇب ھالەتتە تاۋاپ قىلىشنىڭ بايانى

س: ھەج قىلغۇچى تاھارەتسىز ياكى جۇنۇب ھالەتتە تاۋاپ قىلغان بولسا، بۇنىڭ جازاسى نېمە؟

ج: 1) ھەج قىلغۇچى قۇدۇم تاۋاپىي ياكى ۋىدالىشىش تاۋاپىنى تاھارەتسىز قىلغان بولسا، ئۇنىڭغا ھەربىر ئايلىنىش ئۈچۈن بىر سەدىقە ۋاجىب بولىدۇ. نەپلە تاۋاپنىڭ ھۆكۈمىمۇ مۇشۇنىڭغا ئوخشاش. 2) ھەج قىلغۇچى قۇدۇم تاۋاپى ياكى ۋىدالىشىش تاۋاپىنى جۇنۇب، ياكى ھەيزدار، ياكى نىپاسدار ھالەتتە قىلغان بولسا، ئۇنىڭغا قان ۋاجىب بولىدۇ. 3) ھەج قىلغۇچى زىيارەت تاۋاپىنى تاھارەتسىز قىلغان بولسا، ئۇنىڭغا قان ۋاجىب بولىدۇ. 4) ھەج قىلغۇچى زىيارەت تاۋاپىنى جۇنۇب، ياكى ھەيزدار، ياكى نىپاسدار ھالەتتە قىلغان بولسا، ئۇنىڭغا بىر دانە تۆگە قان قىلىش ۋاجىب بولىدۇ.

ئەسكەرتىش: ئەگەر تاھارەتسىز، ياكى جۇنۇب، ياكى ھەيزدار، ياكى نىپاسدار ھالەتتە تاۋاپ قىلىپ قويغاندىن كېيىن، پاكلىنىپ قايتا تاۋاپ قىلسا جازا ساقىت بولىدۇ.

ھەج پائالىيەتلىرىدىكى ۋاجىبلارنى تەرك ئېتىشنىڭ بايانى

س: ھەجنىڭ ۋاجىبلىرىنى تەرك ئېتىشنىڭ جازاسى نېمە؟

ج: 1) سۇبھى سادىقتىن كېيىن مۇزدەلىفىدە تۇرۇشنى ئۆزرىسىز تەرك ئەتكەن كىشىگە قان ۋاجىب بولىدۇ. شۇڭا، كېسەل، ئاجىزلىق، ئاياللار قىستاڭچىلىقتىن ئەنسىرەش سەۋەبلىك تەرك ئەتسە جازا كەلمەيدۇ. 2) ھەج جەريانىدا سەفا-مەرۋە ئوتتۇرىسىدا سەئىيى قىلىشنى تەرك ئەتكەن كىشىگە قان ۋاجىب بولىدۇ. 3) شەيتانغا تاش ئېتىشنى پۈتۈنلەي تەرك ئەتكەن، ياكى نەھرى كۈنىدىكى جەمرە كۈبراغا تاش ئېتىشنى تەرك ئەتكەن، ياكى تاش ئېتىش ئىشىنىڭ كۆپرەك قىسمىنى تەرك ئەتكەن كىشىگىمۇ قان ۋاجىب بولىدۇ. بىر كۈندە تاش ئاتىدىغان ئۈچ ئورۇننىڭ بىرىنىڭ تېشىنى تەرك ئەتكەن كىشىگە سەدىقە ۋاجىب بولىدۇ. 4) ئەرەپاتتىن كۈن پېتىشتىن ئىلگىرى كەتكەن كىشىگە قان ۋاجىب بولىدۇ. لېكىن، كۈن پېتىشتىن ئىلگىرى قايتىپ كەلگەن بولسا جازا ساقىت بولىدۇ. 5) ۋىدالىشىش تاۋاپىنى ياكى ئۇنىڭ تۆت ئايلىنىشىنى تەرك ئەتكەن كىشىگە قان ۋاجىب بولىدۇ. ئۈچ ئايلىنىشنى تەرك

ئەتكەن كىشىگە سەدىقە ۋاجىب بولىدۇ. ئەمما، قايتىپ كېلىپ تاۋاپنى تولۇقلىۋەتسە جازا ساقىت بولىدۇ.

تەرتىپكە رىئايە قىلماسلىقنىڭ بايانى

س: ھەجدىكى ۋاجىبلارنىڭ تەرتىپىگە رىئايە قىلماسلىقنىڭ جازاسى نېمە؟

ج: 1) قىران ياكى تەمەتتۇئ ھەج قىلغۇچى جەمرە كۈبراغا تاش ئېتىشتىن ئىلگىرى قۇربانلىقنى زەبىھى قىلىپ قويغان بولسا، ياكى قۇربانلىقنى زەبىھى قىلىشتىن ئىلگىرى چاچ چۈشۈرۈپ ياكى قىسقارتىپ قويغان بولسا، ئۇنىڭغا قان ۋاجىب بولىدۇ. 2) ئىفراد ھەج قىلغۇچى جەمرە كۈبراغا تاش ئېتىشتىن ئىلگىرى چاچ چۈشۈرگەن ياكى قىسقارتقان بولسا، ئۇنىڭغا قان ۋاجىب بولىدۇ.

رۇكنى ۋە ۋاجىبلارنى ئۆز ۋاقتىدىن كېچىكتۈرۈۋېتىشنىڭ بايانى

س: قايسى كېچىكتۈرۈۋېتىش قان ۋاجىب قىلىدۇ؟

ج: 1) قىران ياكى تەمەتتۇئ ھەج قىلغۇچى قۇربانلىقنى زەبھى قىلىشنى زۇلھەججىنىڭ 12- كۈنىنىڭ كۈنى پاتقاقچە كېچىكتۈرۈۋېتىشى. 2) ھەج قىلغۇچى چاچ چۈشۈرۈش ياكى قىرقىشنى زۇلھەججىنىڭ 12- كۈنىنىڭ كۈنى پاتقاقچە كېچىكتۈرۈۋېتىشى.

مۇھىم نۇقتا: ھەج قىلغۇچى زىيارەت تاۋاپىنى پۈتۈن ياكى كۆپرەك قىسمىنى تۇغقانچىلىق ئۇنىڭغا ئايالى (ياكى ئېرى) ھالال بولمايدۇ.

ئۆمرىدىكى جىنايەتلەرنىڭ بايانى

س: ئۆمرىدىكى جىنايەتلەر ۋە ئۇلارنىڭ جازاسىنى بايان قىلىڭ؟

ج: 1) ھەج ياكى ئۆمرە قىلغۇچى مقاتتىن ئىھرامسىز ئۆتۈپ كەتسە، قان ۋاجىب بولىدۇ. 2) ئۆمرىنىڭ تاۋاپىنى تاھارەتسىز، ياكى جۇنۇب، ياكى ھەيزدار، ياكى نىپاسدار ھالەتتە قىلىپ قويغان بولسا، قان ۋاجىب بولىدۇ. بۇنىڭدا ئايلىنىش قېتىم سانىغا قارالمايدۇ، بىر قېتىملا ئايلانغان بولسىمۇ جازا كېلىۋېرىدۇ. ئەمما، تاھارەت ئېلىپ ياكى

پاكلانغاندىن كېيىن قايتا تاۋاپ قىلسا جازا ساقىت بولىدۇ. 3) ئۆمرە قىلغۇچى سەئىيدىن بۇرۇن چاچ چۈشۈرگەن ياكى قىسقارتقان بولسا، قان ۋاجىب بولىدۇ. 4) ھەج ياكى ئۆمرە قىلغۇچى چاچ چۈشۈرۈش ياكى قىسقارتىشنى ھەرەم سىرتىدا قىلغان بولسا، قان ۋاجىب بولىدۇ.

مۇھىم نۇقتا: ئەگەر ئۆمرە قىلغۇچى ئىھرام ئېچىدىكى ۋاقىتدا ھەج قىلغۇچى ئىھرام ئېچىدە چەكلىنىدىغان ئىشلاردىن بىرەرىنى سادىر قىلىپ قويسا، ئۇنىڭغا ھەج قىلغۇچىغا كېلىدىغان جازاغا ئوخشاش جازا كېلىدۇ.

ئىھرام ئېچىدە ئوۋ ئوۋلاشنىڭ بايانى

س: مۇھرىم ياكى مۇھرىمە بىرەر ئوۋ ھايۋىنىنى ئۆلتۈرۈپ قويسا، بۇنىڭ جازاسى نېمە؟

ج: مۇھرىم ياكى مۇھرىمە بىر ئوۋ ھايۋىنىنى ئۆلتۈرۈپ قويسا، ياكى ئۇنىڭغا باشلاپ قويسا، ياكى ئىشارەت قىلىپ قويسا، ئادىل ئىككى مۇسۇلماننىڭ باھالىشى بىلەن شۇ ئوۋ ھايۋىننىڭ قىممىتى (يەنى پۇلى) بېكىتىلىپ، ئاندىن شۇ قىممەتكە قۇربانلىق سېتىۋېلىپ

ھەرەمدە زەبھى قىلىش ياكى يېمەكلىك سېتىۋېلىپ كەمـ
بەغەللەرگە تەقسىملەپ بېرىش جازاسى كېلىدۇ.

س: مۇھىرىم ياكى مۇھىرمە پىت ياكى چېكەتكىنى ئۆلتۈرۈپ قويسا، بۇنىڭ جازاسى نېمە؟

ج: ئۆزى خالىغان مىقدارىدا سەدىقە بېرىشتۇر.

**س: مۇھىرىم ياكى مۇھىرمە گۆشى يېيىلمەيدىغان يىرتـ
قۇچ ھايۋانلارنى ئۆلتۈرۈپ قويسا، بۇنىڭ جازاسى نېمە؟**

ج: ئۇنىڭ قىممىتى ئەڭ يۇقىرى بولغاندىمۇ بىر قويدىن ئاشمايدۇ. يەنى، بەك ئېغىر بولغاندا بىر قوي زەبھى قىـ
لىش جازاسى كېلىدۇ، بولمىسا ئۇنىڭدىن تۆۋەن.

س: يىرتقۇچ ھايۋان مۇھىرمغا خىرىس قىلسا، ئاندىن ئۇ ئۇنى ئۆلتۈرۈپ قويغان بولسا، بۇنىڭ جازاسى نېمە؟

ج: بۇنىڭغا ھېچقانداق جازا كەلمەيدۇ.

س: مۇھىرىم ياكى مۇھىرمەنىڭ ئۆلتۈرۈشى جائىز بولمىغان ھايۋان ۋە قۇشلارمۇ بارمۇ؟

ج: بار، يەنى قاغا، سار، بۆرە، يىلان، چايان، ئادەم چىشلەيدىغان ئىت، چاشقان، پاشا، بۈركە، كانا، سالجا، تاشپاقا قاتارلىقلارنى ئۆلتۈرۈش چەكلەنمەيدۇ.

**س: مۇھىرىم ياكى مۇھىرمە ئوۋلانمايدىغان ئۆي ھايـ
ۋانلىرىنى زەبھى قىلسىمۇ جازا كېلەمدۇ؟**

ج: قوي، كالا، توخۇ، ئۆردەك ... دېگەندەك ئۆي ھايـ
ۋانلىرىنى ئۆلتۈرۈپ يېسە ياكى باشقىلارغا زەبھى قىلىپ بەرسە، بۇ جىنايەت ھېسابلانمايدۇ.

**س: ئىھرام ئېچىدە بولمىغان كىشى ئوۋلىغان ھايۋانـ
لارنىڭ گۆشىنى مۇھىرىم ياكى مۇھىرمەنىڭ يېيىشى دۇرۇسمۇ؟**

ج: ئۇ باشلاپ قويمىغان ياكى ئىشارەت قىلىپ قويمـ
ىغانلا بولسا دۇرۇستۇر.

س: بىر ئوۋ ھايۋىنىنى ئىككى مۇھىرىم ياكى مۇھىرمە بىرلىكتە ئۆلتۈرگەن بولسا، ئۇلارنىڭ جازاسى نېمە؟

ج: ئىككىلىسىگە ئايرىم-ئايرىمدىن پۈتۈن جازا كېلىدۇ.

قىران ھەج قىلغۇچى چەكلەنگەن ئىشـ
لارنىڭ بايانى

**س: قىران ھەج قىلغۇچى ئىھرامدا چەكلەنگەن ئىشـ
لارنىڭ بىرەرىنى سادىر قىلىپ قويسا، بۇنىڭغا ئالاھىدە جازا بارمۇ؟**

ج: ھەئە، قىران ھەج قىلغۇچى مۇھىرىم ھالىتىدە چەكـ
لەنگەن ئىشلاردىن بىرەرىنى سادىر قىلىپ قويسا، ئۇنىڭغا

ئىككى ھەسسە جازا كېلىدۇ. بۇنىڭ بىرى ھەج ئۇچۇن، يەنە بىرى ئۆمرە ئۇچۇندۇر. ئەمما، مقاتتىن ئىھرامسىز ئۆتۈپ كەتكەن بولسا، بۇ ئىش نىيەتنىڭ ئالدىدا يۈز بەرگەنلىكى ئۇچۇن بىرلا جازا كېلىدۇ.

مقاتتىن ئىھرامسىز ئۆتۈشنىڭ بايانى

س: مەككىگە كىرمەكچى بولغان كىشى مقاتتىن ئىھرامسىز ئۆتكەن بولسا، بۇنىڭ ھۆكمى نېمە؟

ج: مقاتتىڭ سىرتىدىن كەلگەن مۇكەللەپ مۇسۇلمان تىجارەت، سىياھەت ... دېگەندەك (ئۆمرە ياكى ھەج ئۇچۇن بولمىغان) بىرەر ئىش مۇناسىۋىتى بىلەن ھەرەمگە ياكى مەككىگە كىرمەكچى بولسىمۇ مقاتتىن ئىھرامسىز ئۆتۈشىگە بولمايدۇ. ئەگەر ئىھرامسىز ئۆتۈپ قالسا گۇناھكار بولىدۇ ۋە قان ۋاجىب بولىدۇ.

س: بۇ گۇناھ ۋە جازانىڭ ئەپۇ قىلىنىشى ئۇچۇن بىرەر چارە بارمۇ؟

ج: كەينىگە قايتىپ مقاتتا ئىھرام باغلاپ كەلسە، گۇناھى كەچۈرىلىدۇ ۋە جازا ساقىت بولىدۇ. بۇنىڭدا كەلـ

گەن يولىدىكى مقاتقا قايتىشى ئەۋزەلدۇر، ئۇنىڭغا قايتىمسا يېقىنراق بولغان باشقا مقاتقا قايتىشقىمۇ بولىدۇ.

س: مقاتقا قايتماستىن ھەرەمنىڭ سىرتىدىلا ئىھرام باغلىغان بولسا، بۇنىڭ ھۆكمى نېمە؟

ج: گۇناھى بىلەن قان جازاسى ئەپۇ قىلىنمايدۇ. شۇڭا، گۇناھىغا ئىستىغپار ئېيتىدۇ ۋە قان ۋاجىب بولىدۇ.

س: بىراۋ مقاتتىن ئىھرامسىز ئۆتۈپ كەتكەن بولسا، كەينىگە قايتاي دېسە ھەج پائالىيىتىگە ئۈلگۈرەلمىسە، بۇنداق ئەھۋالدا قانداق قىلىدۇ؟

ج: مقاتقا قايتمايدۇ، لېكىن مقاتتىن ئىھرامسىز ئۆتكەنلىك جىنايىتى ئۇچۇن قان ۋاجىب بولىدۇ، شۇنداقلا گۇناھىغا ئىستىغپار ئېيتىدۇ.

س: بىراۋ قۇرۇقلۇق ياكى ھاۋا يولى ئارقىلىق مقاتتىن ئىھرامسىز ئۆتكەن بولسا، لېكىن مەقسىتى ھەرەمدىن باشقا يەرگە (مەسىلەن، جىددىگە) سەپەر قىلىش بولسا، بۇنىڭ ھۆكمى نېمە؟

ج: بۇنىڭ بىلەن گۇناھكار بولمايدۇ ۋە ئۇ كىشىگە بىرەر جازا كەلمەيدۇ.

س: ھەرەمگە كىرىش نىيىتى بولمىغان ئەھۋالدا مقاتتىنىڭ ئىچكى رايونلىرىغا (مەسىلەن، جىددىگە) ئىھرامسىز

كەلگەن، لېكىن ئۇ يەرگە كېلىپ بولغاندىن كېيىن ھەرەمگە ياكى مەككىگە كىرىش ئىرادىسى تۇغۇلغان ئەھۋالدا قانداق قىلىش كېرەك؟

ج: ئۆمرە ياكى ھەج ئۈچۈن بولمىسلا ھەرەمگە ياكى مەككىگە ئىھرامسىز كىرىشكە بولىدۇ. ھەج ياكى ئۆمرە ئۈچۈن كىرمەكچى بولغاندا، شۇ يەردىلا (يەنى جددىدىلا) ئىھرام باغلاپ كىرسە بولىدۇ. بۇنىڭ بىلەن بىرەر جنايەت يۈز بەرمەيدۇ.

س: مىقات ۋە ئۇنىڭ ئىچكىرى رايونىدىكىلەرنىڭ ھەرەم ياكى مەككىگە ئىھرامسىز كىرىشى دۇرۇسمۇ؟

ج: ھەج ياكى ئۆمرىگە نىيەت قىلمىغانلا بولسا، ئىھرامسىز كىرىشى دۇرۇس.

س: ھەرەم دائىرىسىدىكىلەرنىڭ ئۆمرە ئۈچۈن ئۆز ئۆيىدە ئىھرامغا كىرىشى دۇرۇسمۇ؟

ج: دۇرۇس ئەمەس، بەلكى ئۇلار ھەرەمنىڭ سىرتىغا چىقىپ ئىھرامغا كىرىشى كېرەك. ئەگەر ئۆز ئۆيىدىلا ئىھرامغا كىرىپ ئۆمرە قىلىۋەرسە، بۇ گۇناھىغا ئىستىغپار ئېيتىدۇ ھەمدە قان ۋاجىب بولىدۇ.

ئەمما، ئۇلارنىڭ ھەجدە ئۆز ئۆيىدە ئىھرامغا كىرىشىگە بولىدۇ.

يۇنۇس كتاب تور بېكىتى www.yunuskitap.com

ھەرەم جنايەتلىرىنىڭ بايانى

س: ھەرەم جنايەتلىرى قايسى؟

ج: 1) ھەرەمنىڭ ئوۋ ھايۋانلىرىنى ئۆلتۈرۈش. 2) ھەرەمنىڭ دەرەخلىرىنى كېسىش ۋە ئوت-چۆپلىرىنى يۇلۇش.

بۇ جنايەت ئىھرام سەۋەبلىك ئەمەس، بەلكى ھەرەمنىڭ ھۆرمىتى سەۋەبىدىندۇر. شۇڭا، بىراۋ ئىھرام ئىچىدە بولسۇن ياكى ئىھرامسىز بولسۇن ھەرەمنىڭ ئوۋ ھايۋانلىرىدىن بىرنى ئۆلتۈرگەن بولسا، ئۇنىڭ جازاسى ئۈچۈن ئۇنىڭ قىممىتى باراۋىرىدە كەمبەغەللەرگە سەدىقە بېرىش ۋاجىب بولىدۇ، روزا تۇتۇش كۇپايە قىلمايدۇ.

ھەرەمنىڭ دەرەخلىرىنى كەسكۈچى ۋە ئوت-چۆپلىرىنى يۇلغۇچىغىمۇ ئوخشاشلا شۇنىڭ قىممىتى باراۋىرىدە كەمبەغەللەرگە سەدىقە بېرىش جازاسى ۋاجىب بولىدۇ. ئەگەر بۇ دەرەخ ياكى ئوت-چۆپلەرنىڭ ئىگىدارچىلىق قىلغۇچىسى بولسا، جازا ئىككى ھەسسىلىنىدۇ. بىر ھەسسىسى بىلەن ئىگىسىگە تۆلەم تۆلىنىدۇ، بىر ھەسسىسى شەرئىەتنىڭ ھەققىدۇر.

قولدىن بېرىپ قويۇشنىڭ بايانى

س: بىراۋ ھەج ئۇچۇن ئىھرامغا كىرىپ ئەرەپاتقا يېتىپ بولغۇچە نەھرى كۆنى تاڭ ئېتىپ كەتكەن بولسا، بۇنىڭ ھۆكمى نېمە؟

ج: ئۇنىڭ بۇ يىلقى ھەجى قولدىن كەتكەن بولىدۇ. ئۇ ئۆمرە پائالىيەتلىرىنى ئادا قىلىپ بولغاندىن كېيىن ئىھرامدىن چىقسا بولىدۇ. ئەمما، ئۇ كىشىنىڭ كېيىنكى يىلى بۇ يىلقى ھەجنىڭ قازاسىنى قىلىشغا تۇغرا كېلىدۇ، ئۇ مەيلى پەرز ھەج بولسۇن، مەيلى نەپلە ھەج بولسۇن.

س: بۇنىڭ ئۇچۇن قان ۋاجىبمۇ؟

ج: ياق.

س: ئۆمرە قولدىن كېتىدىغان ئىشمۇ بولامدۇ؟

ج: ياق. چۇنكى، ئۇنىڭغا ۋاقىت شەرت ئەمەس. يىلىنىڭ خالىغان ۋاقتىدا ئۆمرە قىلىشقا بولىدۇ.

قۇربانلىقنى زەبھى قىلىشنىڭ بايانى

س: ھەجدە قانداق ئەھۋالدا قۇربانلىق قىلىنىدۇ؟

ج: توسۇلۇپ قالغۇچى ئىھرامدىن چىقىش ئۇچۇن، قىران ياكى تەمەتتۇئ ھەج قىلغۇچى ئىككى پائالىيەتنى بىرلىكتە ئورۇندىۋالغانلىقىنىڭ شۈكرانىسىنى ئادا قىلىش ئۇچۇن ۋە ھەج ۋە ئۆمرە جەريانىدا ئۆتۈلگەن خاتالىقلار ۋە تەرك بولۇپ كەتكەن ۋاجىبلارنىڭ كەپپارىتى ئۇچۇن مال زەبھى قىلىنىپ قۇربانلىق قىلىنىدۇ.

س: قۇربانلىق ۋە زەبھىگە قايسى ھايۋان يارايدۇ؟

ج: تۆگە، كالا، قوي ۋە ئۆچكە. بۇلاردىن باشقا ھايۋانلارنى قۇربانلىق قىلىشقا بولمايدۇ. بۇلارنىڭ ئەركەكچىسى ياراۋەر. بۇلاردا تۆگىنىڭ بەش يىللىق بولۇشى، كالىنىڭ ئىككى يىللىق بولۇشى، قوي ئالتە ئايلىقتىن يۇقىرى، ئۆچكە بىر يىللىق بولۇشى ھەمدە ئەزالىرىدا بىرەر ئەيىب بولماسلىقى شەرت.

س: زەبھىنى خالىغان يەردە قىلىشقا بولامدۇ؟

ج: ياق، بەلكى ھەرەم دائىرىسىدە قىلىش كېرەك.

س: شېرىكلىشىپ زەبھى قىلىشقىمۇ بولامدۇ؟

ج: كالا ۋە تۆگىنى شېرىكلىشىپ زەبھى قىلىشقىمۇ بولىدۇ. يەنى، كۆپ بولغاندا يەتتە ئادەم. ئەمما، قوي ۋە ئۆچكە بىرلا ئادەمگە كۇپايە قىلىدۇ.

ئەمما، شېرىكلەشكەن كىشىلەرنىڭ ھەممىسى ئاللاھ يولىدا زەبھى قىلىشنى نىيەت قىلغان بولۇشى كېرەك، بى-

ـرەرى گۆش نىيىتى بىلەن شېرىك بولغان بولسا، قالغانـ
لارنىڭ ئەمەلى بىكار بولۇپ كېتىدۇ.

س: بۇ زەبھىلەرنىڭ گۆشىدىن ئۆزى يېيىشكە بولامدۇ؟

ج: تەمەتتۇئ ياكى قىران ھەج قىلغۇچىلارنىڭ قۇربانـ
لىقى ۋە نەپلە قۇربانلىقنىڭ گۆشىدىن ئۆزى يېيىشكە بولـ
ىدۇ. ئەمما، توسۇلۇپ قېلىش ۋە جىنايەت سەۋەبلىك قىلىنـ
غان زەبھىلەرنىڭ گۆشىدىن ئۆزى يېيىشكە بولمايدۇ. ئۇنى
مەككىنىڭ پېقىرـمىسكىنلىرىگە بېرىش كېرەك.

س: زەبھىنى ئۆز قولى بىلەن قىلىش شەرتمۇ؟

ج: ياق، باشقىلار ۋەكالىتەن قىلسىمۇ بولىدۇ. ئەمما، قاسساپنىڭ ئىش ھەققىنى گۆشتىن بېرىشكە بولمايدۇ.

ھەجگە مۇناسىۋەتلىك دۇئالار

1. ئۆيدىن ئايرىلىدىغاندا ئوقۇيدىغان دۇئا: 1) اَللّٰهُمَّ بِكَ انْتَشَرْتُ وَإِلَيْكَ تَوَجَّهْتُ وَبِكَ اعْتَصَمْتُ وَعَلَيْكَ تَوَكَّلْتُ، اَللّٰهُمَّ أَنْتَ ثِقَتِيْ وَأَنْتَ رِجَائِيْ، اَللّٰهُمَّ اكْفِنِيْ مَا أَهَمَّنِيْ وَمَا لَا أَهْتَمُّ بِهِ وَمَا أَنْتَ أَعْلَمُ بِهِ مِنِّيْ، عَزَّ جَارُكَ وَلَا إِلٰهَ غَيْرُكَ، اَللّٰهُمَّ زَوِّدْنِي التَّقْوَى

وَاغْفِرْ لِيْ ذُنُوْبِي وَوَجِّهْنِي إِلَى الْخَيْرِ أَيْنَمَا تَوَجَّهْتُ، اَللّٰهُمَّ إِنِّيْ أَعُوْذُ بِكَ مِنْ وَعْثَاءِ السَّفَرِ وَكَآبَةِ الْمُنْقَلَبِ وَالْحَوْرِ بَعْدَ الْكَوْرِ وَسُوْءِ الْمَنْظَرِ فِيْ الْأَهْلِ وَالْمَالِ وَالْوَلَدِ (ئى ئاللاھ! سېنىڭ ياردىمىڭ بىلەنلا يولغا چىقتىم، ساڭلا يۈزلەندىم، ساڭلا ئېسىلدىم ۋە ساڭلا تەۋەككۈل قىلدىم. ئى ئاللاھ! سەن مېنىڭ ئىشەنـ چىم ۋە ئۈمىدىم. ئى ئاللاھ! مېنى پەرىشان قىلغان ۋە مەن پەرىشان بولمىغان، لېكىن ئۆزىڭ (زىيىننى) سەن مەندىن ياخشى بىلىدىغان ئىشلاردا ماڭا كۈپايە قىلغىن، سېنىڭ ھەمراھىڭ غالىبتۇر ۋە سەندىن باشقا ئىلاھ يوقتۇر. ئى ئاللاھ! ماڭا تەقۋالىقنى ئوزۇق قىلىپ بەرگىن، گۇناھلـ ىرىمنى كەچۈرگىن ۋە مەن قەيەرگە يۈزلىنەي مېنى ياخشى ئىشلارغا يۈزلەندۈرگىن. ئى ئاللاھ! مەن سەپەرنىڭ مۇشەقـ قىتىدىن، يامان ئاقىۋەتتىن، دەسلەپتە پايدا ئېلىپ كېيىن زىيان تارتىپ قېلىشتىن، ئائىلەمدە، مالـدۇنيارىمدا ۋە بالاـچاقىلىرىمدا يامان ئەھۋال كۆرۈلۈشىدىن ساڭا سېغـ ىنىپ پاناھلىق تىلەيمەن).

2) بِسْمِ اللهِ وَلَا حَوْلَ وَلَا قُوَّةَ إِلَّا بِاللهِ، تَوَكَّلْتُ عَلَى اللهِ، اَللّٰهُمَّ وَفِّقْنِيْ لِمَا تُحِبُّ وَتَرْضَى وَاحْفَظْنِيْ مِنَ الشَّيْطَانِ الرَّجِيْمِ

(ئاللاهنىڭ ئىسمى بىلەن يولغا چىقتىم، ھەربىكەت ۋە قۇزغىتىم پەقەت ئاللاھ بىلەندۇر، ئاللاھقا تەۋەككۈل قىلدىم. ئى ئاللاھ! ماڭا سەن ئۆزەڭ ياخشى كۆرىدىغان ۋە رازى بولىدىغان ئىشلارنى مۇۋەپپەق قىلىپ بەرگىن ۋە مېنى قوغلاندى شەيتاندىن ساقلىغىن).

2. قاتناش قورالىغا ئولتۇرغاندا ئوقۇيدىغان دۇئا:

بِسْمِ اللهِ وَالْحَمْدُ للهِ الَّذِيْ هَدَانَا لِلْإِسْلامِ وَعَلَّمَنَا الْقُرْآنَ وَمَنَّ عَلَيْنَا بِمُحَمَّدٍ ﷺ، اَلْحَمْدُ للهِ الَّذِيْ جَعَلَنِيْ فِيْ خَيْرِ أُمَّةٍ أُخْرِجَتْ لِلنَّاسِ، سُبْحَانَ الَّذِيْ سَخَّرَ لَنَا هٰذَا وَمَا كُنَّا لَهُ مُقْرِنِيْنَ وَإِنَّا إِلَى رَبِّنَا لَمُنْقَلِبُوْنَ وَالْحَمْدُ لِلهِ رَبِّ الْعَالَمِيْنَ (ئاللاهنىڭ ئىسمى بىلەن ئاتلاندىم، بىزنى ئىسلامغا باشلىغان، بىزگە قۇرئاننى بىلدۈرگەن ۋە مۇھەممەد سەللەللاھۇ ئەلەيھى ۋەسەللەمنى پەيغەمبەر قىلىپ ئەۋەتىش بىلەن بىزگە ئېھسان قىلغان ئاللاھ تەئالاغا ھەمدۇسانالار بولسۇن! مېنى ئىنسانلار مەنپەئەتى ئۈچۈن ئوتتۇرىغا چىقىرىلغان ئەڭ ياخشى ئۈممەتنىڭ ئىچىدە قىلغان ئاللاھ تەئالاغا ھەمدۇسانالار بولسۇن! بىزگە بۇنى بويسۇندۇرۇپ بەرگەن زات پاكتۇر، بىز ئۇنىڭغا (مىنىشكە) قادىر ئەمەس ئىدۇق، بىز ھەقىقەتەن پەرۋەردىگارىمىزنىڭ دەرگاھىغا قايتقۇچىلارمىز، جىمىي ھەمدۇسانا ئالەملەرنىڭ پەرۋەردىگارى ئاللاھقا خاستۇر).

3. ئىھرامغا كىرىدىغاندا ئوقۇيدىغان دۇئا: 1) ئىفراد ھەج قىلغۇچى ئوقۇيدىغىنى: اَللّٰهُمَّ إِنِّيْ أُرِيْدُ الْحَجَّ فَيَسِّرْهُ لِيْ وَتَقَبَّلْهُ مِنِّيْ (ئى ئاللاھ! مەن ھەجگە نىيەت باغلىدىم، ماڭا ئۇنى ئاسان قىلىپ بەرگىن ۋە ئۇنى مەندىن قوبۇل قىلغىن).

2) قىران ھەج قىلغۇچى ئوقۇيدىغىنى: اَللّٰهُمَّ إِنِّيْ أُرِيْدُ الْعُمْرَةَ وَالْحَجَّ فَيَسِّرْهُمَا لِيْ وَتَقَبَّلْهُمَا مِنِّيْ (ئى ئاللاھ! مەن ئۆمرە ۋە ھەجگە نىيەت باغلىدىم، ماڭا ئۇ ئىككىسىنى ئاسان قىلىپ بەرگىن ۋە ئۇ ئىككىسىنى مەندىن قوبۇل قىلغىن).

3) ئۆمرە ھەج قىلغۇچى ئوقۇيدىغىنى: اَللّٰهُمَّ إِنِّيْ أُرِيْدُ الْعُمْرَةَ فَيَسِّرْهَا لِيْ وَتَقَبَّلْهَا مِنِّيْ (ئى ئاللاھ! مەن ئۆمرىگە نىيەت باغلىدىم، ماڭا ئۇنى ئاسان قىلىپ بەرگىن ۋە ئۇنى مەندىن قوبۇل قىلغىن).

4. تەلبىيە: لَبَّيْكَ اللّٰهُمَّ لَبَّيْكَ، لَبَّيْكَ لَا شَرِيْكَ لَكَ لَبَّيْكَ، إِنَّ الْحَمْدَ وَالنِّعْمَةَ لَكَ وَالْمُلْكَ، لَا شَرِيْكَ لَكَ (ھۇزۇرۇڭغا ھازىر

بولدۇم ئى ئاللاھ! ھۆزۈرۈڭغا ھازىر بولدۇم، ھۆزۈرۈڭغا ھازىر بولدۇم، سېنىڭ شېرىكىڭ يوقتۇر، ھۆزۈرۈڭغا ھازىر بولدۇم، ھەمدۇسانا، نېئمەت ۋە پادىشاھلىق ساڭا خاستۇر، سېنىڭ شېرىكىڭ يوقتۇر).

5. ھەرەمگە كىرگەندە ئوقۇيدىغان دۇئا: اَللّٰهُمَّ إِنَّ هٰذَا حَرَمُكَ وَأَمْنُكَ، فَحَرِّمْنِيْ عَلَى النَّارِ، وَآمِنِّيْ عَذَابَكَ يَوْمَ تَبْعَثُ عِبَادَكَ، وَاجْعَلْنِيْ مِنْ أَوْلِيَائِكَ وَأَهْلِ طَاعَتِكَ (ئى ئاللاھ! بۇ سېنىڭ ھەرىمىڭ ۋە سەن ئەمىن قىلغان جاي. بەندىلىرىڭنى تىرىلدۈرىدىغان كۈنى مېنى دوزاخ ئوتىدىن خالاس قىلغىن، ئازابىڭدىن ئەمىن قىلغىن، مېنى دوستلىرىڭدىن ۋە ساڭا ئىتائەت قىلغۇچىلاردىن قىلغىن).

6. مەككىگە كىرگەندە ئوقۇيدىغان دۇئا: اَللّٰهُمَّ إِنَّ هٰذَا الْبَلَدَ بَلَدُكَ، وَالْبَيْتَ بَيْتُكَ، جِئْتُ أَطْلُبُ رَحْمَتَكَ وَأَؤُمُّ طَاعَتَكَ مُتَّبِعًا لِأَمْرِكَ رَاضِيًا بِقَدَرِكَ، أَسْئَلُكَ مَسْأَلَةَ الْمُضْطَرِّ إِلَيْكَ الْمُشْفِقِ مِنْ عَذَابِكَ أَنْ تَسْتَقْبِلَنِيْ بِعَفْوِكَ، وَأَنْ تَتَجَاوَزَ عَنِّيْ بِرَحْمَتِكَ، وَأَنْ تُدْخِلَنِيْ جَنَّتَكَ، أَسْئَلُكَ بِأَنَّكَ أَنْتَ اللهُ لَا إِلٰهَ إِلَّا أَنْتَ الرَّحْمٰنُ الرَّحِيْمُ، أَنْ تَسْتَجِيْبَ لَنَا دَعْوَتَنَا وَأَنْ تُعْطِيَنَا رَغْبَتَنَا وَأَنْ تُغْنِيَنَا عَمَّنْ

أَغْنَيْتَهُ عَنَّا مِنْ خَلْقِكَ وَأَنْ تُصَلِّيَ وَتُسَلِّمَ عَلَى سَيِّدِنَا مُحَمَّدٍ ﷺ تَسْلِيْمًا كَثِيْرًا (ئى ئاللاھ! بۇ شەھەر سېنىڭ شەھرىڭ! بۇ ئۆيۈڭ سېنىڭ ئۆيۈڭ! مەن رەھمىتىڭنى تەلەپ قىلغان، تائىتىڭگە يۈزلەنگەن، ئەمرىڭگە ئىزچىل ئەگەشكەن، قىسمىتىڭگە ئىزچىل رازى بولغان ھالدا كەلدىم. ساڭا موھتاج بولغان ۋە ئازابىڭدىن قورققان ھالدا سەندىن مېنى ئەپۇيۈڭ بىلەن قارشى ئېلىشىڭنى، رەھمىتىڭ بىلەن گۇناھىمدىن ئۆتۈپ كېتىشىڭنى، مېنى جەننىتىڭگە كىرگۈزۈشۈڭنى تىلەيمەن. سەن سەندىن باشقا ئىلاھ يوق بولغان ئاللاھسەن ۋە ناھايىتى شەپقەتلىك ۋە مېھرىبانسەنكى، سەندىن دۇئالىرىمىزنى ئىجابەت قىلىشىڭنى، ئارزۇ قىلغانلىرىمىزنى ئاتا قىلىشىڭنى، بەندىلىرىڭ ئىچىدىكى ئۇنى بىزدىن بېھاجەت قىلغان كىشىلەردىن بىزنىمۇ بېھاجەت قىلىشىڭنى، خوجىمىز مۇھەممەد سەللاللاھۇ ئەلەيھى ۋەسەللەمگە كۆپتىن كۆپ رەھمەت قىلىشىڭنى ۋە سالامەتلىك بېغىشلىشىڭنى تىلەيمەن.

7. ھەرەم مەسجىدىگە كەلگەندە ئوقۇيدىغان دۇئا: 1) بِسْمِ اللهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيْمِ اَلْحَمْدُ لله رَبِّ الْعَالَمِيْنَ وَالصَّلوةُ وَالسَّلامُ عَلَى رَسُوْلِ اللهِ، اَللّٰهُمَّ اغْفِرْ لِىْ ذُنُوْبِىْ وَافْتَحْ لِىْ أَبْوَابَ رَحْمَتِكَ (ناھايىتى شەپقەتلىك ۋە مېھرىبان ئاللاھنىڭ ئىسمى بىلەن باشلايمەن، ھەمدۇسانا ئالەملەرنىڭ پەرۋەردىگارى ئاللاھقا خاستۇر، ياخشى تىلەك ۋە سالامىلىرىمىز ئاللاھنىڭ ئەلچىسىگە بولسۇن، ئى ئاللاھ! جىمىي گۇناھلىرىمنى مەغپىرەت قىلغىن ۋە ماڭا رەھمىتىڭنىڭ ئىشىكىنى ئاچقىن).

بۇ ھەرقانداق بىر مەسجىدكە كىرگەندە ئوقۇلىدىغان دۇئادۇر. شۇنداقلا، مەسجىدكە ئوڭ پۇت بىلەن كىرىمىز.

2) أَعُوْذُ بِاللهِ الْعَظِيْمِ وَبِوَجْهِهِ الْكَرِيْمِ وَسُلْطَانِهِ الْقَدِيْمِ مِنَ الشَّيْطَانِ الرَّجِيْمِ، بِسْمِ اللهِ، وَالصَّلوةُ وَالسَّلامُ عَلَى رَسُوْلِ اللهِ، اَللّٰهُمَّ اغْفِرْ لِىْ جَمِيْعَ ذُنُوْبِىْ وَافْتَحْ لِىْ أَبْوَابَ رَحْمَتِكَ، اَللّٰهُمَّ أَنْتَ السَّلامُ وَمِنْكَ السَّلامُ وَإِلَيْكَ يَرْجِعُ السَّلامُ حَيِّنَا رَبَّنَا بِالسَّلامِ وَأَدْخِلْنَا دَارَ السَّلامِ تَبَارَكْتَ رَبَّنَا وَتَعَالَيْتَ يَا ذَا الْجَلالِ وَالْإِكْرَامِ (ئۇلۇغ ئاللاھقا، ئۇنىڭ كەرەملىك زاتىغا ۋە ئەزەلىي پادىشاھلىقىغا سېغىنىپ قوغلاندىن شەيتاندىن پاناھلىق تىلەيمەن، ئاللاھنىڭ ئىسمى بىلەن باشلايمەن، ياخشى تىلەك ۋە سالامىلىرىمىز ئاللاھنىڭ ئەلچىسىگە بولسۇن. ئى ئاللاھ! جىمىي گۇناھلىرىمنى مەغپىرەت قىلغىن ۋە ماڭا رەھمىتىڭنىڭ ئىشىكىنى ئاچقىن. ئى ئاللاھ! سەن ئامانلىق بېغىشلىغۇچىدۇرسەن ۋە ئامانلىق سەن تەرەپتىنلا بولىدۇ، سالامەتلىك سەن تەرەپكە قايتىدۇ، پەرۋەردىگارىمىز بىزنى تىنچ ياشاتقىن، ئامانلىق يۇرتى بولغان جەننىتىڭگە كىرگۈزگىن، ئى ئۇلۇغلۇق ۋە ھۆرمەت ئىگىسى بولغان ئاللاھ! بەرىكىتلىك بۇيۇكتۇر ۋە يۇكسەكتۇر).

8. خانە كەئبىنى كۆرگەندە ئوقۇيدىغان تەھلىل: اَللّٰهُ أَكْبَرُ، اَللّٰهُ أَكْبَرُ، لَآ إِلٰهَ إِلَّا اللّٰهُ وَاللّٰهُ أَكْبَرُ، اَللّٰهُ أَكْبَرُ، وَلِلّٰهِ الْحَمْدُ (ئاللاھ ھەممىدىن ئۇلۇغدۇر، ئاللاھ ھەممىدىن ئۇلۇغدۇر، ئاللاھتىن باشقا ئىلاھ يوقتۇر، ئاللاھ ھەممىدىن ئۇلۇغدۇر، ئاللاھ ھەممىدىن ئۇلۇغدۇر، ھەمدۇسانا ئاللاھقا خاستۇر).

9. خانە كەئبىنى كۆرگەندە ئوقۇيدىغان دۇئا: اَللّٰهُمَّ أَنْتَ السَّلامُ وَمِنْكَ السَّلامُ فَحَيِّنَا رَبَّنَا بِالسَّلامِ، اَللّٰهُمَّ زِدْ هَذَا الْبَيْتَ

تَشْرِيْفًا وَتَعْظِيْمًا وَتَكْرِيْمًا وَمَهَابَةً وَزِدْ مَنْ حَجَّهُ أَوِ اعْتَمَرَهُ تَكْرِيْمًا وَتَشْرِيْفًا وَتَعْظِيْمًا وَبِرًّا (ئى ئاللاھ! سەن ئامانلىق بېغىشلىغۇچىدۇرسەن ۋە ئامانلىق سەن تەرەپتىنلا بولىدۇ، پەرۋەردىگارىمىز بىزنى تىنچ ياشاتقىن. ئى ئاللاھ! بۇ ئۆيۈڭنى تېخىمۇ شەرەپلىك، تېخىمۇ ئۇلۇغ، تېخىمۇ ئىززەتلىك ۋە تېخىمۇ ھەيۋەتلىك قىلغىن، بۇ جايدا ھەج ياكى ئۆمرە قىلغۇچىلارنىڭ ئىززىتى، شەرىپى، ھۆرمىتى ۋە ياخشىلىقىنى زىيادە قىلغىن).

10. تاۋاپتا ئوقۇيدىغان دۇئا: رَبِّ قَنِّعْنِيْ بِمَا رَزَقْتَنِيْ وَبَارِكْ لِيْ فِيْهِ وَاخْلُفْ عَلَىَّ كُلَّ غَائِبَةٍ لِيْ بِخَيْرٍ (پەرۋەردىگارىم! بەرگەن رىزقىڭ بىلەن ماڭا قانائەت بەرگىن، ئۇنىڭدا ماڭا بەرىكەت بەرگىن، قولۇمدىن كەتكەن نەرسىلەرنىڭ ئورنىنى ياخشىلىقىڭ بىلەن تولدۇرۇپ بەرگىن).

11. رۇكنى يەمانىنى سىلىغاندا ئوقۇيدىغان دۇئا: ﴿رَبَّنَآ ءَاتِنَا فِي ٱلدُّنْيَا حَسَنَةً وَفِي ٱلْأَخِرَةِ حَسَنَةً وَقِنَا عَذَابَ ٱلنَّارِ﴾ (پەرۋەردىگارىمىز! بىزگە دۇنيادا ياخشىلىق ئاتا قىلغىن، ئاخىرەتتىمۇ ياخشىلىق ئاتا قىلغىن ۋە بىزنى دوزاخ ئازابىدىن ساقلىغىن).

12. سەفادا ئوقۇيدىغان دۇئا: ئالدى بىلەن ﴿إِنَّ ٱلصَّفَا وَٱلْمَرْوَةَ مِن شَعَآئِرِ ٱللَّهِ﴾ «سەفا بىلەن مەرۋە ھەقىقەتەن ئاللاھنىڭ (دىنىنىڭ) ئالامەتلىرىدۇر» دېگەن ئايەتنى تىلاۋەت قىلىمىز، ئاندىن مۇنۇ دۇئانى ئوقۇيمىز: لَآ إِلٰهَ إِلَّا اللّٰهُ وَحْدَهُ لَا شَرِيْكَ لَهُ لَهُ الْمُلْكُ وَلَهُ الْحَمْدُ وَهُوَ عَلٰى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيْرٌ صَدَقَ اللّٰهُ وَعْدَهُ وَنَصَرَ عَبْدَهُ وَهَزَمَ الْأَحْزَابَ وَحْدَهُ (يالغۇز ئاللاھتىن باشقا ئىلاھ يوقتۇر، ئۇنىڭ شېرىكى يوقتۇر، پادىشاھلىق ۋە جىمىي ھەمدۇسانا ئۇنىڭغا خاستۇر، ئۇ ھەر شەيئىگە قادىردۇر، ئۇ ۋەدىسىنى ئىشقا ئاشۇردى، بەندىسىگە ياردەم بەردى، ئىتتىپاقداش دۈشمەنلەرنى يالغۇز مەغلۇب قىلدى).

13. ئىككى يېشىل چىراغ ئارىلىقىدا يۈگۈرگەندە ئوقۇيدىغان دۇئا: رَبِّ اغْفِرْ وَارْحَمْ وَأَنْتَ الْأَعَزُّ الْأَكْرَمُ وَتَجَاوَزْ عَمَّا تَعْلَمْ (پەرۋەردىگارىم! مەغپىرەت قىلغىن، رەھىم قىلغىن، سەن بولساڭ بەكمۇ ئىززەتلىكسەن، بەكمۇ كەرەملىكسەن، سەن بىلىدىغان گۇناھلاردىن ئۆتۈپ كەتكىن).

14. مەككىدىن مىناغا ماڭغاندا ئوقۇيدىغان دۇئا: اَللّٰهُمَّ إِيَّاكَ أَرْجُوْ وَإِيَّاكَ أَدْعُوْ وَإِلَيْكَ أُنِيْبُ فَبَلِّغْنِيْ صَالِحَ عَمَلِيْ وَأَصْلِحْ لِيْ

فِيْ ذُرِّيَّتِيْ (ئى ئاللاھ! سەندىن ئۇمىد قىلىمەن، ساڭا دۇئا قىلىمەن ۋە ساڭا تەۋبە قىلىمەن، ياخشى ئارزۇيۇمغا يەتكۈزگىن ۋە مېنىڭ ئەۋلادىمنى تۈزگىن).

15. مىنا تېغىغا چىققاندا ئوقۇيدىغان دۇئا: اَللّٰهُمَّ هٰذِهِ مِنًى هٰذَا مَا دَلَلْتَنَا عَلَيْهِ مِنَ الْمَنَاسِكِ، أَسْئَلُكَ أَنْ تَمُنَّ عَلَيْنَا بِجَوَامِعِ الْخَيْرِ وَصَلَّى اللهُ عَلَى سَيِّدِنَا مُحَمَّدٍ وَعَلَى آلِهِ وَسَلَّمَ (ئى ئاللاھ! بۇ مىنا تېغىدۇر، بۇ سەن بىزگە ھەج پائالىيەتلىرىنى ئادا قىلىشىمىزغا كۆرسەتىپ بەرگەن يەردۇر، مەن سەندىن بىزگە بارلىق ياخشىلىق بىلەن ئىھسان قىلىشىڭنى تىلەيمەن، ئاللاھ تەئالا خوجىمىز مۇھەممەد ئەلەيھىسسالامغا ۋە ئۇنىڭ ئائىلە-تاۋابئاتلىرىغا رەھمەت قىلسۇن ۋە ئۇلارنى سالامەت قىلسۇن).

16. ئەرەپاتتا ئوقۇيدىغان دۇئا: 1) اَللّٰهُمَّ إِنِّيْ أَسْئَلُكَ مِنْ خَيْرِ مَا سَئَلَكَ مِنْهُ نَبِيُّكَ مُحَمَّدٌ ﷺ، وَأَعُوْذُ بِكَ مِنْ شَرِّ مَا اسْتَعَاذَكَ مِنْهُ مُحَمَّدٌ ﷺ، رَبَّنَا ظَلَمْنَآ أَنفُسَنَا وَإِن لَّمْ تَغْفِرْ لَنَا وَتَرْحَمْنَا لَنَكُونَنَّ مِنَ ٱلْخَٰسِرِينَ، رَبَّنَا تَقَبَّلْ مِنَّآ إِنَّكَ أَنتَ ٱلسَّمِيعُ ٱلْعَلِيمُ، وَتُبْ عَلَيْنَآ إِنَّكَ أَنتَ ٱلتَّوَّابُ ٱلرَّحِيمُ، رَبِّ ٱجْعَلْنِى مُقِيمَ ٱلصَّلَوٰةِ وَمِن ذُرِّيَّتِى رَبَّنَا وَتَقَبَّلْ دُعَآءِ، رَبَّنَا ٱغْفِرْ لِى وَلِوَٰلِدَىَّ

وَلِلْمُؤْمِنِينَ يَوْمَ يَقُومُ ٱلْحِسَابُ، رَبِّ اغْفِرْ لِيْ وَلِوَالِدَيَّ رَبِّ ارْحَمْهُمَا كَمَا رَبَّيَانِ صَغِيْرًا، رَبَّنَا ٱغْفِرْ لَنَا وَلِإِخْوَٰنِنَا ٱلَّذِينَ سَبَقُونَا بِٱلْإِيمَٰنِ وَلَا تَجْعَلْ فِى قُلُوبِنَا غِلًّا لِّلَّذِينَ ءَامَنُوا۟ رَبَّنَآ إِنَّكَ رَءُوفٌ رَّحِيمٌ، اَللّٰهُ أَكْبَرُ وَلِلّٰهِ الْحَمْدُ (ئۈچ قېتىم)، لَآ إِلٰهَ إِلَّا اللّٰهُ وَحْدَهُ لَا شَرِيْكَ لَهُ لَهُ الْمُلْكُ وَلَهُ الْحَمْدُ وَهُوَ عَلٰى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيْرٌ، اَللّٰهُمَّ اهْدِنِيْ بِالْهُدَى وَاعْصِمْنِيْ بِالتَّقْوَى وَاغْفِرْ لِيْ فِي الْآخِرَةِ وَالْأُوْلَى (ئۈچ قېتىم)، اَللّٰهُمَّ اجْعَلْهُ حَجًّا مَبْرُوْرًا وَذَنْبًا مَغْفُوْرًا (ئى ئاللاھ! سەندىن پەيغەمبىرىڭ مۇھەممەد سەللەللاھۇ ئەلەيھى ۋەسەللەم سەندىن سورىغان ياخشى نەرسىلەرنى سورايمەن، سەندىن پەيغەمبىرىڭ مۇھەممەد سەللەللاھۇ ئەلەيھى ۋەسەللەم ساڭا سېغىنىپ پاناھلىق تىلىگەن يامانلىقلاردىن پاناھلىق تىلەيمەن. پەرۋەردىگارىمىز! بىز ئۆزىمىزگە ئۆزىمىز زۇلۇم قىلدۇق، ئەگەر سەن بىزگە مەغپىرەت قىلمىساڭ، بىزگە رەھىم قىلمىساڭ، بىز چوقۇم زىيان تارتقۇچىلاردىن بولىمىز. پەرۋەردىگارىمىز! بىزدىن (بىزنىڭ ئىبادەتلىرىمىزنى) قوبۇل قىلغىن، سەن ھەقىقەتەن (دۇئايىمىزنى) ئاڭلاپ تۇرغۇچىسەن، (نىيىتىمىزنى) بىلىپ تۇرغۇچىسەن. تەۋبىمىزنى قوبۇل قىلغىن، چۈنكى سەن

تەۋبىنى ناھايىتى قوبۇل قىلغۇچىسەن، ناھايىتى مېھرىـ
بانسەن. مېنى ۋە ئەۋلادىمنى نامازنى ئادا قىلغۇچى قىلـ
غىن، پەرۋەردىگارىمىز! دۇئايىمنى قوبۇل قىلغىن. پەرۋەردىـ
گارىمىز! ھېساب ئالىدىغان كۈندە (يەنى قىيامەت كۈنىدە)
ماڭا، ئاتا-ئانامغا ۋە مۇئمىنلەرگە مەغپىرەت قىلغىن. ئى
پەرۋەردىگارىم! ئۇلار مېنى كىچىكلىكىمدە تەربىيىلىگىنىـ
دەك ئۇلارغا مەغپىرەت قىلغىن ۋە مەرھەمەت قىلغىن.
پەرۋەردىگارىمىز! بىزگە ۋە بىزدىن ئىلگىرى ئىمان ئېيتقان
قېرىنداشلىرىمىزغا مەغپىرەت قىلغىن، دىللىرىمىزدا مۇئمىنـ
لەرگە قارشى دۇشمەنلىك پەيدا قىلمىغىن، پەرۋەردىگارىـ
مىز! سەن ناھايىتى مەغپىرەت قىلغۇچىسەن، مېھرىبانسەن.
ئاللاھ ھەممىدىن ئۇلۇغدۇر، جىمىي ھەمدۇسانا ئاللاھقا
خاستۇر، ئاللاھ ھەممىدىن ئۇلۇغدۇر، جىمىي ھەمدۇسانا
ئاللاھقا خاستۇر، ئاللاھ ھەممىدىن ئۇلۇغدۇر، جىمىي ھەمـ
دۇسانا ئاللاھقا خاستۇر. يالغۇز ئاللاھتىن باشقا ئىلاھ يوقـ
تۇر، ئۇنىڭ شېرىكى يوقتۇر، پادىشاھلىق ۋە جىمىي ھەمـ
دۇسانا ئۇنىڭغا خاستۇر، ئۇ ھەر شەيئىگە قادىردۇر. ئى
ئاللاھ! مېنى توغرا يولغا باشلىغىن، مېنى تەقۋالىق بىلەن

ساقلىغىن، دۇنيا-ئاخىرەتتە ماڭا مەغپىرەت قىلغىن. ئى
ئاللاھ! (ھەجمىزنى) مەقبۇل ھەجلەردىن ۋە بىزنى گۇناھـ
لىرى مەغپىرەت قىلىنغانلاردىن قىلغىن). بۇ دۇئانى ئارـ
لىقتا بىرئاز ۋاقىت ئۆتكۈزۈپ تەكرار-تەكرار ئوقۇيمىز.

2) اَللّٰهُمَّ لَكَ الْحَمْدُ كَالَّذِيْ نَقُوْلُ وَخَيْرًا مِمَّا نَقُوْلُ، اَللّٰهُمَّ لَكَ صَلَاتِيْ وَنُسُكِيْ وَمَحْيَايَ وَمَمَاتِيْ وَإِلَيْكَ مَآبِيْ وَلَكَ رَبِّ تُرَاثِيْ، اَللّٰهُمَّ إِنِّيْ أَعُوْذُ بِكَ مِنْ عَذَابِ الْقَبْرِ وَوَسْوَسَةِ الصَّدْرِ وَشَتَاتِ الْأَمْرِ، اَللّٰهُمَّ إِنِّيْ أَسْئَلُكَ مِنْ خَيْرِ مَا تَجِيءُ بِهِ الرِّيْحُ، وَأَعُوْذُ بِكَ مِنْ شَرِّ مَا تَجِيءُ بِهِ الرِّيْحُ (ئى ئاللاھ! ساڭا بىز ئېيتقاندەك ۋە ئۇنىڭـ
دىنمۇ ياخشىراق ھەمدۇسانالار بولسۇن! ئى ئاللاھ! مېنىڭ
نامىزىم، قۇربانلىقىم، ھاياتىم ۋە ماماتىم سەن ئۈچۈندۇر.
قايتىدىغان يېرىم سېنىڭ تەرىپىڭدۇر، ھەممىنى ساڭا قالـ
دۇرىمىز. ئى ئاللاھ! ساڭا سېغىنىپ قەبرە ئازابىدىن، كۆـ
ڭۈلنىڭ ۋەسۋەسىسىدىن ۋە ئىشلارنىڭ چېچىلاڭغۇلۇقىدىن
پاناھلىق تىلەيمەن. ئى ئاللاھ! سەندىن شامال ئېلىپ
كېلىدىغان نەرسىلەرنىڭ ياخشىسىنى تىلەيمەن، ساڭا سېـ
غىنىپ شامال ئېلىپ كېلىدىغان نەرسىلەرنىڭ يامىنىدىن

پاناھلىق تىلەيمەن).

3) اَللّٰهُمَّ إِنِّىْ أَسْئَلُكَ رِزْقًا طَيِّبًا مُبَارَكًا، اَللّٰهُمَّ إِنَّكَ أَمَرْتَ بِالدُّعَاءِ وَقَضَيْتَ عَلَى نَفْسِكَ بِالْإِجَابَةِ وَإِنَّكَ لَا تُخْلِفُ الْمِيْعَادَ وَلَا تَنْكُثُ عَهْدَكَ، اَللّٰهُمَّ مَا أَحْبَبْتَ مِنْ خَيْرٍ فَحَبِّبْهُ إِلَيْنَا وَيَسِّرْهُ لَنَا، وَمَا كَرِهْتَ مِنْ شَىْءٍ فَكَرِّهْهُ إِلَيْنَا وَجَنِّبْنَاهُ وَلَا تَنْزِعْ مِنَّا الْإِسْلَامَ بَعْدَ إِذْ هَدَيْتَنَا (ئى ئاللاھ! سەندىن پاك ۋە بەرىكەتلىك رىزق تەلەيمەن. ئى ئاللاھ! سەن ھەقىقەتەن دۇئا قبلىشقا بۇيرۇدۇڭ ۋە ئىجابەت قبلىشنى ئۆزۈڭ ئۈستۈڭگە ئالدىڭ، سەن ھەقىقەتەن ۋەدەڭگە خىلاپلىق قىلمايسەن ۋە ئەھدەڭنى بۇزمايسەن. ئى ئاللاھ! سەن ياخشى كۆرگەن ئىشنى بىزگىمۇ ياخشى كۆرسەتسەڭ ۋە ئاسانلاشتۇرۇپ بەرسەڭ، سەن يامان كۆرگەن ئىشنى بىزگىمۇ يامان كۆرسەتسەڭ ۋە ئۇنى بىزدىن يىراق قىلساڭ. بىزنى ئىسلامغا ھىدايەت قىلغاندىن كېيىن ئۇنى بىزدىن تارتىۋالمىساڭ).

4) اَللّٰهُمَّ إِنَّكَ تَرَى مَكَانِىْ وَتَسْمَعُ كَلَامِىْ وَتَعْلَمُ سِرِّىْ وَعَلَانِيَتِىْ وَلَا يَخْفَى عَلَيْكَ شَىْءٌ مِنْ أَمْرِىْ، أَنَا الْبَائِسُ الْفَقِيْرُ الْمُسْتَغِيْثُ الْمُسْتَجِيْرُ الْوَجِلُ الْمُشْفِقُ الْمُقِرُّ الْمُعْتَرِفُ بِذَنْبِهِ، أَسْئَلُكَ

مَسْأَلَةَ الْمِسْكِيْنِ وَأَبْتَهِلُ إِلَيْكَ ابْتِهَالَ الْمُذْنِبِ الذَّلِيْلِ وَأَدْعُوْكَ دُعَاءَ الْخَائِفِ الضَّرِيْرِ، مَنْ خَضَعَتْ لَكَ رَقَبَتُهُ وَفَاضَتْ لَكَ عَيْنَاهُ وَذَلَّ لَكَ جَسَدُهُ وَرَغِمَ لَكَ أَنْفُهُ، اَللّٰهُمَّ لَا تَجْعَلْنِىْ بِدُعَائِكَ رَبِّىْ شَقِيًّا وَكُنْ بِىْ رَؤُوْفًا رَحِيْمًا يَا خَيْرَ الْمَسْئُوْلِيْنَ وَيَا خَيْرَ الْمُعْطِيْنَ (ئى ئاللاھ! سەن ئورنۇمنى كۆرۈپ تۇرىسەن، سۆزلىرىمنى ئاڭلاپ تۇرىسەن، يوشۇرۇن ۋە ئاشكارا ئىشلىرىمنى بىلىپ تۇرىسەن، ساڭا ھېچبىر ئىشىم مەخپىي ئەمەس. مەن بەك ئېھتىياجلىق پېقىرمەن، ياردەم ۋە پاناھلىق تىلىگۈچىمەن، بەك قورقۇچمەن، گۇناھىمنى ئىقرار ۋە ئېتىراپ قىلغۇچىمەن، سەندىن مىسكىنلەردەك سورايمەن، ساڭا گۇناھكار خارىنىڭ ئىلتىجاسىدەك ئىلتىجا قىلىمەن، ساڭا قورقۇپ يۇرگەن كورىنىڭ ۋە سەن ئۇچۇن بويىنى ئېگىلگەن، كۆزلىرىدىن ياش ئاققان، تېنى خار ۋە بۇرنى تۇپىغا مىلەنگەن ئادەمنىڭ دۇئاسىدەك دۇئا قىلىمەن. ئى ئاللاھ! مېنى ساڭا قىلغان دۇئايىمدا ئۇمىدسىز قويمىغىن، ماڭا مېھرىبان ۋە شەپقەتلىك بولغىن، ئى تىلەكلەر تىلىنىدىغانلارنىڭ ۋە بېرىدىغانلارنىڭ ياخشىسى بولغان ئاللاھ!).

5) اَللّٰهُمَّ اجْعَلْ فِيْ سَمْعِيْ نُوْرًا وَفِيْ بَصَرِيْ نُوْرًا وَفِيْ قَلْبِيْ نُوْرًا، اَللّٰهُمَّ اشْرَحْ لِيْ صَدْرِيْ وَيَسِّرْ لِيْ أَمْرِيْ، اَللّٰهُمَّ إِنِّيْ أَعُوْذُ بِكَ مِنْ شَرِّ مَا يَلِجُ فِي اللَّيْلِ وَمِنْ شَرِّ مَا يَلِجُ فِي النَّهَارِ وَمِنْ شَرِّ بَوَائِقِ الدَّهْرِ، رَبَّنَآ ءَاتِنَا فِي ٱلدُّنْيَا حَسَنَةً وَفِي ٱلْآخِرَةِ حَسَنَةً وَقِنَا عَذَابَ ٱلنَّارِ (ئى ئاللاھ! قولقمنى نۇرلاندۇرغىن، كۆزۈمنى نۇرلاندۇرغىن، قەلبىمنى نۇرلاندۇرغىن. ئى ئاللاھ! مېنىڭ قەلبىمنى كەڭرى قىلغىن، ئىشىمنى ئاسانلاشتۇرغىن. ئى ئاللاھ! ساڭا سېغىنىپ كېچە-كۈندۈزدىكى ئىشلارنىڭ ۋە زامان ھادىسىلىرىنىڭ يامانلىقىدىن پاناھلىق تىلەيمەن. پەرۋەردىگارىمىز! بىزگە دۇنيادا ياخشىلىق ئاتا قىلغىن، ئاخىرەتتىمۇ ياخشىلىق ئاتا قىلغىن ۋە بىزنى دوزاخ ئازابىدىن ساقلىغىن).

6) سُبْحَانَ اللهِ وَالْحَمْدُ للهِ وَاللهُ أَكْبَرُ وَلَا حَوْلَ وَلَا قُوَّةَ إِلَّا بِاللهِ (ئاللاھ پاكتۇر، جىمىي ھەمدۇسانا ئاللاھقا خاستۇر، ئاللاھ ھەممىدىن ئۇلۇغدۇر، ھەرىكەت ۋە قۇۋۋەت پەقەت ئاللاھ بىلەندۇر). بۇ تەسبىھ 100 قېتىم ئوقۇلىدۇ، ئاندىن 100 قېتىم ئىستىغپار ئېيتىلىدۇ. ئاندىن مۇنۇ دۇئا تەكرار-تەكرار

ئوقۇلىدۇ: لَآ إِلٰهَ إِلَّا اللهُ وَحْدَهُ لَا شَرِيْكَ لَهُ لَهُ الْمُلْكُ وَلَهُ الْحَمْدُ وَهُوَ عَلٰى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيْرٌ، لَآ إِلٰهَ إِلَّا اللهُ وَحْدَهُ وَنَحْنُ لَهُ مُسْلِمُوْنَ، لَآ إِلٰهَ إِلَّا اللهُ وَلَوْ كَرِهَ الْمُشْرِكُوْنَ، لَآ إِلٰهَ إِلَّا اللهُ رَبُّنَا وَرَبُّ آبَائِنَا الْأَوَّلِيْنَ، اَللّٰهُمَّ أَعْتِقْ رَقَبَتِيْ مِنَ النَّارِ وَأَوْسِعْ لِيْ فِيْ الرِّزْقِ الْحَلَالِ وَاصْرِفْ عَنِّيْ فَسَقَةَ الْإِنْسِ وَالْجِنِّ (يالغۇز ئاللاھتىن باشقا ئىلاھ يوقتۇر، ئۇنىڭ شېرىكى يوقتۇر، پادىشاھلىق ۋە جىمىي ھەمدۇسانا ئۇنىڭغا خاستۇر، ئۇ ھەر شەيئىگە قادىردۇر، يالغۇز ئاللاھتىن باشقا ئىلاھ يوق، بىز ئۇنىڭغا بويسۇنىدۇق، مۇشرىكلار يامان كۆرگەن تەقدىردىمۇ ئاللاھتىن باشقا ئىلاھ يوق، بىزنىڭ پەرۋەردىگارىمىز ۋە ئەجدادلىرىمىزنىڭ پەرۋەردىگارى بولغان ئاللاھتىن باشقا ئىلاھ يوق، ئى ئاللاھ! بوينۇمنى دوزاختىن ئازاد قىلغىن، ماڭا ھالال رىزقنى كەڭرى قىلىپ بەرگىن، مېنى ئىنسان ۋە جىنلارنىڭ يامانلىرىدىن ساقلىغىن).

17. شەيتانغا تاش ئاتقاندا ئوقۇيدىغان دۇئا: بِسْمِ اللهِ اَللهُ أَكْبَرُ رِضًا لِلرَّحْمٰنِ وَرَغْمًا لِلشَّيْطَانِ (ئاللاھنىڭ ئىسمى بىلەن باشلايمەن، ئاللاھ ھەممىدىن ئۇلۇغدۇر، (بۇ ئىشىم)

رەھمان تەئالانى رازى قىلىش ۋە شەيتاننى خارلاش ئۈچۈندۇر).

18. چاچ چۈشۈرگەندە ياكى قىسقارتقاندا ئوقۇيدىغان دۇئا: اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ عَلَى مَا هَدَانَا وَأَنْعَمَ عَلَيْنَا وَقَضَى عَنَّا مَنَاسِكَنَا، اَللّٰهُمَّ هٰذِهِ نَاصِيَتِيْ بِيَدِكَ فَاجْعَلْ لِيْ بِكُلِّ شَعْرَةٍ نُوْرًا يَوْمَ الْقِيَامَةِ وَامْحُ عَنِّيْ بِهَا سَيِّئَةً وَارْفَعْ بِهَا دَرَجَةً، اَللّٰهُمَّ بَارِكْ فِيْ نَفْسِيْ وَتَقَبَّلْ مِنِّيْ، اَللّٰهُمَّ اغْفِرْ لِيْ وَلِلْمُحَلِّقِيْنَ وَالْمُقَصِّرِيْنَ يَا وَاسِعَ الْمَغْفِرَةِ (بىزنى تۇغرا يولغا باشلىغان، بىزگە نېئمەت بەرگەن ۋە بىزنى ھەج پائالىيەتلىرىنى ئادا قىلدۇرغان ئاللاھقا ھەمدۇسانا بولسۇن! ئى ئاللاھ! مانا بۇ مېنىڭ كۆكۈلام سېنىڭ ئالكىدىدۇر، ھەربىر چېچىم بەدىلىگە قىيامەت كۈنى ماڭا بىر نۇر ئاتا قىلغىن، بىر گۇناھىمنى ئۆچۈرگىن ۋە ئۇنىڭ بىلەن دەرىجەمنى كۆتۈرگىن. ئى ئاللاھ! ماڭا بەرىكەت بەرگىن ۋە مەندىن (ھەجمنى) قوبۇل قىلغىن. ئى مەغپىرىتى كەڭرى ئاللاھ! ماڭا ۋە چاچلىرىنى چۈشۈرگەن ۋە قىسقارتقانلارغا مەغپىرەت قىلغىن).

مەدىنە زىيارىتىنىڭ بايانى

ھەج پائالىيەتلىرىنى تولۇق تۈگىتىپ بولساق، ئەمدى يەنە بىر مۇھىم ئىش قېلىپ قالىدۇ. ئۇ بولسىمۇ ھەجگە قىلغان سەپىرىمىزنىڭ ئاخىرىنىڭ ئىپار (يەنى ئېسىل) بولۇشى ئۈچۈن پەيغەمبەر سەللەللاھۇ ئەلەيھى ۋەسەللەمنىڭ شەھرى مەدىنە مۇنەۋۋەرەگە بېرىپ، ئۇ زاتنىڭ مەسجىدى بىلەن قەبرىسىنى زىيارەت قىلىشتۇر[1].

پەيغەمبەر سەللەللاھۇ ئەلەيھى ۋەسەللەمنىڭ قەبرىسىنى زىيارەت قىلىش مۇستەھەبتۇر، قۇدرىتى يەتكەن ئادەمگە ئۇنى زىيارەت قىلىش ۋاجىب دېگەن قاراشمۇ بار.

پەيغەمبەر سەللەللاھۇ ئەلەيھى ۋەسەللەمنىڭ قەبرىسىنى زىيارەت قىلىشنى ئىرادە قىلغان ئادەم يەنە ئۇ زاتنىڭ مەسجىدىنى زىيارەت قىلىشنىمۇ كۆڭلىگە پۈكۈشى لازىم. چۈنكى، ئۇ مەسجىدتە ئوقۇلغان بىر رەكئەت نامازدىن

① پەرز ھەجگە يېتەرلىك ۋاقىت بولسا، بۇ مەدىنە زىيارىتىنى ھەجدىن بۇرۇن قىلىشقىمۇ بولىدۇ. شۇنداقلا، ھەج سەپىرى مەدىنىدىن ئۆتىدىغان كىشىلەرنىڭ ۋاقىت يار بەرگەن ئەھۋالدا پەيغەمبەر سەللەللاھۇ ئەلەيھى ۋەسەللەمنىڭ مەسجىدى ۋە قەبرىسىنى زىيارەت قىلماي ئۆتۈپ كېتىشى دىلى قاتتىقلىق ۋە تەرك ھۆرمەتلىك بولۇپ ھېسابلىنىدۇ.

ھەرەم مەسجىدىدىن باشقا مەسجىدتە ئوقۇلغان مىڭ رەكئەت نامازدىن ياخشىدۇر. شۇنىڭدەك، يەنە ئۇ مەسجىدتە قىلىنغان باشقا ئىبادەتلەرنىڭ ساۋابىمۇ ناھايىتى كۆپتۇر.

پەيغەمبەر سەللەللاھۇ ئەلەيھى ۋەسەللەمنىڭ قەبرىسىنى زىيارەت قىلىش تەرغىب قىلىنىپ نۇرغۇنلىغان ھەدىسلەر كەلگەن. جۈملىدىن:

ئىمام دارەقۇتنى، ئىمام بەززار ۋە ئىمام ئىبنى سەكەن رەھمەھۇمۇللاھلار ئىبنى ئۇمەر رەزىيەللاھۇ ئەنھۇمادىن مۇنۇ ھەدىسنى رىۋايەت قىلغان: «كىمكى مېنىڭ قەبرەمنى زىيارەت قىلسا، ئۇنىڭغا مېنىڭ شاپائىتىم ۋاجىب بولىدۇ»؛

ئىمام ئەبۇ يەئلا، ئىمام دارەقۇتنى، ئىمام تەبەرانى ۋە ئىمام ئىبنى ئەساكىر رەھمەھۇمۇللاھلار يەنە مۇنۇ مەرفۇئ ھەدىسنى رىۋايەت قىلغان: «كىمكى مېنىڭ ۋاپاتىمدىن كېيىن ھەج قىلغان، ئاندىن مېنى (يەنى قەبرەمنى) زىيارەت قىلغان بولسا، ئۇ خۇددى مەن ھايات ۋاقتىمدا مېنى زىيارەت قىلغان ئادەمگە ئوخشاش بولىدۇ».

ئىمام ئەبۇ داۋۇد رەھمەھۇللاھ مۇنۇ مەرفۇئ ھەدىسنى رىۋايەت قىلغان: «كىمكى مېنى زىيارەت قىلسا، مەن ئۇنىڭغا شاپائەتچى ۋە گۇۋاھچى بولىمەن. كىمكى ئىككى

ھەرەمنىڭ بىرىدە ئۆلسە، ئاللاھ تەئالا ئۇنى قىيامەت كۈنى خاتىرجەم بولغۇچىلار ئىچىدە (قەبرىسىدىن) تۇرغۇزىدۇ».

سەھھ ھەدىسلەردە قەبرىلەرنى زىيارەت قىلىش ھەققىدە تەرغىبلەر بار. ئۇنداق بولغانكەن، زىيارەت قىلىشقا پەيغەمبەر سەللەللاھۇ ئەلەيھى ۋەسەللەمنىڭ قەبرىسى ئەڭ لايىق ۋە ئەڭ ھەقلىقتۇر. پەيغەمبەر سەللەللاھۇ ئەلەيھى ۋەسەللەمۇ بەقىئىتە ياتقان ۋە ئوھۇد ئۇرۇشىدا شەھىد بولغان ساھابىلارنىڭ قەبرىلىرىنى زىيارەت قىلاتتى. شۇڭا، پەيغەمبەر سەللەللاھۇ ئەلەيھى ۋەسەللەمنىڭ قەبرىسىنى زىيارەت قىلىش زۆرۈر بىر ئىشتۇر. چۈنكى، ئۇنىڭ ھاياتلىقىدا ۋە ۋاپاتىدىن كېيىن ئۇنى ھۆرمەتلەش ئۈستىمىزدىكى بىر ھەقتۇر. ئاللاھ تەئالامۇ بۇ ھەقتە مۇنداق دېگەن: ﴿إِنَّآ أَرۡسَلۡنَٰكَ شَٰهِدٗا وَمُبَشِّرٗا وَنَذِيرٗا ۝٨ لِّتُؤۡمِنُواْ بِٱللَّهِ وَرَسُولِهِۦ وَتُعَزِّرُوهُ وَتُوَقِّرُوهُ وَتُسَبِّحُوهُ بُكۡرَةٗ وَأَصِيلًا﴾ «بىز ھەقىقەتەن سېنى (قىيامەت كۈنى خەلقىگە) گۇۋاھلىق بەرگۈچى، (مۇئمىنلەرگە جەننەت بىلەن) خۇش خەۋەر بەرگۈچى، (كاپىرلارنى ئازابتىن) ئاگاھلاندۇرغۇچى قىلىپ ئەۋەتتۇق. سىلەرنىڭ ئاللاھقا ۋە ئۇنىڭ پەيغەمبىرىگە ئىمان ئېيتىشىڭلار ئۈچۈن، ئۇنى (يەنى پەيغەمبەرنى) ئۇلۇغلىشىڭلار ۋە ھۆرمەتلىشىڭلار ئۈچۈن، ئەتىگەندە ۋە

ئاخشامدا تەسبىھ ئېيتىشىڭلار ئۇچۇن (بىز پەيغەمبەرنى ئەۋەتتۇق)» (9 ــ 48:8)؛ ﴿ٱلنَّبِيُّ أَوۡلَىٰ بِٱلۡمُؤۡمِنِينَ مِنۡ أَنفُسِهِمۡ﴾ «پەيغەمبەر مۇئمىنلەرگە ئۆلارنىڭ ئۆز نەپسىلىرىدىنمۇ چاپىدۇر» (33:6).

شۇنداقلا، پەيغەمبەر سەللەللاھۇ ئەلەيھى ۋەسەللەمنىڭ مەسجىدىنىڭ پەزىلىتى ھەققىدە مۇنۇ مەرفۇئ ھەدىس كەلگەن: «مېنىڭ بۇ مەسجىدىمدە ئوقۇلغان بىر رەكئەت نامازى ھەرەم مەسجىدىدىن باشقا مەسجىدلەردە ئوقۇلغان مىڭ رەكئەت نامازدىن ياخشىدۇر».

زىيارەتنىڭ ئەدەپلىرى ۋە قائىدە-يوسۇنلىرى

پەيغەمبەر سەللەللاھۇ ئەلەيھى ۋەسەللەمنىڭ قەبرىسىنى زىيارەت قىلىش مەقسىتى بىلەن پەيغەمبەر مەسجىدىگە كەلگەن ئادەم زىيارەت جەريانىدا تۆۋەندىكى ئەدەپ-ئەخلاق ۋە قائىدە-يوسۇنلار بىلەن زىننەتلىنىشى لازىم:

1. مەدىنىگە كېتىپ بارغان يولدىمۇ پەيغەمبەر سەللەللاھۇ ئەلەيھى ۋەسەللەمگە دۇرۇد ۋە سالاملارنى كۆپ ئېيتىشىمىز لازىم.

2. مەدىنە مۇنەۋۋەرە كۆرۈنگەنسېرى پەيغەمبەر سەللەللاھۇ ئەلەيھى ۋەسەللەمگە تېخىمۇ كۆپ دۇرۇد ۋە سالام ئېيتىشىمىز، ئاللاھ تەئالادىن قىلغان بۇ زىيارىتىمىزنى بىزگە پايدىلىق قىلىپ بېرىشىنى ۋە ئۇنى قوبۇل قىلىشىنى تىلىشىمىز، ئەگەر تېز مېڭىشتا بىرەر زەرەر بولمىسا تېز مېڭىشىمىز لازىم. بۇ ھەقتە ئەنەس ئىبنى مالىك رەزىيەللاھۇ ئەنھۇدىن مۇنۇ ھەدىس رىۋايەت قىلىنغان: «پەيغەمبەر سەللەللاھۇ ئەلەيھى ۋەسەللەم سەپەردىن قايتىپ كەلگەن ۋاقتىدا مەدىنە كۆزىگە كۆرۈنگۈدەك يەرگە كەلسە، ئۇنى ياخشى كۆرگەنلىكىدىن ئۇلىغىنى تېزلەشتۇرەتتى».

3. مەدىنىگە يېتىپ كەلگەندە دىلىدا ئۇ يەرنىڭ ھۆرمەتلىك ۋە پەزىلەتلىك يەر ئىكەنلىكىنى ۋە ئۇنىڭ پۇتۇن مەخلۇقاتلارنىڭ ئەڭ ياخشىسى بولغان مۇھەممەد سەللەللاھۇ ئەلەيھى ۋەسەللەم بىلەن ھۆرمەتلىك قىلىنغان بىر ئورۇن ئىكەنلىكىنى ھېس قىلىش لازىم.

مەدىنە بولسا پەيغەمبەر سەللەللاھۇ ئەلەيھى ۋەسەللەم ھەرەم قىلىپ بېكىتكەن (يەنى ھۆرمىتىنى ساقلىماسلىقنى ھارام قىلغان) يەردۇر.

شۇنىڭدەك، مەدىنىگە كەلگەن ئادەم ئۆزىنىڭ زىممىنىڭ شەرق ۋە غەربىدىكى مۇئمىنلەرنىڭ دىللىرى مايىل بولۇ-

دىغان پاك بىر يەردىكى شەھەردە ئىكەنلىكىنى داۋاملىق ئەسلەپ تۇرۇشى لازىم.

4. قەبرىنى زىيارەت قىلىش ئۈچۈن كەلگەن ئادەمنىڭ پەيغەمبەر مەسجىدىگە مېڭىشتىن ئىلگىرى يۇيۇنۇپ ئۆزىدىن سەپەرنىڭ توپىلىرىنى تازىلىشى ۋە ئەڭ چىرايلىق ۋە ئەڭ پاكىز كىيىملىرىنى كىيىشى لازىم.

5. پەيغەمبەر مەسجىدىنىڭ ئىشىكىنىڭ ئالدىغا بارغاندا مۇنۇ دۇئانى ئوقۇش سۇننەتتۇر: أَعُوْذُ بِاللهِ الْعَظِيْمِ وَبِوَجْهِهِ الْكَرِيْمِ وَسُلْطَانِهِ الْقَدِيْمِ مِنَ الشَّيْطَانِ الرَّجِيْمِ، بِسْمِ اللهِ، وَالصَّلوةُ وَالسَّلامُ عَلَى رَسُوْلِ اللهِ، اَللّٰهُمَّ اغْفِرْ لِيْ جَمِيْعَ ذُنُوْبِيْ وَافْتَحْ لِيْ أَبْوَابَ رَحْمَتِكَ (ئۇلۇغ ئاللاھقا، ئۇنىڭ كەرەملىك زاتىغا ۋە ئەزەلىي پادىشاھلىقىغا سېغىنىپ قوغلاندى شەيتاندىن پاناھلىق تىلەيمەن، ئاللاھنىڭ ئىسمى بىلەن باشلايمەن، جەمئي ھەمدۇسانا ئاللاھقا خاستۇر، ئى ئاللاھ مۇھەممەد ئەلەيھىسسالامغا ۋە ئۇنىڭ ئائىلە-تاۋابئاتلىرىغا رەھمەت قىلغىن ۋە ئۇلارنى سالامەت قىلغىن، ئى ئاللاھ! جەمئي گۇناھلىرىمنى مەغپىرەت قىلغىن ۋە ماڭا پەزلىڭنىڭ ئىشىكىنى ئاچقىن).

مەسجىدكە كىرگەندە ئوڭ پۇتىمنى بىلەن كىرىمەن، چىقىقاندا سول پۇتىمنى بىلەن چىقىمەن. بۇ بولسا ھەرقانداق بىر مەسجىدكە كىرىش ۋە چىقىشتىكى سۇننەت ئىشتۇر.

6. مەسجىدنىڭ ئىچىگە كىرگەندىن كېيىن ئەگەر مۇمكىن بولسا رەۋزە شەرىفكە بارىمەن. ئۇ پەيغەمبەر سەللەللاھۇ ئەلەيھى ۋەسەللەمنىڭ قەبرىسى بىلەن مۇنبىرىنىڭ ئارىلىقىدىكى بىر يەردۇر. بۇ ھەقتىكى مەرفۇئ ھەدىستە مۇنداق كەلگەن: «ئۆيۈم بىلەن مۇنبىرىمنىڭ ئارىلىقىدا جەننەتنىڭ باغچىلىرىدىن بىر باغچا باردۇر، مۇنبىرىم

اللهِ، وَالْحَمْدُ للهِ، اَللّٰهُمَّ صَلِّ عَلَى مُحَمَّدٍ وَعَلَى آلِ مُحَمَّدٍ وَسَلِّمْ، اَللّٰهُمَّ اغْفِرْ لِيْ جَمِيْعَ ذُنُوْبِيْ وَافْتَحْ لِيْ أَبْوَابَ فَضْلِكَ (ئۇلۇغ ئاللاھقا، ئۇنىڭ كەرەملىك زاتىغا ۋە ئەزەلىي پادىشاھلىقىغا سېغىنىپ قوغلاندى شەيتاندىن پاناھلىق تىلەيمەن، ئاللاھنىڭ ئىسمى بىلەن باشلايمەن، جەمئي ھەمدۇسانا ئاللاھقا خاستۇر، ئى ئاللاھ مۇھەممەد ئەلەيھىسسالامغا ۋە ئۇنىڭ ئائىلە-تاۋابئاتلىرىغا رەھمەت قىلغىن ۋە ئۇلارنى سالامەت قىلغىن، ئى ئاللاھ! جەمئي گۇناھلىرىمنى مەغپىرەت قىلغىن ۋە ماڭا پەزلىڭنىڭ ئىشىكىنى ئاچقىن).

مەسجىدكە كىرگەندە ئوڭ پۇتىمنى بىلەن كىرىمەن، چىقىقاندا سول پۇتىمنى بىلەن چىقىمەن. بۇ بولسا ھەرقانداق بىر مەسجىدكە كىرىش ۋە چىقىشتىكى سۇننەت ئىشتۇر.

6. مەسجىدنىڭ ئىچىگە كىرگەندىن كېيىن ئەگەر مۇمكىن بولسا رەۋزە شەرىفكە بارىمەن. ئۇ پەيغەمبەر سەللەللاھۇ ئەلەيھى ۋەسەللەمنىڭ قەبرىسى بىلەن مۇنبىرىنىڭ ئارىلىقىدىكى بىر يەردۇر. بۇ ھەقتىكى مەرفۇئ ھەدىستە مۇنداق كەلگەن: «ئۆيۈم بىلەن مۇنبىرىمنىڭ ئارىلىقىدا جەننەتنىڭ باغچىلىرىدىن بىر باغچا باردۇر، مۇنبىرىم

هەۋز كەۋسىرىمنىڭ ئۈستىدىدۇر». ئاندىن ئۇ يەردە مەسـ
جىد ھەققى نامىزى ئوقۇيمىز. ئاللاھ تەئالاغا بۇ نېئىمەتكە
نېسىپ قىلغانلىقى ئۈچۈن شۈكۈر ئېيتىمىز، ئۇنىڭدىن
نىيىتىمىزگە يەتكۈزۈشنى ۋە قىلغان زىيارىتىمىزنى قوبۇل
قىلىشنى تىلەيمىز.

7. ئاندىن پەيغەمبەر سەللەللاھۇ ئەلەيھى ۋەسەللەمـ
نىڭ قەبرىسى بار ئۆيىنىڭ ئالدىغا كېلىپ ئارقىمىزنى قىبلە
تەرەپكە، يۈزىمىزنى قەبرە تېمى تەرەپكە قىلىپ قەبرىـ
دىن تۆت گەز يىراقلىقتا تۇرۇپ كۆزىمىزنى يۇمغان، دىـ
لىمىزنى دۇنيانىڭ بارلىق ئىشلىرىدىن ئۈزگەن ۋە پەيـ
غەمبەر سەللەللاھۇ ئەلەيھى ۋەسەللەمنىڭ يېنىدا تۇرغان
ئادەمنىڭ ئورنىنىڭ قانداق كاتتا دەرىجىدە بولىدىغانلىـ
قىنى تەسەۋۋۇر قىلغان ھالەتتە تۇرۇپ ئاۋازىمىزنى چـ
قارماستىن مۇنداق دەپ سالام بېرىمىز: «ئى ئاللاھنىڭ
پەيغەمبىرى! ئى ئاللاھنىڭ ئەلچىسى! ئى ئاللاھنىڭ مەخـ
لۇقلىرىنىڭ ئەڭ ياخشىسى! ئى ئاللاھنىڭ سۆيۈملۈك
ئادىمى! ئى رەھمەت پەيغەمبىرى! ئى ئۈممەتلەرگە شاـ
پائەت قىلغۇچى! ئى پەيغەمبەرلەرنىڭ كاتتىسى! ئى پەيـ
غەمبەرلەرنىڭ ئەڭ ئاخىرقىسى! ئى ئالىقاشقىلىق بەندىـ

لەرنىڭ يول باشلىغۇچىسى! ئى مۇھەممەد ئىسمىلىك پەيـ
غەمبەر! ئى ئەھمەد ئىسمىلىك پەيغەمبەر! ئى پەيغەمبەر!
ساڭا ئاللاھ تەئالانىڭ سالامى، رەھمىتى ۋە بەرىكەتلىرى
بولسۇن. ساڭا ۋە ئاللاھ تەئالا كەمچىلكلىرىنى يوقىتىپ
پاك-پاكىز قىلغان ئائىلە-تاۋابئاتلىرىڭغا سالام بولسۇن!
ئاللاھ تەئالا ساڭا بىزدىن بىر پەيغەمبەرگە ئۈنىڭ قەۋمىـ
دىن ۋە ئۈممىتىدىن كۆرسەتكەن مۇكاپاتتىنمۇ كاتتىراق
مۇكاپات كۆرسەتسۇن. مەن سېنىڭ ھەقىقەتەن ئىسلام
دىنىنى يەتكۈزگەنلىكىڭگە، ئۈستۈڭدىكى ئامانەتنى ئادا
قىلغانلىقىڭغا، ئۈممىتىڭگە نەسىھەت قىلغانلىقىڭ ۋە تاكى
ۋاپات بولۇپ كەتكىنىڭگە قەدەر ئاللاھ تەئالانىڭ يولىدا
ھەقىقىي جىھاد قىلغانلىقىڭغا گۇۋاھلىق بېرىمەن. ئاللاھ
تەئالا ساڭا، ئائىلە-تاۋابئاتلىرىڭغا، ئايالىلرىڭغا ۋە ساھا-
بىلىرىڭگە زىكرى قىلىدىغانلار ھەر قېتىم زىكرى قىلغاندا
ۋە غاپىل قالغانلار ھەر قېتىم غاپىل بولغاندا قىيامەت
كۈنىگە قەدەر داۋام قىلىدىغان ئەڭ مۇكەممەل ۋە ئەڭ
ياخشى رەھمەتلەرنى يەتكۈزسۇن! ئى ئاللاھنىڭ پەيغەمـ
بىرى! بىز سېنىڭ قېشىڭغا كەلگەن ئەلچىلەر ۋە قەبرەڭنى
زىيارەت قىلىش ئۈچۈن كەلگەن كىشىلەردۇرمىز. بىز سېـ

ىنىڭ ھەققىنى ئادا قىلىشنى، سېنى زىيارەت قىلىش بە-
لەن بەرىكەت تېپىشنى ۋە سېنىڭ (بىزگە) پەرۋەردىگار-
ىمىز ئالدىدا شاپائەتچى بولۇشۇڭنى ئۈمىد قىلىپ يىراق
يەرلەردىن كەلدۇق. چۈنكى، گۇناھلار بەللىرىمىزنى سۇن-
دۇرۇۋەتتى. سەن بولساڭ شاپائەت قىلغۇچى، قىلغان
شاپائىتى قوبۇل قىلىنىدىغان، (قىيامەت كۈنىدىكى) ئەڭ
ئالىي ئورۇننىڭ ۋە ھەممە ئادەم كېلىدىغان (ھەۋز) كەۋسەر
كۆلىنىڭ ئىگىسى بولىدىغان زاتتۇرسەن. ئاللاھ تەئالا
مۇنداق دېدى: ﴿وَلَوۡ أَنَّهُمۡ إِذ ظَّلَمُوٓاْ أَنفُسَهُمۡ جَآءُوكَ فَٱسۡتَغۡفَرُواْ
ٱللَّهَ وَٱسۡتَغۡفَرَ لَهُمُ ٱلرَّسُولُ لَوَجَدُواْ ٱللَّهَ تَوَّابًا رَّحِيمًا﴾ ‹ئۇلار
ئۆزلىرىگە زۇلۇم قىلغاندا، ساڭا كېلىپ ئاللاھتىن مەغپى-
رەت تىلىسە، پەيغەمبەرمۇ ئۇلار ئۈچۈن مەغپىرەت تىلىسە
ئىدى، ئەلۋەتتە، ئۇلار ئاللاھنى كەچۈرۈم قىلغۇچى، ناھا-
يىتى مېھرىبان تاپاتتى› (4:64). بىز سېنىڭ قېشىڭغا
مەغپىرەت تەلەپ قىلىپ ۋە تەۋبە قىلىپ كەلدۇق. شۇڭا،
پەرۋەردىگارىمىز ئالدىدا بىزگە شاپائەتچى بولساڭ، ئۇنىڭ-
دىن بىزنىڭ جېنىمىزنى بىز سېنىڭ ھەق يولۇڭنىڭ ئۈس-
تىدە مېڭىۋاتقان ۋاقتىمىزدا ئېلىشنى، بىزنى دىنىمىزدا
مۇستەھكەم قىلىشنى، بىزنى (قىيامەت كۈنى توپلىنىدە-

غان مەيدانغا) سېنىڭ بايرىقىڭ ئاستىدا توپلىشنى، بىزگە
سېنىڭ (ھەۋز) كەۋسەر كۆلۈڭگە كېلىشنى نېسىپ قىلىشنى
ۋە بىزنى سېنىڭ مۇبارەك قولۇڭ بىلەن كېيىن مەڭگۈلۈك
ئۈسسىمايدىغان دەرىجىدە سۇغۇرۇشنى تىلىسەڭ. ئى
ئاللاھنىڭ پەيغەمبىرى! مەن شاپائەت تەلەپ قىلىمەن،
مەن شاپائەت تەلەپ قىلىمەن، ساڭا شاپائەت مەقامى
سورايمەن ۋە سېنى ئاللاھ تەئالاغا ۋەسىلە قىلىپ تۇرۇپ
ئۇنىڭدىن سېنىڭ دىنىڭ ۋە ھەق يولۇڭ ئۈستىدە مۇسۇل-
مان ھالەتتە ئۆلۈشۈمنى تىلەيمەن».

ئاندىن پەيغەمبەر سەللەللاھۇ ئەلەيھى ۋەسەللەمگە
سالىمنى يەتكۈزۈپ قويۇشنى تەۋسىيە قىلغان ئادەم-
لەرنىڭ سالىمنى يەتكۈزۈپ مۇنداق دەيدۇ: «ئى ئاللاھ-
نىڭ پەيغەمبىرى! ساڭا پالانىنىڭ ئوغلى پالانىنىڭ سالامى
بار، ئۇ سېنىڭ پەرۋەردىگارىڭ ئالدىدا شاپائەتچى بولۇ-
شۇڭنى تەلەپ قىلىدۇ. شۇڭا، ئۇنىڭغا ۋە بارلىق مۇسۇل-
مانلارغا شاپائەتچى بولساڭ».

ئاندىن بىر گەز ئوڭ تەرەپكە سۈرۈلۈپ ھەزرىتى ئەبۇ
بەكرى سىددىق رەزىيەللاھۇ ئەنھۇنىڭ قەبرىسىنىڭ ئۈدۈ-
لىسىدا تۇرۇپ ئۇنىڭغا سالام بېرىپ مۇنداق دەيمىز: «ئى

پەيغەمبەر سەللەللاھۇ ئەلەيھى ۋەسەللەمنىڭ ھەمراھى! ئى پەيغەمبەر سەللەللاھۇ ئەلەيھى ۋەسەللەمنىڭ خەلىپىسى! ساڭا سالام بولسۇن. ئاللاھ تەئالا ساڭا بىزدىن ۋە ئىسلامدىن ئەڭ ياخشى مۇكاپات كۆرسەتسۇن. ھەقىقەتەن سەن پەيغەمبەر سەللەللاھۇ ئەلەيھى ۋەسەللەمگە ئەڭ ياخشى ھالەتتە ئورۇنباسار بولدۇڭ، ئۇنىڭ يولىدا ۋە تۇتقان پرىنسىپلىرىدا ئەڭ ياخشى ھالەتتە ماڭدىڭ. ئاللاھنىڭ سالمى، رەھمىتى ۋە بەرىكىتى ساڭا بولسۇن. ئى ئاللاھ! بىزنى ئۇنىڭغا بولغان مۇھەببىتىمىز ئۇستىدە ۋاپات تاپتۇرساڭ ۋە بىزنىڭ ئۇنى زىيارەت قىلىش ئۈچۈن كەلگەن ئىشمىزنى ئەجرىسىز قويمىساڭ».

ئاندىن ئوڭ تەرەپكە يەنە بىر گەز سۈرۈلۈپ ھەزرىتى ئۇمەر ئىبنى خەتتاب رەزىيەللاھۇ ئەنھۇنىڭ قەبرىسىنىڭ ئۈدۈلىدا تۇرۇپ ئۇنىڭغا سالام بېرىپ مۇنداق دەيمىز: «ئى مۇئمىنلەرنىڭ ئەمىرى! ساڭا سالام بولسۇن، ئاللاھ تەئالا ساڭا بىزدىن ۋە ئىسلامدىن ئەڭ ياخشى مۇكاپات كۆرسەتسۇن، ئەلۋەتتە ئاللاھ تەئالا سېنىڭ بىلەن ئىسلامنى كۈچلۈك قىلدى. سەن مۇسۇلمانلارغا ھەممىسى سەندىن رازى بولىدىغان، ئۇلارنى تىوغرا يولغا باشلايدىغان ۋە

توغرا يول ئۈستىدە ماڭغان ئىمام (يەنى باشلىق) بولغانلىقىڭ. ئاللاھ تەئالا سەندىن ۋە ساڭا ئورۇنباسار بولۇپ ئەمر بولغان ئادەملەردىن رازى بولسۇن».

ئاندىن پەيغەمبەر سەللەللاھۇ ئەلەيھى ۋەسەللەمنىڭ قەبرىسى ئالدىدا بۇرۇن تۇرغان يەرگە كېلىپ تۇرۇپ ئۆزىگە، ئۇستازلىرىغا، ئاتا-ئانىسىغا ۋە ئۈستىدە ھەققى بار ئادەملەرگە، دۇئا قىلىپ قويۇشنى تەلەپ قىلغان ئادەملەرگە ۋە بارلىق مۇسۇلمانلارغا ئاتاپ دۇئا قىلىدۇ.

كېيىن مۇنبەرنىڭ يېنىغا كېلىپ دۇئا قىلىمىز. رەۋزە شەرىفنىڭ يېنىدا تۇرۇپمۇ پەيغەمبەر سەللەللاھۇ ئەلەيھى ۋەسەللەمگە كۆپ دۇرۇد ئېيتىمىز ۋە دۇئانى كۆپ قىلىمىز.

قەبرىنى زىيارەت قىلغاندا بەزى نادان كىشىلەرگە ئوخشاش بىدئەت ئىشلارنى سادىر قىلماسلىق لازىم. مەسىلەن، قەبرىنى زىيارەت قىلىش جەريانىدا قەبرە بار ئۆيىنىڭ تاملىرىنى سىلاشقا بولمايدۇ. چۈنكى، بۇنداق قىلىش بۇ يەرنىڭ ئەدەپ-ئەخلاقىغا ۋە قائىدە-يوسۇنغا زىت بىر ئىشتۇر. شۇنىڭدەك ئۇ تامنى سۆيۈشكە بولمايدۇ. چۈنكى، سۆيۈلۈش ۋە سلىنىش پەقەت خانە كەئبىدىكى ھەجەر ئەسۋەد ۋە رۇكنى يەمانىيغا خاس بىر ئىشتۇر.

قەبرە تېمىنىڭ ئەتراپىدا ئايلىنىشقا بولمايدۇ. چۈنكى، بۇ خانە كەئبىگە خاس بىر ئىشتۇر. قەبرە تېمى ئالدىدا تۇرۇپ رۇكۇ قىلغانغا ئوخشاش ئېگىلىشكە ۋە زېمىنى سۆيۈشكە بولمايدۇ. شۇنىڭدەك، قەبرىگە قاراپ نامار ئوقۇشقىمۇ بولمايدۇ. يەنە شۇنىڭدەك، قەبرىنىڭ تېمىغا ئارقىسىنى قىلىپمۇ تۇرماسلىق كېرەك. چۈنكى، بۇ ئەدەپسىزلىك بولۇپ ھېسابلىنىدۇ.

8. ئوھۇد ئۇرۇشىدا شەھىد بولغان ساھابىلەرنىڭ قەبرىلىرىنى، بولۇپمۇ شەھىدلەرنىڭ كاتتىسى بولغان ھەمزە رەزىيەللاھۇ ئەنھۇنىڭ قەبرىسىنى زىيارەت قىلىش مۇستەھەبتۇر. ئۇلارنىڭ قەبرىلىرىنى پەيشەنبە كۈنلۈكتە زىيارەت قىلىش ياخشىدۇر. بەقىئتە ياتقان ساھابىلەرنىڭ قەبرىلىرىنمۇ زىيارەت قىلىش مۇستەھەبتۇر.

9. شەنبە كۈنلۈكتە قۇبا مەسجىدىگە زىيارەتكە بېرىپ ئۇ مەسجىدتە (ئىككى رەكئەت) نامار ئوقۇش ۋە دۇئا قىلىش مۇستەھەبتۇر. بۇ ھەقتە «مۇسلىم»دا ئىبنى ئۇمەر رەزىيەللاھۇ ئەنھۇمانىڭ ھەر شەنبە كۈنى قۇبا مەسجىدىگە كېلىدىغانلىقى ۋە: «مەن پەيغەمبەر سەللەللاھۇ ئە-

لەيھى ۋەسەللەمنىڭ ھەر شەنبە كۈنى بۇ يەرگە كەلگەنلىكىنى كۆرگەنىدىم» دېگەنلىكى نەقىل قىلىنغان.

10. پەيغەمبەر سەللەللاھۇ ئەلەيھى ۋەسەللەمنىڭ قەبرىسىنى زىيارەت قىلىش ئۈچۈن بارغان ئادەم بەش ۋاق نامازنى پەيغەمبەر سەللەللاھۇ ئەلەيھى ۋەسەللەمنىڭ مەسجىدىدە جامائەت بىلەن ئوقۇشقا تىرىشىشى لازىم. چۈنكى، پەيغەمبەر سەللەللاھۇ ئەلەيھى ۋەسەللەم: «كىمكى مېنىڭ مەسجىدىمدە بىرەر ۋاق نامازنى ئۆتكۈزۈۋەتمەستىن 40 ۋاق نامار ئوقۇسا، ئۇنىڭ دوزاختىن خالاس بولغانلىقى، ئوتتىن قۇتۇلغانلىقى ۋە مۇناپىقلىقتىن ئادا-جۇدا بولغانلىقى يېزىلىپ كېتىدۇ» دېگەن.

قوشۇمچە (I):

جَوَامِعُ الْكَلِمِ

قىرىق ھەدىس

(مۇپتى مۇھەممەد شەفئ رەھمەھۇللاھ رەتلىگەن)

ئىبنى ئابباس ۋە ئەبى سەئىد خۇدرى رەزىيەللاھۇ ئەنھۇمالاردىن رىۋايەت قىلىنىدۇكى، رەسۇلۇللاھ سەللەللاھۇ ئەلەيھى ۋەسەللەم مۇنداق دېگەن: «كىمكى مېنىڭ ئۇممىتىمگە پايدا يەتكۈزۈش ئۈچۈن دىن ئىشىغا ئائىت قىرىق ھەدىس ئاڭلاتسا ۋە يادلىسا، ئاللاھ تەئالا ئۇ كىشىنى قىيامەت كۈنى ئۆلىمالار ۋە شەھدلەر گۇرۇھىدا قوپۇرىدۇ ۋە دەيدۇكى، جەننەتكە خالىغان ئىشىكتىن كىرگىن» («الجامع الصغير»دىكى ئىبنى ئەدىي ۋە ئىبنى نەججار رىۋايىتى). بۇ كاتتا ساۋابقا ئېرىشىش ئۈچۈن ئەھلى

ئىسلام ھەرقايسىسى ئۆز ئۇسلۇبى بويىچە قىرىق ھەدىس رەتلەپ چىقتى. پېقىرمۇ شۇ ئۇلۇغ كاتتا پەزىلەتكە ئېرىشىپ قالارمەنمىكىن دېگەن مەقسەتتە (﴿وَمَا ذَٰلِكَ عَلَى ٱللَّهِ بِعَزِيزٍ﴾ «بۇ ئاللاھ تەئالاغا قىيىن ئەمەس»)، بالىلار ۋە ئايالىلارنى كۆزدە تۇتۇپ، ھەدىسلەرنىڭ يادلاشقا ئاسان ۋە ئەڭ قىسقا جۇملىلىكلىرىدىن 40نى رەتلەپ چىقتىم.

بۇ ھەدىسلەرنىڭ ئاساسلىق ئالاھىدىلىكى: 1) ھەممىسى «بۇخارى» ۋە «مۇسلىم»نىڭ كۆچلۈك سەھىھ ھەدىسلىرىدۇر.

2) بۇگۈنكى كۈندە مۇسۇلمانلارنىڭ ئەخلاقى ناچارلىشىپ كەتتى، بالىلىق ۋاقتىدا ئەخلاق تەربىيىسى تېز تەسىر قىلىدۇ. شۇڭا، كۆپىنچە ھەدىسلەر ئەخلاق تېمىسىدىكى ھەدىسلەردىن تاللاپ ئېلىندى.

بِسۡمِ ٱللَّهِ ٱلرَّحۡمَٰنِ ٱلرَّحِيمِ

﴿وَمَا يَنطِقُ عَنِ ٱلۡهَوَىٰٓ ۝٣ إِنۡ هُوَ إِلَّا وَحۡيٞ يُوحَىٰ﴾ «(ئۇ) ئۆز نەپسى خاھىشى بويىچە سۆزلىمەيدۇ. پەقەت ئۇنىڭغا نازىل قىلىنغان ۋەھيىنلا سۆزلەيدۇ» (4 ــ 53:3).

1. «إِنَّمَا الْأَعْمَالُ بِالنِّيَاتِ» (ئەمەللەر نىيەت بىلەندۇر، يەنى ئۇنىڭ ياخشى-يامان بولۇشى نىيەتكە باغلىقتۇر)[1].

2. «حَقُّ الْمُسْلِمِ عَلَى الْمُسْلِمِ خَمْسٌ: رَدُّ السَّلَامِ وَعِيَادَةُ الْمَرِيْضِ وَاتِّبَاعُ الْجَنَائِزِ وَإِجَابَةُ الدَّعْوَةِ وَتَشْمِيْتُ الْعَاطِسِ» (بىر مۇسۇلمانىنىڭ يەنە بىر مۇسۇلماندا بەش ھەققى بار: سالام قىلسا جاۋاب بېرىش، كېسەل بولۇپ قالسا ھال سوراش، ۋاپات بولسا جىنازە نامىزىغا بېرىش، چاقىرسا ئىجابەت قىلىش ۋە چۈشكۈرسە «يَرْحَمُكَ اللهُ» (ئاللاھ رەھىم قىلسۇن) دېيىش)[2].

① «بۇخارى» ۋە «مۇسلىم» رىۋايىتى.
② «بۇخارى» ۋە «مۇسلىم» رىۋايىتى.

3. «لَا يَرْحَمُ اللهُ مَنْ لَّا يَرْحَمُ النَّاسَ» (كىشىلەرگە رەھىم قىلمايدىغان ئادەمگە ئاللاھ تەئالامۇ رەھىم قىلمايدۇ)[1].

4. «لَا يَدْخُلُ الْجَنَّةَ قَتَّاتٌ» (چېقىمچى جەننەتكە كىرمەيدۇ)[2].

5. «لَا يَدْخُلُ الْجَنَّةَ قَاطِعٌ» «تۇغقانچىلىقتىن كېچىشكەن ئادەم جەننەتكە كىرمەيدۇ»[3].

6. «اَلظُّلْمُ ظُلُمَاتٌ يَوْمَ الْقِيٰمَةِ» (زۇلۇم قىيامەت كۈنى ئۆز ئەھلى ئۈچۈن قاتمۇقات قاراڭغۇ-زۇلمەت بولىدۇ)[4].

7. «مَا أَسْفَلَ مِنَ الْكَعْبَيْنِ مِنَ الْإِزَارِ فَفِي النَّارِ» (ئىشتاننىڭ ئوشۇقتىن تۆۋەن بولغىنى دوزاختا)[5].

8. «اَلْمُسْلِمُ مَنْ سَلِمَ الْمُسْلِمُوْنَ مِنْ لِسَانِهِ وَيَدِهِ» (مۇسۇلمانلار ئۇنىڭ تىلى ۋە قولىدىن سالامەت بولغان، يەنى ئازار يېمىگەن كىشى ھەقىقىي مۇسۇلماندۇر)[6].

① «بۇخارى» ۋە «مۇسلىم» رىۋايىتى.
② «بۇخارى» ۋە «مۇسلىم» رىۋايىتى.
③ «بۇخارى» ۋە «مۇسلىم» رىۋايىتى.
④ «بۇخارى» ۋە «مۇسلىم» رىۋايىتى.
⑤ «بۇخارى» ۋە «مۇسلىم» رىۋايىتى.
⑥ «بۇخارى» ۋە «مۇسلىم» رىۋايىتى.

يۇيغۇر كتاب تور بېكىتى www.uyghurkitap.com

9. «مَنْ يُحْرَمِ الرِّفْقَ يُحْرَمِ الْخَيْرَ» (كىمكى مۇلايىملىقتىن مەھرۇم قالسا، ياخشىلىقتىن مەھرۇم قالغان بولىدۇ)[1].

10. «لَيْسَ الشَّدِيْدُ بِالصُّرْعَةِ، اِنَّمَا الشَّدِيْدُ الَّذِىْ يَمْلِكُ نَفْسَهٗ عِنْدَ الْغَضَبِ» (يەرگە يىقىتقان باتۇر ئەمەس، بەلكى ئاچچىقى كەلگەندە ئۆزىنى بېسىۋالغان باتۇر)[2].

11. «إِذَا لَمْ تَسْتَحْيِ فَاصْنَعْ مَا شِئْتَ» (ھايا قىلمىساڭ خالىغىنىڭنى قىل)[3].

12. «أَحَبُّ الْأَعْمَالِ إِلَى اللهِ تَعَالَى أَدْوَمُهَا وَإِنْ قَلَّ» (ئاللاھ تەئالاغا ئەڭ ياخشى كۆرىلىدىغان ئەمەل ئاز بولسىمۇ داۋاملىشىپ تۇرغىنىدۇر)[4].

13. «لَا تَدْخُلُ الْمَلٰئِكَةُ بَيْتًا فِيْهِ كَلْبٌ وَلَا تَصَاوِيْرُ» (ئىت ياكى جانلىقلارنىڭ رەسىمى بار ئۆيگە رەھمەت پەرىشتىلىرى كىرمەيدۇ)[5].

① «مۇسلىم» رىۋايىتى.
② «مۇسلىم» رىۋايىتى.
③ «بۇخارى» ۋە «مۇسلىم» رىۋايىتى.
④ «بۇخارى» ۋە «مۇسلىم» رىۋايىتى.
⑤ «بۇخارى» ۋە «مۇسلىم» رىۋايىتى.

14. «إِنَّ مِنْ أَحَبِّكُمْ اِلَىَّ أَحْسَنُكُمْ أَخْلَاقًا» (شۇبھىسىزكى، ماڭا ئەڭ ياخشى كۆرىلىدىغىنىڭلار ئەخلاق جەھەتتە ئەڭ ياخشى بولغانلىرىڭلاردۇر)[1].

15. «اَلدُّنْيَا سِجْنُ الْمُؤْمِنِ وَجَنَّةُ الْكَافِرِ» (دۇنيا بولسا مۇئمىننىڭ تۇرمىسى، كاپىرنىڭ جەننىتىدۇر)[2].

16. «لَا يَحِلُّ لِمُسْلِمٍ أَنْ يَهْجُرَ أَخَاهُ فَوْقَ ثَلَاثِ لَيَالٍ» (مۇسۇلمانغا ئۆزىنىڭ مۇسۇلمان قېرىندىشىنى ئۈچ كۈندىن ئارتۇق يوقلىماي تاشلىۋېتىشى ھالال بولمايدۇ)[3].

17. «لَا يُلْدَغُ الْمُؤْمِنُ مِنْ جُحْرٍ وَاحِدٍ مَرَّتَيْنِ» (مۇئمىن بىر تۆشۈكتىن ئىككى قېتىم چېقىلمايدۇ، يەنى ئۇ بىر قېتىم ساۋاق بولغان ئىشنى ئىككىنچى قېتىم قىلمايدۇ)[4].

18. «اَلْغِنٰى غِنَى النَّفْسِ» (ھەقىقىي بايلىق نەپسىنىڭ بايلىقىدۇر)[5].

① «بۇخارى» ۋە «مۇسلىم» رىۋايىتى.
② «مۇسلىم» رىۋايىتى.
③ «بۇخارى» ۋە «مۇسلىم» رىۋايىتى.
④ «بۇخارى» ۋە «مۇسلىم» رىۋايىتى.
⑤ «بۇخارى» ۋە «مۇسلىم» رىۋايىتى.

19. «كُنْ فِي الدُّنْيَا كَأَنَّكَ غَرِيْبٌ أَوْ عَابِرُ سَبِيْلٍ» (دۇنيادا غېرىب-مۇساپىردەك ۋە ىىر ئۆتەڭگە چۈشكەن يولۇچىدەك ياشا، يەنى دۇنيا مەشغۇلاتىغا كۆپ بېرىلمە)[1].

20. «كَفٰى بِالْمَرْءِ كَذِبًا أَنْ يُحَدِّثَ بِكُلِّ مَا سَمِعَ» (بىراۋنىڭ ئاڭلىغانلا سۆزنى ئېنىقلىماستىن سۆزلىگىنى ئۇنىڭ يالغانچىلىقىغا كۇپايە قىلىدۇ)[2].

21. «عَمُّ الرَّجُلِ صِنْوُ أَبِيْهِ» (كىشىنىڭ ئاتا تەرەپ تاغىسى ئاتىنىڭ ئورنىدا)[3].

22. «مَنْ سَتَرَ مُسْلِمًا سَتَرَهُ اللهُ يَوْمَ الْقِيٰمَةِ» (كىمكى بىر مۇسۇلماننىڭ ئەيىبىنى يوشۇرسا، ئاللاھ تەئالا قىيامەت كۈنى ئۇ كىشىنىڭ ئەيىبىنى يوشۇرىدۇ)[4].

23. «قَدْ أَفْلَحَ مَنْ أَسْلَمَ وَرُزِقَ كَفَافًا وَقَنَّعَهُ اللهُ بِمَا اٰتَاهُ» (ئىسلام كەلتۈرگەن، ئاللاھ تەئالا تەرىپىدىن ئۆتتۈرلۇق رىزق بېرىلگەن ۋە ئاللاھ تەئالا ئۆزى بەرگەن مۇشۇ رىزققا قانائەت قىلدۇرغان ئادەم نىجات تاپتى)[5].

① «بۇخارى» رىۋايىتى.
② «مۇسلىم» رىۋايىتى.
③ «مۇسلىم» رىۋايىتى.
④ «مۇسلىم» رىۋايىتى.
⑤ «مۇسلىم» رىۋايىتى.

24. «إِنَّ أَشَدَّ النَّاسِ عَذَابًا يَوْمَ الْقِيٰمَةِ الْمُصَوِّرُوْنَ» (قىيامەت كۈنى ئەڭ قاتتىق ئازابلىنىدىغان ئادەم رەسسامىلار[1]دۇر)[2].

25. «اَلْمُسْلِمُ أَخُو الْمُسْلِمِ» (مۇسۇلمان مۇسۇلماننىڭ قېرىندىشىدۇر)[3].

26. «لَا يُؤْمِنُ عَبْدٌ حَتّٰى يُحِبَّ لِأَخِيْهِ مَا يُحِبُّ لِنَفْسِهِ» (بەندە ئۆزىگە ياخشى كۆرگەن نەرسىنى مۇسۇلمان قېرىندىشىغىمۇ ياخشى كۆرمىگىچە كامىل مۇئمىن بولالمايدۇ)[4].

27. «لَا يَدْخُلُ الْجَنَّةَ مَنْ لَّا يَأْمَنُ جَارُهُ بَوَائِقَهُ» (قوشنىسى ئۇنىڭ ئازارىدىن ئەمىن بولالمىغان ئادەم جەننەتكە كىرمەيدۇ)[5].

28. «أَنَا خَاتَمُ النَّبِيِّيْنَ لَا نَبِيَّ بَعْدِيْ» (مەن ئەڭ ئاخىرقى پەيغەمبەردۇرمەن، مەندىن كېيىن پەيغەمبەر كەلمەيدۇ)[6].

① بۇ جانلىقنىڭ رەسىمنى سىزغۇچىلارنى كۆرسىتىدۇ. جانسىز نەرسىلەرنىڭ رەسىمنى سىزىش گۇناھ ئەمەس.
② «بۇخارى» ۋە «مۇسلىم» رىۋايىتى.
③ «مۇسلىم» رىۋايىتى.
④ «بۇخارى» ۋە «مۇسلىم» رىۋايىتى.
⑤ «مۇسلىم» رىۋايىتى.
⑥ «بۇخارى» ۋە «مۇسلىم» رىۋايىتى.

29. «لَا تَقَاطَعُوْا وَلَا تَدَابَرُوْا وَلَا تَبَاغَضُوْا وَلَا تَحَاسَدُوْا وَكُوْنُوْا عِبَادَ اللهِ إِخْوَانًا» (ئۆزئارا ئۇزلۇشۇپ كەتمەڭلار، بىر-بىرىڭلارغا رەھىمسىزلىك قىلماڭلار، بىر-بىرىڭلارنى دۇشمەن تۇتۇشماڭلار ۋە بىر-بىرىڭلارغا ھەسەت قىلىشماڭلار. بەلكى، ئاللاھنىڭ قېرىنداش بەندىلىرى بولۇڭلار)[1].

30. «إِنَّ الْإِسْلَامَ يَهْدِمُ مَا كَانَ قَبْلَهُ وَإِنَّ الْهِجْرَةَ تَهْدِمُ مَا كَانَ قَبْلَهَا وَإِنَّ الْحَجَّ يَهْدِمُ مَا كَانَ قَبْلَهُ» (شۇبھىسىزكى، ئىسلام ئۆزىدىن ئىلگىرىكى گۇناھلارنى يوقىتىدۇ. شۇنىڭدەك، ھىجرەتمۇ ئۆزىدىن ئىلگىرىكى گۇناھلارنى يوقىتىدۇ. يەنە شۇنىڭدەك ھەجمۇ ئۆزىدىن ئىلگىرىكى گۇناھلارنى يوقىتىدۇ)[2].

31. «اَلْكَبَائِرُ الْإِشْرَاكُ بِاللهِ وَعُقُوْقُ الْوَالِدَيْنِ وَقَتْلُ النَّفْسِ وَشَهَادَةُ الزُّوْرِ» (ئاللاھقا بىر نەرسىنى شېرىك كەلتۈرۈش، ئاتا-ئانىسىنى قاقشىتىش، ناھەق ئادەم ئۆلتۈرۈش ۋە يالغان گۇۋاھلىق بېرىش گۇناھى كەبىرەدۇر)[3].

① «بۇخارى» رىۋايىتى.
② «مۇسلىم» رىۋايىتى.
③ «بۇخارى» ۋە «مۇسلىم» رىۋايىتى.

32. «مَنْ نَفَّسَ عَنْ مُؤْمِنٍ كُرْبَةً مِنْ كُرَبِ الدُّنْيَا نَفَّسَ اللهُ عَنْهُ كُرْبَةً مِنْ كُرَبِ يَوْمِ الْقِيٰمَةِ وَمَنْ يَسَّرَ عَلٰى مُعْسِرٍ يَسَّرَ اللهُ عَلَيْهِ فِي الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ وَمَنْ سَتَرَ مُسْلِمًا سَتَرَهُ اللهُ فِي الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ وَاللهُ فِي عَوْنِ الْعَبْدِ مَا كَانَ الْعَبْدُ فِي عَوْنِ أَخِيْهِ» (كىمكى بىر مۇسۇلمانىنى دۇنيانىڭ بىرەر خاپىلىقىدىن قۇتقۇزۇپ قويسا، ئاللاھ ئۇ كىشىنى قىيامەتنىڭ خاپىلىقلىرىدىن قۇتۇلدۇرۇپ قويىدۇ. كىمكى بىر قېينىچىلىقتا قالغان مۇسۇلمانغا ئاسانچىلىق يارىتىپ بەرسە، ئاللاھ ئۇ كىشىگە دۇنيا ۋە ئاخىرەتتە ئاسانچىلىقنى مۇيەسسەر قىلىپ بېرىدۇ. كىمكى بىر مۇسۇلماننىڭ ئەيىبىنى ياپسا، ئاللاھ دۇنيا ۋە ئاخىرەتتە ئۇ كىشىنىڭ ئەيىبىنى ياپىدۇ. بىر بەندە يەنە بىر مۇسۇلمان بەندىگە ياردەمدە بولسا، بۇ بەندىگە ئاللاھ ياردەم قىلىدۇ)[1].

33. «أَبْغَضُ الرِّجَالِ إِلَى اللهِ الْأَلَدُّ الْخَصِمُ» (ئاللاھقا ئەڭ يامان كۆرۈلىدىغان كىشى جېدەلخور ئادەمدۇر)[2].

① «مۇسلىم» رىۋايىتى.
② «بۇخارى» ۋە «مۇسلىم» رىۋايىتى.

34. «كُلُّ بِدْعَةٍ ضَلاَلَةٌ» (ھەرقانداق بىدئەت گۇمراھلىقتۇر)[1].

35. «اَلطُّهُوْرُ شَطْرُ الْإِيْمَانِ» (پاكىزلىق ئىمانىنىڭ يېرىمىدۇر)[2].

36. «أَحَبُّ الْبِلاَدِ إِلَى اللهِ مَسَاجِدُهَا» (شەھەرلەرنىڭ ئاللاھقا ئەڭ ياخشى كۆرۈلىدىغىنى يېرى ئۇنىڭ مەسجىدلىرىدۇر)[3].

37. «لَا تَتَّخِذُوا الْقُبُوْرَ مَسَاجِدَ» (قەبرىلەرنى مەسجىد قىلىۋالماڭلار، يەنى قەبرىلەرنى ئىبادەتگاھ قىلىۋالماڭلار)[4].

38. «لَتُسَوُّنَّ صُفُوْفَكُمْ أَوْ لَيُخَالِفَنَّ اللهُ بَيْنَ وُجُوْهِكُمْ» (نامازدا سەپلىرىڭلارنى تۈز قىلىڭلار، بولمىسا ئاللاھ قەلبىڭلارغا ئىختىلاپ سېلىپ قويىدۇ)[5].

① «مۇسلىم» رىۋايىتى.
② «مۇسلىم» رىۋايىتى.
③ «مۇسلىم» رىۋايىتى.
④ «مۇسلىم» رىۋايىتى.
⑤ «مۇسلىم» رىۋايىتى.

39. «مَنْ صَلَّى عَلَيَّ وَاحِدَةً صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ عَشْرًا» (كىمكى ماڭا بىر قېتىم دۇرۇد ئېيتسا، ئاللاھ ئۇ كىشىگە ئون قېتىم رەھمەت قىلىدۇ)[1].

40. «إِنَّمَا الْأَعْمَالُ بِالْخَوَاتِيْمِ» (ئەمەللەر ئۆزىنىڭ خاتىمىسى بىلەنىدۇر، يەنى ئاخىرەتلىكىنىڭ ياخشى-ياماندا بولۇشى كىشىنىڭ ئاخىرقى ئەمەلىگە قارىتا بولىدۇ)[2].

① «بۇخارى» رىۋايىتى.
② «مۇسلىم» رىۋايىتى.

قوشۇمچە (II):

مۇجتەھىدلەر يولباشچىسى ئىمام ئەئزەم ئەبۇ ھەنىفە رەھىمەھۇللاھنىڭ قىسقىچە تەرجىمھالى

ئىسلام فىقھى ئاسمىنىدا چاقنىغان تۆت يۇلتۇز (تۆت ئىمام)نىڭ بىرى ۋە نۇرلۇقراقى بولغان بۇ زاتنىڭ ئەسلى ئىسمى نۇئمان ئىبنى سابىت بولۇپ، ئەبۇ ھەنىفە ـــ كۇنىيتى، ئىمام ئەئزەم (ئۇلۇغ ئىمام) ـــ لەقىبىدۇر.

بۇ زاتنى بەزى ئالىملار ئەرەب مىللىتىدىن دېيىشىدۇ. لېكىن، ئىشەنچلىك سۆزگە ئاساسلانغاندا پارس نەسلىدىندۇر.

تارىخ سەھىپىلىرىدە قەيت قىلىنىشچە، بۇ زاتنىڭ ئائىلە جەمەتى، ئاتا-بوۋىلىرى ۋە ئەجدادلىرى كىشىلەر

ئارىسىدا يۇز-ئابرۇيلۇق، ئالىيجانابلىق، پاك نەسەب ۋە پۇل-مېلى ناھايىتى كۆپ كىشىلەر ئىكەن.

ئۇنىڭ ئاتىسى سابىت ھەزرىتى ئەلى رەزىيەللاھۇ ئەنھۇنىڭ خىلاپەت دەۋرىدە مۇسۇلمان بولغان. سابىت ئالىيجانابنىڭ ئېسىل كىشىلەرنىڭ ئەۋلادى بولغاچقا، ھەزرىتى ئەلى رەزىيەللاھۇ ئەنھۇنىڭ خادىمى بولۇشقا مۇشەررەپ بولۇپ ياش ۋاقتىدىلا ئۇنىڭ خىزمىتىگە چۈشكەن. ئۇزۇن مۇددەت خىزمەت قىلىش داۋامىدا ئۇ ھەزرىتى ئەلى رەزىيەللاھۇ ئەنھۇنى بەكمۇ رازى قىلغاچقا، بۇ زات ئۇنىڭغا ۋە ئۇنىڭ پەرزەنتلىرىگە بەرىكەتلىك دۇئا قىلغان. دېگەندەك بۇ دۇئا ئىجابەت بولۇپ، ئۇنىڭ پەرزەنتى ھەزرىتى ئەبۇ ھەنىفە رەھىمەھۇللاھقا كاتتا ئىلىم نېسىپ بولغان.

دۇنياغا كېلىشى

ئىمام ئەبۇ ھەنىفە رەھىمەھۇللاھ ھىجرىيىنىڭ 80-يىلى ھەزرىتى ئابدۇلمەلىك ئىبنى مەرۋاننىڭ خىلاپەت دەۋرىدە كۇفە شەھىرىدە دۇنياغا كەلگەن.

بۇ زات ياشىغان دەۋر ئۇمەۋىيلەر سۇلالىسىنىڭ ئاخىرقى مەزگىللىرى ۋە ئابباسىيلار سۇلالىسىنىڭ دەسلەپكى مەزگىللىرىگە توغرا كەلگەنىدى. بۇ زاماندا قىسمەن سا-ھابىلار ھايات بار ئىدى. جۇملىدىن ھەزرىتى ئەنەس رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ كۇفەنى زىيارەت قىلغان ۋاقىتتا بۇ زات ئۇنىڭ بىلەن ئۇچراشقان ۋە سۆزلىرىنى ئاڭلىغان. ئەنەس ئىبنى مالىك رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ رەسۇلۇللاھ سەللەللاھۇ ئەلەيھى ۋەسەللەمنىڭ خاس خادىمى ۋە ئۇلۇغ ساھابە. ئۇ رەسۇلۇللاھ سەللەللاھۇ ئەلەيھى ۋەسەللەمدىن 2286 ھەدىس رىۋايەت قىلغان. پىتنە زامانلىرىدا ئۇ مەدىنىنى تەرك ئېتىپ بەسرەگە كەتكەن ۋە ئاخىرقى ئۆمرىگىچە شۇ يەردە ياشىغان. بەسرە بىلەن كۇفە ئىسلام مەدەنىيىتى بويىچە گۈللەنگەن مەدەنىيەتلىك شەھەرلەر بولۇپ، ئەنەس ئىبنى مالىك رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ بەسرەدە تۇرغان مەزگىللىرىدە كۇفەگە دائىم بېرىپ تۇرغان. كۇفەلىكلەرمۇ ئۇنىڭ پەزىلىتىنى ئېنىق بىلەتتى. مەسجىدلەردە ئۇنىڭ ھەلقىسگە يىغىلىپ رەسۇلۇللاھ سەللەللاھۇ ئەلەيھى ۋەسەللەمنىڭ ھەدىسلىرىنى ئاڭلايتتى. جۇملىدىن ئىمام ئەبۇ ھەنىفە رەھىمەھۇللاھمۇ ئۇنىڭ ھەدىس مەجلىسگە ئىشتىراك قىلغۇچىلارنىڭ بىرى ئىدى. بۇ زات ئۇنىڭدىن

باشقىمۇ يەنە بىر قانچە ساھابىلەر بىلەن ئۇچرىشىشقا مۇيەسسەر بولۇپ، ئۇلاردىن بۇاستە ھەدىس ئاڭلىغان. مۇشۇنى كۆزدە تۇتقاندا بۇ زاتمۇ بىرىنچى تەبىقىدىكى تابىئىنلارنىڭ قاتارىدا سانىلىدۇ.

تەئرىپى ۋە ھاياتى

ئىمام ئەبۇ ھەنىفە رەھىمەھۇللاھ چىرايى بەك ئاقمۇ ئەمەس، بەك قارىمۇ ئەمەس، بوي تۇرقى بەك ئېگىزمۇ ئەمەس، بەك پاكارمۇ ئەمەس ئوتتۇرا بوي، قەددى-قامىتى كېلىشكەن، چىرايلىق كىيىنىپ يۈرىدىغان، ۋۇجۇ-دىدا ئاللاھنىڭ نېئىمەتلىرى نامايان بولۇپ تۇرىدىغان، پاكىز، ئوچۇق چىراي، گەپ-سۆزلىرى شېرىن، چۈشىنىش-لىك ۋە جانلىق ئاۋازدا ناھايىتى قايىل قىلارلىق سۆزلەي-دىغان كىشى ئىدى.

ئۇنىڭ ئائىلە جەمەتى تىجارەت بىلەن تىرىكچىلىك قىلىدىغان كىشىلەر بولغانلىقتىن، ئۇمۇ دەسلەپتە تىجارەت بىلەن شۇغۇللانغان. كېيىن ئۇنىڭ دىلىنى ئىلىم تەھسىل قىلىشىنىڭ مۇھەببىتى چىرمىۋالغان. شۇنىڭ بىلەن ئۇ

پۇتۇن ئىشتىياقى بىلەن ئىلىم تەھسىل قىلىشقا كىرىشىپ كەتكەن. ئالدى بىلەن ئىلمى كالام (ئېتىقادقا ئائىت ئىلىم)نى تەھسىل قىلغان. ئۇنىڭ كەينىدىنلا ھەدىس پەنىگە يۈرۈش قىلغان. ئۇ كۇفە شەھىرىدىكى مۇھەددىس ئالىملاردا بار بولغان ھەدىسلەرنى ئىگىلەپلا قالماستىن، ئىككى ھەرەم (مەككە مۇكەررەمە ۋە مەدىنە مۇنەۋۋەرە) ۋە باشقا شەھەرلەردىكى مۇھەددىسلەردىنمۇ ھەدىس ئىگىلىگەن. باشقىچە قىلىپ ئېيتقاندا، ئۇ دۇنيانىڭ ھەرقايسى جايلىرىدىكى ھەدىس ئالىملىرىدىن ھەدىس يادقا ئېلىپ، ھەدىسلەرنى ئاساسىي جەھەتتىن ئىگىلەپ بولغان.

مەشھۇر قىرائەت ئۇستىسى ئاسىم ئىبنى ئەبىننۇجۇد بۇ زاتنىڭ قىرائەت ئۇستازى بولۇپ، ئۇ بۇ زاتنىڭ دەرس ھەلقىسىدە يەتتە يىلغا يېقىن ئولتۇرغان.

بۇ زاتنىڭ فىقھى ئىلمىدىكى ئۇستازلىرىمۇ ناھايىتى كۆپ ئىدى. يېنىدا ئۇزۇن تۇرغان مەشھۇر ئۇستازى كۇفە شەھىرىنىڭ بىرىنچى دەرىجىلىك ئالىمى ھەزرىتى ھەممەد رەھمەھۇللاھ بولۇپ، ئۇ بۇ ئۇستازنىڭ دەرسخانىسىدا 17 ~ 18 يىل ئەتراپىدا تۇرغان.

ئۇنىڭ ئۇستازلىرىنىڭ ئىچىدە يەنە لۇغەتشۇناسلار ۋە ئەدەب-شائىرلارمۇ بار ئىدى.

نەقىل قىلىنىشىچە، ئۇنىڭ ھەرقايسى پەنلەردىكى ئۇستازلىرى 4000غا يېتىدىكەن ياكى ئۇنىڭدىنمۇ كۆپ ئىكەن.

ھىجرىيىنىڭ 120- يىلى فىقھى ئۇستازى ھەممەد رەھمەھۇللاھ ۋاپات بولغاندا بۇ زات 40 ياشقا كىرگەن بولۇپ، ھەرقايسى جەھەتتىن ئوبدانلا يېتىلىپ قالغانىدى. شۇڭا، ئۇ تەبىئىيلا بۇ ئۇستازنىڭ دەرس ھەلقىسىگە ۋارىسلىق قىلىپ ئۇنىڭ ئىزباسارى بولۇپ قالغان.

شۇ دەۋردە كۇفە شەھىرى ئىلىم كانى ئىدى. ئۇنىڭ ئەڭ چوڭ مەسجىدىدە نۇرغۇنلىغان فەقىھلەرنىڭ دەرس ھەلقىلىرى بار ئىدى. بۇلارنىڭ ئارىسىدا ئىمام ئەبۇ ھەنىفە رەھمەھۇللاھنىڭ ھەلقىسىگە ئادەملەر توشۇپ كەتكەنىدى. ئۇنىڭ بۇ ھەلقىسى تاكى ئۇ مەككىگە كەتكەنگە قەدەر كۇفە خەلقىگە مەنپەئەت بېرىپ كەلگەن. كېيىن ئۇ بۇ ھەلقىسنى ھەرەم مەسجىدىگە يۆتكىگەن. ئۇنىڭ ھەلقىسى ئۇ يەردە گويا بىر مۇقەددەس باغچىدەك بولۇپ قالغان. ئۇ شۇ يەردە ئىمام مالىك رەھمەھۇللاھ بىلەن ئۇچراشقان ۋە ئۇنىڭ بىلەن فىقھى مەسىلىلەردە ئۇزۇن-ئۇزۇن مۇنازىرىلەرنى ئېلىپ بېرىپ نۇرغۇن مەسىلىلەردە ئورتاق تونۇش ھاسىل قىلغان. ئۇ ئۆزىنىڭ بۇ ھەلقىسى

ئۇچۇن كېچە-كۈندۈز جان كۆيدۈرگەن، ئىلىملىرىنى ئايە-
مغان. شۇڭا، ئۇنىڭ ھەلقىسى ئۆز زامانىسىدا ئەڭ كاما-
لەتكە يەتكەنىدى ۋە ئۇنىڭدىن نۇرغۇن تەتقىقاتچىلار ۋە
ئۇستازلار يېتىشىپ چىققانىدى. ئۇ شاگىرتلىرىغا ئەدەپ
بىلەن دەرس ئاڭلاشنى ۋە مۇنازىرە ئېلىپ بېرىشنى ئۆگە-
تەتتى. ئۆزىمۇ ئىنتايىن سەۋرچان ۋە ئېغىر-بېسىق زات
ئىدى. ئۇ مەسىلە بايان قىلسا شاگىرتلىرى ئۇنىڭ ئېغىزى-
دىن تۆكۈلگەن دۇردانىلەرنى يېزىۋېلىشقا ئالدىرىشاتتى.

بۇ زات دىنىي ئىلىملەرنى ئۆگىتىشكە ھېچقانداق دۇنـ
ياۋىي مەقسەتنى ئارىلاشتۇرمىغانىدى. ئۇ بىر تەرەپتىن
شۇنداق سەمەرىلىك ئالىم ۋە ئۇستاز بولسا، يەنە بىر
تەرەپتىن شۇ ۋاقىتتىكى رونياق تاپقان گەزمال سودىگىرى
بولۇپ قالغانىدى. ئۇ تىجارەتتىن قىلغان كىرىمىنى ئەڭ
ئاۋۋال ئېھتىياجلىق ئوقۇغۇچىلىرىغا، ئاندىن ئائىلىسىدە-
كىلەرگە، ئاندىن باشقىلارغا نەپىقە قىلاتتى، ئۇلارغا كې-
رەكلىك نەرسىلەرنى ئەكېلىپ بېرەتتى ۋە مۇنداق دەيتتى:
«بۇ پۇللارنى ھاجەتلىرىڭلارغا ئىشلىتىڭلار، لېكىن ھەمـ
مىدىن سېخىي بولغان ئاللاھنىلا مەدھىيىلەڭلار». ئۇ
ئوقۇغۇچىلارغا مەلۇم دەرىجىدە نەپىقە پۇلى بېرىشنى
يولغا قويغانىدى ۋە بۇنى ئۇستازى ھەممە رەھىمەھۇل-

لاھتىن مىراس ئالغانىدى. ئۇ زاتىنىڭ شاگىرتى ئىمام ئەبۇ
يۈسۈپ رەھىمەھۇللاھ بۇ ھەقتە مۇنداق دەيدۇ: ئىمام
ئەبۇ ھەنىفە ماڭا ۋە ئائىلەمگە 20 يىلدەك قارىدى. مەن
ئۇنىڭغا: «سەندىنمۇ سېخىي بىرىنى ئۇچراتمىدىم» دېسەم،
ئۇ: «كاشكى ھەممادنى كۆرگەن بولساڭ ئىدىڭ ...» دېگەن.

شۇ دەۋرلەردىكى خەلىپە-سۇلتانلارنىڭ ئالىملارغا ۋە
شائىر-ئەدىبلەرگە ھەدىيە ئەۋەتىپ تۇرىدىغان ئادەتلىرى
بولغان، بەزى ئۆلىمالار بۇنداق ھەدىيىلەرنى قوبۇل قە-
لاتتى. لېكىن، ئىمام ئەبۇ ھەنىفە رەھىمەھۇللاھ ئۇلارنىڭ
ھەدىيىلىرىنى بىرەر قېتىممۇ قوبۇل قىلىپ باقمىغان. ئۇ
ئۇمەۋىيلەرنىڭ ھەدىيىلىرىنى رەت قىلىپلا قالماستىن،
ئابباسىيلارنىڭ ھەدىيىلىرىنىمۇ رەت قىلغان. شۇنىڭدەك
ئۇلار تەكلىپ قىلغان ئەمەل-مەنسەپلەرگىمۇ يېقىنلاشمـ
غان. ئۇ ۋالىي ئاتىلىشتىن ئالىم ئاتىلىشنى ئەلا بىلگەنىدى.

بۇ زات ئۆمرىنى ئومۇمەن فىقھى (شەرىئەت تەتقـ
قاتى) ئىلمىغا بېغىشلىغان ۋە بۇ ساھەدە نۇرغۇنلىغان
شاگىرتلارنى تەربىيىلەپ يېتىشتۇرۇپلا قالماستىن، يەنە
بىر قاتار كىتابلارنىمۇ تەسنىپ قىلغان. ئۇنىڭ «مۇسنەدى
ئەبى ھەنىفە»، «ئالىم ۋە مۇتەئەللىم»، «ئەلفىقھۇل ئەكبەر»،
«كىتابۇل ۋەسىييە»، «كىتابۇل مەقسۇد»، «ئوسمان بەتـ

تاغا خەت»، «ئىلىم شەرقتە ۋە غەربتە، يىراقتا ۋە يېقىن-
دا» ۋە «قەدەرىيەلەرگە رەددىيە» قاتارلىق ئەسەرلىرى بار.

كىتابلاردا ئۇنىڭ شاگىرتلىرى توغرىسىدا مۇنداق دې-
يىلىدۇ: ئۇنىڭ خاس شاگىرتلىرى 36، ئۇلارنىڭ 28ى
قازىلىققا يارايدۇ، ئالتىسى پەتۋاغا، ئىككىسى بولسا قازى-
لار يېتەكچىسى، ئۇلار بولسىمۇ ئەبۇ يۈسۈپ بىلەن زۇفەر.

بۇ زاتنىڭ ئەڭ داڭلىق شاگىرتلىرى ئىمام ئەبۇ يۈسۈپ،
ئىمام مۇھەممەد ئىبنى ھەسەن شەيبانى ۋە ئىمام زۇفەر
رەھىمەھۇمۇللاھلار ئىدى.

بۇ زات ئاخىرقى ئۆمرىدە خەلىپىلىكىنىڭ باش قازىلىق
ۋەزىپىسىنى ئۈستىگە ئېلىشتىن باش تارتقانلىقى ئۈچۈن
خەلىپە مەنسۇر تەرىپىدىن زىندانغا تاشلانغان ۋە شۇ يەردە
ۋاپات بولغان. نەقىللەردىن كۆرە، بىر سۆزدە زىندانىدا
ئۇرۇپ ئۆلتۈرىۋېتىلگەن، يەنە بىر سۆزدە زەھەر ئىچكۈزۈپ
ئۆلتۈرىۋېتىلگەن.

شۇنداق قىلىپ ھىجرىيىنىڭ 150- يىلى رەجەب ئېيى-
دا بۇ ئۇلۇغ زاتنىڭ ئۆمرى باغداد شەھىرىدە 70 يېشىدا
ئاخىرلاشقان. ئۇنىڭ ۋاپاتى بىلەن دۇنيا مۇسۇلمانلىرى
چوڭقۇر مۇسىبەت ئىچىدە قالغان. كۆزلىرىگە قاراڭغۇچى-
لىق تىقىلغان، دۇنيا بۇزۇلغاندەك، قىيامەت قايىم بولغان-

دەك ھېس قىلىشقان. چۈنكى، ئالىمنىڭ ئۆلگىنى —
ئالەمنىڭ ئۆلگىنىدۇر.

بۇ زاتنىڭ جىنازە نامىزى ئۈچۈن باغداد ۋە ھەرقايسى
جايلاردىن 50 مىڭدىن ئارتۇق ئادەم يىغىلغانلىقتىن قىس-
تاڭچىلىق بولۇپ كېتىپ نامازنى ئالتە قېتىم تەكرار ئوقۇ-
غان. ئەڭ ئاخىردا ئوغلى ھەممەد رەھىمەھۇللاھ ئوقۇغان.

بۇ زاتنىڭ جەسىتى باغدادتىكى خەيزۇران قەبرىستان-
لىقىغا دەپنە قىلىنغان. كېيىن ئارسلان سەلجۇقى دېگەن كە-
شى (ھىجرىيە 459- يىلى) بۇ قەبرىستانلىققا بىر گۈم-
بەز ياساتقان ۋە ئۇنىڭ بىر تەرىپىگە مەدرىس سالدۇرغان.

ئەخلاق جەھەتتىكى سۈپەتلىرى

ئىمام ئەبۇ ھەنىفە رەھىمەھۇللاھ پەرھىزكار[1]، تەقۋادار
ۋە ئەقىل-پاراسەتتە چېكىگە يەتكەن كىشى ئىدى. كۆپىن-

① پەرھىزكارلىقتا شۇنداق يۇقىرى پەللىگە يەتكەن ئىدىكى، ئۇنىڭ مۇشۇ
ھەقتىكى تەرىپىنى ئىسپاتلاشقا كۇپايە قىلىدىغان مۇنداق بىر ئىش بولغان:
كۈفە شەھىرىدە بىر قوي يۇتۇپ كەتكەندە، بۇ زات مەن شۇ قوينىڭ گۆشى-
دىن يەپ قالماي دەپ يەتتە يىلغىچە قوي گۆشى يېمىگەن.
«ئىمام ئەبۇ ھەنىفە رەھىمەھۇللاھنىڭ قىسقىچە تەرجىمىھالى» دېگەن بۇ
قوشۇمچە بۆلەكنى تەرجىمان ئەبۇ ئالىيە ئۆزى تارىخىي مەنبەلەر ۋە مۇناسى-
ۋەتلىك ماتېرىياللار ئاساسىدا رەتلەپ چىققان، شۇنىڭدەك قۇرباننىق،
ئۆشرە ۋە ھەج مەسىلىلىرىگە ئائىت بايانلارمۇ ئۇنىڭ تەرىپىدىن تولۇقلانغان.

چە سۈكۈت ئىچىدە تۇراتتى. پۈتكۈل زېھنى تەپەككۇر ۋە تەھلىل بىلەنلا بولاتتى. بىرەرسى سوئال سورىسا جاۋاب بېرەتتى، ناۋادا جاۋاب ئەينەنراق بولماي قالسا شۇك تۇراتتى. ئۇ ھەم ئالىم، ھەم ئۆگەنگەنلىرىگە ئەمەل قىلغۇچى ئىدى. چوڭ گۇناھتىن ئۆزىنى بەكمۇ قاچۇراتتى. غەيۋەت-شىكايەت قىلمايتتى، ھەتتا ئۆز رەقىبلىرىنىڭمۇ غەيۋىتىنى قىلمايتتى. زالىم پادىشاھلاردىن قورقمايتتى. ئەپۇچانلىقنى داۋاملىق ئۆزىگە ھەمراھ قىلغانىدى. ئۇ پۈتۈن ئۆمرىدە ئاللاھ ۋە ئۇنىڭ رەسۇلىنىڭ ئىتائىتىدە بولغانىدى. تىجارىتىدە ئالغان پايدىنى ئۇستازلىرى، ساۋاقداشلىرى ۋە شاگىرتلىرىغچە ھەدىيە قىلاتتى. پىقىر-مىسكىنلەرگە خەيرى-ساخاۋەت قىلاتتى. ئۇستازلىرىنى بەكمۇ ھۆرمەتلەيتتى. نامازنى كۆپ ئوقۇيتتى. بۇ سەۋەبلىك «قوزۇق» دەپ نام ئالغان بولۇپ، بىر سۆزدە ئوتتۇز يىل، يەنە بىر سۆزدە قىرىق يىل كېچىسى ئۇخلىماي، ھەر كېچىسى ئىككى رەكئەت نامىزىدا قۇرئاننى ئىككى تامام قىلغان (بۇ ئەۋلىيالاردىكى ئاددىي كەرامەت). ئۇ ئاخشىمى ئالغان تاھارىتى بىلەن ئەتىسى بامدات نامىزىنى ئوقۇيتتى. كېچىسى ئومۇمەن ئىبادەت بىلەن بولاتتى، كۈندۈزى يىل بويى دېگۈدەك روزا تۇتاتتى ۋە ئىلىم بىلەن

مەشغۇل بولاتتى. كېسەللەرنى يوقلايتتى، ئاجىزلارنىڭ بېشىنى سلايتتى، تۇغقانلىرىغا كۆپ ياخشىلىق قىلاتتى، ھاجەتمەنلەرنىڭ ھاجىتىگە ماڭاتتى. سودا ۋە مۇئامىلىدە راستچىل ۋە ئىشەنچلىك ئىدى. بىمەنە كۈلكە-چاقچاق قىلمايتتى. ئۆزىنى ناھايىتى كەمتەر ۋە مۇلايىم تۇتاتتى.

فىقھى ۋە ئۇنىڭ خادىملىرى

فىقھى ـــ شەرىئەت بەلگىلىملىرى توغرىسىدىكى قانۇن خاراكتېرلىك ئىلىمدۇر.

فىقھى ئىلمىنىڭ ئۇرۇقىنى ھەممىدىن بۇرۇن چاچقان كىشى، يەنى كەشىپ قىلغان كىشى ساھابىلەرنىڭ ئىچىدىن ئابدۇللاھ ئىبنى مەسئۇد رەزىيەللاھۇ ئەنھۇدۇر، ئۇنى (يەنى فىقھىنى) سۇغارغان، قوللاپ چۈشەندۈرگەن كىشى تابىئىنلارنىڭ ئىچىدىن ئەلقەمە رەھىمەھۇللاھتۇر، ئۇنى ئورۇغان، يەنى چېچىلىپ كەتكەن پايدىلىق جايلىرىنى يىغىپ توپلاپ بەرگەن كىشى ئىبراھىم نەخەئىي كۇفىي رەھىمەھۇللاھتۇر، ئۇنى خامان قىلىپ ئەزگەن، تەرىرلەپ تۈزەتكەن كىشى ئىمام ئەبۇ ھەنىفە رەھىمەھۇل-

لاھنىڭ ئۇستازى ھەممات ئىبنى ئەبى سۇلەيمان رەھىمە-
ھۇللاھتۇر، ئۇنى ئۇن قىلىپ تارتقان، يەنى ئۇسۇل-قائى-
دىلىرىنى كۆپەيتكەن ھەم ئىزاھات بېرىپ نۇرلۇق چىراغ
قىلىپ يورۇتۇپ بەرگەن ھەم فىقھى ئىلمىنى تۇنجى قې-
تىم خاتىرىگە ئالغان، بابلارغا ئايرىپ كىتاب قىلغان كە-
شى ئىمام ئەبۇ ھەنىفە رەھىمەھۇللاھتۇر. ئۇنى خېمىر قە-
لىپ يۇغۇرغان، يەنى ئىمام ئەبۇ ھەنىفە رەھىمەھۇللاھ-
نىڭ ئۇسۇل-قائىدىسىگە قاتتىق دىققەت نەزىرى بىلەن
قاراپ ئەھكاملارنى ئايرىشتا بارلىق كۇچىنى سەرپ ئەتە-
كەن كىشى بۇ زاتنىڭ شاگىرتى قازى ئىمام ئەبۇ يۇسۇپ
رەھىمەھۇللاھتۇر. ئۇنى نان قىلىپ بەرگەن، يەنى فۇرۇ-
ئات-ئەھكاملارنى رەتلەپ، تەھرىرلەپ ۋە تۇزىتىپ
زادى چۇشەنمەيدىغان جايلىرى قالمىغۇدەك دەرىجىدە
كامالەتكە يەتكۇزگەن كىشى ئىمام ئەبۇ ھەنىفە ۋە ئىمام
ئەبۇ يۇسۇپ رەھىمەھۇللاھنىڭ شاگىرتى ۋە ھەنەفىيە
فىقھىسىنىڭ مۇھەررىرى ئىمام مۇھەممەد شەيبانى رەھە-
مەھۇللاھتۇر. دۇنيا مۇسۇلمانلىرى دەل مۇشۇ ئىمام
مۇھەممەد رەھىمەھۇللاھنىڭ نېنىدىن يېيىشىدۇ.

ئىمام ئەبۇ ھەنىفە رەھىمەھۇللاھتىن بۇرۇنقى كىشىلەر
پۇتۇن ئىلمىنى ئۆز قورسىقىدا يادقا ساقلاپ كەلگەن. كې-

يىن ئىمام ئەبۇ ھەنىفە رەھىمەھۇللاھنىڭ خاتىرىلەپ
قالدۇرغان ئەسەرلىرىگە قاراپ، ئاندىن كىتاب يېزىش
ئىشلىرى ئاستا-ئاستا بارلىققا كەلگەن. شافئىي ۋە ھەن-
بەلي مەزھىبىنىڭ ئالىملىرىمۇ قۇرئان ۋە ھەدىسنى تەتە-
قىق قىلىشتا ئىمام ئەبۇ ھەنىفە رەھىمەھۇللاھنىڭ شاگىرتە-
لىرىغا شاگىرت بولۇپ، تەتقىقات ئىشلىرىغا ئائىت بىلىم-
لەرنى ئۆگەنگەن. ئىمام شافئىي رەھىمەھۇللاھ ئىلمىنىڭ
ھەممىسىنى دېگۈدەك ئىمام ئەبۇ ھەنىفە رەھىمەھۇللاھ-
نىڭ شاگىرتى ئىمام مۇھەممەد شەيبانى رەھىمەھۇللاھ-
تىن ئالغان. ئىمام ئەھمەد رەھىمەھۇللاھمۇ قالغان
شاگىرتلىرىدىن ئالغان، ھەتتاكى ئىمام بۇخارى رەھىمە-
ھۇللاھقا ئوخشاش كاتتا مۇھەددىسلەرنىڭ ئۇستازلىرىمۇ
ئىمام ئەبۇ ھەنىفە رەھىمەھۇللاھنىڭ شاگىرتلىرى بولۇپ
چىقىدۇ. شۇڭا دەيمىزكى، پۇتۇن مۇسۇلمان ئالىملىرى
فىقھى تەتقىقاتىدا ئىمام ئەبۇ ھەنىفە رەھىمەھۇللاھ تۇز-
گەن ئۇسۇل-قائىدىلەردىن بىھاجەت بولالىغان ئەمەس.

«سەھىھ مۇسلىم»دىكى بىر ھەدىستە پەيغەمبەر سەل-
لەللاھۇ ئەلەيھى ۋەسەللەمنىڭ مۇنداق دېگەنلىكى نەقىل
قىلىنىدۇ: «ئەگەر ئىلىم ئۇكەر يۇلتۇزى يېنىدا ئېسىلىق
بولسا، ئۇنى پارس ئوغلانلىرى ئېلىۋالىدۇ».

بۇ بېشارەتتىن ئالىملار پەيغەمبەر سەللەللاھۇ ئەلەيھى ۋەسەللەمنىڭ كۆزدە تۇتقىنى ئىمام ئەبۇ ھەنىفە رەھىمەھۇللاھنىڭ دەل ئۆزى شۇ دەپ قارىشىدۇ. جۈملىدىن ھافىز ئەللامە سۇيۇتى رەھىمەھۇللاھ بۇ ھەدىسنى شۇنداق شەرھىلىگەن.

شۇنداقلا ئىمام شافىئى رەھىمەھۇللاھ: «دۇنيا خەلقى فىقھى ئىلمىدا ئىمام ئەبۇ ھەنىفەگە موھتاجدۇر» دېگەن؛

خارىجەتەبنى مۇسئەب رەھىمەھۇللاھ: «ئىمام ئەبۇ ھەنىفە فۇقەھالار ئىچىدە تۇڭمەننىڭ ئوقىغا ياكى ئالتۇن ئايرىغۇچىغا ئوخشايدۇ» دېگەن؛

ئابدۇللاھ ئىبنى مۇبارەك رەھىمەھۇللاھ: «شۇبھىسىزكى، ئۇ ئىلمىەرنىڭ يىلتىزى! مەن فىقھى ساھەسىدە ئۇنىڭ مىسلىنى كۆرۈپ باقمىدىم» دېگەن؛

ئىبنى جۇرەيج رەھىمەھۇللاھ: «ئۇ ھەقىقىي بىر فىقھىشۇناس!» دېگەن؛

ئابدۇللاھ ئىبنى داۋۇد رەھىمەھۇللاھ: «مۇسۇلمانلار ئاللاھقا ئەبۇ ھەنىفىنىڭ ئۆز نامازلىرىدىكى سۇننەتلەرنى ۋە فىقھى ئىلمىنى ساقلاپ بەرگەنلىكى ئۈچۈن دۇئا قىلىشلىرى كېرەك» دېگەن؛

ئىمام ئەبۇ يۇسۇپ رەھىمەھۇللاھ: «مېنىڭ ئېتىقادىم ئىمام ئەبۇ ھەنىفىنىڭ ئېتىقادى بىلەن بىر بولسا ۋە فىقھىي

مەزھىبىم ئىمام ئەبۇ ھەنىفىنىڭ مەزھىبى بولسا، قىيامەت كۈنى ئاللاھ تەئالانىڭ ئازابىدىن نىجادكارىمەن» دېگەن؛

شۇنىڭدەك، پېقىرمۇ ئىمام ئەبۇ ھەنىفە، ئىمام ئەبۇ يۇسۇپ ۋە ئىمام مۇھەممەد قاتارلىق مۇجتەھىدلەرنىڭ ئىجتىھاد پىكىرلىرى نەقىلدە ئىشەنچلىكلا بولسا، ئۇنى «قۇرئان كەرىم» ۋە ھەدىس شەرىفكە تولۇغرىلاپ بېقىشنىڭ ھاجىتى يوق دەپ قارايدۇ[1].

دېمەك، ئىشەنچلىك كىتابلاردا ئۇلارنىڭ ئىجتىھاد پىكىرلىرى ۋە قائىدە-ئۇسۇللىرى قانداقلا يەردە ئېلىنغان بولسا، ئىككىلەنمەستىن ئەمەل قىلىپلا كەتسەك بولىدۇ. بىزنىڭ زامانىمىزدىكى ئەھلى ئىلمىلەرنىڭ ئىلىم قۇۋۋىتى بىر ئېرىق سۇغا ئوخشاش بولسا، مەزكۇر مۇجتەھىدلەرنىڭ ئىلىم قۇۋۋىتى دەريا سۈيىگە ئوخشاش كۆپ. شۇڭا، زامانىمىزدىكى ئۇششاق ئەھلى ئىلمىلەرنىڭ مەزكۇر مۇجتەھىدلەرنىڭ ئىجتىھادلىرىنى «قۇرئان كەرىم» ۋە ھەدىس شەرىفكە تولۇغرىلاپ بېقىپ ئاندىن ئەمەل قىلمىز دېيىشى بىر بىمەنىلىكتۇر، خالاس.

---

① چۈنكى، ئۇ «قۇرئان كەرىم» ۋە ھەدىس شەرىفكە ئاللىقاچان تەكرار-تەكرار تولۇغرىلىنىپ بولغان ۋە «قۇرئان كەرىم» ۋە ھەدىس شەرىفكە چىڭ ئېسىلىدىغان سۇننەت يولىدىكى نۇرغۇنلىغان فەقىھلەرنىڭ ئۇستى-ئۇستىلەپ ئىنچىكە ۋە چوڭقۇر تەھقىقلىشىدىن ئۆتكەن. شۇڭىمۇ، كېيىنكى زامانلاردا فىقھى كىتاب تۈزگەن مۇسەننىپلەر ھۆكۈم-پەتىۋانىلا نەقىل قىلىپ، ئۇنىڭ دەلىلىنى بايان قىلىشنى تەرك ئەتكەن.

ئىمام ئەبۇ ھەنىفە رەھىمەھۇللاھنىڭ فىقھىي مەزھىبىگە (يولىغا) ئەمەل قىلىپ ماڭغان مۇسۇلمانلار ھەنەفىيلەر دەپ ئاتىلىدۇ.

مەزھەب ئىسمىنىڭ شۇ زاتنىڭ ئىسمىغا نىسبەت بېرىلىشىمۇ ئۇنىڭ بۇ فىقھىي مەزھەبنىڭ شەكىللىنىشىگە ناھايىتى زور تۆھپە قوشقانلىقىنى كۆرسىتىدۇ، ئەلۋەتتە.

ئىمام ئەبۇ ھەنىفە رەھىمەھۇللاھنىڭ ھۆكۈم بېكىتىشتىكى ئالاھىدىلىكى شۇكى، مەلۇم بىر ھۆكۈمنى مەيدانغا ئېلىپ چىقىشتا، ئالدى بىلەن ئۆزى چوڭقۇر تەكشۈرۈپ قاراپ چىقاتتى، ئاندىن ئۆزىگە ئوخشاش ئىمتىيازلىق ئالىملارنىڭ ئالدىغا ھېلىقى مەسىلىنى تاشلايتتى، ھەممىنىڭ پىكرى بىر يەرگە كەلگەندە ئاندىن دەرس مەيدانىدا ئېلان قىلىپ جاكارلايتتى. شۇڭا، بۇ مەزھەبنىڭ ھۆكۈم-پەتۋالىرىنىڭ ھېچ يېرىدىن قۇسۇر تاپقىلى بولمايدۇ.

ھەنەفىيە مەزھىبىنىڭ ئۇستۇنلۇك قازىنىشى

بۇ مەزھەب فىقھىدىكى قالغان ئۇچ سۈننىي (سۈننەت ئاساسىدىكى) مەزھەبكە نىسبەتەن كەڭرەك تارقالغان بىر

مەزھەبتۇر. ئەينى زاماندىن بېرى مۇسۇلمان ئالىملىرىنىڭ 80%ى دېگۈدەك مۇشۇ مەزھەبنى قوللاپ-قۇۋۋەتلەپ كەلگەن. بۇنىڭ ئاساسلىق سەۋەبلىرى تۆۋەندىكىچە:

1. بۇ فىقھىي مەزھەبتە نەس[1]لەر ئايرىپ قويۇلمايدۇ، يەنى بىر مەسىلە توغرىسىدىكى بارلىق ئايەت ۋە ھەدىسلەر جەملىنىپ، ئۇلارغا ئەتراپلىق قاراپ چىقىلغاندىن كېيىن، ئومۇملاشتۇرۇلۇپ بىرلا ھۆكۈم چىقىرىلىدۇ (بۇ بولسا ھەممە نەسكە بىردەك ئەمەل قىلىشنىڭ تەرىقىسىدۇر). ئەمما، باشقا فىقھى مەزھەبلىرىدە بولسا، بىرەر نەسكە ئاساسلانغانلا بولسا، باشقا نەسلەرنى نەزەردىن ساقىت قىلىشمۇ دۇرۇس.

ھەممىدىن تۆۋەن دەرىجىدىكى ھەدىس ـــ مۇرسەل ھەدىس بولۇپ، ھەنەفىيە مەزھىبىدە مۇشۇنچىلىك ھەدىس تېپىلغان يەردە شەرئىەتنىڭ تۆتىنچى ئاساسى بولغان قىياسقا بېرىلمايدۇ. ھەدىس پەقەتلا تېپىلمىغاندا ئاندىن قىياسقا بېرىلىدۇ. بۇ توغرىدا ئىمام ئەبۇ ھەنىفە رەھىمەھۇللاھ مۇنداق دەيدۇ: «ئەگەر بىز مۇرسەل ھەدىس بولسىمۇ ئېرىشىپلا قالساق، ئۇنى باش-كۆزىمىزگە سۈرتىمىز». شۇڭا، بۇ زاتتىن قىلىنغان نەقىللەرنىڭ ھەممىسى

① فىقھى ھۆكۈملەرگە ئائىت ئايەت ۋە ھەدىسلەر نەس دېيىلىدۇ.

«قۇرئان كەرىم» ۋە ھەدىس شەرىفكە تولۇق ئۇيغۇن كېلىدۇ[1].

2. ھەنەفىيىە فىقھىسى دەۋر تەرەققىياتىغا ئاسان ماسلىشالايدۇ. ئىسلام دۆلىتىنىڭ قانۇن تۈزۈش ۋە قانۇن بويىچە دۆلەت باشقۇرۇش ئىشلىرىغىمۇ ناھايىتى باب كېلىدۇ. بۇ مەزھەبتە شەرىئەت ھوقۇقى سىستېمىلاشتۇرۇلغان ئىستېھسان[2] تۈزۈپ چىقىلغان بولۇپ، يەرلىك ھوقۇق، ئۆلچەم ۋە ئادەتلەرنى شەرىئەتكە ماسلاشتۇرۇپ قوللىنىش تەلەپ قىلىنغان، شۇنداقلا قانۇنشۇناسلىقتىكى بەزى ئەقلىيگە مۇۋاپىق تەكلىپلەرمۇ كىرگۈزۈلگەن. شۇڭلىمۇ، تارىختىكى نۇرغۇنلىغان ئىسلام سۇلالىلىرى ھەنەفىيىە فىقھىسىنى دۆلەت قانۇنى قىلغانىدى.

3. ھەنەفىيىە فىقھىسى باشقا فىقھىي مەزھەبلەرگە سېلىشتۇرغاندا ئەمەل قىلىشقا قولايلىق، ھۆكۈملىرى يەڭگىل ۋە يۇمشاق بولۇشتەك ئالاھىدىلىككە ئىگە.

① ھەنەفىيىە مەزھىبىنىڭ كۆپىنچە ئالىملىرى تەپەككۇرى ئۆتكۇر كىشىلەر بولغاچقا، ئەھكام تەتقىق قىلىشتا ناھايىتى چوڭقۇر ۋە سىرلىق تەپتىش قىلىدۇ. شۇڭا، ئاز ساندىكى ئىلمى تۆۋەن كالتە پەم كىشىلەر بۇ سىرلىق پەردە ئاستىدىكى ھەقىقەتكە يېتەلمىگەنلىكتىن، بۇ ھەقتە چوڭقۇرراق ئىزدىنىپ باقماي تۇرۇپلا ئۇلارغا قارىغۇلارچە تىل ئۇزارتىدۇ.

② مەنبەلەر ئاساسىدا چىقىرىش مۇمكىن بولغان خۇلاسە ياكى چىقىرىلغان ھۆكۈملەردىن مۇسۇلمانلار ئۈچۈن توغرا ۋە پايدىلىق بولغانلىرىنى قوبۇل قىلىش پرىنسىپى (ئۇسۇلى) ئىستېھسان (يوشۇرۇن قىياس) دېيىلىدۇ.

شۇنداق بولغانلىقى ۋە خەلقنىڭ يەرلىك ئەنئەنىلىرىنى ئېتىبارغا ئالغانلىقى ئۈچۈن بۇ فىقھىي مەزھەب ناھايىتى تېزلا پۈتۈن دۇنياغا ئومۇملاشقانىدى.

تارىختىن بېرى سۇننىي مەزھىبىگە مەنسۇپ مۇسۇلمانلارنىڭ كۆپرەكى فىقھىدا مۇشۇ مەزھەبكە ئەمەل قىلىپ كەلدى. ھازىرمۇ بىر قانچە ئەرەب ۋە ئافرىقا دۆلەتلىرىدە، شۇنداقلا تۈركىيە، ھىندىستان، پاكىستان، بېنگال، ئافغانىستان، جۇڭگو ۋە ئوتتۇرا ئاسىيا ئەللىرى ئاساسىدا ئۇنىڭ چوڭقۇر تەسىر دائىرىسى بار.

ئىختىلاپتىن قۇتۇلۇشنىڭ چارىسى ــ فىقھىدا بىرلا مەزھەبكە تاپىنىش

بىر رايوندىكى مۇسۇلمانلارنىڭ فىقھىدا بىرلا مەزھەبكە ئەمەل قىلىپ ئىش كۆرۈشى بولسا كىشىلەرگە خاتىرجەملىك بېغىشلايدۇ، ۋەيرانچىلىقنى تۈگىتىدۇ، كۆڭۈل ئازادىلىكى ھېس قىلدۇرىدۇ ۋە ئىككىلىنىشلەرنى يوقىتىدۇ[1].

① شۇڭا، بىزنىڭ فىقھى ساھەسىدە بۇرۇندىن تارتىپ ئەمەل قىلىپ كەلگەن ھەنەفىيىە مەزھىبى ئەتراپىغا زىچ ئۇيۇشىشمىز دىنىي ئىشلارنى يۈكسىلىشكە ۋە بىرلىك ۋە ئىتتىپاقلىقنى قولغا كەلتۈرۈشكە ناھايىتى پايدىلىق.

بۇ توغرىدا ئاللاھ تەئالا «قۇرئان كەرىم»دە مۇنداق دەيدۇ: ﴿وَٱعْتَصِمُواْ بِحَبْلِ ٱللَّهِ جَمِيعًا وَلَا تَفَرَّقُواْ﴾ «ھەممىڭلار ئاللاھ تەئالانىڭ ئارغامچىسىغا (يەنى ئۇنىڭ دىنىغا) مەھكەم يېپىشىڭلار، ئايرىلماڭلار (يەنى سىلەردىن ئىلگىرى يەھۇدىيلار ۋە ناسارالار ئىختىلاپ قىلىشقاندەك دىندا ئىختىلاپ قىلىشماڭلار)» (3:103).

شۇنىڭدەك، «مۇسنەدى ئەھمەد» ۋە «سۇنەنى بەيھەقى» قاتارلىق كىتابلاردا ھەزرىتى ئۇمەر رەزىيەللاھۇ ئەنھۇنىڭ خەلىپىلىك دەۋرىدىكى ئىشلارغا ئائىت مۇنداق بىر ۋەقە نەقىل قىلىنىدۇ: پەيغەمبەر سەللەللاھۇ ئەلەيھى ۋەسەللەمنىڭ دەۋرىدە جىنازە نامىزى تۆت تەكبىر بىلەنمۇ ئوقۇلغان، بەش تەكبىر بىلەنمۇ ئوقۇلغان، ئالتە تەكبىر بىلەنمۇ ئوقۇلغان. ئەبۇ بەكرى سىددىق رەزىيەللاھۇ ئەنھۇنىڭ دەۋرىدىمۇ شۇنداق بولغان. ئۇمەر رەزىيەللاھۇ ئەنھۇنىڭ دەۋرىگە كەلگەندە مۇسۇلمانلار ئوتتۇرىسىدا بۇ توغرىدا بىر ئاز ئىختىلاپ بولۇپ قالغان. بەزىلەر تۆت تەكبىر ئوقۇيمىز دېسە، بەزىلەر بەشنى ئوقۇيمىز دېيىشكەن، شۇنىڭدەك بەزىلەر ئالتىنى ئوقۇيمىز دېيىشكەن. شۇنىڭ بىلەن ئۇمەر رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ ساھابىلەرنى يىغىپ مۇشۇ مەسىلىنى بىر ياقلىق قىلىش توغرىسىدا كې-

كۆشكەن ۋە ئۆزى تۆت تەكبىر بىلەن ئوقۇيلى دەپ تەكلىپ بەرگەن. بۇنىڭغا قالغان ساھابىلەرمۇ قوشۇلغان.

شۇنىڭ بىلەن ھازىرغىچە جىنازە نامىزى تۆت تەكبىر بىلەن ئوقۇلۇپ كېلىۋاتىدۇ.

دېمەك، مەزكۇر ئايەت ۋە ھەدىسنىڭ مەزمۇنىدىن شۇنداق خۇلاسە چىقىدۇكى، مەيلى يۇقىرى تەبىقىدىكى ئالىملار بولسۇن، مەيلى تۆۋەن تەبىقىدىكى مۇسۇلمانلار ئاممىسى بولسۇن بىر رايوندا چوقۇم بىرلا مەزھەبنى تۇتقا قىلىش ۋە سۆز-ھەرىكەتتە بىردەك بولۇش زۆرۈر. مۇشۇنداق بىر گەۋدە بولۇش بولسا ئارىدىكى ئىختىلاپ-نىزالارنى يوقىتىدۇ ۋە ئۆزئارا ئىناقلىقنى كەلتۈرىدۇ.

ئى ئاللاھ! بىزنى ۋە بىزنىڭ ئەۋلادلىرىمىزنى ئىسلام دىنىنى سۆيىدىغان قىلغىن، قەلبلىرىمىزنى ئىسلامدىكى توغرا ئەقىدىگە مايىل قىلغىن، شەرىئەتتە سەلەف ۋە خەلەف ئۆلىمالىرىمىزنىڭ يولىنى تۇتۇشقا ھىدايەت قىلغىن، بىزنى ئۇلارنىڭ ۋارىسى قىلغىن، ئۇلارنى قەلبلىرىمىزگە چوڭ كۆرسەتكىن ۋە ئۇلارنىڭ يولىدىن چېقىپ كېتىشتىن ساقلىغىن، ئامىن!

وآخر دعوانا أن الحمد لله رب العالمين.